1902. Vijftigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 42.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin

Vrijdag 3 October 1902.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
C. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan „de Redactie van De Bazuin te Kampen." — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Door 's Heeren gunst mochten wij verleden week onze werkzaamheden weder aanvangen.

Donderdag 26 Sept. was er admissie-examen. Op den volgenden dag werd het examen voortgezet met den uitslag, dat als Studenten werden ingeschreven en tot de theologische lessen toegelaten de Heeren :

S. Doornbos,
T. J. van den Ende,
D. Fleurke,
E. van der Laan,
E. C. van der Laan,
A. Merkelijn,
J. Oosterveen,
M. A. van Pernis,
N. Postema,
P. de Putter,
J. E. Westerhuis,
G. van der Zanden en
J. L. Jaspers (onder nadere goedkeuring van H.H. Curatoren).

Vrijdagavond 27 Sept. werden in de Aula de lessen geopend. De Rector, Prof. Lindeboom, hield, na gebed en voorlezing van 1 Tim. 4 en 2 Tim. 4 : 1—8, een korte rede, waarin hij Hoogleeraren en Studenten met een hartelijk welkom begroette, en ter opwekking en bemoediging vooral wees op de heerlijkheid van 't ambt der bediening, en op de bekwaammaking, die wij daarbij van de zijde des Heeren mogen verwachten bij alle wisselvalligheid en onzekerheid. Nu de School door de Generale Synode was gehandhaafd, hadden wij in de kracht des Heeren kloek en ernstig voort te werken, terwijl het dag was.

Vier en zestig Studenten zijn ingeschreven.

Namens het College van Hoogleeraren,
M. Noordtzij, *Secretaris.*

Kampen, 30 Sept. 1902.

PLAATSELIJKE KERKEN.

MIDDELBURG, 24 Sept. 1902. Onze beminde Leeraar Ds. L. Bouma ontving in de vorige week een roeping naar de Ger. Kerk te Driesum.

Namens den Kerkeraad B,
S. den Hartigh, Scriba.

—

OLDEBROEK, 24 Sept. '02. Heden werd alhier onder leiding van onzen geachten Consulent Ds. J. Vesseur door den Kerkeraad beroepen de WelEerw. heer Ds. J. A. de Vries te Fijnaart. Geve de Heere dat we verblijd worden.

Namens den Kerkeraad,
G. van Zwaluwesburg.

—

TILBURG Zondag 28 Sept. 1902. Heden was het voor de Geref. Kerk van Tilburg een blijde dag. Haar naar elders beroepen Herder en Leeraar maakte na de predikatie de gemeente bekend, dat ZEerw. vrijmoedigheid heeft kunnen vinden om voor de roeping naar Poortvliet te bedanken. Moge de Heere hem voor den arbeid der Inwendige Zending in N.-Brabant en Limburg en voor de gemeente Tilburg rijkelijk zegenen, en geve de Koning der Kerk aan de roepende Kerk den man Zijns raads.

Namens den Kerkeraad,
J. Joossen, Scriba.

—

WOLVEGA, 28 Sept. 1902. Alhier is beroepen de WelEerw. Heer Ds. J. F. Jonkers te Jutrijp-Hommerts.

Namens den Kerkeraad,
J. van Ek, Scriba.

—

HOUWERZIJL, 28 Sept. 1902. Hedenmiddag na de godsdienstoefening werd alhier tot Herder en Leeraar beroepen de WelEw. heer M. Hummelen, pred. te Emmen.

Namens den Kerkeraad,
H. Buffinga, Scriba

—

BEDUM, 29 Sept. 1902. Gisteren werd door de Gereformeerde Gemeente *A* alhier uit een tevoren opgemaakt tweetal gekozen en door den Kerkeraad tot Predikant beroepen de WelEerw. Heer Ds. S. J. Vogelaar te Apeldoorn. Mocht de Heere het hart van ZErw. alzoo neigen, dat hij deze roeping met vrijmoedigheid mag aannemen, is de wensch van Kerkeraad en Gemeente.

Namens den Kerkeraad,
M. Veltheis, Scriba

—

SLEEN, 29 Sept. '02. Gisternamiddag nam onze geachte Leeraar Ds. G. Wiersma afscheid van de Gemeente sprekende, naar aanleiding van Hebr. 13 : 20, 21. Een groote schare was opgekomen om de laatste woorden van ZEerw. te hooren; ook een deputatie van de Zustergemeente te Aalden woonde deze plechtige ure bij. Aan het einde werden Ds. Wiersma eenige hartelijke woorden toegesproken door onzen oudsten Ouderl., alsook door Ds. Boukema. Stelle de Koning der Gem. ZEerw tot een zegen voor Spijkenisse, en dat daar de banden mogen gelegd worden die hier verbroken moesten worden.

Namens den Kerkeraad,
H. Renting Gzn, Scriba.

—

TERNEUZEN, 30 Sept. 1902. De Kerkenad stelde in hare vergadering van heden het navolgende drietal, in alphabetische orde: de WelEerw. Heeren Ds. J. van den Berg te Sliedrecht, Ds. P. Bos te Ten Boer en Ds C. Lindeboom te Bolnes.

Namens den Kerkeraad,
J. J. de Jager, Scriba.

CLASSEN.

Classe Dordrecht.

De vergadering der Classe Dordrecht zal D. V. gehouden worden op *Woensdag* 29 *October e. k.*

Stukken voor het Agendum te zenden *vóór* 17 *Oct. e. k.* aan den eerstondergeteekende.

Namens den Raad der roepende Kerk,
P. van Schaïk, *Praeses.*
K. Simons, *Scriba.*

Nieuw-Lekkerland, 3 October 1902.

ONTVANGSTEN.

Moerdijk.

Sinds vorige opgaaf in dank ontvangen :

Van de Geref. Kerk te Winsum f 5, Haamstede f 2,25, Raard c. a. f 1 50 Ds. G. H. Dijkstra te Gees f 2, Geref. Kerk Rijswijk f 2,50, Koudum f 2,30, Leiden f 2, Nes en Wieram f 1, Fijnaart f 34,82, Rinsumageest f 1, Gerkesklooster f 2 Steenwijk *B* f 1,50, Dieren f 3,60, Hantum f 1,87, Pieterburen f 2.50, Augustinusga en Surhuizen f 1, Rijssen f 1,88, Goënga-Sybrandaburen f 2,50, Hallum f 5, Willemstad f 57,25, Breda f 25,19⁵, eenige broeders te Dinteloord f 9, Kerk Vlaardingen *A* f 6, Nieuw Buinen f 1,90.

De Kerken, die nog geen antwoord op onze circulaire gaven, verzoeken we beleefd zoo mogelijk ons te helpen.

De Kerkeraad der Geref. Kerk,
A. P. Ardon, *Praeses.*
W Schriek, *Scriba.*

Moerdijk, 30 Sept 1902.

Inwendige Zending in Drenthe.

Sinds de vorige opgave zijn door de Deputaten de volgende giften ontvangen, waarvoor zij de gevers hartelijk dankzeggen : Kerk van Westerbork f 3.— ; Nieuw-Amsterdam f 11.87⁵ ; Sleen f 12.— ; Schoonoord f 3.— ; Emmen f 12.50 ; Koevorden f 5.— ; Nieuw Dordrecht f 5 — ; Dwingelo f 9.07 ; Beilen f 14,09 ; Leiden *A* f 2 50 ; Assen f 30.— ; Appelscha f 2.50 ; Borger f 2.50 ; Een f 2.50 ; Gasselter-Nijeveen f 7.— ; Norg f 5.— ; Roden f 5 — ; Smilde *A* f 20. ; Smilde *B* f 1 50 ; Vries f 5 ; Zuidlaren f 2.50 ; Hoogeveen f 36 93 ; Vledder f 3,70 ; Meppel f 58.48⁵ Coll. te Ruinen f 2.55 ; door br. Hogewind f 1.11 ; gevonden in 't kerkzakje te Nieuw-Amsterdam f 5.— ; gift uit Dwingelo f 1.— ; Mej. Staal-Gunnink te Kampen f 1.— : door Ds Brouwer van Oud-Wetering van Mej. M. Koster f 2 50.

Zoo de vrienden niet vertragen kunnen wij voortgaan. Wanneer elk maar bij zichzelven denkt, het zal aan mijne bijdrage niet schorten dat men in Drenthe het werk moet inkrimpen, dan hebben wij goeden moed. Helpt ons deze behouden.

Namens Deptaten voorn.,
H. A. Dijkstra, *Secr.-Penn.*

Diever, 29 Sept. 1902.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Workum	f 27,43⁵	Sneek *A*	f 28,82
Stavoren	- 2,05	Hemelum	- 3,—
Bozum	- 4,53⁵	Koudum	- 10,41
Warns	- 2,78	Oppenhuizen	- 11,07⁵
Balk	- 2,09⁵	Hindeloopen	- 6,59⁵
Wijckel	- 1,10	Een	- 3,92
Nijemirdum	- 4,84	Norg	- 2,13⁵
Sloten	- 1,—	Gasselter-Nijeveen	- 8,10
Jutrijp-Hommerts	- 5,85⁵	Hollandscheveld	- 6,96
Sneek *B*	- 24,91	Hoogeveen	- 35,32⁵
IJlst	- 8,21	Meppel	- 39,01
Goënga-Sybrandab.	- 9,15	Nijeveen	- 6,60
Woudsend	- 2,30	Ruinerwold	- 20,67
Oudega	- 7,57	Zuidwolde	- 3,36
Gaastmeer	- 5,47⁵	Scheveningen *B*	- 8,—

Contributiën.

Door *Ds. J. A. de Bruijn* te *Oud-Vosmeer*, Corr. Cl. *Tholen*, de contrib. uit :

Bergen op Zoom. Corr. *J. Bakker*, van Ds. A. M. v. d. Kooy f 0,50, G. J. Augusteyn f 0,50. C. Rübsaam f 0,50, J. Verkerke f 0,50, N. D. Scheffelaar f 0,50, L. Ribbens f 0,50, J. den Dult f 1, J. B. Libosan f 1, Dames Huiter f 1, W. Vetter Nz. f 0,50, H. Kok f 0,50.

Door *Ds. J. Visser* te *Sprang*, Corr. Cl. *'s-Hertogenbosch*, de contrib. uit :

Genderen, Corr. *Ds. J. van Haeringen Kz.*, van Wed. G. van der Beek f 2,50, M. J. van der Beek f 1, L. van der Beek Jz. f 1, W. Branderhorst Johzn. f 5, A. van der Beek Jz. f 1, W. Branderhorst Az. f 1, W. M. Branderhorst f 1, E. van der Beek f 1, L. G. van der Beek f 1, G. Branderhorst Johzn. f 5, B. Struik f 0,50, Ds. J. van Haeringen Kzn. f 4

's-Gravenmoer, Corr. *A. Dekkers*, van Ds. Joh. Jansen f 2, C. Melsen f 0,50.

Helmond, Corr. *K. Hazeleger*, van J. Links f 1, K. Hazeleger f 1, W. Eugsten f 1, F. van Dijk f 1, D. Sijmons f 1.

's-Hertogenbosch, van H. Drenth f 2, J. R. de Mildt f 1,50, P. G. van Berge f 1,50, D. Egberts f 2, P. J. van Bruggen f 1,50, Ds. J. M. Mulder f 2, C. van Wijnen f 2,50, C. v. d. Kouwe f 1.

Heusden, Corr. *A. H. Hansen*, van P L. Honcoop f 2,50, D. v. Wijnen f 1.

Sprang, Corr. *G. van Wijlen*, van Ds J. Visser f 1, G. v. Wijlen f 1, F. M de Jong f 0,50, J. van Dongen f 0,25, H. Both f 1.

Tilburg, Corr. *G. Visser*, van Ds. Binnema f 0,50, Eykman f 0,25, J. Oossen f 0,25, Fros f 0,50, Koning f 0,50, Verhagen f 1, G Visser f 0,50.

Veen, H. Schreuders f 1.

De Penningmeester van de Theologische School,
Dr. H. Franssen.

Zwolle, 27 Sept. 1902.

—

GELOOF EN AANSCHOUWING.

I.

In het beeld Gods, waarnaar de mensch geschapen werd, lag niet alleen de gerechtigheid en de heiligheid, maar ook de kennis opgesloten. Hij ontving niet alleen een hart en een wil, maar ook een waarnemingsvermogen en een verstand, waardoor hij de wereld buiten en in zich zien en hooren, kennen en indenken kon. Niet slechts deugd en schoonheid, heiligheid en heerlijkheid, maar ook en in de eerste plaats zelfs kennis en waarheid behooren tot de schatten, die den mensch bij de schepping geschonken zijn en zonder welke hij niet aan zijne bestemming beantwoorden en niet een mensch Gods wezen kan, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust.

Door de zonde is nu wel die kennis te loor gegaan en die waarheid verdwenen. Want de zonde oefent haar macht en invloed uit op den ganschen mensch, op zijn ziel en lichaam, op zijn verstand en hart, op zijn bewustzijn en wil. De natuurlijke mensch, zoo leert ons de Schrift, is verduisterd in zijn verstand, verijdeld in zijne overleggingen, begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn en verandert zelfs de waarheid in de leugen. Hij is leugenachtig van nature, leeft voortdurend in een waan, geeft zich uit voor rijk en verrijkt, en is toch arm en blind en naakt. Zich uitgevende voor een wijze, is hij een dwaas geworden.

Maar desniettemin, de mensch is toch, dank zij Gods algemeene genade, niet van zijne zinnen beroofd. Zeker is ook krankzinnigheid een gevolg der zonde, en ze neemt met de macht en de uitbreiding der zonde in onze beschaafde wereld van jaar tot jaar toe. Zelfs is het onmogelijk, om scherp en zuiver de grenzen te trekken tusschen hen, die gezond, en hen, die krank van zinnen zijn. Maar toch blijft er onderscheid tusschen de krankzinnigheid, die sommiger lot is, en de geestelijke verduistering des verstands, welke naar het getuigenis der Schrift het deel van alle menschen is. Aan den mensch in het algemeen is na den val nog het vermogen verbleven, om waar te nemen en te aanschouwen, om te denken en te kennen. Gelijk de mensch in den toestand der zonde, in weerwil van zijne verdorvenheid, nog mensch is gebleven, zoo heeft ook zijn verstand nog die natuur behouden, dat het aan de waarheid behoefte heeft en daarin alleen vrede en rust kan vinden. God heeft in het hart des menschen nog eenige liefde tot waarheid, nog eenige zucht naar kennis, nog eenigen zin voor wetenschap bewaard. En rusteloos is de menschheid in hare geschiedenis bezig, om de waarheid te zoeken, of zij ze ook tasten en vinden mocht. Er is in haar eene onuitroeibare behoefte aan waarheid, een brandende dorst naar kennis en wetenschap.

Wel zijn er altijd geweest, en zijn er ook thans nog velen, die, ziende op de tallooze ijdele pogingen, om de waarheid te vinden, in twijfelzucht hun weg bewandelen, en weemoedig of schijnbaar onverschillig de vraag van Pilatus op de lippen nemen : wat is waarheid? Maar hun aantal is verdwijnend klein in vergelijking met hen, die geen moeite ontzien en geen offer te zwaar achten, om, op beperkter of uitgebreider terrein, achter het geheim der waarheid te komen. Door hun angstvallig en twijfelmoedig vragen laat de menschheid zich in den gang harer ontwikkeling niet ophouden. Zij streeft rusteloos voort, in de hope, dat de zon der gerechtigheid en der waarheid eenmaal haar pad met helder licht bestralen zal. En na den eenen meent straks weer de andere wijsgeer, dat hij het rijk der waarheid is binnengetreden en het raadsel des levens opgelost heeft. Twijfelzucht is meer eene ziekte der ziel, dan een stelsel, dat men met warmte en uit overtuiging omhelst.

Anderen zijn zoover niet als de twijfelaars van professie gegaan; maar ze hebben toch uitgesproken, dat de zuivere waarheid alleen Gods eigendom is en dat de mensch met het zoeken naar waarheid tevreden moet zijn, ook al sluit dit de mogelijkheid in, dat hij altijd en eeuwig dwalen zal. Maar zulk eene uitspraak verraadt gebrek aan zelfkennis. Niet het zoeken naar waarheid, maar alleen de waarheid zelve maakt vrij. Zalig zijn de hongerenden en de dorstenden naar de gerechtigheid en naar de waarheid, niet omdat zij hongerenden en dorstenden zijn, maar omdat zij verzadigd zullen worden. Leugen, dwaling, onverstand is altijd gebondenheid; alleen kennis, zuivere, degelijke kennis is macht. Wie de natuur kent, beheerscht haar en doet haar gehoorzamen aan zijn wil.

Toch is de vraag niet alleen van belang, wat waarheid is, maar gewichtig is ook deze andere, hoe de mensch tot waarheid komt. De wetenschap begon bij de Grieken met het ter hand nemen van de stoutste problemen; zij richtte zich terstond op den oorsprong aller dingen, op de oorzaak van alle zijn, evenals ook het kind met zijn : waarom? telkens de diepste vragen aan de orde stelt. Maar weldra deed men de ervaring op, dat er niet alleen groot verschil was over wat voor waarheid gehouden moet worden, maar dat de meeningen ook ver uiteenliepen over de wegen, die ingeslagen moesten worden, om haar te vinden.

Twee richtingen stonden daarbij van den aanvang af naast en tegenover elkaar. Volgens de eene was zinnelijke waarneming de eenige weg tot kennis. Waar was ten slotte alleen datgene, wat gezien of gehoord, getast of geproefd, gewogen of gemeten kon worden. Daarentegen werd het denken onbetrouwbaar geacht, wijl het in zijne ontwikkeling steeds verder van de werkelijkheid zich scheen te verwijderen en eene denkbeeldige wereld schiep.

Maar anderen wantrouwden juist de zinnelijke waarneming, omdat deze alleen den buitenkant, de verschijning der dingen deed kennen, tot hun wezen niet doordrong, en daarom alleen wisselende meeningen, doch geen vaststaande, duurzame wetenschap kon bieden. En zij verhieven daarom de rede des menschen tot eenige kenbron der waarheid en trachtten alleen door het zuivere denken tot wijsheid te komen.

Voor ons bestaat gelukkig deze tegenstelling niet. Waarneming en denken sluiten elkander niet uit. God gaf ze beide aan den mensch, een vermogen, om de dingen te zien en alzoo de stof voor zijne denkende werkzaamheid te verzamelen, en daarbij ook eene geschiktheid, om deze vergaderde stof denkend te schiften, te verwerken en te ordenen. Beide zijn ook tot den opbouw der wetenschap even onmisbaar. Zonder waarneming zou de mensch geen inhoud voor zijn denken kunnen verwerven; en zonder denkkracht zou hij aan de door de waarneming verkregen voorstellingen geen wetenschappelijken vorm kunnen geven. Begrippen, door het denken gevormd, zijn ijdel en ledig, wanneer er geen waarneming aan ten grondslag ligt;

en voorstellingen, door de waarneming verschaft, zijn blind, als ze niet door het denken in het licht der idee zijn gesteld.

Bij deze verwerpelijke tegenstelling van waarneming en denken komt nog eene tweede, die eveneens van ons standpunt uit afkeuring verdient. Alle waarneming van de wereld buiten ons geschiedt n. l. door de vijf zintuigen, van welke het gehoor en het gezicht de voornaamste zijn. Door deze beide zintuigen heen — om van de drie andere, reuk, smaak en tastzin af te zien — ontvangt de ziel voorstellingen, welke ze door het denken verwerkt en ordent. Voorstellingen worden in ons gewekt door het woord, dat tot ons gesproken wordt, dat wij hooren en aannemen in geloof; en door de zaak, welke wij zien en door de aanschouwing geestelijk tot ons eigendom maken. Zoo zijn er dus in hoofdzaak twee wegen, waarlangs wij voorstellingen verkrijgen en kennis verwerven kunnen, het woord en de zaak, het oor en het oog, het geloof en de aanschouwing.

Velen maken ook van deze beide wegen wederom eene tegenstelling en meenen, dat slechts een van beide tot rechte kennis leiden kan. Werkelijk, zoo zeggen velen, is alleen datgene, wat wij zien of althans kunnen zien. Aanschouwing is de eenige wijze, waarop de mensch tot volkomen betrouwbare kennis kan komen. En anderen dringen de aanschouwing terug en houden het woord en het gelooven aan het woord voor den sleutel aller kennis. Maar ook deze tegenstelling kan voor ons niet bestaan. Het oor kan het oog, het woord kan de zaak, het geloof kan de aanschouwing niet missen, evenmin als het omgekeerde het geval kan wezen. Het geloof is zelfs niet alleen naast, maar ook in de aanschouwing onmisbaar; en de aanschouwing gaat immer in zekere mate met het gelooven gepaard.

Wel is waar is er tusschen beide een niet te miskennen onderscheid. De apostel Paulus zegt, dat de Christenen hier op aarde wandelen door geloof en niet door aanschouwen, 2 Cor. 5:7. Maar onderscheid is nog geen tegenstelling. Immers het gelooven is in zekeren zin ook weer een zien, maar, gelijk Paulus zelf het uitdrukt, een zien door een spiegel in eene duistere rede, 1 Cor. 13:12, een aanschouwen van de heerlijkheid des Heeren in den spiegel van Zijn Woord, 2 Cor. 3:18. En omgekeerd is de kennis, die wij hier op aarde uit het Woord Gods door het geloof deelachtig worden, wel in volkomenheid, maar niet in natuur en wezen verschillend van die, welke hiernamaals het deel der gezaligden is. Want wanneer het volmaakte zal gekomen zijn, wordt wel hetgene ten deele was te niet gedaan; en wanneer het kind een man geworden is, legt het wel af, hetgeen eens kinds was; maar desniettemin, de kennis, die door het geloof verkregen wordt, is naar haar wezen gelijk aan die, welke door de aanschouwing wordt verschaft. Nu *ken* ik, zij het ook, ten deele; maar alsdan zal ik kennen, gelijk ik ook gekend ben.

Beide, geloof en aanschouwing, zijn dus wegen tot kennis. Door beide worden er voorstellingen in ons bewustzijn gewekt. Door het geloof ontvangen wij voorstellingen van die dingen, die wij in het geheel niet of slechts in beeld, in beschrijving, kunnen zien; door de aanschouwing krijgen wij voorstellingen van zulke dingen, die in onze onmiddellijke nabijheid zijn en die we dus zien kunnen van aangezicht tot aangezicht.

BAVINCK.

LITURGIE.

Eigenaardig is het op de Arnhemsche Synode toegegaan met de vaststelling van den tekst onzer liturgie.

Professor Rutgers bezorgde in 1897 bij de Flakkeesche Boekdrukkerij eene uitgave van de Formulieren van Eenigheid en de liturgie van de Gereformeerde Kerken in Nederland naar den door die Kerken zelve op hare Synode te Dordrecht in 1619 vastgestelden tekst.

Deze uitgave werd wel hier en daar in gebruik genomen, maar miste natuurlijk nog de kerkelijke goedkeuring en aanbeveling. De Synode onzer Kerken te Groningen besloot daarom, eene Commissie te benoemen, die deze uitgave met den oorspronkelijken tekst vergelijken en daarna aan de volgende Synode advies uitbrengen zou.

De Commissie had zich nauwgezet van haar taak gekweten, was enkele fouten op het spoor gekomen en stelde ook enkele wijzigingen voor. Daarover moest de Synode te Arnhem haar oordeel uitspreken en hare beslissing geven. Zij begon den, overigens ook niet al te zwaren arbeid met ijver en moed. Maar zij was nog niet ter helfte gevorderd, toen zij struikelde over het woord *onbegrijpelijk* in het 48e antwoord van den Heid. Catechismus en de ijdelheid harer pogingen, om als Synode een tekst vast te stellen, inzag.

Het was eene uitkomst, toen den volgenden morgen een voorstel ingediend werd, dat haar van den ondernomen arbeid met goede conscientie kon doen afzien. Duidelijk was het toch gebleken, dat eene Synode niet in bijzonderheden beoordeelen en uitspreken kan, wat de juiste tekst van de Formulieren van Eenigheid en de Liturgie moet zijn. Zoodra het taalkundige, geschiedkundige, in het algemeen zuiver wetenschappelijke vraagstukken betreft, is eene kerkelijke vergadering, die uit een groot aantal leden bestaat, tot oordeelen en beslissen onbevoegd. Zij moet zich dan verlaten op het onderzoek en de uitspraak van deskundigen.

Gelukkig, als zij zich, gelijk in dit geval, toevertrouwen mag aan mannen als Prof. Rutgers, wiens nauwgezetheid spreekwoordelijk is, en Prof. H. H. Kuyper, die zijn ambtgenoot in de uitgave der liturgie trouw ter zijde heeft gestaan.

Nadat deze uitgave het licht had gezien, kwamen er verschillende bedenkingen tegen in. De voornaamste was deze, dat de Synode te Dordrecht in 1619 geen officieelen tekst van de liturgie had vastgesteld. Prof. Gooszen en Dr. van Langeraad namen beiden dit standpunt in en oordeelden daarom, dat Prof. Rutgers zijn boekje was te buiten gegaan, toen hij zijne uitgave aankondigde als geschied te zijn naar den door de Gereformeerde Kerken op hare Synode te Dordrecht vastgestelden tekst.

Maar verder gingen deze beide geleerde mannen ook weer uiteen. Prof. Gooszen beweerde, dat men, wijl er geen officieele tekst van onze liturgie bestond, tot de uitgave der liturgie, door de Zuid-Hollandsche Synode van 1737 bezorgd, de toevlucht nemen moest. En Dr. van Langeraad, die in het archief der Dordsche classis een stel liturgische formulieren had gevonden, onderteekend door den praeses en scriba van de Synode te 's Gravenhage in 1586, was van oordeel, dat de liturgie op deze Synode was vastgesteld en daarom als officieele, kerkelijke tekst te gelden had.

Hierover ontspon zich een belangrijk debat in de pers. Het laatste woord werd tot dusverre daarin gesproken door Prof. H. H. Kuyper, die in eene hoogst belangrijke brochure: *Is de authentieke tekst der Liturgie in 1586 of in 1619 vastgesteld?* eerst Prof. Gooszen maar dan vooral Dr. van Langeraad diende van nader bescheid.

Het komt ons voor, dat Prof. Kuyper in deze zoowel naar inhoud als naar vorm keurige studie duidelijk aangetoond heeft, dat de tekst der liturgie, in 1556 te 's Gravenhage vastgesteld, dien van de Synode in 1619 niet verdringen of vervangen kon.

Immers spreekt het vanzelf, dat, ook al ware er een tekst der liturgie in 1586 vastgesteld, deze toch wijken moet voor een anderen tekst, die door dezelfde Kerken op eene latere Synode mocht bezorgd zijn.

En daarbij komt nog, dat de liturgie, door Dr. van Langeraad in het archief der Dordtsche classis gevonden, zeer onvolledig, gebrekkig en onjuist is, en wat den inhoud aangaat van die, door de Dordsche Synode bezorgd, zoo goed als in het geheel niet verschilt. Breedvoerig en helder wordt dit alles door Prof. Kuyper uiteengezet. Na zijn betoog valt het moeilijk, om nog een woord te spreken tot verdediging van den in 1586 vastgestelden tekst als den officieelen, kerkelijken tekst, die nu nog aan onze uitgaven ten grondslag gelegd zou moeten worden.

Te minder bestaat hier kans toe, omdat Prof. Kuyper ten deele met nieuwe argumenten bewijst, dat de Dordtsche Synode in 1619 wel ter dege eene zekere revisie van de liturgie heeft ondernomen, met opzet de uitgave van Schilders te Middelburg in 1611 tot grondslag heeft gelegd en daarin de noodige correcties heeft aangebracht.

Maar uit de studie van Prof. Kuyper blijkt het opnieuw, dat de Dordtsche Synode met de revisie zich eene zeer bescheidene taak heeft gesteld. Volkomen terecht zegt hij bl. 78: „dat het besluit der Synode (n. l. om de liturgie te herzien) alleen te verklaren is in verband met de gravamina, ingediend door Zuid-Holland, Gelderland en Overijsel, dat de Synode zorgen zou voor *eenparigheid in de liturgie*. Elke voorstelling, alsof de Dordtsche Synode besloten zou hebben den inhoud der liturgie aan een grondige revisie te onderwerpen, zooals dit met de confessie geschied is, is daardoor buitengesloten. Tegen den inhoud der liturgie werd geen enkel bezwaar ingebracht en de Synode had dus geen de minste aanleiding om tot zulk een revisie over te gaan. Bovendien, indien zulk een grondige revisie van den inhoud der liturgie het doel der Synode ware geweest, dan zou zij stellig deze taak niet aan een paar deputaten hebben overgelaten met volmacht om de zaak *definitief af te doen*. Wat de Kerken vroegen, was alleen, dat aan de verscheidenheid der uitgaven een einde zou komen komen, en de Synode een vasten tekst zou aanwijzen."

Maar daaruit volgt dan ook, dat de arbeid, door de Dordtsche Synode aan de revisie der liturgie besteed, op zichzelf nog geen waarborg biedt, dat wij in den van harentwege vastgestelden tekst eene liturgie bezitten, die aan de tegenwoordige, wetenschappelijke eischen, en nog veel minder eene, die aan de tegenwoordige behoeften van ons kerkelijk leven voldoet. De officieele tekst is, vooral nu er bijna drie eeuwen sedert de vaststelling verloopen zijn, daarom nog niet de voor onzen tijd beste tekst. Bij het huwelijksformulier komt dit al zeer duidelijk uit. Eene grondige revisie blijft bij dit formulier noodzakelijk.

Vooreerst zal het daartoe wel niet komen. Wij zijn nog niet eens in staat, om de opleidingsquaestie practisch tot een goed resultaat te brengen. Hoe zouden wij dan tot veel grootere dingen bekwaam zijn? Maar desniettemin is de gedurige herinnering niet overbodig, dat het goed is, de grondslagen te kennen, waarop wij staan, maar dat het daarop voortbouwen een eisch is des tijds, en eene dure roeping, van 's Heeren wege ons toebetrouwd.

BAVINCK.

BENOEMING.

Sedert een paar weken zijn in de nieuwsbladen allerlei uiteenloopende berichten opgenomen over eene benoeming van Prof. Biesterveld en mij tot Hoogleeraren aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Van allen kant komen er nu brieven in met het vriendelijk en dringend verzoek, om per brief of in *de Bazuin* mede te deelen, wat er van die berichten aan is en hoe het met de benoeming en hare aanneming staat.

De belangstellende broeders zullen begrijpen, dat het ondoenlijk is, om elk hunner schriftelijk te antwoorden. Daarom sta hier de mededeeling, dat *de Bazuin* en zonder twijfel ook om dezelfde reden *de Standaard* en *de Heraut* deze persberichten hebben gelaten voor wat ze zijn, omdat zij ze eenerzijds niet geheel konden tegenspreken en nog veel minder aan de andere zijde ze als juist en betrouwbaar konden overnemen. De stand van zaken is zoo, dat er op dit oogenblik nog geen verklaring in ontkennenden of bevestigenden zin van plaats hebben kan.

Maar in de volgende week komen de Curatoren der Theol. School in Kampen saam. Zij hebben er recht op, om allereerst aangaande de toedracht der zaken volledig en naar waarheid te worden ingelicht. En dan zal daarna zoo spoedig mogelijk aan alle belangstellenden open en klaar worden te kennen gegeven, wat er waar en wat er valsch is in de geruchten, die over eene benoeming van den kant der Vrije Universiteit en over eene aanneming dezerzijds in en buiten de Kerken verspreid zijn.

Gelukkig behoeft er niets verzwegen of achtergehouden te worden. Alwat er besproken en verhandeld is, mag het volle daglicht zien. Indien men dus nog enkele dagen geduld wil oefenen, zal elk de gelegenheid ontvangen, om over de gevoerde onderhandelingen en het gedrag der beide betrokken Hoogleeraren zich een oordeel te vormen.

Alleen veroorloof ik mij hieraan toe te voegen, dat ik persoonlijk in geen enkel opzicht den toestand aanvaard, waarin de School thans gebracht is, en dat ik alle kracht zal inspannen, om uit de impasse te geraken, waarin wij op en na de Synode gekomen zijn.

Ik herhaal het woord van Prof. Lindeboom: veel verkieselijker is het, om het Concept gewijzigd of ongewijzigd aan te nemen, dan de Kerken en de School opnieuw prijs te geven aan de onzekerheid, waarin wij nu al tien jaren worstelen en lijden en verzwakken.

BAVINCK.

DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

IX.

Daarom zijt gij niet te verontschuldigen, o mensch! wie gij zijt, die *anderen* oordeelt: want waarin gij eenen anderen oordeelt, veroordeelt gij uzelven, want gij, die *anderen* oordeelt, doet dezelfde dingen.

En wij weten, dat het oordeel Gods naar waarheid is, over degenen, die zulke dingen doen.

En denkt gij dit, o mensch! die oordeelt degenen, die zulke dingen doen, en dezelve doet, dat gij het oordeel Gods zult ontvlieden?

Of veracht gij den rijkdom zijner goedertierenheid, en verdraagzaamheid, en lankmoedigheid, niet wetende, dat de goedertierenheid Gods u tot bekeering leidt?

Maar naar uwe hardigheid, en onbekeerlijk hart, vergadert gij uzelven toorn als eenen schat, in den dag des toorns en der openbaring van het rechtvaardig oordeel Gods.

—

Welke een' iegelijk vergelden zal naar zijne werken:

Dengenen wel, die met volharding in goeddoen, heerlijkheid, en eer, en onverderfelijkheid zoeken, het eeuwige leven;

Maar dengenen, die twistgierig zijn, en die der waarheid ongehoorzaam, doch der ongerechtigheid gehoorzaam zijn, *zal* verbolgenheid en toorn *vergolden worden*:

Verdrukking en benauwdheid over alle ziel des menschen, die het kwade werkt, eerst van den Jood, en *ook* van den Griek;

Maar heerlijkheid, en eer, en vrede een' iegelijk, die het goede werkt, eerst den Jood, en *ook* den Griek.

Want er is geene aanneming des persoons bij God.

Want zoo velen, als er zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan; en zoo velen, als er onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden Rom. 2:1—12.

Thans wendt zich de apostel tot den Jood. De hier omschreven mensch toch treedt veroordeelend tegenover de zondaren op, en onderscheidt zich hierdoor kennelijk van den heiden, die een welgevallen in de zondaren had. De Jood beantwoordt ten volle aan de hier gegevene beschrijving; hij is de man, die zich als rechter over de heidenen opwerpt, ze verdoemt, en welbehagen in hunne veroordeeling heeft. Vooralsnog echter verzwijgt de apostel met opzet diens naam; eerst later (vs. 17) zal hij hem bij zijn naam aanspreken. Hij gaat, vanwege het teedere der zaak, omzichtig te werk, en begint met iets te zeggen, dat niemand hem tegenspreken kan, om het dan op den door hem bedoelden mensch toe te passen. Hij stelt voorop, dat er voor den mensch, die in anderen veroordeelt, wat hij zelf doet, geene ruimte overblijft om zich te verontschuldigen. In een ander toch veroordeelt hij zichzelven; zijn vonnis over anderen wordt zijn eigen vonnis. God zal hem uit zijn eigen woord oordeelen. Van Gods oordeel toch weten wij dat het naar waarheid is, en geenszins naar schijn. Hij toch laat zich geenszins gelijk de mensch bedriegen. Wij voor ons zien den mensch, die zijn naaste veroordeelt, allicht voor een rechtvaardige aan; hoe toch zou hij een ander durven oordeelen, als hij zelf schuldig stond? Maar Hij, voor wien de nacht is als de dag, laat zich niet bedriegen; de huichelaar mag het zichzelven doen, Hem doet hij het nooit. Vergeefs troost zich de mensch met de teekenen van Gods goedheid jegens zich. Hij straft ons niet, zoo zegt hij tot zichzelven, zie Hij geeft ons zegen, en maakt onzen weg voorspoedig; zou Hij dan toornig op ons zijn? Paulus zal het hem anders leeren; de reden er van dat God de zondaren weldoet, hunne zonden als overziet, hunne dagen verlengt, en Zijne hemelen gebiedt hen te zegenen, ligt verre buiten hen. Gods goedheid over hen getuigt niet van hunne rechtvaardigheid, maar van Zijne lankmoedigheid en verdraagzaamheid, van Zijn lust om wel te doen, en gelegenheid te geven tot bekeering. God wil door Zijne vriendelijkheid het hart der menschen vermurven, hen tot zich lokken, en hen bemoedigen in den weg der wederkeering tot Hem. Dat is waarlijk iets groots? Geen mensch zou van zijn naaste, ja, geen vader en moeder van zijn kind kunnen verdragen wat God van ons te verdragen heeft. Toch houdt God niet op ons wel te doen. Des nachts waakt Hij voor ons, des morgens reikt Hij ons spijze toe, des daags kroont Hij onzen arbeid, elken avond geeft Hij ons stof tot dank. Intusschen roept Hij onafgebroken ons toe: bekeert u tot Mij; zoo waarachtig als Ik leef, Ik heb geen lust in den dood des zondaars. Recht had Hij om den zondigen mensch den weg naar Zich af te snijden; Hij doet echter het tegendeel. Zijne verdraagzaamheid en lankmoedigheid, van zijne goedheid vergezeld, zijn als een weg, dien Hij den zondaar opent, om dezen tot zich te doen wederkeeren. Wee echter den mensch, die Gods genadige bedoelingen niet begrijpt, of, verstaat Hij ze al, ze niet op hare waarde schat, en dit toont door zich niet tot Hem te bekeeren. Helaas! zoo goddeloos en dwars handelen allen. Zij mogen weten, dat allen, die zich tegen de goedertierenheid Gods verharden, zich een oordeel op den hals halen, dat van dag tot dag zwaarder wordt. Zij doen met Gods goedertierenheid geene winste, het zij zoo; daardoor echter vergaderen zij zich een grooten schat van toorn, die hun uitgekeerd zal worden in den dag, waarop de lankmoedigheid en verdraagzaamheid Gods plaats zullen maken voor de uitgieting Zijner gramschap. Leidt Gods geduld ons niet tot bekeering, dan leidt het tot ons verderf. Van alles toch zal ons in het gericht rekening afgeëischt worden. Wee dan den mensch, van wien blijken zal, dat hij in plaats van beter, erger geworden is, door wat God in zijn belang voor Hem was! Zien wij daarom toe, dat wij, door het verachten van Gods goedertierenheid, ons geene schatten vergaderen in de plaats des verderfs. Vreeselijk toch zal het zijn, als wij, na jarenlang kennis gemaakt te hebben met den rijkdom van Gods goedheid, eeuwig ondervinden moeten, dat de rijkdom Zijner gramschap niets minder groot is. Gods verbolgenheid toch zal zich in den dag des gerichts niet inhouden. Hij, die geene barmhartigheid bewezen heeft aan Zijnen Zoon, den rechtvaardige, toen deze onze zonde dragen en verzoenen moest, zal zeker den goddeloozen niet sparen. De dag van Gods toorn is voor de huichelaren een dag der verschrikking; op dien dag zal het duisternis zijn, en geen licht.

—

Steeds houdt de apostel den mensch in het oog, die bevangen is in den waan, dat er te zijnen voordeele in het gericht rekening gehouden wordt met het voorrecht van onder de Wet te zijn. Om dien waan af te snijden zegt hij, dat aan een iegelijk vergolden zal worden naar zijne werken; let wel, naar zijne werken, niet naar zijne bevoorrechting. Voorzeker zal God het eeuwig leven schenken aan den mensch, die met volstandigheid het goede heeft nagejaagd. Men zoekt niet vergeefs op dezen weg, wat de apostel »heerlijkheid, eer en onverderfelijkheid" heet; heerlijkheid, een leven van zonde en zwakheid vrij, maar van heiligheid en kracht vol, verheven tot de gelijkenis Gods; eere, lof die van God komt, als vrucht van gehoorzaamheid aan zijn wil; onverderfelijkheid, een staat, waarin afval en zonde, dood en verderf tot het onmogelijke behoort, zoodat heiligheid en heerlijkheid het eeuwig deel van zijn bezitter is. Maar er staat tegenover, dat verbolgenheid en toorn vergolden zullen worden aan wie twistgierig, en der waarheid ongehoorzaam, maar der ongerechtigheid gehoorzaam zijn. De uitdrukking »twistgierig" wijst naar den Jood; zij schetst zijne neiging om over wat al of niet waar is te redetwisten, en wel voor eigene partijmeening op te komen, maar de waarheid gelijk zij in Christus is, tegen te spreken. Al wie met hem in stede van aan de waarheid aan de ongerechtigheid gehoorzaam is, liever slaaf der zonde dan dienaar Gods, zal Gods toorn niet ontvlieden; hem wachten verbolgenheid en toorn, verdrukking en benauwdheid. Met opzet gebruikt Paulus hier vele woorden, hoewel weinige voldoende waren, ten einde aan wat hij van het gericht zegt, klem bij te zetten; onze ongevoeligheid toch maakt noodig, dat het gericht als voor onze oogen geteekend wordt. Dit zal het lot van allen zijn, die het kwade gedaan hebben; hier is tusschen Jood en Griek niet het minste onderscheid. Bij God toch wordt geene partijdigheid gevonden; de Wet heet Hem, die machtige en vreeselijke God, die geen aangezicht aanneemt en geen geschenk ontvangt, Deut. 10:17. Het kennen der Wet geeft geen vrijbrief, en de afwezigheid eener Wet geene verontschuldiging. Want des gerichts is en blijft, dat wie gezondigd zal hebben, ten verderve zal worden verwezen. Er zal voorzeker onderscheid zijn. De Heiden, die zonder Wet is geweest, zal niet volgens de Wet geoordeeld worden. Heeft hij gedaan wat tegen Gods wil was, hij zal zonder meer verloren gaan; overgegeven aan verderf, dat de zonde uit haar eigen aard over haren bedrijver brengt. Met opzicht tot den Jood daarentegen wordt rekening gehouden met het feit, dat hij onder Mozes' Wet gezet is; over hem toch wordt in alle rechtsvormen een eigenlijk gezegd oordeel gehouden; zijn doen wordt naar de Wet getoetst en, heeft hij gezondigd, dan wordt hij overeenkomstig de Wet gestraft. 't Is toch niet toevallig, dat de apostel bij den Heiden van een »verloren gaan," en bij den Jood van een »geoordeeld worden" spreekt; want hij wil het onderscheid doen uitkomen tusschen de wijze van beider veroordeeling. Bij dat onderscheid blijft het echter; hierin zijn beiden gelijk, dat de werken over hun eeuwig lot beslissen. Men mocht hier vragen of de apostel, als hij zegt dat een iegelijk uit zijne werken geoordeeld zal worden, ook de geloovigen op het oog heeft. Hierop moet geantwoord, dat hij allernaast aan Joden en Heidenen denkt, in aansluiting aan zijne bedoeling om beider verdoemelijkheid in het licht te stellen. Hij schikt dan ook degenen over wie hij handelt in twee klassen, waarin voor de Christenen geene plaats is: de eerste lieden bevattende zonder Wet, en de andere bestaande uit lieden onder Wet. Dit neemt echter niet weg, dat Paulus zijdelings ook de geloovigen mede begrijpt, als hij al wat mensch heet uit de werken geoordeeld laat

worden. Zoo toch leert hij op andere plaatsen; wij allen, zegt hij, zullen geopenbaard worden voor Christus' rechterstoel, opdat elk ontvange naar wat hij gedaan heeft, goed of kwaad. Dit echter houde men in het oog, dat hij wel allen uit de werken geoordeeld, maar geen enkele uit de werken gerechtvaardigd laat worden. Uit elks werk toch zal als uit de vrucht moeten blijken, dat zijn geloof van echten stempel was, en als uitganspunt zijnér rechtvaardigmaking kon dienen; ook eischen Gods heiligheid en eere, dat niemand anders dan in het priesterkleed der gerechtigheid in zijne tegenwoordigheid toegelaten wordt. VAN ANDEL.

BEHOUDEN TEN EEUWIGEN LEVEN.

„Komt niet in de verdoemenis."

JOH 5 : 24.

God wordt in Christus, Zijn eigen Zoon, geëerd of onteerd. Wie Christus verwerpt, onteert God, en heeft Zijn strenge wraak te duchten; maar wie Christus aanneemt, eert God, en kan staat maken op Zijn gunst. Het is de wil des Vaders, »*dat allen den Zoon eeren, gelijk zij Hem eeren; maar die den Zoon niet eert, eert ook den Vader niet.*" Dit verklaart en bevestigt de Heiland als Hij zegt: »Voorwaar, voorwaar zegge Ik u: die Mijn woord hoort en gelooft Hem, die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis." Zijn woord is het woord der zaligheid, is het Evangelie der vervulling, waarin de geheimen van het genadeverbond niet meer omworden zijn met tal van schaduwen, waarin de voorrechten niet meer gedrukt worden door het juk van menigerlei plechtigheden. Dit woord moet *gehoord*. Het moet ontvangen en bewaard worden in het hart, met zachtmoedigheid en toegenegenheid. Men dient er zich naar te gedragen.

Zóó Jezus woord te hooren, is Hem te eeren. Immers dan erkent men Hem als den Zoon »door wien God in deze laatste dagen heeft willen spreken;" als den Profeet, die gezonden en gezalfd was om »eene blijde boodschap te brengen den zachtmoedigen", »om uit te roepen het jaar van des Heeren welbehagen."

Wie zóó Jezus' woord hoort, gelooft ook »in dengene, die Hem gezonden heeft." De Vader heeft Hem gezonden, niet slechts als Profeet, maar ook als Priester. Den weg, die Hij als Profeet verkondigt, heeft Hij als Priester ingewijd met Zijn bloed. In den Vader te gelooven, is Hem te erkennen als den Algenoegzame, machtig en gewillig om in en door Zijn Zoon een God van zaligheid te zijn voor den zondaar. In dien weg is leven en zaligheid. Reeds in de beginselen wordt het eeuwige zalig hier bezeten. Overgegaan uit de duisternis tot het licht, uit de dienstbaarheid tot de vrijheid, uit den dood tot het leven, heeft de geloovige voor de toekomst niet te vreezen. »*Hij komt niet in de verdoemenis.*"

De geloovigen hebben God niet tegen zich als een vertoornd rechter. Hij is met hen verzoend. Geene beschuldigingen gelden tegen hen. De straf, waaronder zij van nature liggen, is voor hen weggenomen. De geestelijke dood houdt reeds hier op. Zij zijn reeds hier niet meer vervreemd van God, van Zijn beeld, gunst en gemeenschap.

Hunne zonden zijn geworpen in een zee van eeuwige vergetelheid, uitgedelgd in den purperen stroom van Christus bloed. God vindt ze niet meer; »hare zonden *waren* vele", sprak Jezus van de zondares, en »gij zijt rein", was het woord door Hem tot Zijne jongeren gebracht. Uit de macht des Satans gerukt, zijn zij dienstknechten Gods, onder de macht der vrijwerkende en vrijmakende genade; van de smet der zonde aanvankelijk gereinigd, worden zij bij den dood volkomen verlost. De beschuldigingen des gewetens zwijgen bij het getuigenis des Geestes: kinderen Gods te zijn.

De aanklachten der wet verstommen bij de herinnering aan het woord des Heeren: »Vader, Ik heb U verheerlijkt op aarde." De tegenheden zijn geene straffen, maar vaderlijke beproevingen en kastijdingen, hun ten nutte toegezonden. Hun dood is een ontwapende dood, die hun gewin aanbrengt. Trapsgewijze past Jezus Zijne zaligheid toe. Ten jongsten dage zullen zij niet veroordeeld worden. De hemel is voor hen geopend; de afgrond blijft eeuwig voor hen gesloten. Als de Rechter op de wolken verschijnt, zal hier plaats aan Zijn rechterhand zijn. Het leven is hun deel. Het tijdelijk leven hebben zij in Gods gunst; het geestelijk leven is bij de wedergeboorte hun gegeven; het eeuwige leven wacht hen. Zij zijn reeds hier in hope zalig; zij hebben reeds hier de eerstelingen; hun hope beschaamt niet; op de eerstelingen volgt de oogst.

Zij kunnen soms hier te midden der tranen stamelen: »Het grievendst boezemwee verzacht, waar 's Heilands blik ons tegenlacht!" Zij zullen boven danken voor elke traan op aarde gestort. Zij kennen reeds hier ten deele; eens zullen zij kennen, aangezicht aan aangezicht. Zij gevoelen reeds hier de beginselen van eeuwige vreugde in hunne harten, eens zullen zij eene zaligheid genieten, die geen oog gezien, geen oor gehoord heeft, en in het hart eens menschen niet is opgeklommen.

Daarvan zijn zij soms bij den dood zich gevoelig bewust. Stel u den Christen voor op zijn sterfbed. Rondom hem staan weenende betrekkingen. Zij zouden zoo gaarne den dood van zijne sponde weren. Met bleeke lippen vermaant hij allen, om toch den schat te zoeken, die bijblijft als alle andere schatten ontzinken. Hij ontvangt losmakende genade, en terwijl geene droefheid naar aardsche schatten in hem is, wenscht hij niet langer te toeven, waar de Heere hem tot zich wenkt. De kalmte der ziel spiegelt zich af op het gelaat, dat u het versje van een ontslapen dichter herinnert: »Waar al de vreugd van 't leven den zondaar moet begeven, daar vangt de vreugd des Christens aan."

Terwijl hij zachtkens het vertrouwen der ziel uitdrukt in het: »Ik weet in wien ik geloofd heb", en met zijn gansche hart steunt op de gerechtigheid, die voor God geldt, is het hem alsof hij reeds de Hosanna's der hemelingen hoort, alsof hij reeds zijne halleluja's bij de accoorden der verlosten voegt. Sterker dan ooit hijgt zijne ziel naar het oogenblik der ontbinding, en de bede, weleer door den vromen banneling op Patmos geslaakt: »Kom, Heere Jezus, kom haastelijk, Heere! ademt den zich opmakenden Bruidegom tegen. Hij sterft. Hij valt in de armen van zijn besten Vriend, die zich voor hem gaf in den dood, opdat voor hem het sterven de overgang naar de eeuwige heerlijkheid zou zijn. »Ik zal eeuwig zingen van Gods goedertierenheid", de gestorven Christen zong het op aarde dikwerf; nu heft hij het nieuwe lied, het lied des Lams, aan en over millioenen maal millioenen jaren zingt hij het nog.

Niet altijd ligt de Christen zoo gevoelig verzekerd op zijn sterfbed. Somtijds leunt hij door het geloof op Jezus, en pleit hij op Zijne belofte. Hij houdt stervende Jezus in het oog en zegt biddende, pleitende en hopende, den Heere eerbiedig en vrijmoedig vastzettende op Zijn eigen woord: »Heere! doe zooals Gij gesproken hebt."

Een ander moet misschien zelf een sprong in het donker doen. Doch dan zelfs geen nood! Eene aangename verassing wacht. De dood is voor den zoodanige een hevige storm, maar ook de laatste storm. Al de oprechten van hart gaan naar den hemel. Uw Heiland heeft hun plaats bereid. Straks wordt ook het lichaam opgewekt. Geen ziekte zal kwellen. Geen doodigheid doet klagen. Geen onheil doet treuren. Geen vijand doet vreezen. Zonder zonde, zonder strijd wandelt de gezaligde in witte kleederen. Wel heeft hij geliefde betrekkingen verloren, maar hen, met wie hij in den Heere vereenigd was, vindt hij weder. Wel is hij gescheiden van plaatsen, die hem tot Bethels waren geworden, maar hij is aangeland in het hemelsch paradijs, waar al die Bethels zijn saamgesmolten tot één; wel mist hij de middelen der genade, die God aan zijn hart wou heiligen, maar hij is bij Hem, op wien al de middelen hem hebben gewezen. De heerlijkheid des Drieëenigen Gods wordt hem geopenbaard. De luister van den God-mensch wordt door hem aanschouwd. Hij verlustigt zich in het Wezen, de volmaaktheden, de werken van den Algenoegzame, die Hem verzadigt van vreugde; en steeds doet hij de zalen des hemels, de velden der eeuwigheid weergalmen van het op aarde geleerde: »Zijn Naam moet eeuwig eer ontvangen!

De hemel is een heerlijke plaats. Onder allerlei beelden geschetst, door allerlei namen genoemd, wordt zijne heerlijkheid in de Schrift schier op elke bladzijde gemeld. Is de starrenhemel, is de kleurenpracht van den regenboog zoo verrukkend, of kan het aanschouwen der wolkjes, die als sneeuwvlokjes in het luchtruim zweven, ons opgetogen doen zijn, het zal de heerlijkheid des derden hemels, waar God Zijn troon heeft gevestigd, met verbazing moeten vervullen!

Houdt dien hemel in het oog, gij, die de woorden des Zoons hoort, en gelooft in Dien, die Hem gezonden heeft. Dankt den Heere voor uw voorrecht. Waakt tegen ongeloovig woelen. Uw wandel zij met God. Uw hart zij steeds in den hemel. Daar is uw Vaderland. Zoolang gij op reis zijt, hebt gij u in alles als een reiziger naar Sion te openbaren. »Ik heb gemerkt dat de man Gods heilig is;" heerlijk getuigenis door de Sunamitische van Jehova's profeet gegeven. Het zij ons tot beschaming, en drijve tot Gods troon. Weest arm van geest. Bidt veel om voorproeven van de hemelvreugd. In strijd staat uw Jezus u ter zijde, en Hij zorgt dat gij in den strijd niet bezwijkt. Als kruis u drukt, houdt uw Jezus het oog op u, en hij zorgt, dat het u niet aan kracht ontbreekt. Als de macht des doods uw schedel omhult, reikt uw Jezus u de hand, en Hij geleidt u veilig in het Vaderlijk huis. Weest dan goedsmoeds. Er is *geen verdoemenis*, er is *nooit verdoemenis* voor de discipelen van Jezus. Op aarde klinkt de verzekering van den God der genade: »Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden;" en in den hemel op de bergtoppen des eeuwigen levens klinkt eeuwig de vrijspraak van den God der heerlijkheid: »Gij hebt geloofd; gij komt niet in de verdoemenis!"

NOTTEN.

AAN EEN JEUGDIGEN AMBTGENOOT.

AMSTERDAM.

Waarde Broeder,

Had ik geen gelijk toen ik u, in mijn vorigen brief schreef, dat in Amsterdam de polsslag is van het volksleven?

De jongste verkiezing van een lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal heeft dit, dunkt mij, opnieuw bewezen.

De stand der partijen is, door deze verkiezing, duidelijk aan 't licht gekomen.

Liberalen, radicalen, socialisten en de verbonden Christelijke partijen hadden ieder hun candidaat.

De oud-Minister president Pierson was de candidaat der liberalen; de vertoornde wethouder van Amsterdam, Gerritsen, de uitverkoorne der radicalen; het oud-Kamerlid Troelstra, was door de socialisten bestemd om den zetel van den heer Lely in te nemen; terwijl de directeur der Gereformeerde Kweekschool voor onderwijzers en onderwijzeressen, Bijleveld, de man was der verbonden Christelijke partijen.

De uitslag was, dat de heer Pierson slechts een luttel aantal stemmen verkreeg, de heer Gerritsen ver beneden Troelstra bleef, en, bij herstemming, het pleit beslist moest worden tusschen den socialist Troelstra en den anti-revolutionair Bijleveld.

Het einde van den strijd is u bekend. Met 99 stemmen meerderheid behaalde de anti-revolutionair de overwinning

Naar alles wat ik er van vernam was het een schoone kamp. Beide partijen hebben met inspanning van alle kracht gestreden, met wettige wapenen, met verklaarbaren hartstocht elkander de overwinning betwist.

Voor een groot deel is dit te danken aan de candidaten zelven. Beide mannen van talent, van beginsel en overtuiging, tusschen wien geen veeten of persoonlijke ambities konden bestaan.

Het ging om de zaak zelve.

Toch zou het eene onjuiste gevolgtrekking zijn, zoo men aannam, dat in het IXde kiesdistrict van Amsterdam de Christelijk-gezinden, die zich in het bezit van 't kiesrecht mogen verheugen, zooveel sterker zijn dan de liberaal-socialistisch-gezinden.

Want vooreerst is het zeker dat vele liberalen, den raad van het *Handelsblad* volgende, hun stem op den heer Bijleveld hebben uitgebracht. En ook wordt openlijk gezegd, dat er onder de Christelijk-gezinde werklieden zijn, die den heer Troelstra verkozen.

Het *Handelsblad* ging daarbij uit van deze redeneering, dat men, voor twee kwaden geplaatst, het kleinste van de twee behoort te kiezen.

Zoowel het beginsel en de richting van den heer Bijleveld als van den heer Troelstra zijn, in de oogen van het *Handelsblad*, beide kwaad.

Maar aangezien de anti-revolutionairen niet meer zijn conservatief, toonen een geopend oog te hebben voor de eischen en behoeften van den tijd, krachtig medewerken tot geleidelijke hervormingen, die voor de ontwikkeling van het sociale leven en de behartiging van allerlei volksbelangen dringend noodig zijn, zijn zij minder gevaarlijk dan de sociaal-democraten, die het op de brandkasten gemunt hebben, en streven naar de oprichting van een sociaal-democratische republiek.

Om deze reden was Bijleveld te verkiezen boven Troelstra.

En aan de andere zijde werd gezegd, althans gefluisterd, dat Bijleveld veel te veel man van 't gezag is, ofschoon zelf geen groot heer of adellijke hans, toch waarschijnlijk wel met de heeren zal meedoen, en niet uitsluitend de belangen van den werkman zal voorstaan en bevorderen. Redenen waarom Troelstra, in weerwil van zijn beginsel, te verkiezen was boven Bijleveld. Doch hoe het zij, de uitslag was in 's Heeren raad bepaald. Achitofels gedachten zijn niet geslaagd, de Regeering is versterkt, en voor de belijders van den naam des Heeren is er reden tot dank, die minder in luidruchtig gejubel, dan in ootmoedig nederbuigen en aanbidden zich uit.

Heel het land is dan ook bij deze verkiezing geïnteresseerd en alle couranten spreken er over. Tot nog toe is het niet mogen gelukken uit Amsterdam een socialist naar de Kamer te zenden. Ook dat is een sprekend feit. Zelfs in onzen Gemeenteraad is voor een socialist nog geen stoel beschikbaar.

Uit dit feit laat zich ook verklaren het geroep om algemeen stemrecht. Als dat er maar eerst is, dan hoopt men, zal uit een overwegend anti-clericaal, d. i. anti-christelijk district, geen clericaal, d. i. een man die den Christus belijdt, meer naar de Kamer gezonden worden.

Voor jonge, studeerende mannen zijn zulke gelegenheden van onberekenbaar nut. Zij leeren er uit wat leiding van zaken, wat organiseeren is, wat kansen zijn, wat opoffering van onderscheiden aard is, voor de zaak van Christus, op het terrein des publieken levens. Als zij straks zelf vaak als leiders of medeleiders moeten optreden, gelijk op kleine plaatsen niet zelden het geval is, zullen ze de vruchten plukken van hetgeen, ook in dit opzicht, de toestanden in Amsterdam geleerd hebben.

Ook om deze reden acht ik het wenschelijk, ja noodzakelijk dat zij, die er over te beslissen hebben, nog eens ernstig de vraag overwegen, of verplaatsing der Gereformeerde Universiteit van Amsterdam naar Den Haag werkelijk is in het belang van de publieke zaak, of van de zaak van Christus, op het terrein des publieken levens?

Zoowel studie als practijk wijzen toch, in geleidelijke ontwikkeling, naar dat terrein heen. Naarmate het gevoel van persoonlijke schuld meer bij de menschen uitslijt, treedt het solidariteits-gevoel meer op den voorgrond. Onze persoonlijke schuld wordt dan teruggeleid tot een zooveel millioenste deel schuld, als aandeel aan de schuld der geheele menschheid. Neen, moet gezocht worden naar verkleining van de algemeene schuld en daaruit voortvloeiend ellende, dan wordt onze persoonlijke schuld ook zooveel kleiner.

De liberaal, de radicaal, de tolstoïaan en de socialist werken allen, op hunne wijze, aan bereiking van dat doel mede.

De belijder van den Christus als den Zoon Gods en den Heiland der wereld doet het op zijne wijze. De eerstgenoemden doen het alleen om 's menschen wil. De Christen doet het ook om Gods wil; opdat God verheerlijkt worde.

En daarin ligt de oorzaak van onze blijdschap en de reden van onze dankbaarheid, als in de regeeringslichamen en in de wetgevende en wettenmakende klingen de meerderheid is aan de zijde van hen, die den Christus belijden. Want bij hen wordt nog gevonden het streven naar het eeuwig behoud van den mensch, en de grootmaking van den naam des Heeren. Bij alle neiging naar vooruitgang en sociale verbetering is er, bij mannen van Christelijke belijdenis, toch altijd nog dat gezonde conservatisme, het bederfwerende zout, dat het woord des profeten in gedachtenis doet blijven: het heeft u bedorven, o Israël; in Mij is uwe hulpe.

Reeds deze overweging moest tot de overtuiging leiden van de dringende noodzakelijkheid eener Christelijke Universiteit, die de mannen vormt, welke als dragers van dat gezonde conservatisme en van dat bederfwerende zout bekwaam zijn om den tegenstander te weerstaan, en te bouwen aan het huis van de tegenwoordige, moderne samenleving. Kon de Christen zijne roeping vervullen alleen door het kweeken van rechtzinnige Dominees, die Zondags de gemeente stichten, dan zouden vele tonnen gouds bespaard kunnen worden. Strikt genomen was een kostbare Theologische School dan niet eens noodig. De predikanten konden dan elkander opleiden, gelijk de onderwijzers het heden ten dage nog wel doen, en gelijk Spurgeon ook predikers voor zijn kring gevormd heeft. En daaraan was dan dit voordeel verbonden, dat godvreezende jongelingen, met den noodigen aanleg, die als zoodanig, in elke gemeente, bekend waren en getuigenis hadden, tot het herdersambt kwamen, en de opleiding tot het ambt minder afhankelijk ware van geld en maatschappelijke opvoeding.

Maar dit is dwaasheid, hoor ik u uitroepen, die tijden zijn voorbij, de theologie is ook eene wetenschap en moet als wetenschap beoefend worden.

Nu ja, dwaasheid. Maar ik heb den tijd nog beleefd dat men zoo iets niet zoo dwaas achtte.

Evenwel stem ik u toe, dat de toestanden in Kerk en Staat en Maatschappij andere eischen stellen. Maar daar volgt dan ook uit, dat de Christenen die middelen moeten aangrijpen en gebruiken, die, in den weg van Gods voorzienigheid, gegeven zijn, om aan andere en uitgebreide eischen te voldoen. Het voornaamste middel daartoe is de Christelijke Universiteit, die, in de rechte verhouding tot Kerk en Staat geplaatst, voor geheel de menschelijke en Christelijke samenleving van de grootste beteekenis is en van den rijksten zegen.

En daarbij zou ik wenschen, dat voor enkele, *zeer zeldzame gevallen*, het deurtje van artikel acht nog altijd open bleef.

Met de u bekende gevoelens

t.t. W. H. GISPEN.

Buitenlandsche Kerken.

Frankrijk. De officieuse Synode der Gereformeerde Kerk te Anduze. — De gewichtigste zaak, op deze Synode behandeld, was, zooals wij de vorige maal reeds mededeelden, het voorstel tot herziening van de geloofsbelijdenis, of liever van de geloofsverklaring van 1872, die de grondslag is, waarop de officieuse Synode staat.

Over deze zaak is breedvoerig gesproken. Namens eene door de Synode voor deze kwestie benoemde commissie diende Prof. Doumergue van Montauban, bekend door zijne levensbeschrijving van Calvijn, de volgende motie in:

„De Synode wel eerbiedigende de ingebrachte bezwaren, wat altijd de eer van het Protestantsch geweten geweest is, doet dit echter onder deze voorwaarde, dat de geloofsbelijdenis van hen, die onze Synode gesticht hebben, in het minst niet aangetast worde;

overwegende, dat de geloofsverklaring van 1872 alle noodige maatregelen getroffen heeft, om er op te wijzen, dat zij zich wil aansluiten aan de groote Christelijke feiten, in het bijzonder aan de opstanding van Jezus Christus;

overwegende, dat, als zij op deze hoofdzaken den nadruk legt, de geloofsverklaring van 1872 in geenerlei wijze de waarde van andere waarlijk Christelijke en Protestantsche waarheden miskennen wil, zooals genade, bekeering, het koninkrijk Gods, maar dat zij zich eenvoudig van elke theorie onthouden wil, het aan het evangelie overlatend zich door het evangelie zelf te laten verklaren;

overwegende, dat, als zij weigert zich op den bodem der theologische leerstellingen en bepalingen te plaatsen, zij aan de verklaring der godgeleerdheid de vrijheid geeft, die zij behoeft, om haar stelsel te bouwen op de fondamenteele Christelijke feiten;

overwegende, dat zij daardoor zeker misverstand voorkomt en van te voren aan meerdere van de tegenwoordige bezwaren, wanneer zij wettig zijn, tegemoet komt;

overwegende, dat in plaats van een dogmatischen strijd uit te lokken, men veeleer verplicht is, alle oprechte overtuigingen en alle ernstige Christelijke werkzaamheden om de geloofsverklaring van 1872 te vereenigen, opdat de Gereformeerde Kerk meer dan ooit doen kan wat noodig is tot bevordering van het geloof en het zedelijk leven onzer maatschappij;

gaat over tot de orde van den dag."

Ter toelichting en verdediging van deze motie heeft Prof. Doumergue een rede uitgesproken, die om inhoud en vorm en ook om den ernst, die er uit sprak, zeer geprezen wordt.

Hij zeide, dat niet alle schrijvers der verzoekschriften principieel van elke geloofsverklaring afkeerig zijn. De verklaring van 1872 was door alle gemeenten zonder eenigen tegenstand eenstemmig aangenomen en toch durft men nu zeggen, dat zij „juridisch, intellectualistisch is, niet geschikt, om leven te wekken."

De spreker verklaarde, dat hij onder de onderteekenaars van de verzoekschriften tot herziening van de geloofsverklaring vele leerlingen van de Faculteit te Montauban telde. Hij liet het duidelijk uitkomen, dat hij zelf daarvan mede oorzaak was, omdat hij als Professor in de Kerkgeschiedenis niet meer gewezen had op mannen als Athanasius en Calvijn, en op de Hugenoten, om hen te doen zien, dat het vasthouden aan een welomschreven belijdenis niet schadelijk is aan het Christelijk leven, en dat de voorstanders van zulk een belijdenis geen „intellectualisten" zijn, zooals de voorstanders van de herziening der geloofsverklaring beweren.

Deze revisie-mannen hebben bezwaar tegen de geloofsverklaring, omdat zij de geloofsbelijdenis van La Rochelle tot grondslag heeft. Dit stemde Prof. Doumergue toe; hij noemde dit eene historische erkenning van die oude belijdenis.

Omdat er onder onze lezers zullen zijn, die vragen, wat die geloofsbelijdenis van La Rochelle is, zij hier ingevoegd, dat zij de belijdenis is der Oude Gereformeerde Kerk in Frankrijk, de Confessio Gallicana, die op de Synode te La Rochelle is aangenomen.

Aan het adres van de voorstanders der herziening zeide Prof. Doumergue het volgende:

„Colani (de beroemde Professor en Criticus, maar meer Criticus dan Professor) te Straatsburg dreigde, dat hij onze geloofsbelijdenis door zijne exegese omverwerpen zou. Eenige maanden later verliet hij zijne Kerk en gaf waarschijnlijk het Christelijk geloof prijs. Dit bewijst ons, dat bepalingen en grenzen noodig zijn. Wij willen echter op dit oogenblik geen nadere bepalingen geven, omdat men ons toch reeds van intellectualisme beschuldigt. Wij willen aan de theologie de zorg overlaten, om op de gelegde fondamenten hare verschillende stellingen te bouwen met de opmerking, dat „bouwen" niet hetzelfde beteekent als „de fondamenten nederwerpen."

Paulus onderging voor zijne gemeenten ware geboorte-smarten. Een Professor in de theologie ondervindt iets dergelijks tegenover zijne leerlingen. (Hier was de spreker diep bewogen en kon met moeite zijne rede vervolgen.) Ik zeg tot onze leerlingen: Jonge mannen, gij lijdt, gij denkt, gij zoekt? Ook wij hebben geleden en gezocht, en wij verheugden ons, dat wij op sterkeren konden steunen. Daarom willen wij eene gemeente die niet zij een riet, dat van den wind bewogen wordt, maar eene gemeente, die u bemoedigt en ondersteunt. Laat ons tot instandhouding van die gemeente medearbeiden, en de dag zal komen, waarin gij, nadat uw inwendige strijd geweken is, ons zult danken, dat wij voor u gearbeid hebben. „Wij vertrouwen hen aan u, o Heere! en aan onze oude gemeenten; wij smeeken u, dat gij hun drie jaren van discussie en Theologische twistvragen besparen wilt. Wij hebben medelijden met hen en moeten hen opbouwen. Wij willen den kinderen, die om een ei vragen, geen steen geven. Wij verdedigen niet de „theologie der vrees." (Deze uitdrukking is door de tegenpartij gebruikt.) Wij vreezen niet voor het evangelie, maar wij vreezen voor onze gemeenten."

Deze rede maakte een grooten indruk op de vergadering.

De predikant Gounelle, een der leiders van de jonge predikanten en van de voorstanders der herziening, nam het eerst het woord en verklaarde nu voor de conclusie, om niet tot herziening over te gaan, te zullen stemmen, omdat de Synode daarmede de aan haar gerichte vragen niet formeel afwees en de verdediging der motie eene toelichting op de geloofsverklaring was, die eenige bedenkingen wegnam. Toch bleef hij een voorstander der herziening, want een geloofsverklaring achtte hij noodzakelijk noch voldoende. Hij erkent, dat de gemeenten een waarborg hebben moeten; dezen hebben zij echter niet in eene geloofsbelijdenis, maar in de overtuiging, dat de jonge mannen, die in den dienst der Kerk treden, waarlijk bekeerd zijn. Hij wenschte dan ook, dat aan de jonge predikanten niet de vraag gesteld zou worden of zij de geloofsbelijdenis aannemen, maar of zij den Christus in zich hebben en bekeerd zijn.

Een ouderling deed de vraag: „Zijn de gemeenteleden er om de predikanten of omgekeerd?" Hij voegde er bij, dat de gemeenten de discussies over de leer moede waren, en dat men deze staken moest. Voldeed de Synode aan het verzoek tot herziening der geloofsverklaring, dan zou er geen rust komen, want de meeningen wisselen en er zou spoedig weer een dergelijk verzoek komen. Hij gaf aan de jonge predikanten den raad, ijverig te studeeren en waren zij tot een resultaat gekomen, dan kon men het daarmede eens beproeven.

De motie werd met op één na alle stemmen aangenomen, zoodat de kwestie der herziening vooreerst van de baan is.

SCHOLTEN.

Ingezonden.

KERKHULP.

Hooggeachte Redactie!

Sta mij s. v. p. eenige ruimte toe in Uw blad voor de volgende regelen.

Er bestaat nog altijd in den kring onzer Gereformeerde Kerken eene „Vereeniging tot instandhouding van het gymnasiale studiefonds „Kerkhulp"".

Deze Vereeniging is bij velen onbekend en onbemind. Mij werd daarom in de laatste bestuursvergadering, in Aug. gehouden, opgedragen om op haar met een kort verslag de aandacht Uwer lezers te vestigen.

Zij verdient gekend, bemind en gesteund te worden. Haar grondslag is de belijdenis onzer Gereformeerde Kerken en de omschrijving van haar naam wijst haar doel aan: financieel steunen bij gymnasiale studie. Zij geeft evenwel, naar luid harer statuten, dien steun *alleen* aan „discipelen van Gereformeerde Gymnasia, die het voornemen heb„ben aan de Vrije Univers. te Amsterdam „of de Theol. School te Kampen te studeeren „en later de Gereformeerde Kerken in Neder„land te dienen".

De Vereeniging heeft jaren gehad van grooten bloei. Tientallen predikanten, die thans met eere de Gereformeerde Kerken dienen, zijn door haar gesteund. Er zijn jaren geweest, dat zij ± f 4500,— aan contributie ontving en aan meer dan 20 leerlingen gelijktijdig hulp kon verleenen.

En thans? Het verslag van den penningmeester over het laatste boekjaar wees een ontvangst aan van nog geen f 700,—. Slechts een viertal jongelingen kon worden voortgeholpen.

Vanwaar die vermindering? De kwijning der Vereeniging is begonnen, sinds Ds. van Lingen, voorheen de ziel van Zetten's Gymnasium, de Gereformeerde Kerk heeft verlaten. Al heeft ook die daad geen verandering gebracht in onze Vereeniging, toch is sedert dien tijd van jaar tot jaar het aantal leden en contribuanten verminderd. Zeker heeft daartoe ook medegewerkt de inzinking, die op den duur meestal bij alle menschelijke actie gezien wordt, en niet het minst de gedachte, die vaak wordt uitgesproken, dat er volstrekt geen predikantennood meer is in onze Gereformeerde Kerken en dat daarom de studie niet uit financieel oogpunt zoo gemakkelijk behoeft te worden gemaakt.

Is dan nu „Kerkhulp" onnoodig geworden? Zoolang de opleiding tot den Dienst des Woords en daarmee de gymnasiale studie noodzakelijk is, zoolang is ook, naar wij meenen, de arbeid van Kerkhulp niet overbodig, tenzij men zou willen, dat voortaan alleen jongelingen, die uit eigen middelen kunnen studeeren, onze Gymnasia bezoeken. Maar ook onder on- en minvermogenden verleent de Heere vaak *zeer uitnemende* gaven, van welke het jammer zou zijn, als zij niet voor den dienst des Heeren werden ontwikkeld. In *zulke* gevallen hulpe te bieden dat *alleen* stelt Kerkhulp zich ten doel.

Opdat nu ons studiefonds daartoe in staat blijve, zij ons een vriendelijke bede vergund.

Allereerst aan hen, die nu nog K.H. steunen, om daarmee te blijven voortgaan, opdat niet langer van jaar tot jaar de inkomsten verminderen.

Voorts aan hen, die weleer hulpe boden, om weder voor f 5,— lid te worden, of als contribuanten voor een zelf te bepalen bedrag zich te laten inschrijven.

Vervolgens aan de vroegere alumni, om met ontferming over haar te zijn bewogen en genoopt tot dankbaarheid haar wedervergelding te doen, door zoo mogelijk zelf te steunen en steun voor haar te zoeken in hun kring, opdat haar gevaarlijke atrophie, die vooral HUN medelijden moet wekken, worde gestuit en haar ondergang worde voorkomen.

Eindelijk aan allen, die tot hiertoe onbekend waren met onze Vereeniging, om voortaan als 't mogelijk is ook voor haar iets af te zonderen.

Onze penningmeester, de Weled. Heer G. Grüneveld, Mare 10, Leiden, wil gaarne vroegere leden en contribuanten opnieuw inschrijven of nieuwe namen boeken en dan over het toegezegde bedrag per quitantie beschikken.

Worde het ZEd. daarmede volhandig gemaakt.

Met dank voor de plaatsing dezer regelen, Hooggeachte Redactie,

UEd. dw. dn,
J. BREUKELAAR,
Secret. van „Kerkhulp".

Bodegraven, 22 Sept. 1902.

Onze kerkelijke bladen worden vriendelijk verzocht bovenstaande over te nemen.

ADVERTENTIËN.

Voorspoedig bevallen van een welgeschapen **dochter**

W. J. VAN DER VEGT –
VAN HEMMEN.

WESTEREMDEN,
25 Sept. 1902.

Heden beviel door 's Heeren goedheid mijne geliefde vrouw ALBERTINA ZALSMAN van een welgeschapen **Zoon.**

H. PIEFFERS.

ROTTERDAM,
Sionstraat 64
29 Sept. 1902.

Zoo de Heere wil en zij leven hopen onze geliefde Ouders

FOKKE ZANTINGE
EN
JANTJE MARISTEN

hunne 40-jarige Echtvereeniging te gedenken.

Hunne dankbare Kinderen
en Kleinkinderen.

LHEE,
Oct. 1902.

Heden overleed tot onze diepe droefheid in haren Heer en Heiland, onze geliefde Moeder

Hendrika Jozina Teunis,
WED. LAMBERT VEENEMAN,

in den ouderdom van 75 jaar.

P. VEENEMAN.
J. C. VEENEMAN
J. VEENEMAN.

APELDOORN,
27 Sept. 1902.

Mevrouw HEEMSKERK, Beilerstraat 7, ASSEN, **vraagt** tegen **1 November eene flinke**

KEUKENMEID

goed kunnende koken en netjes werken.

GEVRAAGD:

In een **Brood-, Koek- en Beschuitbakkerij**, een bekwaam

MEESTERKNECHT,

geh. of ongeh

En met **Nov. a.s. een flinke derde KNECHT**, G. G.

Brieven franco onder motto »*BAKKERIJ*" bij den UITGEVER van *de Bazuin*.

UITGELOOT:

de aandeelen No 47 en No. 101

van de geldleening over Kerk en Pastorie der Ger. Gem. te NIEUW-AMSTERDAM.

Namens den Kerkeraad,
P. VISSCHER.

Cruydenwijn DE HAAS helpt bij ***bloedarmoede.***

Overspanning-rugpijn en voor kraamvrouwen om op kracht te komen. Borstcruydenwijn dient voor menschen met zwakke borst.

Overal verkrijgbaar – **DE VLIJT Voorschoten.**

A. DE ROODE & Co.,
SCHIEDAM, opgericht 1879
Fabrikanten van
OLIEËN en LOOG
ZEEPPOEDER en VETLOOGMEEL.
(Prima qualiteiten. Concurreerende prijzen.)

Voor slechts f 3,50

ontvangt men ***franco 2½ K°. zuivere, geurige, waterhoudende Thee.*** Als proef kan ook de helft geleverd worden.

ZEND POSTWISSEL.

L. KROEZE.
Thee- en Sigarenhandel.
ZWOLLE, 1 92—93.

DOET UW VOORDEEL

en keuze uit onze **5 heerlijke**
Mélanges Reclame Theeën.

per 2½ kilo	**No. 1. f 3,90**
	No. 2. - 3,75
franco	**No. 3. - 3,50**
rembours	**No. 4. - 3,25**
	No. 5. f 3,00

SLUIK en Van der WAL's
THEEHANDEL.
Harlingen.
Voor puike kwaliteiten wordt ingestaan

GLOED!

Kerkeraden en h.h. Kosters worden attent gemaakt op het gebruik van **Gloed** in de kerken in plaats van doove kolen; hij veroorzaakt **geen hoofdpijn** door zwaren damp, en is **gemakkelijk** en **voordeelig.**

Voor nadere inlichtingen adresseere men onder motto **»GLOED"** aan den Boekh. H. Kruyver, ZAANDAM.

HUWELIJK.

Voor jongelieden, die in het huwelijk wenschen te treden, is op het mooiste gedeelte van het Sarphatipark te Amsterdam te huur, een **modern BOVENHUIS**, huurprijs **f 300.—** per jaar. Onmiddellijk te aanvaarden.

Te bevragen bij de Makelaars TEIXEIRA DE MATTOS & VAN DER VIJGH, Sarphatipark 135 te AMSTERDAM.

Termijnbetaling van af
10 CENTS per dag.

SOLIEDE ORGELS

in prijzen van af *f* 40.—
Gratis Handleiding en Toetsenlooper.
Honderden dankbetuigingen.
Vraagt gratis **Catalogus** en conditiën.

JOH. DE HEER,
Rotterdam, Noordmolenstraat 71.

ORGELS!

in eigendom te bekomen door met huur af te betalen van af de eenvoudigste tot de duurste. Men vrage s. v. p. teekeningen met prijsopgave en 100en getuigschriften van tevredenheid Adres:

GROENEVELD's
Orgelhandel,
SNEEK.
N.B. Goede gebruikte ORGELS van af *f* 25.—

Bij **GEZELLE MEERBURG** te HEUSDEN is verschenen:

Nummer 3 en 4 van
„Voor het recht, de vrijheid,
en den vrede der Kerken",
Bijblad van
„Wat zegt de Schrift?"
tot toelichting en beoordeeling van het »Advies" inzake de Theol School en de Vrije Universiteit,"

waarin o.a. een zeer belangrijk art. van Ds ELZENGA, hoe een ware en duurzame *eenheid* van *opleiding* kan verkregen worden.

Het **Bijblad**, dat Maandelijks verschijnt, van Maart tot Augustus (Gen. Syn.), kost **50 ct.** franco p post; voor de **inteekenaren** op **»Wat zegt de Schrift?"** slechts **25 cent.** Te ontbieden bij den uitgever, en ook in den boekhandel.

Is verschenen en bij alle boekhandelaren verkrijgbaar:

De Anti-revolutionaire partij
en haar
Program van beginselen.
DOOR
H. DE WILDE.

Dit werk kan beschouwd worden als een handboek, voor onze a.-r. kiesvereenigingen, jongelings-vereenigingen en propaganda-clubs onmisbaar. Allerlei vraagstukken van den dag, waarbij de a.-r. beginselen en de a.-r. partij betrokken zijn, worden in dit boek van 370 bladzijden groot, op eenvoudige wijze, duidelijk en klaar toegelicht.

De prijs is: ingenaaid **f 1.70**, ingebonden **f 2.20.**

Naamlooze Vennootschap Drukkerij »VADA," — Wageningen.

Vereeniging „Christelijke Bibliotheek",
sedert 1897 gevestigd te Nijkerk.

Zooeven verscheen als deel I van den zesden jaargang

Verwoeste levens, door **W. van Nes.** * * *

Het programma voor den zesden jaargang vermeldt uitsluitend werken van *Nederlandsche auteurs.* * * * * *

De leden ontvangen jaarlijks 1600 *bladzijden* druks in 6 of 7 nette deelen ingenaaid. * * * * * * * * * * * * * *

Fraaie stempelbanden worden à 35 cent berekend.

De contributie bedraagt vijf gulden per jaar. * * * * *

Bij iederen solieden boekhandelaar is deel I *nu* reeds ter inzage te bekomen. * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

De uitvoerige *fraai geïllustreerde Catalogus* is alom gratis verkrijgbaar. * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

G. F. CALLENBACH, Uitgever,
Nijkerk. * * * * * * * * * * * * * * *

TRAKTATEN.

Bij den Uitgever P. MOBACH te BREUKELEN is vanwege het **Geref. Traktaatgen. »FILIPPUS"** verschenen en bij alle boekhandelaars verkrijgbaar gesteld:

	Prijs.
CXLVI. Eert uw Vader en uw Moeder	2 ct.
CXLVII. Is dit niet de vinger Gods?	2 »
CXLVIII. Bitter en Zoet	2 »
CXLIX Door velerlei Beproevingen	5 »
CL. Sport	2 »
341. Hier wordt niet gevloekt	1 »
342. Molochdienst	1 »
343. Wat gelooft gij?	1 »

Bij getallen tegen zeer veel verminderden prijs.

Nog eenige Ex voorhanden van
Schets van de opvoeding in de Lagere School voor Christelijk Onderwijs,
DOOR
H. H. J. VAN ROOIJEN.
184 bladz.

Dit boek, dat bij uitgave **f 1,00** kostte, wordt, zoolang de voorraad strekt, tegen toezending van postwissel à **50 cent**, aangeboden door **ZALSMAN te Kampen.**

Bij den uitgever
G. F. Callenbach te
Nijkerk verscheen:

Waarom niet toegetreden?

Het avondmaalsformulier onzer Gereformeerde Kerk voor bekommerde Christenen toegelicht door

Dr. J. H. Gunning J.Hzn.

Prijs 25 ct.; 25 ex. à 20 ct.; 50 ex. à 15 ct.; 100 ex. à 12½ ct.

Bij iederen Boekhandelaar verkrijgbaar.

Bij **ZALSMAN** te **Kampen** is verschenen:

De gemeenschap der heiligen,
DOOR
J. van ANDEL,
Predikant te Gorinchem.
226 bladz., post. 8°.
Prijs *f* 1,40, geb. *f* 1,80.

In „*De Standaard*" lazen we hierover het onderstaande:

„De gemeenschap der Heiligen" door J. van Andel, pred. te Gorinchem, is de titel van een bundel „Schriftstukjes", die bij G. Ph. Zalsman te Kampen het licht zag.

De schrijver achtte het dringend noodig, de Gemeente te herinneren aan den plicht tot uitoefening van de gemeenschap der heiligen, en gaf daarom zijn 50-tal stichtelijke opstellen uit, die saam ca. 226 bladz. druks beslaan. Hij wilde sterker doen trekken den hoogeren band, die de leden der Gemeente onderling verbinden moet, en zulks tegenover de wereldsche opvatting der kerk, waarbij men haar beschouwt als een menschelijke, door den wil harer leden opgerichte vereeniging, die de gemeenschappelijke belijdenis der waarheid en de bevordering van het Koninkrijk Gods tot éénig oogmerk heeft. Wat wij integendeel, moeten beoogen, is de wereld óók de bekentenis af te dwingen: ziet, hoe lief zij elkander hebben.

Onze plichten, van Gods wege, tegenover onze geloofsgenooten, — alzoo zou men den inhoud van dit schoone boekske kunnen kenschetsen, met dan als motto op het titelblad: „Dat de broederlijke liefde blijve". Is er niet inderdaad in onze dagen behoefte aan stichtelijke lectuur van dezen aard?

Het werkje van Ds. van Andel behoeft overigens onze aanprijzing niet. Wat deze geliefde predikant schrijft, is altijd leerrijk, pittig, schriftuurlijk, warm van toon. Vinde het in zijn net, misschien wat te pronkerig bandje, een uitgebreiden kring van lezers. Het kan, wat de verhouding der broederen onderling betreft, zooveel nut stichten!

Bij **J. H. KOK** verscheen:

Hedendaagsche Moraal
DOOR
Dr. H. Bavinck.

Royaal formaat. Prijs **f 0,60.**
In stempelband **f 1.**

Bij elken Boekh. voorhanden, en tegen toezending van het bedrag verkrijgbaar bij den UITGEVER.

VOOR CATECHISATIËN:

De Bijbelsche Geschiedenis, in Vragen en Antwoorden voor Eerstbeginnenden, door P. DIJKSTERHUIS, 13e druk. Prijs *f* 0,12½. 25 ex. *f* 3,—. 50 ex. *f* 5,75. 100 ex. *f* 11,—.

De Bijbelsche Geschiedenis, in vragen en antwoorden. Eene handleiding voor meer gevorderden door P. DIJKSTERHUIS. 7e druk. Prijs *f* 0,22½. 25 ex. *f* 5,50. 50 ex *f* 10,50. 100 ex. *f* 20.

Het Kort begrip van den Christelijken Godsdienst, opnieuw uitgegeven door P. DIJKSTERHUIS, 8e druk. Prijs *f* 0,15. 25 ex. *f* 3,50. 50 ex. *f* 6,50. 100 ex. *f* 12,00.

De vijf artikelen tegen de Remonstranten, vastgesteld op de Synode van Dordrecht A°. 1618 en 1619. Opnieuw uit het Latijn vertaald onder toezicht van S. VAN VELZEN. 5e druk Prijs *f* 0,20. 25 ex. *f* 4,—. 50 ex. *f* 7,—. 100 ex. *f* 12,—.

De belijdenis des Geloofs der Geref. Kerken in Nederland. Overgezien in de Synode van Dordrecht A°. 1618 en 1619; met de voorn. vroegere lezingen uitgegeven door S. VAN VELZEN. 5e druk. Prijs *f* 0,15. 25 ex. *f* 3,25 50 ex. *f* 6,—. 100 ex. *f* 10,—.

De Formulieren van eenheid der Gereformeerde Kerk in Nederland. Prijs *f* 0,45. 25 ex *f* 10,—. 100 ex *f* 30,—.

De Heidelbergsche Catechismus met teksten. 9e druk. Prijs *f* 0,10. 25 ex. *f* 2,—. 100 ex. *f* 7,—.

Het Kort begrip der christelijke Religie, met teksten. 7e druk. Prijs *f* 0,08. 25 ex. *f* 1,75. 100 ex. *f* 6,50.

Het Kort begrip der christelijke Religie, zonder teksten. 3e druk. Prijs *f* 0,04. 25 ex. *f* 0,80. 100 ex. *f* 3,—.

Heilenbroek. Voorbeeld der goddelijke waarheden, met teksten, (groot) 11e druk. Prijs *f* 0,20, 25 ex. *f* 4, 100 ex. *f* 14.

Heilenbroek. Voorbeeld der goddelijke waarheden, zonder teksten. (klein.) 7e druk. Prijs *f* 0,10. 25 ex. *f* 2,—. 100 ex. *f* 6,50.

Borstius. Vraagboekje voor kleine kinderen 14e druk. Prijs *f* 0,04. 25 ex. *f* 0,80. 100 ex. *f* 3,—.

Absentielijst voor Catechisatiën en Zondagsscholen. 4e druk Prijs *f* 0,50.

Uitgaven v. d. Firma S. VAN VELZEN Jr. (W. A. BESCHOOR) te 's-Gravenhage.

Present-Ex. ter kennismaking worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Telegram.

Prof. BAVINCK, Kampen.

De raad der Geref. kerk van Rotterdam *A*, vernomen hebbende uit enkele bladen van de benoeming der hoogge. Heeren H. Bavinck en P. Biesterveld, hoogleeraren aan de Theol. School te Kampen, tot Professoren aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, van oordeel dat deze benoeming en de eventueele aanneming de latere uitvoering van het Synodaal besluit in zake de opleiding bezwaarlijk maakt, spreekt uit als zijne hope, dat genoemde hoogleeraren deze benoeming, zoo zij geschied mocht zijn, voorloopig niet aannemen, maar is van meening, dat het aangenomen voorstel-Bavinck-Rutgers ten uitvoer moet worden gebracht en daartoe een buitengewone Generale Synode moet worden bijeengeroepen.

C. B. BAVINCK, *Pres.*
G. VAN BLEEK, *Scriba.*

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN.

1902. Vijftigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 43.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin

Vrijdag 10 October 1902.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
C. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan „de Redactie van De Bazuin te Kampen." — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Aan de Kerkeraden, die tot stichting der Gemeente gebruik willen maken van H.H. Studenten, wordt bericht, dat zij zich daartoe hebben te adresseeren aan den Heer *F. Colenbrader*, te Kampen, die door 't College van Hoogleeraren met de regeling is belast.

Voorts brengen wij te hunner kennis dat zij, desverkiezende, zich alsnog ook kunnen bedienen van de H.H. Candidaten dezer School:

M. H. J. Bosch te Kampen,
C. H. van Diemen te Nieuwveen,
F. W. Geerds te Appingadam,
Dr. A. Noordtzij te Kampen,
J. Tangsma te Stiens,

aan wie zij dan in het bijzonder hunne verzoeken hebben te richten.

M. Noordtzij.

Kampen, 8 October 1902.

PLAATSELIJKE KERKEN.

WILDERVANK, 29 Sept. 1902. Gisteravond was het voor de Geref. Gemeente alhier een plechtige ure. Voor een zeer groote menigte hield Ds T. Oegema zijn afscheidsrede, naar aanleiding van 1 Cor. 1 : 3. Namens den kerkeraad werd door den oudsten Ouderling J. Scholten het woord gevoerd, op wiens verzoek ook de Gemeente haar scheidenden Leeraar staande toezong: De Heer zal u steeds gadeslaan, enz. Vervolgens werd nog gesproken door Ds. Karsen van Kielwindeweer, em. pred, thans wonende alhier, en door Ds. Petersen van Veendam, die de Gemeente verzocht te zingen Ps. 133 : 4, waarna Ds. Oegema de sprekers nog met een enkel woord bedankte.

Namens den Kerkeraad,
J. R. Brouwer, Scriba.

—

TERNEUZEN, 30 Sept. 1902. Voortaan zullen alle berichten, op beroep, aannemen of bedanken betrekking hebbende, als kennisgeving aangegeven worden.

Namens den Kerkeraad,
J. J. de Jager, Scriba.

—

HOOGEVEEN. Zondag 5 Oct. werd des morgens de tot ons overgekomen Leeraar Ds. T. Oegema van Wildervank in zijn ambt bevestigd door zijn ambtgenoot en collega Ds. L. Kuiper, met de woorden uit Jez. 52 : 7. Des namiddags verbond ZEw. zich aan de Gemeente met de woorden uit Jer. 2 : 1, 2*a*. Een overgroote schare was in het groote kerkgebouw vergaderd. Stelle de Heere onzen tweeden bedienaar des Woords met onzen anderen Leeraar in de Gemeente tot een uitgebreiden zegen en tot een eere Zijns naams.

Namens den Kerkeraad,
I. IJmker Hz., Scriba.

—

SPIJKENISSE, 5 Oct. '02. In de morgengodsdienstoefening is onze van Sleen tot ons overgekomen Leeraar door onzen geachten Consulent Ds. Sieders van Vlaardingen in zijn dienstwerk bevestigd, naar aanleiding van 2 Cor. 4 : 6. Des namiddags verbond ZEerw. zich aan onze Gemeente naar aanleiding van 2 Petri 1 : 19. Stelle de Heere onzen geachten Leeraar tot eenen ruimen zegen voor onze Gemeente en tot eer Zijns Naams.

Namens den Kerkeraad,
P. Geldtelder, Scriba.

—

HASSELT, 6 Oct. 1902. In de Geref. Kerk alhier is beroepen Ds. J. A. de Vries te Fijnaart.

Namens den Kerkeraad,
H. Galenkamp Kz., Scriba.

—

LANGERAK, 7 Oct. 1902. Zondag 5 dezer was het voor de Gemeente een blijde dag, doordien in de vacature werd voorzien door de komst van onzen beroepen Candidaat, den Weleerw. heer G. H. de Jonge van Dordrecht, die in de morgenure bij de Gemeente werd ingeleid en in zijn dienstwerk bevestigd door zijn Vader Ds. de Jonge van Dordrecht, naar aanleiding van 2 Cor. 3 : 6*a*. Na afloop dezer treffende plechtigheid werd ZEerw. Ps 134 : 3 toegezongen. Des avonds deed onze jeugdige Leeraar zijne intrede, predikende over Ex 33 : 14, 15. Ook richtte ZEerw. gepaste toespraken tot den Bevestiger, den Kerkeraad, de Gemeente en het Hoofd der school. Stelle de Heere onzen jeugdigen Leeraar tot een rijken zegen tot eere Zijns Naams en tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk.

Namens den Kerkeraad,
H. van Middelkoop, Waarn. Scriba.

Het adres der Kerk is voortaan Ds. de Jonge.

—

De raad der Geref. Kerk van Rotterdam *A*, vernomen hebbende uit enkele bladen van de benoeming der Hooggel. heeren H. Bavinck en P. Biesterveld, Hoogleeraren aan de Theol. School te Kampen, tot Professoren aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, van oordeel dat deze benoeming en de eventueele aanneming de latere uitvoering van het Synodaal besluit in zake de opleiding bezwaarlijk maakt, spreekt uit als zijne hope, dat genoemde Hoogleeraren deze benoeming, zoo zij geschied mocht zijn, voorloopig niet aannemen, maar is van meening, dat het aangenomen voorstel-Bavinck-Rutgers ten uitvoer moet worden gebracht en daartoe een buitengewone Generale Synode moet worden bijeengeroepen.

Van deze motie geeft hij kennis:

a. aan de betrokken Hoogleeraren;

b. door middel van „*de Bazuin*" en „*de Heraut*" aan al de Kerkeraden der Geref. Kerken in Nederland;

terwijl hij deze motie op de e. v. Classicale Vergadering, gewijzigd als voorstel wenscht in te dienen, in de hope, dat onder den zegen des Heeren verdeeldheid in de Kerken worde voorkomen, en de zaak der opleiding langs kerkelijken weg beslist worde.

De Kerkeraad v. n.
namens hem,
P. van Bleek, *Scriba.*

(Bij vergissing was het slot van bovenstaande motie ons niet overgeseind. Daarom plaatsen we ze nog in haar geheel. Red.)

CLASSEN.

Classis Enumatil.

Vergadering *Woensdag* 29 *October*. Aanvang 9½ *uur*. Punten voor het Agendum *vóór* 16 *October* opgegeven aan Ds. J. Diemer te Oldehove.

H. Scholten, *Corr.*

—

Classis Warfum.

De Classis Warfum der Geref. Kerken heeft in hare vergadering van 1 Oct. j.l., bijgestaan door de Prov. Deput. ad examina, peremptoir onderzocht en met algemeene stemmen toegelaten tot den Dienst des Woords en der Sacramenten, den Eerw. Heer *G. Diemer*, ber. pred. te *Uithuizermeeden O. G.*

Namens de Classis,
F. ten Hoor, *Praeses.*
J. Sijbesma, *Scriba.*

ONTVANGSTEN.

Inw. Zending en Bijbelcolp. in N.-Brab. en Limb.

Met hartelijken dank ontvangen:

Van Geref. Kerken: Lemmer f 2,50, Stroobos f 2, Loenen a/d V. f 1,50, Reitsum f 2, Voorburg f 2,50, Augustinusga en Surhuizum f 2, Giesendam *B* f 1,25.

Jaarl. bijdrage: Geref. Kerk te Zwartsluis f 5.

Voorts: Van G. S. te Brandwijk . . f 1,—
Van P. D. te Rotterdam . . . - 2,50
Van N. N. te S. . . . . - 2,50
Van J. J. K. te Den Haag . . . - 1,—
Van A. Strating te Zwartsluis, gev. Zendingsbus - 4,—
Door br. H. Dekker, van N. N. . . - 2,—
Van X. te Boskoop . . . . - 10,—
Gevonden i/h kerkzakje te Roermond . - 1,—
Van de Geref J.-V. „Samuel" te Dordt . - 10.—
Van de Zendingsver. te Westzaan . . - 5,—

Aan jaarlijksche bijdragen is nu toegezegd een bedrag van f 162,50. We verwachten nog veler antwoord op de gezonden circulaire Neige de Heere de harten tot milde bijdragen.

Namens Deputaten,
J. C. C. Voigt, *penningm*

Raamsdonk, 6 Oct. 1902.

—

Voor de Inw. Zending in den Z.O.h. van Friesland.

Door br. J. Wouda:

Van de Geref. Jongel.-vereeniging te Minnertsga f 1,—
Uit de bus van L. Smit te Schokland . - 3,—

Heerenveen, 8 Oct. 1902. P. A. Smilde, *Penn.*

—

Schouwerzijl (Gron.).

Met hartelijken dank geven wij nog kennis van de volgende ontvangsten voor ons nieuw kerkgebouw; van de Geref. Kerk te:

Stedum	f 5,—	Tzummarum	f 1,91
Aalden	- 2,60	Vlaardingen	- 6,—
Emmen	- 2,50		

Hartelijk dank bij deze laatste verantwoording aan allen die ons gesteund hebben in 't bereiken van ons doel, ook aan de Redactie van *de Bazuin* voor de opname onzer verantwoording.

Namens den Kerkeraad
der Geref. Kerk te Schouwerzijl,
5 Oct. 1902. P. de Haan.

—

Art. 19 D. K. O.

Sedert *25 Juni* ten behoeve van minverm. studenten in de prov. *Gelderland* ontvangen:

V. d. Geref. Kerk te:

Neede en Rekken	f 5,61	Westervoort	f 4,—
Aalten *B*	- 16,—	Ermelo	- 9,43⁵
Zutphen	- 20.60	Culemborg	- 11,30

Met dank en aanbeveling.

Namens Deputaten voor Art. 19 D K. O.,
H. Kuik, *Secr.-Penn.*

Putten o/d Veluwe, 6 Oct. 1902.

—

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Oosthem	f 6,59⁵	Halfweg	f 18,29
Voorburg	- 10,53	Haarlem *C*	- 13,22
Enter in pl. v. contr.	- 2,50	Beverwijk	- 7,22⁵
Olst „ „	- 2,—	Velzen	- 7,50
Nieuw-Vennep	- 29,39	Westzaan	- 3,61⁵
Hoofddorp	- 9,24	Wormerveer	- 11,31⁵
Oostzijde	- 12,39	Zaandam *A*	- 44,81
Haarlem *B*	- 8,52⁵	„ *B*	- 12,29
Vijfhuizen	- 9 18	Wormer	- 2,45
Sloterweg	- 3,15	Stellendam	- 5,75

Contributiën en Giften.

Door *Ds. J. Gideonse* te *Enschedé*, Corr. *Cl. Deventer*, de contrib. uit:

Almelo, Corr. *H. Slettenaar*, van H. Slettenaar f 1,50, F. Lankamp f 1, I. Kampherbeek f 1, Wed. I. Gombert f 1,50, H. Kamp f 1, F. v. Stegeren f 1, Vrije f 1, D. Slettenaar f 1, F. v d. Berg f 1, B. van Lente f 1, I. Rotteveen f 1, Wed. G. Hinzenveld f 1.

Enschedé, Corr. *Ds. Gideonse*, van J. Gideonse f 2, E. Prinsen f 1, H. Kamp Jr. f 2.50, W. Assink f 1 50, B. Hucriede f 1,50, G. Elhorst f 2,50, D Lngt f 1, J. Lazonder f 1, H. J. Volkers f 1, J. H. Wennink f 0,50, G. J. ten Heuw f 0,50, E. Korfs f 2, J. Menkes f 1,50, G. ten Brink f 2, K. Nieboer f 2, G. Ohmann f 2,50, D. Geerling f 1.

Holten, Corr. *G. J. Breukink*, van K. Galenkamp f 1, G. J. Breukink f 0,50, H. Hollenberg f 0.50, H. Schuppert f 0,50, K. Veldhuis f 0,25, G. Veldhuis f 0,25, H. Veldhuis f 0,25, H. J Jeurlink f 0,25, J. W. Jansen f 0,25, G. J. Jansen f 0.25, H. Landeweerd f 0,25, J. W. Stam f 0.25, J. Stam f 0,25.

Nijverdal, Corr. *Ds. J. Slager*, van Hs. Teesselink f 1, E. Hietland f 1, H. Teesselink f 2, A. Scheffer f 1,50, J. Konijnenbelt f 1, Mr. W. Wiesk f 1, J. Kromhof f 1, Ds. J. Slager f 1, G. Ros f 1.

Rijssen, Corr. *G. J. v. d. Haar*, van G. J. v d. Haar f 1, H. J. Wessels f 1, H. Scharphof f 0,50, J Hietland f 1, G. ter Avert f 0,50, H. ter Avert f 0,50, H. J. Hofman f 0,50, H. J. Lammers f 0.50, E. Tijsling f 0,60, J. Harmsen f 0,25, B Beltman f 0,25, J. Langkamp f 0,25, J. H. v. d. Riet f 0 25, D. J. Kraa f 1, J. Borghuis f 0,50, G. J. Slagman f 0,50, C. Lammers f 0,50, J. Borghuis f 0,25, G. W. Nijland f 0,50, E. Beltman f 0,25, J. A. Stam f 0,50.

Vriezenveen, van G. Aman Jz. f 3.

Wierden, Corr. *J. H. Gierveld*, van J. H. Gierveld f 0,30, B. Gierveld f 0,20, H. Beverdam f 0,30, J. Eshuis f 0,30, H. Mensink f 0,20, H. Kippers f 0,20, J. H. Kippers f 0,25, H. Koers f 0,15, E. Waszink f 0,20, Js. Lukas f 0,20, J. Lukas f 0,20, J. Tijink f 0,20, A. ter Stal f 0,20, Ds. Ouwendag f 1, J. H. Timmerman f 1, B. J. Klaas f 0,25, H. Eshuis f 0,15, G. Bos f 0,25, L. Koenderink f 1, G. H. ter Mors f 0,25.

Door *Ds. W. Breukelaar* te *Zaandam*, van B. de Jong te Haarlem f 2.

Uit de vorige opgave is weggevallen, de contrib. van Ds. J. A. de Bruijn te Oud-Vosmeer ad f 2,50.

De Penningmeester
van de Theologische School,
Dr. H. Fransssen.

Zwolle. 4 Oct. 1902.

—

Zending onder de Joden.

Met hartelijken dank ontvangen:

Van Ds. J. Offringa, gevonden in 't kerkzakje te Dinteloord	f 1,—
Van Ds. J. N. Lindeboom te Zutfen namens de Centsvereen. aldaar	- 5,—
Van Mej. J. Zeldenrijk, Gouda, uit HEd. busje	- 17,—
Bijzondere gift van den Weled heer N. F. Dr.	- 10,—
Uit busje Mej. M. H. G., 's-Gravenhage .	- 2,—
Door Ds. Kropveld te Rijswijk, gevonden in 't kerkzakje te Rijswijk	- 10,—
Van Ds. Beijer te Landsmeer, gevonden in de collecte	- 3,—

Met vriendelijke aanbeveling

N. Koops,
Oostvestplein **65**.

Rotterdam, 6 Oct. 1902.

—

Zending op Soemba.

H. Salomons te Gasselter-Nijeveen, gev. in de coll.	f 10,—
M. Siertsema te Uithuizermeeden O. G, „ „	- 2,50
Ds. Thijssen te Siddeburen, van N. N. .	- 2,50
Ds. Roorda te Oude-Pekela, Zendingsbusje van Joh. Kars	- 4,17

J. Duursema, *Quaestor.*

Uithuizen. 6 Oct. '02.

—

Scheurkalenders in de Kazerne.

Van X. te Boskoop	- 10,—
Door A. J. Lems, huisvader in het Milit.-Tehuis, Arnhem	- 3,64⁵
Van A G. Rotterdam	- 50,—

Hoe vele malen we laatstgenoemde gift al hebben ontvangen, toch werden wij er ook nu weer door verrast. Zij ging vergezeld met het vriendelijk verzoek of wij ons, evenals vorige jaren, met de moeite wilden belasten, om die bijdrage in den vorm van Scheurkalenders onder de Militairen te verspreiden.

Wij geven dien Broeder of die Zuster de plechtige verzekering, dat ons dit volstrekt geen moeite maar een zeer groot genot is, hartelijk dankbaar als we zijn voor de herhaalde blijken van zoo welsprekende deelname.

Ook de verrassing uit Boskoop was ons tot groote blijdschap; terwijl het wel van zelf spreekt, dat de bijdrage onzer Militairen uit Arnhem niet weinig strekt ter bemoediging in den arbeid.

En zoo hebben we overvloedig reden om bij vernieuwing te betuigen:

„d' Allerhoogste maakt het goed;
Na het zure geeft Hij 't zoet."

Rijswijk, 6 October 1902. E. Kropveld.

GELOOF EN AANSCHOUWING.

II.

Als Paulus in 2 Cor. 5 : 7 zegt, dat de Christenen hier op aarde wandelen door geloof, dan heeft hij daarmede blijkens het verband het zaligmakend geloof op het oog. Immers handelt de apostel in het vierde en vijfde hoofdstuk breedvoerig over het lijden, dat de geloovigen en inzonderheid de dienaren hier op aarde te dragen hebben. Maar zij weten, dat dat lijden, hetwelk licht en tijdelijk is, een gansch zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid werkt, en dat zij straks, als het aardsche huis van hun tabernakel verbroken wordt, een gebouw uit God hebben, niet met handen gemaakt, maar eeuwig. Daarom heeft de verdrukking, welke zij hier te verduren hebben, ook geen invloed op de stemming van hun gemoed. Zij worden er niet door neergeslagen of ontmoedigd. Integendeel, zij houden altijd goeden moed. Zij weten nu eenmaal, dat zij, zoolang zij in het lichaam wonen, uitwonen van den Heere. Dat kan naar Gods bestel niet anders. Het lichaam is het aardsche huis van den gelocvige en houdt hem tijdelijk verwijderd van het inwonen bij, van de onmiddellijke gemeenschap met den Heere. Hier op aarde hebben zij te wandelen door geloof. Het geloof is het gebied, waar ze doorheen trekken; het is het element, waarin zich hun geestelijk leven op aarde beweegt; wat zij in het vleesch leven, leven zij door het geloof van den Zone Gods, Gal. 2 : 20.

Het voorwerp van het hier door Paulus genoemde geloof is dus Christus. Hem zien de geloovigen niet, zoolang zij op aarde zijn. Zij aanschouwen zijne heerlijkheid thans nog alleen in den spiegel van zijn woord, 2 Cor. 3 : 18. Zij zien nu slechts door een spiegel in eene duistere rede, 1 Cor. 13 : 12. Zij wonen nog uit van den Heere, juist omdat zij nog inwonen in het aardsche, zinnelijke, aan de aarde gebondene lichaam.

Maar het woord *geloof* heeft een veel ruimere, dan alleen deze zaligmakende beteekenis. In gansch algemeenen zin komt geloof in heel ons menschelijk leven te pas. Wij kunnen er geen oogenblik buiten. Het is de lucht, waarin we ademen. Wij gelooven aan de betrouwbaarheid van onze zintuigen, aan de juistheid van onze denkwetten, aan de eerlijkheid van onze medemenschen, aan de nauwkeurigheid der persberichten, aan de getuigenissen der geschiedenis, aan de beschrijvingen van verre landen en volken, aan de vastheid der aarde, enz. Dat is met andere woorden, hetzij wij er ons rekenschap van geven of niet, wij gelooven allen stilzwijgend aan ordinantiën Gods; aan regelingen, die Hij voor de verschillende terreinen der Schepping vastgesteld heeft; aan de vastheid van het verbond, dat Hij na den vloed met de gansche natuur heeft opgericht. De trouw, de waarachtigheid, de onbedriegelijkheid Gods is de onwankelbare grond, waarop alle menschen staan, hetzij ze aan Gods bestaan gelooven of niet. In den diepsten zin is alle geloof een ingewikkeld geloof aan het getuigenis Gods. Waarom gelooven wij, dat zomer en winter elkander geregeld zullen afwisselen, dat zon en maan zullen schijnen van geslacht tot geslacht, dat de aarde zal staande blijven en de hemel niet ineenstorten zal, dat het woord der menschen in den dagelijkschen omgang betrouwbaar is, dat uit de getuigenissen van het verleden de geschiedenis valt op te bouwen enz.? Is het niet, omdat er op al die terreinen wetten gelden, welke God er aan gegeven heeft en waar Hij de hand aan houdt. De waarachtigheid Gods, van Zijn woord, van Zijn wil, is de diepste grond van alle geloof.

Hieruit is terstond af te leiden, wat de grondbeteekenis van gelooven is, wat alle geloof, op welk gebied ook gebezigd, steeds gemeen heeft. Het is in alle vormen en op alle terreinen eene vrijwillige toestemming des verstands, op grond van een betrouwbaar getuigenis. In de aanschouwing zien wij de dingen onmiddellijk, rechtstreeks, van aangezicht tot aangezicht. Maar het geloof heeft altijd betrekking op zaken, gebeurtenissen, die niet gezien worden of ook zelfs uitteraard, zoolang wij op aarde zijn en in het lichaam wonen, niet gezien kunnen worden. Bij al deze zaken of gebeurtenissen staat er dan altijd een getuigenis in tusschen haar en ons. Wij nemen niet zelven waar, maar vernemen ervan door het getuigenis van een of ander persoon. En als wij dien persoon om eene of andere reden, vanzelf of na onderzoek betrouwbaar achten, dan nemen wij zijn woord, zijn getuigenis aan en verlaten er ons op. In alle gelooven ligt dus opgesloten: 1° het getuigenis van een betrouwbaar persoon, 2° het vrijwillig aannemen of toestemmen van dat getuigenis op grond van de betrouwbaarheid van den zegsman, en 3° kennis van de zaken of gebeurtenissen, aangaande welke de betrouwbare tusschenper-

soon in woord of geschrift getuigenis afgelegd heeft.

Dat is het algemeene begrip van geloof, hetwelk er altijd eigen aan blijft, op welk verschillend terrein er overigens sprake van is. Het geloof is een vaste grond der dingen, die men hoopt, en een bewijs der zaken, die men niet ziet, Hebr. 11 : 1. Dat begrip is aan het gelooven eigen, wanneer wij het woord van onzen medemensch, de mededeelingen der dagbladen, de getuigenissen der geschiedenis, de land- en volksbeschrijving der reizigers, de wetenschappelijke werken der geleerden enz. aannemen. Dat begrip valt er in op te merken, als wij op het gebied der waarheid spreken van het historisch, het tijd-, het wonder-, en het zaligmakend geloof.

Natuurlijk mag om de overeenkomst in alle soorten van geloof het verschil niet over het hoofd worden gezien. Vooral het zaligmakend geloof draagt een gansch bijzonder karakter. Het heeft met geloof in den gewonen zin iets gemeen, want anders kon het den naam van geloof niet dragen. Maar het is van alle geloof, ook van het tijd- en wonder- en historisch geloof wezenlijk onderscheiden. Het zaligmakend geloof is een wonder, het is bovennatuurlijk in zijn oorsprong, in zijn voorwerp, in zijne vrucht. Het is geen plant, die opwast uit den akker van het menschelijk hart, of zelfs door Gods algemeene genade gekweekt wordt, maar het is eene gave Gods, eene gave van Zijne bijzondere genade. Het heeft geen getuigenissen van het verleden slechts tot inhoud, maar het stijgt tot de hemelen op, heeft Christus tot voorwerp, die gezeten is aan de rechterhand Gods. En het vermeerdert onze kennis niet alleen ten aanzien van de dingen van dit leven, maar het heeft de vergeving der zonden en de aanneming tot kinderen en het eeuwige leven tot vrucht.

Vandaar, dat de Christelijke dogmatiek alle eeuwen door geworsteld heeft om eene zuivere bepaling, eene eenigszins nauwkeurige beschrijving van dit zaligmakend geloof. Ieder predikant gevoelt de moeilijkheid, als hij over den zevenden Zondag van den Heidelberger Catechismus handelen moet. De zaak is zoo groot en zoo wonderlijk, dat al onze woorden erbij te kort schieten. Wie zou naar waarde dat middel kunnen beschrijven, waarvan God zich bedient, om zondaren over te brengen uit de duisternis in het wonderbaar licht, uit het gebied van Satan in het Koninkrijk van den Zoon Zijner eeuwige liefde? Als onze Catechismus zegt, dat het echte geloof in kennis en vertrouwen bestaat, dan zegt hij er slechts iets van. En dan staan dat kennen en dat vertrouwen niet los en gescheiden naast elkaar, maar het zijn twee stengels, die opschieten uit éénen wortel, die diep in het hart des menschen verborgen ligt en geheel en al aan onze waarneming ontsnapt.

Maar hier is het ons niet zoozeer om het verschil, als wel om de overeenstemming van alle soorten van geloof te doen. Het zaligmakend geloof, zeiden we reeds, zou niet den naam van geloof kunnen dragen, wanneer het niet met alle geloof iets gemeen had. Anders toch ware de naam geloof een onjuiste naam, die ons hoegenaamd geen inzicht in de daardoor aangeduide zaak verschaffen, maar veeleer misverstand en verwarring stichten zou. Als God aan de kostelijke gave, welke Hij door Zijne genade in het hart des menschen uitstort, in Zijn Woord den naam van geloof heeft geschonken, dan ligt daarin opgesloten, dat het met alle geloof, waarvan wij in het dagelijksch leven spreken, een gemeenschappelijk kenmerk moet hebben.

En het is van belang in onze dagen, om dit helder in te zien en met nadruk uit te spreken. Want zeker, het zaligmakend geloof heeft Christus tot voorwerp, die gezeten is aan de rechterhand Gods. Maar het heeft dien Christus alleen tot voorwerp en kan Hem alleen tot voorwerp hebben, wijl het Hem aanneemt, gelijk Hij zich aan ons geeft en beschrijft in Zijn Woord. Wij kennen Hem niet door eene bijzondere, aan elk geloovige afzonderlijk geschonken openbaring. Wij kunnen Hem, Zijn persoon en Zijn werk, niet opbouwen uit de elementen van onze gemoedservaring. Wij kunnen Zijn beeld niet vormen uit de bevindingen van het leven der gemeente. Maar het zaligmakend geloof heeft, naar het bekende woord van Calvijn, Christus tot voorwerp *in het gewaad der Heilige Schrift*. Het is de Christus *naar de Schriften*, dien wij door het geloof omhelzen. Zonder die Schriften zouden wij, nu na meer dan achttien eeuwen, door de mondelinge overlevering zoo goed als niets meer van Hem weten. Zonder die Schriften zouden alle gegevens ons ontbreken, om van Zijn persoon en werk eenige juiste voorstelling ons te vormen.

Tusschen Christus, die in de hemelen is, en ons geloof staat dus het getuigenis der apostelen in. Door hun woord kunnen wij alleen in Hem gelooven, Joh. 17 : 20. Door de verkondiging der apostelen hebben wij met hen gemeenschap, en deze is dan weder eene gemeenschap met den Vader en met Zijnen Zoon Jezus Christus, 1 Joh. 1 : 3. En hierin bestaat juist datgene, wat het zaligmakend geloof met alle geloof gemeen heeft. Het is niet alleen, maar toch ook en zelfs in de eerste plaats eene vaste en zekere kennis, waardoor ik alles voor waarachtig houde, dat ons God in Zijn Woord geopenbaard heeft. Het is een rusten op het getuigenis der apostelen, omdat dat getuigenis, als Gods eigen Woord, volkomen betrouwbaar is. Met het geloof aan het Woord valt dus terstond ook het geloof aan den Christus. Wij kunnen dan nog wel een beeld van onze phantasie, eene schepping van ons brein met den naam van Christus sieren en voor den echten Christus uitgeven. Maar de wezenlijke, de waarachtige Christus is toch alleen die, dien wij kennen uit de Schriften, in wien wij gelooven door middel en op grond van het met Goddelijk gezag bekleede getuigenis der apostelen.

Alle geloof rust dus op een woord, een bericht, een getuigenis; en het verschaft ons evengoed juiste voorstellingen en zekere kennis als de eigen aanschouwing, als de zegsman maar betrouwbaar is.

BAVINCK.

NADER BERICHT.

De Curatorenvergadering, die Maandag en Dinsdag j.l. te Kampen samen kwam, bracht in den stand van zaken geen verandering.

Noch wat in het algemeen betreft het vraagstuk der opleiding, het besluit der Synode, den toestand der School; noch ook wat in het bijzonder aangaat de verhouding, waarin de beide Hoogleeraren, die aan het te Arnhem aangenomen voorstel hunne medewerking hebben verleend, door dit besluit en door de volgende beslissingen der Synode tot de Theologische School zijn komen te staan.

Veel verwachting bestond hier ook niet voor. Maar het was toch goed, en had zijne nutt ge zijde, om als broederen, die allen te zamen belang stellen in het heil der Theol. School, den nieuwen toestand eens helder onder de oogen te zien, en wederzijds elkander rekenschap te geven van het daartegenover ingenomen standpunt.

Met waardeering van anderer overtuiging sprak ieder zijne meening uit. Maar daaruit bleek ten duidelijkste, dat schier elk der broederen op den loop der zaken een eigen blik had en dat de kansen, om eerlang tot een vergelijk te komen, niet bijzonder gunstig stonden.

Zelfs het door den Kerkeraad te Rotterdam A geopperde denkbeeld, om eene vervroegde Synode te laten samenkomen, die het aangenomen voorstel-Bavinck-Rutgers ten uitvoer legt, vond sympathie bij den een, maar ook bestrijding bij den ander. Door mijn ambtgenoot Biesterveld en mij kon daarom na afloop der vergadering zeer spoedig eene beslissing genomen worden in zake de onderhandelingen, over eene benoeming aan de Vrije Universiteit.

In de volgende week zal die beslissing ter algemeene kennis worden gebracht.

Indien eenigszins mogelijk, zal nog in het einde dier week een brochure verschijnen onder den titel: *Blijven of Heengaan. Een vraag en een antwoord door Dr. H. Bavinck.* Daarin zal voor alle belangstellenden het noodige licht worden verspreid over de alsdan genomen beslissing en over de overwegingen, die daartoe hebben geleid.

BAVINCK.

DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

X.

(Want de hoorders der wet zijn niet rechtvaardig voor God, maar de daders der wet zullen gerechtvaardigd worden;
Want wanneer de heidenen, die de wet niet hebben, van nature de dingen doen, die der wet zijn, dezen, de wet niet hebbende, zijn zichzelven eene wet;
Als die betoonen het werk der wet geschreven in hunne harten, hun geweten medegetuigende, en de gedachten onder elkander *hen* beschuldigende, of ook ontschuldigende.)

ROM 2 : 13—15.

De bovenstaande verzen vormen een tusschenzin, dien wij als een noot onder aan de bladzijde zouden plaatsen. De apostel breekt kennelijk een oogenblik den draad zijner redeneering af, om den Jood den waan te ontnemen, als ware het genoeg om de Wet te hooren. Hij kent zijn man. Een hard woord had hij zooeven terneder geschreven, toen hij van hen, die onder de Wet gezondigd hadden verklaarde, dat zij door de Wet geoordeeld zouden worden. Dit woord was echter even waar als hard; immers wordt men niet uit het hooren, maar uit het doen van wat God in de Wet gebiedt gerechtvaardigd. Hooren, ja, dat doet de Jood; met opzet gebruikt de apostel dit woord, omdat de Jood in den regel door hooren tot de kennis der Wet kwam, niet door lezen; hij leerde haar aan de voeten van een rabbi of uit de voorlezing in de Synagoge. Die opmerking dient om ons de beteekenis, welke het woord »hooren" te dezer plaatse heeft, ten volle te doen beseffen. Het is meer dan een toevallig hooren, een hooren tegen wil en dank; wie zich naar den rabbi begeeft of de Synagoge bezoekt, doet het om te hooren, wat de Wet zegt; hij toont er zijne begeerte om te hooren mede. De zondaar mocht zijne plaats onder de spotters zoeken, niet de Jood, dien de apostel hier op het oog heeft; hij luistert naar de Wet dag en nacht. Maar wat drijft er hem toe? Lust om de Wet te gehoorzamen misschien? O, neen; hij verlaat de Synagoge niet met de bede van den psalmdichter: ontdek mijne oogen, opdat ik de wonderen uwer Wet aanschouwe, noch met de klacht van den apostel: ik zie eene andere wet in mijne leden, die strijdt met de wet mijns gemoeds! 't Was enkel lust om te weten, aangevuurd door de gedachte, dat de kennis der Wet zijn roem bij God en menschen was, en door de begeerte om als leermeester en rechter bij anderen te kunnen optreden. Maar eilieve, wat onderscheidt den Jood in dat geval van den Heiden? 't Is zoo, de Wet, gelijk de Israëliet haar heeft, is den Heiden vreemd; nochtans heeft God gezorgd, dat de Heiden de Wet kennen zou, voorzoover zij in den Israëliet den mensch geldt. God toch wilde niet dat de zonde den mensch in een steen of in een dier veranderen zou. Hij liet hem mensch blijven, door te zorgen, dat hij eenige kennis overhield van goed en kwaad, van loon en straf, niet alleen om hem alle verontschuldiging te benemen, maar ook om hem tegen te houden op den weg des kwaads, door de vrees voor een kwaad geweten en de toekomstige straf. Vooral had God er de verlossing van den mensch mede op het oog; in het besef van plicht en schuld toch ligt het punt van aanknooping voor Gods terechtbrengende genade. Vanwege deze kennis, welke God den mensch liet, kan de apostel zeggen, dat de Heidenen van nature de dingen doen, die der Wet zijn, anders gezegd, dat zij datgene doen, wat tot het werk der Wet behoort. Door de »dingen der Wet" toch verstaat hij niet de geboden of werken der Wet; hij stelt de Heidenen niet als betrachters der Wet voor, in tegenspraak met wat hij tevoren van hunne goddeloosheid en ongerechtigheid had gezegd. Van het »werk der Wet" spreekt hij, van wat tot de taak der Wet behoort. Dat werk der Wet doet de Heiden zelf aan zich; hij neemt om zoo te spreken onbewust haar werk over, en dat doet hij vanzelf, omdat het »in zijn hart geschreven", dat is, hem natuurlijk eigen is. Wat is nu het werk der Wet? Ons goed en kwaad te leeren onderscheiden, het kwaad ons te verbieden, en hebben wij het toch bedreven, ons te vonnissen. Zie hoe de Heiden juist hetzelfde doet. Men kan 's menschen binnenste eene rechtszaal heeten, waarin hijzelf alles tegelijk is; hij houdt zichzelven de Wet voor, ondervraagt zichzelven, legt voor of tegen zichzelven getuigenis af, beoordeelt zijn doen, en spreekt zich vrij of veroordeelt zich. Treed die rechtszaal slechts binnen, gij zult zien, dat de Heiden evengoed als de Jood weet dat heiligschennis en rechtsverkrachting zonde zijn; hij mag zich op de vraag wat heilig en recht is vergissen, dat het heilige en het recht geëerbiedigd moet, en alle zonde er tegen strafbaar is, staat bij al wat mensch heet, en nog niet verdierlijkt of verhard is, vast. Welnu, o Jood! wat hebt gij dan boven den Heiden voor, als gij evenals deze doet wat de Wet verbiedt, en u tevreden stelt met haar te kennen, te beamen, en overeenkomstig haar te oordeelen? Dat doet immers de Heiden ook? Wilt gij uzelven zonder meer rechtvaardigen, dan moet gij ook den Heiden rechtvaardigen; hij is een hoorder der Wet evengoed als gij. O, in wat rijke mate geeft God den apostel de wijsheid, die hij noodig heeft, om den Jood in zijne arglistigheid te vangen, en van zijne verwerpelijkheid te overtuigen! Men ziet zonder moeite dat de Heilige Geest zijne pen bestiert. Met het hier door hem gesproken woord kan elke Jood zijne winste doen, en elk Christen met hem, elk die niet bedacht, wat Jacobus aldus uitdrukte: Zijt daders des woords, en niet alleen hoorders, uzelven met valsche overleggingen bedriegende, 1 : 22.

VAN ANDEL.

Een woord betreffende de zaak der Opleiding.

Aan de Kerkeraden van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

De ondergeteekenden, leden van de vroegere Commissie van uitvoering enz. der Utrechtsche Vergadering, betuigen

hun geheele instemming met de bezwaren tegen het voorstel-*Bavinck*, zooals die zijn uitgedrukt in de „Verklaring" van 15 leden en 2 adviseerende leden der Generale Synode van *Arnhem*, welke „Verklaring" aldus luidt:

Wij ondergeteekenden, leden en adviseerende leden der Generale Synode, achten ons voor den Heere en voor de Kerken verplicht, tot motiveering van onze stem bij deze eindstemming, te verklaren:

dat wij niet kunnen stemmen vóór het voorstel-*Bavinck*, omdat dit voorstel naar onze overtuiging niet in overeenstemming is met het door alle vereenigde Kerken in 1891,92 aanvaarde beding betreffende eene „eigene inrichting ter opleiding voor den dienst des Woords", en tevens niet voldoende rekent met het recht, de vrijheid en den vrede der Kerken,

en dat wij derhalve ook niet op ons kunnen nemen de medeverantwoordelijkheid voor dit voorstel, als het, onverhoopt, *besluit* mocht worden.

alsmede hun leedwezen, dat niet is aangenomen het voorstel-*Bos*, waarin de weg aangewezen is om eenheid van Opleiding te verkrijgen, met behoud van de School der Kerken overeenkomstig de voorwaarde van de vereeniging der Kerken in 1891,92.

Ook verklaren zij, in vereeniging met de mede-ondergeteekende broederen, die als leden en adviseerende leden der Generale Synode voor het voorstel-*Bos* hebben gestemd:

1. dat zij protesteeren tegen het geweldadig ingrijpen in de zaak der Opleiding door de in gang zijnde benoeming van de Hoogleeraren der Theol. School Dr. H. Bavinck en P. Biesterveld tot Hoogleeraren a.d Vrije Universiteit, welke blijkbaar ten doel heeft de Theol. School af te breken, in strijd met het besluit der Generale Synode om de Theol School te handhaven, en te doen wat in de tegenwoordige omstandigheden tot handhaving van deze School vereischt wordt.

2. dat zij met bevreemding en leedwezen hebben vernomen de motie van den Kerkeraad van *Rotterdam A*, die eene vervroegde Synode wil forceeren, ten einde te doen vernietigen het besluit, door de pas geëindigde Generale Synode genomen, op voorstel van Ds. B. van Schelven, gesteund door het advies van al de Hoogleeraren van de Theol. School te Kampen, welk voorstel aldus luidt:

De Gener. Synode,
lettende op den gang van zaken,
lettende ook op het oordeel der Prov. Synodes, om, zelfs indien een voorslag goed werd gekeurd, niet tot uitvoering over te gaan, zoo daaruit schadelijke gevolgen voor de rust en den vrede der Kerken zouden kunnen voortvloeien,
acht het niet raadzaam, in de gegeven omstandigheden, de vereeniging van de Theol. School met de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit critiek tot stand te brengen.

Eene motie als bovengenoemde kan o. i. niets anders dan bij vernieuwing de rust en den vrede der Kerken in groot gevaar brengen.

3. dat zij alle Kerkeraden eerlang in kennis zullen stellen met de *motieven* van dit hun protest en bezwaar, en al aanstonds de Kerkeraden en Kerkeraadsleden opwekken, om spoedig en met kracht tegen bovengenoemde handelingen op te treden in de Kerkelijke Vergaderingen.

Ds. J. VAN ANKEN. Ds. J. BAKKER. Oud. G. BRUGSMA. Ds. W. DIEMER. Oud. H. ELEVELD. F. GUNNINK Bz. Ds G. VAN HALSEMA. J. H. HAUST. Ds. N. G. KAPTEIJN. Oud. J. TH. KOK. Ds. J. W. VAN DER KOUWE. Ds. H. J. KOUWENHOVEN. OUD. P. VAN DER LINDE. Oud. G. VETTEN. Ds. S. J. VOGELAAR.

Ds. T. BOS. Ds. W. BOSCH. Ds. L. BOUMA. Oud. G. BRANDERHORST JOHZ. Ds. G. ELZENGA. Oud. M. DE JONGE AZ. Oud. W. N. DE LEEUW. Oud. H. POPPEN. Ds. H. SCHOLTEN. Ds. L. SMILDE. Oud. K. E. VAN DER VEEN. Oud. D. J. VAN DER VEGTE. Oud. M. VELTHUIS. Ds. J. WESTERHUIS.

Prof. L. LINDEBOOM. Prof. M. NOORDTZIJ.

2 Oct. 1902.

—

N.B. Een afdruk van dit „protest en bezwaar" is gezonden aan alle Kerkeraden van de Gereformeerde Kerken.

Mocht het *ook nu* gebeuren, dat *niet* ter kennis van den Kerkeraad wordt gebracht, wat aan zijn adres inkomt bij Praeses of Scriba, dan kunnen leden van zulk een Kerkeraad, op aanvrage bij den Uitgever, *gratis* een of meer ex. bekomen.

HEDENDAAGSCHE MORAAL.

I.

Hedendaagsche Moraal, door Dr. H. Bavinck. Kampen, J. H. Kok 1902.

Moraal is eigenlijk de leer der plichten of der deugden en der gedragsregeling, ook der gewoonten die, in een bepaald tijdperk, voor goed, deugdzaam en plichtmatig gehouden worden.

Hedendaagsche Moraal is dus, hetgeen in dezen tijd voor goed, deugdzaam en plichtmatig gehouden wordt.

De moraal staat in het nauwste verband met de grondgedachten van het recht en de ethiek of de levensleer. Deze zijn de theorie waaruit de moraal, als practijk, volgt.

Ook is er verband tusschen moraal en mode, gewoonten en gebruiken, die, in een bepaald tijdperk heerschappij, vaak tiranieke-heerschappij over het leven uitoefenen.

In de eerste helft der vorige eeuw b. v. achtte men het met de moraal in strijd als de dominee een knevel droeg. Liefst zag men hem ook zonder baard. Godvruchtige vrouwen zag men zelden in gezelschap zonder iets op het hoofd, dat althans op een mutsje geleek, en op middagvisites was het in deftige burgerkringen gewoonte, dat er »iets" gepresenteerd werd.

Kom daar nu eens om!

Geen onderscheid meer tusschen een dominee en een ouderwetschen sappeur. Zoo veranderen de tijden, en de menschen veranderen met de tijden. Onze dienstboden verbinden zich om . . . geen muts te dragen. Alleen in de kerk verschijnt de vrouw nog met een gedekt hoofd. En de „drinkgewoonten," ze zijn, door een overstelpenden overvloed van argumenten in godsdienstige en in beschaafde kringen, bijna geheel uit de mode geraakt.

Deze opmerkingen, die wij nog zouden kunnen vermeerderen, moeten in het oog gehouden worden om te begrijpen wat „Hedendaagsche" Moraal beteekent.

Het is de moraal die heden ten dage in de mode is.

Welke is die moraal?

Wat is haar oorsprong, haar aard, haar strekking?

Wie op deze vragen nadruk legt, leze en overwege de verhandeling van Dr. Bavinck.

Zij was oorspronkelijk eene lezing, die de Hoogleeraar, hier en daar, gehouden heeft. Onder de bewerking voor de pers is zij uitgedijd tot eene verhandeling. En de heer Kok biedt haar aan in een zoo schoonen en degelijken vorm, dat innerlijk en uiterlijk in de schoonste overeenstemming zijn.

In de eerste plaats vestigt Dr. Bavinck de aandacht op het probleem, het op te lossen vraagstuk, dat zich hier voordoet.

Uitgaande van de Bijbelsche leer, dat het natuurlijke eerst is en daarna het geestelijke, wordt aangetoond dat bij den mensch, in het eerste tijdperk zijns levens, het zinnelijke de overhand heeft. Het kind is een kleine tiran, niets dan egoïst, die tracht alles aan zich dienstbaar te maken. Ieder ouder weet daarvan te spreken, weet wat verandering de geboorte van een kind in de huishouding teweegbrengt, en wat opofferingen het dag en nacht vordert. Vaak zegt daarbij de gelukkige moeder: o, het is zoo'n klein baasje, en een Hollandsche vader, die gewoon is zijn boterham met kaas te beleggen, zegt of denkt: als die jongen zoo voortgaat zal hij in ieder geval de kaas niet van zijn brood laten nemen.

Spoedig echter ervaart het kind dat het niet alleen op de wereld is. Het stuit aan alle kanten op verzet en tegenstand. Hoe het ook tegenspartelt, het moet zich laten wasschen, kleeden enz. Noch met zijn lichaam, noch met zijn speelgoed mag het doen wat het wil. Het moet al vroeg mores, zeden, leeren. Van de eerste tik of klap heeft zeker niemand meer heuchenis; van de daaropvolgenden weten wij allen, in meerdere of mindere mate, nog wel, hoe ze ons bekomen zijn.

En als dan de schooljaren gekomen zijn komt de kennismaking met tucht en orde voorgoed aan de beurt. Ook met straf. Zelfs heden ten dage wordt er nog wel in de lagere school clandestine geranseld. Maar in de eerste helft der vorige eeuw geschiedde het ranselen wettelijk, en niet zelden op wreede en mensch-onteerende wijze. Naar waarheid zegt dan ook de Hoogleeraar: „Zelfs de meest onafhankelijke onder de kinderen der menschen is louter afhankelijkheid. Het leven is eene opvoedingsschool, een ontgroeningsproces, een aanpassingssysteem. Er komt geen einde aan, voordat ieder mensch naar een vaststaand model in zijn kring gefatsoeneerd zij, geassimileerd aan zijn omgeving, en min of meer tevreden met de zeer bescheiden plaats, welke hem onder en naast anderen toebedeeld en gegund wordt."

Zoo wordt de mensch, door wetten van onderscheiden aard, ingebonden en beperkt.

Het zijn de wetten van wellevendheid en fatsoen. Wie heeft niet wel eens gehoord van het Wetboek van Mevrouw Etiquette? Ik herinner mij eene gemeente gediend te hebben waar de etiquette eischte, dat de moeders die heur kind

ten doop hielden bij het heengaan eene dienaresse, eene kniebuiging maakten, gelijk de dames aan het Hof dat heden ten dagen nog voor de Koningin doen. Of die kniebuiging nu gemaakt werd voor den predikstoel of voor het doopbekken, of voor den predikant, heb ik nooit met zekerheid kunnen te weten komen. Prof. B. stemt dan ook aan *Schopenhauer* toe, dat beleefdheid menigmaal is: „de kunst om naar voorgeschreven regelen te veinzen, een voorhangsel, dat de naaktheid van het egoïsme bedekt."

En bij dezen dwang komt de dwang der mode in kleeding, huizen en kerkenbouw, meubileering enz. Voorts de ordeningen die God in de natuur gesteld heeft. Niemand kan eene el tot zijne lengte toedoen. Terecht herinnert de schrijver er aan dat een Engelschman alles kan, maar van eene vrouw een man maken kan hij niet.

Ook de wetten van het denken komen hier in aanmerking. Bovenal het recht, dat in zulk een nauw verband staat met de zedelijkheid.

De moraal stelt alzoo het probleem: wat is goed en wat is kwaad? Hierop laat de Hoogleeraar dan ook het volle licht vallen. De Gereformeerde Christen erkent alleen als goed datgene wat uit een waar geloof geschiedt, naar Gods wet en tot Gods eer. Maar juist hierover loopt de strijd in onze dagen. Wie bepaalt, zoo luidt dus de vraag, wat door den mensch gedaan en gelaten moet worden? Welke is de autoriteit, die voor allen en ten allen tijde het onderscheid van goed en kwaad aanwijst en voorschrijft? Wat is het goede, het zedelijke, in ergeren zin, en waarin is het gegrond?

Aan de beantwoording van deze vragen is het tweede gedeelte van deze verhandeling gewijd.

Dit gedeelte komt ons voor het belangrijkste te zijn. Hier is de schrijver de gids op het breede terrein van de hedendaagsche moraal. Zijne groote belezenheid, de gemakkelijkheid waarmede hij den inhoud van anderer gedachten vat, de daaruit voorvloeiende helderheid van voorstelling, het levendige en vloeienden van den stijl, alles werkt samen om te boeien, te leeren en de gedachten te leiden naar de oplossing van het probleem, die in het derde deel gegeven wordt.

Van den stijl van wijlen Prof. Scholten heeft men wel eens gezegd, dat de gedachten als scheepjes op een zacht golvenden stroom ons voorbij varen. Het komt ons voor dat, in dit opzicht, de discipel niet minder is dan de meester.

In dit tweede deel vestigt de schrijver allereerst de aandacht op het feit, dat in vroeger tijd algemeen de overtuiging heerschte, dat het goede rust in den wil van God die, op de eene of andere wijze, Zijn wil aan de menschen geopenbaard heeft. Dat was het geloof van alle menschen zonder onderscheid. Heidenen, Joden, Mohammedanen en Christenen geloofden allen aan zulk een goddelijke openbaring, waarin de mensch de maatstaf heeft voor de onderscheiding van goed en kwaad. „God wil het," dat was hun kracht, hun strijdleus, hun overwinningslied en des noodig ook de psalm van hun martelaarschap.

In alle eeuwen waren er echter rationalisten, twijfelaars, ongeloovigen Doch sedert de achttiende eeuw zijn de menschen over het algemeen hierover gansch anders gaan oordeelen. „Toen is dat groote proces der emancipatie begonnen, dat zich tot op den huidigen dag voortzet op ieder terrein van het leven."

Emancipatie wil zeggen: vrijmaking van alle beperking der vrijheid, verwereldlijking van het geheele leven, losmaking der moraal van God en Zijne geboden. De zedenleer wordt losgemaakt van God en Zijne geboden. Geloof en godsdienst worden geacht een overwonnen standpunt te zijn. Zij zijn voor de zedelijkheid van den mensch niet noodig, veeleer nadeelig, ja schadelijk. Niet in God rust het goede; het rust geheel in zichzelf. Het goede alleen is souverein, het is 't eeuwige.

Dat is de grondgedachte van de Hedendaagsche Moraal.

W. H. GISPEN.

Amsterdam.

Hoe hebben we 't *nu* met de Theol. School?

Aan N. N.

Waarde Broeder,

Gij verwondert u, dat ik tot nu toe in de pers niet heb gesproken over het besluit der Generale Synode in zake de opleiding c.a. 't Schijnt wel, meent gij, dat nu het woord gelaten wordt alleen aan de voorstemmers en voorstanders van het besluit, dat bijna tegelijkertijd genomen en — teniet gedaan is. Velen zouden daardoor zeer teleurgesteld zijn, niet wetende, wat zij nu te denken hebben van den stand der veelbesprokene zaak, en van de broeders, die vóór de Synode luide en krachtig hunne stem deden hooren. Hoewel eigenaardig en ook ingewikkeld, is toch de bedoeling uwer bovenstaande vraag wel te vatten. En dat van Noord tot Zuid tal van broeders en zusters zóó gevoelen en spreken, behoef ik niet te gelooven op uw woord alleen; gister nog ontving ik een brief uit het Noorden, en een uit het Midden, en een uit het Zuiden des lands. Uit wat ik na de Synode mondeling en schriftelijk heb vernomen is het mij dan ook daghelder, dat de behandeling der Theol. School op en door de Synode allerwege de harten beweegt, en dat bij niet weinigen onzekerheid en droefheid gemengd zijn met de innige begeerte om te weten, wat er nu moet en kan gedaan worden om de *eigene opleiding* en de *eigene inrichting* der Kerken niet alleen te behoeden voor ondergang en voor verzwakking, maar ook te versterken en, mocht het wezen, te verzekeren.

't Is mij ondoenlijk, allen te beantwoorden die mij over dit levensbelang der Kerken schrijven. Zij gelieven deze letteren aan u te beschouwen als voor hen bestemd.

Gij behoort nog niet tot de „pessimisten," die het ergste vreezen, al is „optimisme," gansch blijde hoop, ook niet de juiste uitdrukking van uw gevoelen en van uw verwachting. Gij ziet en zegt: de Theol. School is er toch nog, en dat niet *trots*, maar *tengevolge van* een besluit der Synode. Daarin hebt gij geheel gelijk. De Synode heeft wel het bekende voorstel aangenomen, maar 't is nog de vraag, of de vereeniging met de Vrije Universiteit wel een feit zou geworden zijn, indien de Synode ook besloten had de uitvoering van dat besluit te beproeven. Er zou allicht nog niets van gebeurd zijn vóór een volgende Synode. Want, ziet, de Vereeniging v. H. O. te Amsterdam heeft ook nog wel iets te zeggen in deze zaak. 't Schijnt soms wel, dat enkele personen al het woord dier Vereeniging spreken en al haar werk doen, althans bepalen, maar in dit geval zou de Vereeniging zelve uit den hoek hebben moeten komen. Want Ds. B. van Schelven, een van de Curatoren der Vrije Universiteit, had evenzeer bezwaar tegen een paar van de voornaamste artikelen als ondergeteekende en anderen. Met al wat die afgevaardigde sprak, van uit het standpunt der Vr. U., tegen het geven van het recht van *voordracht* aan de Theol. Faculteit, kan ik mijne instemming betuigen. Die door hem zóógenoemde „coöptatie" acht ik voor de Kerken ten eenenmale onaannemelijk, een zelfberooving van eigen recht en plicht en belangen; en voor de Vereeniging met hare Directeuren en Curatoren heeft zij m.i. veel van een abdicatie, d. i. een aftreden, een afleggen van de hooggeroemde souvereiniteit in eigen kring. De Vereeniging zou, dunkt mij, veel eer er toe kunnen komen, de benoeming van Professoren geheel aan de Kerken over te laten, dan zich en de Kerken te binden en te laten binden door zulke „coöptatie." Ook voor andere punten heeft de bovengenoemde Curator der V. U. zich zijne stem voorbehouden, toen hij voor het voorstel-Bavinck-Rutgers c. s. in zijn geheel heeft gestemd. Waarschijnlijk mag het geacht worden, dat de Vereeniging dezen haren pleitbezorger niet alleen zou hebben laten staan. Dus, ook ingeval de Synode had besloten, het aangenomen voorstel tot uitvoering te brengen, zou de Theol. School haar arbeid vooreerst nog op gewone wijze hebben moeten voortzetten. En indien er dan weer een Synode ware saamgeroepen, om te oordeelen over wijzigingen in den geest van Ds. B. v. Schelven, dan — zou het ook nog wel hebben kunnen gebeuren, dat die Synode had gezegd: nu basta! Vooral, indien het werk der Synode van Arnhem de Kerkelijke Vergaderingen tot het inzicht had gebracht, dat in dien weg en op dien voet „het beding" van 1891/92 krachteloos wordt gemaakt en het recht en de vrijheid der Kerken schade lijden. Indien al de Kerkeraden de bezwaren der 15 tegenstemmers goed leeren kennen en wegen, dan is er hoop, dat een volgende Synode geen 25 leden tellen zal die een dergelijk voorstel steunen.

Maar we kunnen dat ondersteld geval daar laten. Dat geval is niet meer dan een *onderstelling*. De *werkelijke* toestand is deze (en, zooals gij ziet, nu maak ik een begin met de beantwoording van uwe vraag), dat de Theol. School, ook nu weer, ik zeg niet geheel ongeschonden, maar toch levend uit den strijd gekomen is. Wat is de zaak? De Synode heeft: 1°. *besloten* tot de vereeniging van de School met de Vrije Universiteit, wat haar betreft; 2°. *verworpen* een voorstel van *Dr. van Goor*, om middelen te beramen tot *uitvoering* van het besluit; 3°. *aangenomen* een voorstel-*van Schelven* tot niet-uitvoering, waarin met opzet *niet* is opgenomen de beperking: „reeds nu," die Ds. van Andel gaarne daarin wilde opgenomen zien, en waardoor dan de *al* of *niet*-uitvoering zou afhangen van omstandigheden. Slotsom van al de redeneeringen en besluiten is dus: dat het *Concept-Contract* is *verworpen*; dat een hier en daar gewijzigd, en m. i. verslechterd, zoowel voor de Vereeniging als voor de Kerken meer bezwarend, Concept is *aangenomen*; dat de Synode vervolgens heeft *geweigerd*, de spoedige uitvoering te beproeven, en daarna geheel haar besluit van rechtsgeldigheid heeft ontdaan. Zij die zeggen, dat de uitvoering is *uitgesteld*," hebben de Synode niet begrepen. Het *besluit* bestaat niet meer; de School bestaat nog wel; en zij is ook nog ten volle de eigene inrichting der Kerken, al heeft de Synode ook, *in strijd* met het besluit tot *niet-uitvoering*, den wensch van Ds. van Andel vervuld, om „de eigene inrichting der Kerken" achter haar naam, in het besluit tot handhaving te schrappen. Zie, dat geschrap beteekent alleen iets als stof voor een wetenschappelijk-wijsgeerigzielkundig dispuut: hoe zoo iets mogelijk was. Maar overigens, een eigen kind *is niet* te „onteigenen." Verstooten — dat kan; vermoorden — ook wel; maar — dat mag immers niet! Maar of nu een predikant al zei van zijne gemeente: dat is mijne gemeente *niet*, of een gemeente van haren dienaar: dat is onze dominee *niet* — wat zouden die woorden anders zijn dan spoedig vervliegende geluiden?

Neen, de School is én blijft *de* „eigene inrichting" der Kerken, tot zoolang — wat God verhoede! — de Kerken haar *sluiten*, haar *oplossen* in een inrichting die niet van de Kerken is.

't Zal u gewis een oorzaak van genoegen zijn, dat de Theol. School den cursus 1902/1903 mocht beginnen met niet minder dan 13 nieuwe studenten. Dat is, op zichzelf, *geen* bewijs van *achteruitgang*; en, van Gods zijde beschouwd, zeker ook *geen roepstem*: geef bevel aan uw huis, want gij zult sterven en niet leven.

Of ik dan in het *besluit* der Synode volstrekt geen wolken zie voor de School der Kerken? Zeer zeker *wel*; en dat niet alleen voor de *School*, maar ook voor de eenheid der *Kerken*. Ik acht dat besluit van groote, zware, beteekenis. Wat de meerderheid betreft, *is nu gebleken*, dat zij door het beding van 1891/92 zich niet heeft laten weerhouden, „de eigene inrichting der Kerken" los te laten, om het zachtste woord te bezigen.

Of dan nu de Kerkeraden en de leden der gemeente dat besluit maar moeten laten voor hetgeen het is, en lijdelijk den verderen gang van zaken afwachten? Dát mag volstrekt niet — is mijn antwoord. En dat kán ook niet. Reeds nu roepen voorstanders van de V. U. om een nieuwe Synode. Reeds hebben *Kerkbodes* den volke toegeroepen: de Classen moeten zich uitspreken; zelfs is er al gezegd, dat aan dezen en genen afgevaardigde rekenschap zal worden gevraagd en over zijne houding op de Synode een oordeel worden uitgesproken. Waar de voorstanders der V. U. zóó ageeren, mag en kan niet één Kerkeraad „neutraal" blijven tegenover de Synode. Hierin ben ik het met die *Kerkbodes* wel eens: dat de Kerkeraden enz. moeten oordeelen over het doen en laten van de Synode in haar geheel, en van de afgevaardigden in 't bizonder. Men late hun dan ook slechts den noodigen tijd; en dat de voorgangers de leden der Kerkeraden en der gemeenten, beter dan met het verworpen Concept-Contract is gedaan, helpen inlichten en tot een zelfstandig oordeel in staat stellen, door onpartijdig het „*hoor* en *wederhoor*" in practijk te brengen.

Intusschen neme het gebed voor de opnieuw gehandhaafde Theol. School, de eigene inrichting der Kerken, allerwege toe; en met het gebed de offervaardigheid; en dat alle Kerkeraden, (en waar *de Kerkeraad* het *niet* doet, de Kerkeraadsleden) die instemmen met de, in hare soberheid en bescheidenheid zooveel zeggende, „Verklaring" der 15 Synodeleden, daarvan tijdig en op gepaste wijze doen blijken!

Stel u, w. b., voor dezen keer met dit weinige tevreden. In een volgenden brief hoop ik u ook duidelijk te maken, inhoever de redacteur van „*De Bazuin*" zich vergist bij zijne aanhaling van enkele regelen uit mijn „Bijblad". De toestand is nu *inderdaad* beter geworden, naar mijn oordeel, dan in den laatsten tijd. Maar nu herhaal ik ook, wat de redacteur *niet* aanhaalde, nl. dat de beslissing der Synode al den Kerkeraden, die voorstanders zijn van de Theol. School, tot plicht maakt: *ieder* en *tezamen* te overwegen, *wat* hun nu te doen staat *tot handhaving van het recht en de vrijheid der Kerken.*

Groete van uw dw. broeder in Jezus Christus, onzen Heere

L. LINDEBOOM.

K., 30 Sept.

Ingezonden.

ORANJEMAN.

Voor den Zuid-Oosthoek van Friesland.

Hooggeachte Redactie!

Mogen wij als getrouw lezer van *de Bazuin* weer een stukje plaatsen voor de zeer arme Zondagsscholen in den Z.-O.-h. van Friesland? Wij schreven boven ons stukje: *Oranjeman*, en dat wel omdat men ons zoo heeft believen te noemen, denkelijk omdat wij vroeger schreven *Oranje boven*. Wij beginnen nu niet zonder aarzeling ons stukje te schrijven, omdat er zooveel gevraagd wordt voor allerhande Christelijke doeleinden, 't welk men als een grooten zegen mag beschouwen; want als het Christendom stilzit, dan werkt Satan met al zijn macht en invloed.

Dat onze zeer geachte mannen (de Boeren) ons land en volk bestormen, om hulp en bijstand te zoeken voor hun geplunderd en verwoest land en lijdende weduwen en weezen, is ook op zichzelf nog niet zoo kwaad, als nu maar niet ons volk zich daarvoor al te zeer inspant. Het heeft al zooveel te offeren voor de belangen van het Koninkrijk Gods! Dat de groote mannen, mannen van naam, mannen van het geld, zich daar nu eens voorspannen, om onze mannen en broeders van Transvaal in hun nood te helpen.

Wij wenden ons dan ook niet tot de groote geldmannen, maar tot de kleine luiden, met de vriendelijke bede: Och, kan men bij het vele, dat men voor eigen plaatselijke belangen heeft te offeren, ook nog niet iets afzonderen voor de zeer arme Zondagsscholen in den Z.-O.-h. van Friesland? Geloof ons, wij hebben het meer geschreven, onze broeders Zondagsschool-onderwijzers staan hier, zoo men hen niet helpt, machteloos in hun arbeid. Zij zijn te arm, om de vele kinderen te helpen, die daar uit hutten en krotten komen, en die veelal niet behoorlijk gekleed zijn; de kinderen, die vanwege zedeloosheid het belang der Zondagsschool niet inzien; die honderden van kinderen moeten gelokt worden, de Zondagsschool moet voor zulke kinderen zoo aantrekkelijk mogelijk gemaakt worden. Gezag oefenen kan men op zulke kinderen niet, de onbelangstellende ouders heeft men ook niet mede. Hoe noodig onder zulke kinderen de Zondagsschool is, voelt ieder Christen; daarom, geliefde vrienden en vriendinnen, och helpt die onderwijzers aan het allernoodigste, dat is, aan kleedingstukken voor de kinderen, kousen aan de voeten, onderkleederen en sterke bovenkleederen; mooi komt er niet zoozeer op aan. Zeer velen hebben ons al jaren achtereen daaraan geholpen, 't welk wij dankbaar bij dezen erkennen. Eenig geld is ook zeer noodig. Zij kunnen hun dan ook eens een paar klompen aan de voeten koopen en het is ook zoo belangrijk, dat de broeders op het naderende Kerstfeest hun een aangenaam feestje kunnen verschaffen.

Denkt u toch eens dien toestand in: het is Kerstfeest, en men kan hen dan niet eens blijde maken. Men zal mij kunnen tegenvoeren: op het Kerstfeest moet het Kindeke Jezus Christus als Zaligmaker van 't verlorene de hoofdpersoon zijn, die moet hun in al Zijn dierbaarheid en algenoegzaamheid worden aangeprezen, opdat zij daarop verliefd worden; en wij stemmen zulks van heeler harte toe; maar geloof ons ook hierin, als wij voor de zooveelste maal zeggen, men moet in zulke verachterde en verarmde streken werken van het lichaam tot de ziel. Verbindt men door zulke lichamelijke middelen het volk en de kinderen aan zich, dan wordt de weg gebaand tot het hart. Wat is het een heerlijk werk, te werken in zulke streken om het verlorene op te zoeken, en het op te eischen voor Jezus Christus, als den eenigen Redder van verlorenen, Wiens werk het is om het hart te bereiden en ontvankelijk te maken voor het Woord des levens.

Nu is daarvoor noodig de middellijke bewerking. O helpt ons, allen die met ons er belang in stellen, dat er geen meerdere zielen voor satan wegsterven; honderden, ja duizenden zijn satans eigendom geweest, die in den Z.-O.-h. van Friesland weggestorven zijn in den duisteren nacht van onwetendheid. Wij roepen u op, die de dierbaarheid van het Evangelie der zaligheid kent, of door genade deelachtig zijt. Wat dunkt u? *kan en mag dat zoo langer voortduren?* dat de bevolking aldaar niet zou zou bearbeid wordt, dat zij Jezus in Zijn eeuwige zondaarsliefde leeren kennen, om zich op dien Heiland te werpen, en Hem door een kinderlijk geloof te omhelzen? Broeders Zondagsschool-onderwijzers, die in betere omstandigheden verkeert, volgt het schoone voorbeeld van onze broeders te Delft, die hunne kinderen wekelijks een centje laten medebrengen voor de arme kinderen in den Z.-O.-h. Zoo iets is een praktische arbeid, waardoor bijna ongevoelig veel bij elkaar komt; en zulks kan den Zuid-Oost-hoek redden voor de eeuwigheid, zoo het den Heere behaagt dat alles dienstbaar te maken voor hunne bekeering. Wij eischen de jeugd op voor den Heere.

De Classe Heerenveen der Geref. kerken bewerkt met een grooten ijver en belangstelling de grootere en bejaarde menschen met Evangeliesatie-arbeid, en tot prijs van Gods goedertierenheid mag van dien arbeid gezegd worden, dat zij een groote verovering maakt op des satans rijk. Velen zijn er reeds die Jezus belijden als hun Zaligmaker en ook zeer velen, die gaarne meer van Jezus wenschen te hooren. Dat men die Classicale Commissie mildelijk moge steunen. Goud is die arbeid waard, en met zilver, ja zelfs met kopergeld is dien commissie reeds blijde, als er maar genoeg komt.

Maar schrijver dezes roept de hulp in voor het Zondagsschoolonderwijs, dat op vele plaatsen in den Z.-O.h. nog het eenige is wat er gedaan kan worden. Lieve vrienden en vriendinnen, helpt ons de jeugd te veroveren, dan is de toekomst de onze. Jongelingsver. en Jongedochtersver., helpt ons ook naar vermogen, en allen die wat kunnen missen voor den dienst des Heeren; alles is welkom, mooi behoeft het niet te zijn, als het maar sterk en degelijk is; gedragen kleederen zende men ook maar, die kunnen vermaakt worden, als men mij geld zendt voor dit doel. Gelieve het op de strook te zetten: voor Zondagsscholen; als er staat: voor den Zuid-Oosthoek, dan draag ik het af aan den Penningmeester, broeder P. Smilde; dat is voor den Evangeliesatie-arbeid, dat houden wij positief uit elkaar. Wat wij in dezen zomer nog ontvingen voor Zondagsscholen en armenbedeeling, dat hopen wij eerstdaags te verantwoorden in *de Bazuin*.

Laat de smeekbede van den Oranjeman weerklank vinden in veler harten.

Schenk den Z.-O.h. een plaats in uw gebed, en open uwe beurs voor haar.

Uw aller Vriend en Broeder,

Oranjewoud, J. WOUDA,
Heerenveen, 6 Oct. 1902. *Corr. van Jachin.*

ADVERTENTIËN.

Door Gods goedheid werd ons heden zeer voorspoedig een welgeschapen **DOCHTER** geboren.

E. BUURMA, v. d M.
A. BUURMA—BOELS.

WILSUM, (GRAAFSCH-BENTHEIM),
6 Oct. 1902.

De Heere verblijdde ons heden met de voorspoedige geboorte van een **Zoon**.

C. LINDEBOOM, v. d. M.
A. M. LINDEBOOM—DE JONG.

Pastorie BOLNES,
7 October 1902.
Eenige kennisgeving.

Aan allen, die van hunne belangstelling deden blijken bij de herdenking van onze ***40-jarige Echtvereeniging***, betuigen wij onzen hartelijken ***dank***.

J. KARSEN, Em. Pred.
L. W. AALDERINK.

WILDERVANK,
7 Oct. 1902.

EBEN-HAËZER.

Den 11en Oct. a.s. hopen onze geliefde Ouders

H. VELTKAMP
EN
L. F. KELDERMAN

hunne ***40-jarige Echtvereeniging*** te herdenken.

Hunne dankbare Kinderen,
Behuwd- en Kleinkinderen.

HATTEM,
8 Oct. 1902.

SOLI DEO GLORIA!

Zoo de Heere wil en zij leven, hopen

A. Scheele Jzn.
EN
A. van de Ree,

op Dinsdag 14 Oct. a.s. hunne ***50-jarige Echtvereeniging*** te herdenken.

Dat de Heere hen nog lang spare, is de wensch van Kinderen, Behuwd, Klein- en Achterkleinkinderen.

Namens allen,
J. P. SCHEELE.

TERNEUZEN,
10 Oct. 1902.

D. V. hopen onze geliefde Ouders

FOKKE ZANTINGE
EN
JANTJE MARISTEN

op Dinsdag en Woensdag den 14 en 15 Oct. e. k. hunne **40-jarige Echtvereeniging** te gedenken.

DWINGELOO WESTEINDE.

Hunne dankbare Kinderen en Kleinkinderen,

A. ZANTINGE.
A. ZANTINGE—WILTINGE. } WITTELTE.
J. F. DE WEERD.
G DE WEERD—ZANTINGE. } LHEE.
R. VAN DIJK.
A. VAN DIJK—ZANTINGE. } DWINGELOO.

Heden overleed in de hope des eeuwigen levens, na eene korte ongesteldheid, onze innig geliefde Moeder en Behuwdmoeder

Anje Jans Frouws,

Wed. van A. C. BOUWMAN,
in den ouderdom van 58 jaren.

Uit aller naam,
C. A. BOUWMAN.

UITHUIZEN,
1 Oct. 1902.

Heden nam de Heere

Jakob Hoekstra

in de kracht zijns levens uit ons midden weg. Ruim een jaar was hij Ouderling. Zijne schoone gaven deden ons veel van hem voor de Gemeente verwachten. God troost de Weduwe en hare nog jeugdige kinderen.

Namens den Kerkeraad,
B. W. TER MEULEN, *Pres.*
E. W. ELZENGA, *Scriba.*

BLIJA,
3 October 1902.

Na een lijden van ruim negen jaren, trof ons heden de lang gevreesde slag, daar het den Heere behaagde, onze innig geliefde Echtgenoote, Moeder, Behuwd- en Grootmoeder

JENTJE IJMKER.

in den ouderdom van ruim 70 jaren door den dood van ons weg te nemen. Met droefheid staren wij op het stoffelijk overschot, doch treuren niet, als degenen die geen hope hebben.

B. v. d. GRAAF,
Mede namens Kinderen,
Behuwd- en Kleinkinderen.

LUTTEN a/d DEDEMSVAART,
3 Oct. 1902.

Heden overleed in de hope des eeuwigen levens, na een zeer korte ongesteldheid, zeer zacht en kalm, onze geliefde Vader

Leendert Hoogvliet,

in den leeftijd van ruim 75 jaren.

L. HOOGVLIET Jr.
W. HOOGVLIET.
M. HOOGVLIET –
VAANDRAGER.

ROTTERDAM,
Dordtsche Straatweg,
6 Oct. 1902.

Heden nam de Heere door den dood van onze zijde onzen geliefden Echtgenoot, Vader en Behuwdvader

JAN MULDER,

in den ouderdom van ruim 71 jaar.

Wed. H. MULDER—
HECTOR.
G. HEMMES – MULDER.
E. HEMMES.

GRONINGEN,
DRACHTEN, } 6 Oct. 1902.

Mevrouw HEEMSKERK, Beilerstraat 7, ASSEN, **vraagt** tegen **1 November eene flinke**

KEUKENMEID

goed kunnende koken en netjes werken.

EEN BEKWAAM

brood-, beschuit- en kleingoedbakker, Ger. Godsd., gehuwd, **biedt zich aan**, liefst als

Meesterknecht.

Goede informaties te bekomen.
Brieven letter **H.**, aan den Uitgever van *de Bazuin* te KAMPEN.

☛ 100en PRACHTIGE

AMERIK. ORGELS ☚

in prijzen van *f* 85.— tot *f* 500.— werden reeds met het grootste succes door mij geleverd, waarvoor 100en dankbetuigingen tot bewijs kunnen strekken.

»Geen goedkoop Orgel zóó goed."
»Geen goed Orgel zóó goedkoop."

Men vrage s.v.p. teekeningen met prijsopgave.
Levering franco, vrij zicht, zoowel à contant als op afbetaling.

GROENEVELD's
Orgelhandel,
MAGAZIJNEN KOEMARKT
SNEEK.

BERGERAC TINTO.

(Avondmaalwijn) *f* 0,85 per fl.
Grieksche Muscaat (Samos) *f* 0,70 per fl.
Medoc (landwijn) *f* 0,50. »

Deze landwijn wordt evenals de BERGERAC TINTO door verschillende H.H. Predikanten zeergeprezen en aanbevolen.

Bestellingen per Anker franco.

DE VLIJT - VOORSCHOTEN.

BIJZONDER KOOPJE.

W. à BRAKEL, Redelijke Godsdienst, nieuwe uitgaaf, 2 groot octavo deelen, ruim 2000 bl met portret, prachtige uitgaaf in 2 soliede half chagrijn leeren banden. Geheel nieuw f 12.50. Tijdelijk voor **f 6,75**. Verkrijgbaar bij

C. de Boer Sz. te Sneek.

STEENWIJKER

BEDDEN FABRIEK,

opgericht in 1889.
Gezuiverde, Gewasschen en Gestoomde nieuwe Veeren.

Citchn, Wollen en Molton dekens en Bedtijken in alle soorten.

Linnen bedtijken in het blauw met koorden, in het rood zonder koorden.

No. 1. **Het nieuwe Reclamebed** w.o. een Wollen, een Citchen, een Molton deken, voor 2 pers. 50 pd. veeren, geen grooten, 1 tijk en een bed, peluw, 4 kussens, overtrek voor bed en peluw voor f 33, en voor f 35.

Een extra 2-pers. Bed, waarin 42 pd. v., ook voor f 33 of f 35, met 50 pd. veeren, verder ook f 38, f 40, f 45, f 50. PRIMA KAPOK.

Een satijnbed met prima Kapok w.o. een Wollen, Citchen en Molton deken en een Overtrek, 1 bed, 1 peluw, 2 kussens voor f 24.

1 gewoon Bed, prima Kapok als bovenstaande voor f 22,50.

Er is nog nooit eenige aanmerking gemaakt.

Veeren tot in de fijnste soorten voorradig, rembours, vrij zicht en monsters gratis.

Boven f 10 franco. Veeren 30, 35, 40, 50, 60, 70, 80 cent, f 1, f 1,20.

J. KETEL Rz.,
Z/z. Markt, Steenwijk.

H.H. ROOKERS!

Wilt ge een lekkere sigaar voor weinig geld, koopt dan het merk ZEELAND voor *f* **1,50**. Tevens **ruim voorzien** in verschillende soorten prima kwaliteit, in de prijzen van *f* **2,**— *f* **2,50,** *f* **3,**— enz.; bij 5 kistjes 10 cent per kistje lager.

Fr. p. p. na ontvangst van postwissel.

Beleefd aanbevelend,
L. KROESE.

ZWOLLE, I 92—93.

Termijnbetaling van af
10 CENTS per dag.

SOLIEDE ORGELS

in prijzen van af *f* 40.—
Gratis Handleiding en Toetsenlooper.
Honderden dankbetuigingen.
Vraagt gratis **Catalogus** en conditiën.

JOH. DE HEER,
Rotterdam, Noordmolenstraat 71.

DOET UW VOORDEEL

en keuze uit onze **5 heerlijke** Mélanges Reclame Theeën.

per 2½ kilo franco rembours

No. 1. f 3,90
No. 2. - 3,75
No. 3. - 3,50
No. 4. - 3,25
No. 5. f 3,00

SLUIK en Van der WAL's THEEHANDEL.
Harlingen.
Voor puike kwaliteiten wordt ingestaan.

HUWELIJK.

Voor jongelieden, die in het huwelijk wenschen te treden, is op het mooiste gedeelte van het Sarphatipark te Amsterdam te huur, een **modern BOVENHUIS**, huurprijs **f 300.**— per jaar. Onmiddellijk te aanvaarden.

Te bevragen bij de Makelaars TEIXEIRA DE MATTOS & VAN DER VIJGH, Sarphatipark 135 te AMSTERDAM.

Bij den UITGEVER J. C. van SCHENK BRILL te DORSBURG, verscheen heden de 1e aflevering van:

De Zegepraal van het Kruis.

Het **Kerkelijk, Godsdienstig, Maatschappelijk** en **Huiselijk Leven** en de **Vervolgingen** der **eerste Christenen**

DOOR
P. J. KLOPPERS.

Verschijnt in 20 à 21 aflevering en met 13 à 14 keurige **platen,** tegen slechts **30 cts.** per aflev.

Aangrijpend, met *levendige kleuren* wordt in dit werk al 't *eigenaardige, merkwaardige, kenschetsende* en *bloedige* uit die eerste eeuwen geschilderd.

VOOR CATECHISATIËN:

De Bijbelsche Geschiedenis, in Vragen en Antwoorden voor Eerstbeginnenden, door P. DIJKSTERHUIS, 13e druk. Prijs *f* 0,12½. 25 ex. *f* 3,—. 50 ex. *f* 5,75. 100 ex. *f* 11,—.

De Bijbelsche Geschiedenis, in vragen en antwoorden. Eene handleiding voor meer gevorderden door P. DIJKSTERHUIS. 7e druk. Prijs *f* 0,22½. 25 ex *f* 5,50. 50 ex *f* 10,50. 100 ex. *f* 20.

Het Kort begrip van den Christelijken Godsdienst, opnieuw uitgegeven door P. DIJKSTERHUIS, 8e druk. Prijs *f* 0,15. 25 ex. *f* 3,50. 50 ex. *f* 6,50. 100 ex. *f* 12,00.

De vijf artikelen tegen de Remonstranten, vastgesteld op de Synode van Dordrecht A°. 1618 en 1619. Opnieuw uit het Latijn vertaald onder toezicht van S. VAN VELZEN. 5e druk Prijs *f* 0,20. 25 ex. *f* 4,—. 50 ex. *f* 7,—. 100 ex. *f* 12,—.

De belijdenis des Geloofs der Geref. Kerken in Nederland. Overgezien in de Synode van Dordrecht A°. 1618 en 1619; met de voorn. vroegere lezingen uitgegeven door S. VAN VELZEN. 5e druk. Prijs *f* 0,15. 25 ex. *f* 3,25. 50 ex. *f* 6,—. 100 ex. *f* 10,—.

De Formulieren van eenheid der Gereformeerde Kerk in Nederland. Prijs *f* 0,45. 25 ex *f* 10,—. 100 ex *f* 30,—.

De Heidelbergsche Catechismus met teksten. 9e druk. Prijs *f* 0,10. 25 ex. *f* 2,—. 100 ex. *f* 7,—.

Het Kort beg ip der christelijke Religie, met teksten. 17e druk. Prijs *f* 0,08. 25 ex. *f* 1,75. 100 ex. *f* 6,50.

Het Kort begrip der christelijke Religie, zonder teksten. 3e druk. Prijs *f* 0,04. 25 ex. *f* 0,80. 100 ex. *f* 3,—.

Hellenbroek. Voorbeeld der goddelijke waarheden, met teksten, (groot) 11e druk. Prijs *f* 0.20, 25 ex. *f* 4, 100 ex. *f* 14.

Hellenbroek. Voorbeeld der goddelijke waarheden, zonder teksten. (klein.) 7e druk. Prijs *f* 0,10. 25 ex. *f* 2,—. 100 ex. *f* 6,50.

Borstius. Vraagboekje voor kleine kinderen 14e druk. Prijs *f* 0,04. 25 ex. *f* 0,80. 100 ex. *f* 3,—.

Absentielijst voor Catechisatiën en Zondagsscholen. 4e druk Prijs *f* 0.50.

Uitgaven v. d. Firma S. VAN VELZEN Jr. (W. A. BESCHOOR) te 's-Gravenhage.

☛ Present-Ex. ter kennismaking worden op aanvraag gaarne toegezonden.

DE NIEUWE DRUK
van

Het Nieuwe Testament

met volledige Kantteekeningen van den Staten-Bijbel is gereed. Het boek is 1045 *bladz. groot, en kost in fraaien halfleder. band. f* 4,50.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.
Kampen. *ZALSMAN.*

UITGAVE VAN D.A.DAAMEN ROTTERDAM
BIBLIOTHEEK VOOR HOOFD EN HART

Verschenen is:

Het echt Menschelijke

Hoe het is gezocht en waar het is te vinden

DOOR P. BIESTERVELD.

Prijs *f* 1.25;
in stempelband *f* 1.75.

Dit werk is No. 1 van den **tweeden** jaargang der **Bibliotheek voor Hoofd en Hart** en werd aan de inteekenaars verzonden.

De nieuwe jaargang zal bestaan uit **5** (vijf) boeken, alle van Hollandsche schrijvers en kost evenals de eerste, niet meer dan *f* **3.**— (**drie** gulden). Desverlangd kan men de boeken ook in **stempelband** bekomen; daarvoor betalen de **inteekenaars** slechts **40 cts.** per ex. meer, zoodat hun in dat geval *f* **5.**— voor den 2en jaargang wordt berekend.

Nadere bijzonderheden (o.a. de titels en omschrijving der overige nieuwe uitgaven) zijn te vinden in mijn fraai geïllustreerden **nieuwen CATALOGUS**, die in elken boekwinkel gratis te bekomen is, alsmede bij mij

D. A. DAAMEN te Rotterdam,
UITGEVER.

OPLEIDING.

Verschenen bij JAN HAAN te GRONINGEN:

☛ **Het Object der Theologie als Wetenschap,** volgens de Encyclopaedie van DR. A. KUYPER, en **Faculteit of School,** door **W. DE JONGE,** v. d. m. te HEEG.

Prijs f 0,35.

Vereeniging „Christelijke Bibliotheek",
sedert 1897 gevestigd te Nijkerk.

Zooeven verscheen als deel I van den zesden jaargang

Verwoeste levens, door W. van Nes. * * *

Het programma voor den zesden jaargang vermeldt uitsluitend werken van *Nederlandsche auteurs.* * * * * *
De leden ontvangen jaarlijks 1600 *bladzijden* druks in 6 of 7 nette deelen ingenaaid. * * * * * * * * * * * * * *
Fraaie stempelbanden worden à 35 cent berekend.
De contributie bedraagt vijf gulden per jaar. * * * * *
Bij iederen solieden boekhandelaar is deel I *nu* reeds ter inzage te bekomen. * * * * * * * * * * * * * * * * * *
De uitvoerige *fraai geïllustreerde Catalogus* is alom gratis verkrijgbaar. * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

G. F. CALLENBACH, Uitgever,
Nijkerk. * * * * * * * * * * * * * * *

---

50 cts. 50 cts.

Transvaal Gedichten.

Een Lauwerkrans den Boeren gevlochten.

pl.m. 150 gedichten.
pl.m. 260 bladz. druks.

Verzamelaar M. MOLENAAR.
Opgedragen aan den WelEd. Heer **L. Penning.**

Geschikt voor alle denkbare gelegenheden.

Door de pers gunstig beoordeeld.

De inhoud: boeiend, aangrijpend, schoon, gevoelvol, rijk aan afwisseling. Oud en jong *moet* bij het lezen van deze gedichten *volop genieten. De uitvoering* royaal en netjes op houtvrij papier gedrukt.

Prijs 50 ct. franco thuis.

Verkrijgbaar bij alle soliede Boekhandelaren alsmede bij den uitgever, na ontvangst van postwissel ad 50 ct of 10 zegels à 5 ct

C. de Boer Sz., Sneek.

Ook verkrijgbaar aan 't Bureau van dit blad.

Gedichten van:

L. Penning.
Nic. Beets.
Dr. Schaepman.
B. ten Kate.
Dr. J. Riemens.
J. H. Gunning J.Hz.
Karssen
Dr. W. Zuidema.
C v. Koetsveld C.Ez.
enz. enz.

Een mooi geschenk van blijvende waardij!

Inhoud:

De Afrikaansche Boer. Klacht eener Boerenvrouw. De Vrijheidskamp. Een Held. Jamesons Rooftocht. Cronje's overgave. De vlieg van Ladysmith. Generaal de Wet Jong Cronje's dood. Profetische Legende. Elandslaagte. Afscheid van Sannie. Jamesons inval. St. Helena De mannen van Paardenberg.
enz. enz.

Bij **JAN HAAN** te *Groningen* zijn verschenen:

Eenige korte vragen voor de kleine kinderen door JACOBUS BORSTIUS Algedeeld in korte lesjes.
Prijs: 4 ct, 25 ex. 80 ct., 100 ex. f 3.—.

Eenvoudig onderricht in de Christelijke religie, ten dienste van meer bejaarden, die zich nog hebben voor te bereiden tot het doen van belijdenis des geloofs, door T. OEGEMA en F. G. PETERSEN, v. d. m. te Wildervank en Veendam.
Prijs: 7½ ct., 25 ex. f 1,75, 100 ex. f 6,—.

Kort begrip der Christelijke religie. Met uitv. Teksten.
Prijs: 8 ct., 25 ex. f 1,50, 100 ex. f 5,—.

Catechismus of onderwijzing in de Christelijke leer. Met Teksten.
Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.

Belijdenis des geloofs der Gereformeerde Kerken in Nederland.
Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.

De vijf artikelen tegen de Remonstranten (Canones of leerregels).
Prijs: 15 ct, 25 ex. f 3,—, 100 ex. f 10,—.

Voorbeeld der Goddelijke Waarheden, door A. HELLENBROEK. Met uitv. Teksten. (110 bl.)
Prijs: 20 ct., 25 ex. f 4,—, 100 ex. f 14,—.

Deze uitgaven onderscheiden zich door goed papier, flinken druk en nette uitvoering.

Bij **J. H. KOK** verscheen:

Hedendaagsche Moraal

DOOR
Dr. H. Bavinck.

Royaal formaat. Prijs **f 0,60.**
In stempelband **f 1.**

Bij elken Boekh. voorhanden, en tegen toezending van het bedrag verkrijgbaar bij den UITGEVER.

TRAKTATEN.

Bij den Uitgever P. MOBACH te BREUKELEN is vanwege het **Geref. Traktaatgen.** »**FILIPPUS**" verschenen en bij alle boekhandelaars verkrijgbaar gesteld:

	Prijs.
CXLVI. Eert uw Vader en uw Moeder . . .	2 ct.
CXLVII. Is dit niet de vinger Gods?	2 »
CXLVIII. Bitter en Zoet .	2 »
CXLIX. Door velerlei Beproevingen	5 »
CL. Sport	2 »
341. Hier wordt niet gevloekt	1 »
342. Molochdienst . .	1 »
343. Wat gelooft gij? .	1 »

Bij getallen tegen zeer veel verminderden prijs.

Nog eenige Ex. voorhanden van

Schets van de opvoeding in de Lagere School voor Christelijk Onderwijs,

DOOR
H. H. J. VAN ROOIJEN.
184 bladz.

Dit boek, dat bij uitgave **f 1,00** kostte, wordt, zoolang de voorraad strekt, tegen toezending van postwissel à **50 cent**, aangeboden door **ZALSMAN te Kampen.**

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Legaten:

Door den heer H. Dame te Rotterdam, van wijlen Mej. Wed. C. J. Woudenberg f 100.

Aan Contributiën:

Van Mej M te U. f 5; door den heer L. Onvlee te Baarn f 63,50; door den heer D. J. Fokker te Breukelen f 48,50; door den heer Tichelman te Tholen f 4; door den heer T. Kuiper Dz te Hilversum (1e storting) f 200; door den heer J. Wolfswinkel te Schiedam f 9,70; J. v. d. Veer te Muiderberg f 6; van wijlen Mej. Wed. H. de Kruiff f 10.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit):

Van de Geref. kerk te Woerden f 14,84; van idem te Twijzel f 2,19; van idem te Haulerwijk f 2,70; van idem te Een f 2,04; van idem te Borger f 2 91½; van idem te Norg f 0,69; van idem te Smilde *A* f 7,63½; van idem te Smilde *B* f 2,56; van idem te Zuidlaren f 6,09; van idem te Vries f 2,50; van idem te Gasselter-Nijeveen f 8,11; van idem te Delft ½ coll. f 40,29; van idem te N-Helvoet f 8,45; van idem te Spijkenisse f 6,29½; van idem te Axel A f 9,60; van idem te Brielle f 6,03; van idem te Wormerveer f 8,51; van idem te Beverwijk f 4,51½; van idem te Arnemuiden f 6,83½; van idem te Domburg f 1,75; van idem te Gapinge f 2,45½; van idem te Grijpskerke f 23; van idem te Koudekerke f 15,15; van idem te St. Laurens f 4,32½; van idem te Meliskerke f 6,67; van idem te Middelburg A f 18,49½; van idem te Middelburg B f 10,46; van idem te Middelburg C f 33,49½; van idem te Oostkappelle f 10,07; van idem te Serooskerke f 12,69; van idem te O.- en W.-Souburg f 15; van idem te Vlissingen A f 17,31½; van idem te Vlissingen B f 14,04; van idem te Veere f 8,82½; van idem te Vrouwepolder f 6; van idem te Giesen-Oudkerk c. a (½ coll) f 2,17.

Aan Schenkingen:

Door den heer W. Hovy van P. te Baarn f 20; gevonden in de collecte Buiten-Amstelkerk f 2,50; gevonden in de collecte te Schiedam f 1.

Voor het Studiefonds:

Van de ½ stuivers-Vereeniging te Amsterdam f 4,17½; door den heer H. Dane te Rotterdam: van wijlen Mej. Wed. C. J. Woudenberg f 50.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN.

1902. Vijftigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 44.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joel II : 1a, Blaast de bazuin

Vrijdag 17 October 1902.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
C. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan „de Redactie van De Bazuin te Kampen." — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

PLAATSELIJKE KERKEN.

GRONAU i. W., 12 Oct. 1902. Heden was het voor de Gemeente alhier een dag van blijdschap. Was acht jaren geleden de arbeid onder de Hollanders alhier begonnen, thans schonk de Heere ons een eigen Herder en Leeraar. Na 's morgens door den Consulent Ds. Gideonse uit Enschedé met de woorden van Jes. 62 : 6, 7 bevestigd te zijn, verbond onze beroepen Leeraar Ds. H. Graefe zich des avonds aan de Gemeente met 't woord van 2 Cor. 2 : 14—16. Stelle de Heere Zijnen Dienaar tot een rijken zegen, niet alleen voor de Hollanders, maar voor geheel de plaats der inwoning.

Namens den Kerkeraad der Oud-Ger. Gemeente,
H. J. Ruiter, Scriba.

—

TDRNEUZEN, 13 Oct. 1902. Gisteren na de godsdienstoefening werd alhier, onder leiding van den WelEerw. Heer Ds. R. van de Kamp te Axel, beroepen de WelEerw. Heer Ds. J. van den Berg te Sliedrecht.

Namens den Kerkeraad,
J. J. de Jager, Scriba.

—

VROOMSHOOP, 13 Oct. 1902. Zoo de Heere wil hoopt onze geachte Leeraar Ds. G. Goris a.s. Zondag 19 Oct met zijne Gemeente gedachtenis te houden van zijne 25-jarige Evangelie-bediening.

Namens den Kerkeraad,
P. Vaartjes, Scriba.

—

MIDDELBURG, 13 Oct. '02. Onze beminde Leeraar Ds. L. Bouma heeft tot onze groote blijdschap bedankt voor de roeping naar de Ger. Kerk te Driesum.

Namens den Kerkeraad B,
S. den Hartigh, Scriba.

—

Deputaten voor de Zending onder de Joden hebben uit hun midden tot Voorzitter benoemd J. van Andel, pred. te Gorinchem, en tot Secretaris Ds. E. Kropveld te Rijswijk Z.-H.

Namens dezelve,
J. van Andel.

Gorinchem, 13 Oct. '02.

—

De Raad der Geref. Kerk van Overtoom hoopt, dat de motie van de Kerk van Rotterdam *A* geen instemming vinde wat aangaat de directe saamroeping van eene Synode, als die saamroeping zou geschieden in verband met eenige eventueele benoeming.

Ds. G. Wisse Jr., *Praeses.*
A. A. van Opstal, *Scriba.*

Amsterdam, 8 Oct. 1902.

—

Uittreksel uit het *Agendum van de Vergadering der Gereformeerde Kerken in de Classis Rotterdam, te houden op Dinsdag* 21 *October* 1902, *des voormiddags te* 10 *uur, in het Kerkeraadsgebouw Ammanstraat* 25, *Rotterdam.*

6. Rondvraag naar Art. 41 D. K. O. en in het bizonder onderzoek naar de vordering van de ineensmelting der plaatselijk nog gedeelde Kerken.
7. Ingekomen stukken:
a. De Kerk van B. vraagt: „Welke vragen mogen gedaan worden bij de rondvraag volgens Art. 41 D. K. O.?
8. Voorstellen en instructiën der Kerken.

De Raad der Geref. Kerk van Rotterdam *A*, *vernomen hebbende* uit enkele bladen van de benoeming der Hooggeleerde H.H. Dr H. Bavinck en P. Biesterveld, Hoogleeraren aan de Theol. School te Kampen, tot Professoren aan de Vrije Universiteit te Amsterdam;
van oordeel, dat deze benoeming en de eventueele aanneming daarvan de uitvoering van het besluit der Generale Synode in zake de opleiding bezwaarlijk maakt;
heeft als zijn hope uitgesproken, dat genoemde Hoogleeraren deze benoeming, zoo zij geschied mocht zijn, voorloopig niet aannemen;
heeft verklaard, dat het aangenomen voorstel-Bavinck-Rutgers ten uitvoer moet worden gebracht en daartoe eene buitengewone Generale Synode moet worden bijeengeroepen.
Hij stelt daarom aan de Classicale Vergadering voor dit over te nemen en zoodanige maatregelen te treffen, die tot het bijeenroepen van zulk eene Synode kunnen leiden.

De Kerkeraad der roepende Kerk van Maasland,
Namens hem:
J. J. Berends, *Praeses.*
W. van Vliet, *Scriba.*

Maasland, 4 October 1902.

—

L. S.!
De Classis Winschoten brengt ter kennis van de Gereformeerde Kerken in Nederland,
a. dat in de vergadering van 8 October j.l. de volgende motiën zijn aangenomen:
1. De Classis Winschoten van Gereformeerde Kerken, vernomen hebbende, dat de Hooggeleerde Heeren Dr. H. Bavinck en P. Biesterveld, Hoogleeraren a/d. Theolog. School te Kampen tot Professoren a/d. Vrije Universiteit zijn benoemd.
van oordeel dat, zoo deze benoeming mocht aangenomen worden, de eigen inrichting der Kerken het grootste gevaar kon loopen, spreekt als zijn wensch uit, dat genoemde Hoogleeraren die benoeming niet aannemen voordat gebleken is, dat er van eene vereeniging van beide inrichtingen voor Hooger Onderwijs niets komen kan
2. De Classis Winschoten van Gereform. Kerken, volle instemming betuigende met het op de Generale Synode van Arnhem ingediende en aangenomen voorstel Bavinck-Rutgers in zake de vereeniging van beide Opleidingsscholen, spreekt den wensch uit dat zoo spoedig mogelijk eene Generale Synode worde saamgeroepen, speciaal voor deze zaak;
b. dat deze laatste motie met op twee na algemeene stemmen werd aangenomen.

In naam en op last der Classis,
T. Jongbloed Az., *h. t. Scriba.*

Westerlee, 13 October 1902.

CLASSEN.

Classis 's-Gravenhage.

Vergadering *Dinsdag* 11 *Nov.* 1902 te *'s-Gravenhage*, Herderinnestraat 21*a*. Punten voor het Agendum in te zenden *vóór* 31 *Oct.* 1902 aan de ondergeteekenden.

Ds. W. Doorn.
Ds. R. K. Brouwer.

's-Gravenhage, 8 Oct. 1902.

—

Classis Enkhuizen.

D. V. vergadering te *Hoorn, Dinsdag* 11 *Nov. a.s.* te 11½ *uur*, in de Consistorie der Gereformeerde Kerk.

Punten v/h. Agendum worden ingewacht *vóór* 28 *Oct.* bij den Correspondent

Van Anken.

Urk, 14—10—1902.

—

Classis Edam.

D. V. *Donderdag* 13 *November* vergadering der Classe te Edam, *v.m.* 10 *uur.*

Punten v/h. Agendum tegen 1 *Nov.* te zenden aan ondergeteekende.

Namens den Kerkeraad,
M. v. d. Mast.

Edam, 13 Oct. '02.

—

Classis Woerden.

Vergadering 13 *November*. Punten voor het Agendum in te zenden *vóór* 30 *October* aan eerstondergeteekende.

Namens de roepende Kerk,
J. W. Gunst, *Praeses.*
W. Snel, *Scriba.*

Woerden, 7 Oct. '02.

—

Classis Koevorden.

Vergadering van de Classis Koevorden D. V. op *Donderdag* 13 *Nov.*, aanvangende des morgens te 9 *uur.*

Namens den Kerkeraad
der roepende Kerk van Aalden,
H. N. Boukema, *Praeses.*
J. Koops, *Scriba.*

ONTVANGSTEN.

Ouw. Zending in den Z.-O.-h. van Friesland.

Door br. J. Wouda:
Van de Ger. Jongel.-Vereeniging te Dordrecht . f 10.—
P. A. Smilde, *Penn.*

Heereveen, 14 Oct. 1902.

—

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Kuilenburg	f 8,84⁵	½ c. Leiden *C*	f 8,80⁵
Zwartewaal	- 4,75	„ Leiderdorp	- 14,77
½ c. Boskoop	- 11,03⁵	„ Noordwijk a/Z.	- 5,75
„ Hazerswoude	- 10,06⁵	„ Rijnsburg	- 10,60⁵
„ Hillegom	- 5,46	„ Sassenheim	- 6,21⁵
Katwijk a/d R.	- 11,48	„ Voorschoten	- 5,81⁵
½ c. Koudekerk	- 2,19	Leerdam	- 13,66

Contributiën en Giften.

Van M. de Vries te Hallum f 1.
Door *Ds. L. Bouma* te *Middelburg*, Corr. *Cl. Middelburg*, de contrib uit:
Arnemuiden, Corr. *J. Koster*, van J. Koster f 2, C. van Belsen f 0,50, J. Mesu f 1, K. Cornelisse f 0,50, J. Wisse f 0,50, P. Boone Ez. Jr. f 0,50, Ds. Boeyenga f 1, J. Dutroit f 1.
Door *Ds. N. G. Kerssies* te *Kapelle*, Corr. *Cl. Goes*, de contrib. uit:
Heinkenszand, Corr. *J. L. v. Vessem*, van Ds. D. Hoek f 1,50, J. Steketee f 2,50, C. Karelse f 1, J. v. Damme f 2, J. L. v. Vessem f 1, L. v. Vessem f 1, C. de Schipper f 0,50, W. Alewijn f 1.
Goes, Corr. *J. Adriaanse*, van Ds. R. J. v. d. Veen f 2, J. Donner f 2, M. de Jonge f 2, J. Mulder f 2, M. de Boxks f 1, C. Oranje f 1, A. Zandee f 1, J. de Jonge Az. f 1, Geref. Kerk f 10, J. Jongepier f 1,
Borsele, Corr. *L. v. d. Wal*, van L. v. d. Wal f 1, P. Fraanje f 0,50, M. Hu...sun f 0,50, J. Minderhout f 2,50, M. Smit f 0,50, M. de Vlegt f 1, P. de Keyzer f 0,50, Wed. A. de Maker f 0,25, Dirkje op 't Hof f 0,25, Wed C. Nieuwenhuizen f 2, J. Fraanje f 0,25, J. Langebeke f 0,25, G. de Keyzer f 0,25, J. op 't Hof 1.
's-Gravenpolder, Corr. *J. J. Oranje*, van Johs. v. Liere f 0,50, J. J. Oranje f 1, Jan Mol f 1, Mars. v. Liere f 0,25. Chr. C. Verhulst f 0,25, Matth. v. Liere f 0,50, Janna v. Liere f 0,25, Chr. Louisse f 0,25.
Kruiningen, Corr. *J. Minnaar*, van Geref. Kerk f 1,75, J. Minnaar f 1, M. Kole f 1, Ds. Laman f 2,50, L. J. Florusse (te Hansweert) f 1, Jac. v. d. Berge f 0,50, A. Geelhoed f 0,50, C. Meeuwse f 1, C. Lavooy f 1.
Van W. in 't Anker te *Schore* f 1.
Van de Geref. Kerk te *Biezelinge* f 3.
Van Ds. Elffers te *Wolfertsdijk* f 1.
Baarland, Corr. *Ds. G. J. Hekkert*, van Ds. G. J. Hekkert f 1, P. Elenbaas f 0,50, J. Louise f 0,50, J. P. Allaart f 0,50, C. Pauwe f 0,50, J. de Jager Gz. f 0,50.
Door dhr. *J. H. Kok*, Corr. te *Kampen*, de contr. van T. J. Schunt f 1, K. v. d. Stouwe f 2,50, J. W. Happé f 5, H. Prins f 2, L. Holtland f 1, D. van Dijk f 0,50, G. v. d. Streek f 1, Mevr. Wed. Wielenga f 2,50.

De Penningmeester
van de Theologische School,
Dr. H. Franssen.

Zwolle, 11 Oct. 1902.

—

Zending o. Heid. & Moh.

Door Ds Bruinsma, gev. i h. kerkzakje te Beetgum f 20,—
Uit het busje van L. Smit op Schokland . - 3,—
Pinkstercollecte:

's Gravenzande	f 25,—	Hanstrecht	- 10,33
Reeuwijk-Sluipwijk	- 5,26	Oudewater	- 22,74
Gouda *A*	- 46,55	Zevenhuizen	- 3,26
Gouda *B*	- 42,68	Lekkerkerk	- 5,—
Moordrecht	- 4,20	Krimpen	- 5,90
Schoonhoven *A*	- 14,46	Nieuwerkerk	- 9,70
Schoonhoven *B* en Willige Langerak	- 13,77	Noordeloos	- 5,76
		Winterswijk, ex port	- 44,13
Berg-Ambacht	- 4,—		

Door J. Löhr, van de Geref. Jongel.-vereen. „Mijn zoon, geef Mij uw hart" te 's Hertogenbosch - 2,50

N. B. Vermelding in »De Bazuin" geschiedt alleen op verzoek.

B. de Moen, *Quaestor.*

Doesborgh, 11 Oct. 1902.

—

GELOOF EN AANSCHOUWING.

III.

Hier op aarde wandelen, naar het getuigenis van den Apostel Paulus, de Christenen door *geloof*. En hij laat het eigenaardige hiervan nog nader uitkomen, door er bij wijze van tegenstelling aan toe te voegen: en niet door *aanschouwen*.

Het Grieksche woord, dat in 2 Cor. 5 : 7 door aanschouwen vertaald is, geeft eigenlijk te kennen de verschijning, de gestalte, de gedaante, die aan een persoon of zaak eigen is. Uit het verband blijkt, dat hier daarbij bepaaldelijk aan de verschijning, aan de gestalte van Christus gedacht moet worden. Immers is die Christus, gelijk de vorige maal werd opgemerkt, ook het voorwerp van het zaligmakend geloof, waardoor de Christenen hier op aarde wandelen. Wat zij in het vleesch leven, dat leven zij door het geloof des Zoons van God, die hen heeft liefgehad en zichzelven voor hen heeft overgegeven.

Bij de verschijning, de gestalte, waarvan Paulus bij wijze van tegenstelling melding maakt, kan dus ook aan niets anders dan aan de verschijning, de gestalte van Christus gedacht worden. Hier op aarde zien de geloovigen Christus niet; zij moeten rusten in het woord der Apostelen, dat van Hem getuigt; zij aanschouwen Zijne heerlijkheid niet, dan in den spiegel van Zijn Woord, 2 Cor. 3 : 18.

Maar dat verandert, als de geloovigen straks bij hun sterven gaan *uit*wonen van het lichaam, en gaan *in*wonen bij den Heere. Zij zullen dan altijd met den Heere wezen, dien zij hier op aarde, ofschoon Hem niet ziende, nochtans hebben liefgehad. De verschijning van den Heere, de gestalte en gedaante, waarin Hij opgenomen is in den hemel en aan des Vaders rechterhand is geplaatst, die verschijning en gestalte zal dan aan hun leven een eigenaardig karakter geven, gelijk er dat nu aan geschonken wordt door het geloof, waarmede zij den ongezienen Christus omhelzen. Zij zullen dan in den hemel door de verschijning van Christus omgeven zijn, wandelen in het licht van Zijn aanschijn, verkeeren in Zijne onmiddellijke tegenwoordigheid, dag en nacht wonen in Zijne tente. Nu moeten zij rusten in het Apostolisch getuigenis; maar dat woord zal dan wegvallen, het zal onnoodig en overbodig zijn, want zij zullen zelven Christus zien van aangezicht tot aangezicht.

Dezelfde gedachte wordt menigmaal in de H. Schrift uitgedrukt, zij het ook in eenigszins andere woorden. Jezus zelf bad in het hoogepriesterlijk gebed, dat degenen, die hem door den Vader gegeven waren, bij Hem zouden zijn, opdat zij Zijne, door den Vader Hem gegeven, heerlijkheid mochten aanschouwen, Joh. 17 : 24. Gelijk Christus eerst naar des Vaders welbehagen aan ons gelijk is geworden en ons vleesch en bloed heeft aangenomen, zoo is het naar datzelfde welbehagen, dat degenen, die God tevoren gekend heeft, ook den beelde des Zoons gelijkvormig worden, opdat Hij de eerstgeborene zij onder vele broederen, Rom. 8 : 29. Dat nu kan alleen, doordat zij Hem eenmaal zien zullen van aangezicht tot aangezicht. Wel is waar worden zij ook nu reeds, door de heerlijkheid van Christus in den spiegel van Zijn Woord te aanschouwen, naar dat beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest, 2 Cor. 3 : 18; maar toch zullen zij Hem eerst geheel en volkomen gelijk wezen en ook lichamelijk aan Zijn heerlijk lichaam gelijkvormig worden, Phil. 3 : 21, als zij Hem zien zullen, gelijk Hij is, 1 Joh. 3 : 2. Dan eerst worden zij met Hem geopenbaard in heerlijkheid, Col. 3 : 4, kennen zij gelijk zij gekend worden, 1 Cor. 13 : 12, en dragen zij Zijn naam op hunne voorhoofden, Op. 22 : 4.

Dit alles toont aan, dat de aanschouwing van Christus in de Schrift eene bijzondere beteekenis draagt. Er gaat eene gelijk-, eene zalig- en heerlijkmakende kracht van uit. Alle zien is meer of min eene conformatie van het subject naar het object. Er moet verwantschap en overeenstemming zijn tusschen het ziende oog en het geziene voorwerp; anders zou er van waarneming geen sprake kunnen zijn. En naarmate wij nauwkeuriger zien, nemen wij te zuiverder beeld van de voorwerpen in ons bewustzijn op en worden wij hun gelijk. Om Christus te kunnen zien in Zijne heerlijkheid, moeten wij hier Hem door het geloof hebben leeren kennen en in beginsel reeds naar Zijn beeld door des Heeren Geest veranderd zijn. Maar dan wordt hiernamaals die gelijkvormigheid ook door de aanschouwing van Christus bekroond en voleindigd.

Nog sterker komt deze gelijkmakende kracht der aanschouwing uit, als er in de Heilige Schrift niet slechts van het zien van Christus, maar ook van het zien van God zelven sprake is. Reeds in het Oude Testament is daar vele malen sprake van, zoo Gen. 32 : 30, Ex. 24 : 11, 33 : 18—23,

Num. 12 : 8, Richt. 13 : 22, Job 4 : 16, Ps. 16 : 11, enz.; maar doorgaans doen deze plaatsen denken aan een aanschouwen van God in Zijne openbaring, in Zijne verschijning door gezichten, droomen, teekenen, engelen enz. Van een rechtstreeksch en onmiddellijk zien van God handelen zij over het algemeen niet. Trouwens, God heeft geen gedaante, die door den lichamelijken mensch zou kunnen waargenomen worden; toen de Heere tot het volk Israel sprak uit het midden des vuurs, hoorden zij wel de stem, maar eene gelijkenis zagen zij niet, Deut. 4 : 12. God is Geest, Joh. 4 : 24. Hij bewoont een ontoegankelijk licht, en is nooit door eenig mensch gezien, Joh. 1 : 18, 6 : 46, 1 Joh. 4 : 12, 1 Tim. 6 : 16.

Als desniettemin, ook in het Nieuwe Testament, Matth. 5 : 8, Hebr. 12 : 14, Openb. 22 : 4, aan de geloovigen hiernamaals de aanschouwing Gods als het toppunt van alle zaligheid wordt beloofd, dan valt daarbij niet aan eene lichamelijke, maar aan eene geestelijke aanschouwing te denken, aan eene aanschouwing, die niet geschiedt door het oog des lichaams, maar door het oog der ziel, door het geheiligd verstand, door het reine hart. Trouwens zoo alleen laat het verband zich verklaren, dat in de Schrift tusschen de reinheid des harten en de aanschouwing des Heeren gelegd wordt. Zonder heiligmaking zal niemand God zien. Om God waar te nemen, om Zijne tegenwoordigheid op te merken, om Zijne gunst te genieten, moet men Hem verwant zijn. De onreine van hart mag niet, maar hij kan en durft ook God niet zien. Maar de reine van hart, die naar het heerlijke woord van Petrus der Goddelijke natuur deelachtig is geworden, deze mag en durft en kan God zien. Hij ziet God hier reeds op aarde in den spiegel der H. Schrift, in de ervaringen zijns gemoeds, in de leidingen van zijn leven. En hij zal Hem veel rijker en heerlijker hiernamaals aanschouwen, en door die aanschouwing eene kennis verwerven, welke aan de kennis van God zelven niet gelijk maar toch gelijkvormig zal zijn. Zij zullen kennen, gelijk zij gekend werden, 1 Cor. 13 : 12.

Doch evenals het woord geloof, zoo heeft ook dat van aanschouwing niet alleen eene geestelijke, zaligmakende, maar ook zeer dikwerf eene gewone, alledaagsche, natuurlijke beteekenis. Zoo komt het ook telkens in de Schrift voor, bijv. als er gezegd wordt, dat de vrouwen het graf van Jezus aanschouwden en hoe Zijn lichaam daarin gelegd werd, Luk. 23 : 55.

Dit is zelfs de eerste en oorspronkelijke beteekenis, welke aan het woord aanschouwen toekomt. Want ook in de taal is het natuurlijke eerst, en daarna het geestelijke. Aanschouwen is eene werkzaamheid van waarneming, welke de mensch verricht door middel van het oog, en is daarom met zien, kijken, staren, turen, beschouwen verwant. Het is reeds een oneigenlijk gebruik, wanneer wij waarneming door andere zintuigen met den naam van aanschouwing aanduiden. Ieder gevoelt dit, als hij eene gewaarwording van klanken en tonen door het oor, of eene gewaarwording van zoet en zuur door den smaak, of eene gewaarwording van hard en week door den tastzin met den naam van eene aanschouwing zou gaan bestempelen.

Veel meer ligt het voor de hand, om de onmiddellijke waarneming van personen of zaken door het verstand eene aanschouwing te noemen. Wel is dit eene overdrachtelijke beteekenis, maar eene beteekenis, die aan den natuurlijken zin van het woord geen geweld aandoet. Immers is het onmiddellijk kennen door het verstand ook eene aanschouwing, maar eene aanschouwing met het oog der ziel. Zoo ziet God alle dingen; wijl Hij geen lichaam heeft, heeft Hij ook geen oog in natuurlijken zin. Maar toch ziet Hij alle dingen; alles ligt naakt en open voor Zijn aangezicht uitgespreid; Zijne oogen doorloopen de gansche aarde. Ja, juist wijl Hij geen oogen heeft in lichamelijken zin, ziet Hij alles oneindig veel beter dan wij. Want het lichamelijk oog, hoe kunstig orgaan ook, is beperkt en eindig en veelszins gebrekkig. Maar God die geest is, oneindige en volmaakte geest, doorziet alle dingen tot in hun kern, tot op den bodem toe. Er is niets voor Zijn alziend oog, voor Zijne alwetendheid verborgen.

Zoo kan er dan ook van de engelen en van de zaligen gezegd worden, dat zij dagelijks zien het aangezicht des Vaders, die in de hemelen is. Zij zien Hem niet met lichamelijke oogen, maar zij zien Hem toch waarlijk en wezenlijk. Want wat in ons ziet, dat is niet het oog, maar de geest. Het oog is maar een instrument, doch de werkzaamheid van het zien wordt door de ziel, door den geest verricht. Het is het *Ik* des menschen, dat ziet door het oog en dat hoort door het oor. En daarom is het, schoon overdrachtelijk, toch niet ongerijmd, om ook de onmiddellijke waarneming der dingen door het verstand eene aanschouwing te noemen.

Dit spraakgebruik komt niet alleen in de Schrift voor, maar is ook in de wetenschap gewoon. Vele wijsgeeren nemen aan, dat er niet alleen kennis te verkrijgen is door de zinnelijke aanschouwing en door de daarop gebouwde redeneering, maar ook door middel van eene intellectueele aanschouwing, die door den schijn der dingen heendringt, ze als met één blik in hun wezen doorziet en ze daardoor veel beter in hun kern verstaat, dan ooit langs den weg van nauwkeurige ontleding bereikt worden kan. En inderdaad is er menigmaal in kunstenaars en wijsgeeren eene gave der intuïtie op te merken, die de nauwkeurigste waarneming en het meest ingespannen onderzoek verre in de schaduw stelt. Het genie gaat in hoogte van vlucht het rijkste talent altijd zeer ver te boven.

BAVINCK.

BESLIST.

Na ernstig overleg, niet zonder strijd, maar toch ten slotte met een verzekerd gemoed hebben mijn ambtgenoot en ik gemeend, de benoeming tot hoogleeraar in de Theol. Faculteit aan de Vrije Universiteit te moeten aannemen.

Toen van deze zijde na de Synode het denkbeeld van zulk eene benoeming geopperd werd, hadden wij met het oog op verschillende beslissingen, door de Kerken in zake hare Theol. School genomen, en vooral ook met het oog op de in de vorige week gehouden Curatorenvergadering geen recht, geen reden en geen vrijheid, om te verklaren, dat wij voor zulk eene benoeming niet in aanmerking wenschten te komen.

Veeleer werd het na rijp beraad ons oordeel, dat wij handelden in den geest zoowel van de minderheid als van de meerderheid op de Synode, zoowel ten bate der School als ook in het belang der Kerken, als wij, na jaren lang met groote liefde aan de Theol. School werkzaam te zijn geweest, aan Curatoren ontslag aanvraagden en onzen arbeid ten dienste der Kerken aan de Theol. Faculteit gingen voortzetten.

Dat deze beslissing, schoon met klare bewustheid genomen, ons toch eenerzijds van harte leed doet, behoeven wij niet te verzekeren. Wij gaan niet heen, omdat we zoo gaarne willen. Het zou ons tot zulk eene innige vreugde geweest zijn, als wij aan de met de Faculteit vereenigde School der Kerken het ons toebetrouwde ambt tot den einde toe hadden mogen waarnemen. Als wij ons voorstellen, hoe de afloop der onderhandelingen over eenheid van opleiding een gansch andere had kunnen zijn, hoe er blijde geestdrift en ootmoedige dank had kunnen rijzen uit aller hart, dan wordt onze ziel met diepen weemoed vervuld.

Maar des Heeren wegen zijn dikwerf anders dan onze wegen. Soms is er een heilig *moeten*, dat krachtiger dan al ons *willen* spreekt. En dan wordt het de vraag, of wij, met verloochening van eigen zin, in kinderlijke gehoorzaamheid volgen willen.

Zulk een beslissend oogenblik, meenden wij, was er na de Synode voor ons aangebroken. Onfeilbaar is dit oordeel niet. Maar ten slotte zij ieder in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd; elk staat en valt in dezen zijn eigen Heer.

Blijke het in de toekomst, dat deze ernstige beslissing genomen is in de gunst des Heeren, tot eere van Zijn Naam en tot heil Zijner gemeente.

BAVINCK.

DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

XI.

In den dag, wanneer God de verborgene dingen der menschen zal oordeelen door Jezus Christus, naar mijn evangelie.

ROM 2 : 16.

Dit vers behoort bij het twaalfde van ons hoofdstuk, en vormt er het vervolg en slot van. Heeft Paulus daar gezegd, dat God alle menschen oordeelen zal, hier wijst hij naar den dag, waarop zulks zal geschieden. 't Is de groote, door alle profeten aangekondigde en door de conscientie verwachte dag, waarop God de verborgene dingen der menschen oordeelen zal door Jezus Christus. Het gewicht van het hier gezegde eischt eene afzonderlijke bespreking dezer woorden. Vóór alles treft het onze aandacht dat de Apostel ook hier in het bijzonder den Jood in het oog houdt; blijkt het niet daaruit dat hij van een oordeelen der »verborgene" dingen spreekt? De zonden der Heidenen zijn openbaar; deze menschen zijn in den regel van buiten en van binnen dezelfde. Maar met den Jood staat het doorgaans anders; hij is niet wie hij schijnt. De Heiden valt in het gericht niet tegen, de Jood wèl; hij schijnt vroom en is het niet. Voor allen, maar voor hem vooral, is de dag, die de dagen dezer wereld besluiten zal, een dag der verschrikking. Thans leven wij als in den nacht; wij kennen elkander, ja, onszelven niet zooals wij werkelijk zijn. Daarom kan niemand onzer rechter wezen; begrepen wij dat, wij zouden onze neiging onderdrukken om anderen en onszelven te oordeelen, en wachten op den grooten dag des lichts. Eerst in dien dag zal het verborgene ontdekt worden. Dan zullen de boeken worden geopend, niet slechts de boeken der menschelijke conscientie, maar ook de boeken der Goddelijke alwetendheid, en geen mensch zal voor zijn naaste en voor zichzelf langer een raadsel zijn. Wij worden allen ontkleed; naakt zullen wij voor Christus' rechterstoel staan. O Jood, denk er aan, dat uwe geheime zonden straks uit de duisternis aan het licht worden gebracht; hier slechts kan het u gelukken ze listiglijk te bedekken, of zelfs er een schoonen glimp van te geven, als waren zij deugden, in plaats van zonden. Blijft het daarbij? Neen, o Jood, ook wat naar de letter der Wet door u werd gedaan, wordt door het vuur des gerichts beproefd; uwe goede werken worden even goed als uwe kwade werken onderworpen aan het oordeel van Hem, die de drijfveeren al uwer daden aan den geest der Wet toetsen zal. Het zal de vraag zijn wat u dreef om het gebodene te doen. Was het zucht om den roem der heiligheid bij de menschen te behalen? Lag het streven er achter om God tot uw schuldenaar te maken? De dag zal het verklaren. Christen! zult gij in dien dag bestaan? Ook uw verleden rijst in dien dag uit den nacht der vergetelheid op; het gordijn wordt opgeheven, het verguldsel wordt afgenomen; met de dooden staat ook hunne geschiedenis op; in één oogenblik overziet elk geheel zijn leven. Hier gaat het niet naar het oordeel der menschen, van wie wij weten dat zij aanzien wat voor oogen is; zelfs het geweten legt zijn oordeel aan des Rechters voeten neer. In dat gericht verliest alle schepsel zijn roem, en elk, die vóór het aanving, naliet om genade in te roepen, zijne hope, de Jood allereerst, zijne gerechtigheid, die uit de Wet is, ten spijt. Maar zóó moet het zijn. Hoe zou God gerechtvaardigd worden door het schepsel, als Hij zoo schrikkelijk een vonnis, als dat der eindelooze verdoemenis, uitsprak, zonder vooraf de welgegrondheid er van in het licht te hebben gesteld, door ontmaskering van den mensch, dien het treft? Van het tegen de heidenen gesproken woord: gaat weg van Mij! springt de rechtvaardigheid terstond in het oog; want de zonden der heidenen zijn openbaar. Maar hoe zal God den verborgen zondaar oordeelen, zoo Hij niet vooraf zijne zonden openbaar maakt? Zwaar zal de straf van den Jood zijn: hij wordt eer dan de heidenen, in hunne tegenwoordigheid, en door henzelven geoordeeld. Maar hoe vreeselijk een vonnis tegen hem ook geslagen worden mag, God zal zorgen, dat de zwaarte er van ten volle gebillijkt wordt, ook door hemzelven. Eén lichtstraal, op den nacht zijns verborgen levens geworpen, en aan alle schepsel, ook aan hemzelven, wordt het amen op het vonnis des Rechters ontperst. God zal in den dag des gerichts verheerlijkt worden. God alleen zal in dien dag groot zijn; want het zal blijken dat geen mensch voor God kan bestaan dan met Gods eigene gerechtigheid bekleed. God alleen zal in dien dag groot zijn; want alle schepsel zal voor zijn aangezicht verdwijnen zoodra het in zijne ware gedaante zal worden gezien. Dien dag trouwens heeft God bestemd om zich te verheerlijken, maar — zich niet alleen. Vergeten wij niet dat Paulus ons zegt, dat God de verborgene dingen oordeelen zal door Jezus Christus. Christus heeft op Golgotha zijn nacht gehad; tot tegenwicht zal Hij den jongsten dag tot zijn dag hebben. Op dien dag legt de Vader elks eeuwig lot in zijne heilige hand. Dan zal het blijken dat Hij met den Vader één in alwetendheid, één in macht, één in rechtvaardigheid, of om alles in een enkel woord te zeggen, één in wezen is. Zoo predikt het Paulus; het vormt een bestanddeel van zijn evangelie, en hoort daarin thuis, wijl het eene blijde boodschap is voor al en, die Christus liefhebben, dat zijn smaad eens van Hem weggenomen, en zijne Goddelijke heerlijkheid voor aller schepselen oog geopenbaard worden zal.

VAN ANDEL.

Gereformeerd Traktaatgenootschap „FILIPPUS."

De e.v. Bestuursvergadering wordt, zoo de Heere wil, gehouden op *Donderdag* 6 *November a. s.*

Tot 4 *November* worden stukken voor deze Vergadering ingewacht bij

den Secretaris
J. TER BORG.

Woivega, 14 Oct. 1902.

HEDENDAAGSCHE MORAAL.

II.

Hedendaagsche Moraal, door Dr. H. Bavinck. Kampen, J. H. Kok 1902.

Wie het voorrecht gehad heeft in gereformeerden kring te zijn geboren en opgevoed, en niet onbekend is met de geschriften van Christelijke mannen uit de eerste helft en uit het midden der 19e eeuw, zal toestemmen, dat onder die mannen zieners geweest zijn, die de toestanden, die wij thans beleven, hebben zien komen. Ik noem slechts Da Costa's „Bezwaren tegen den geest der eeuw", Graaf van Zuilens „Liberalisme", gevolgd door de geschriften van Groen van Prinsterer en anderen, nagevolgd door tweedehands-schrijvers. En uit den jongeren tijd noem ik de preek van Dr. A. Kuyper over: Nabij God te zijn, de openingsrede van het Christelijk Sociaal Congres, zijn Verflauwing der grenzen, de Evolutie, en tal van *Standaard*-artikelen, die allen ons doen zien de vervulling van hetgeen eene oudere generatie voorspeld had dat geschieden zoude.

In de kringen der ongeletterden en niet-geleerden, die alleen leefden bij den Bijbel en de oude Schrijvers, was de overtuiging, zoo mogelijk, nog sterker, dat wij zware tijden tegemoet gingen. In de geschiedenissen der rijken van Juda en Israël zagen ze het beeld van Neêrlands toekomst. Voor den een werd de moraal: weenen op de puinhoopen van Sion, en wachten op herstel; voor den ander trok de moraal zich samen in het: „scheidt u af, mijn volk, en gaat uit het midden van hen".

Nu zijn zeker vele dingen anders gegaan, dan de godvreezenden, in die dagen, zich voorstelden dat ze geschieden zouden. Wij menschen zijn altijd haastiger met onze gevolgtrekkingen, dan de Heere met Zijne daden. Eén dag kan ons lang vallen, maar bij den Heere zijn duizend jaren als één dag. Daarenboven is onze God in het toornen toch ook des ontfermens gedachtig. Het woord van Jesaja, Cap. 59 : 21, is ook aan ons vervuld: *„Mij aangaande, dit is mijn verbond met hen, zegt de Heere: Mijn Geest, die op u is, en mijne woorden, die Ik in uwen mond gelegd heb, die zullen van uwen mond niet wijken, noch van den mond uws zaads, noch van den mond van het zaad uws zaads, zegt de Heere, van nu aan tot in eeuwigheid toe."* En ook de belofte uit vs. 19: *„Als de vijand zal komen gelijk een stroom, zal de Geest des Heeren de banier tegen hem oprichten."*

Wat we hier in herinnering brachten geldt natuurlijk alleen maar van ons land.

Groote, oorspronkelijke, wereldbeheerschende wijsgeeren heeft Nederland niet voortgebracht. Wel godgeleerden, schilders, zeehelden en legeraanvoerders.

Spinoza, ofschoon een geboren Amsterdammer, was toch eigenlijk geen Nederlander, maar gesproten uit een Portugeesch-joodsch geslacht, dat om levensbehoud naar Holland gevlucht was. Zoo ook Descartes of Cartesus, een Franschman, die geruimen tijd in ons vaderland vertoefde, en daar zijn meeste werken schreef.

Eene uitzondering moet gemaakt worden voor *Huig de Groot*, een Delvenaar van geboorte, met een echt Hollandsche naam en, zooals ieder goed vaderlander uit de eerste helft der 17e eeuw, godgeleerde van nature. Op zijn 15e jaar promoveerde hij reeds tot doctor in de rechten. Deze Nederlander is bekend en beroemd in geheel de beschaafde wereld en, niet geheel ten onrechte, houden velen hem voor den grootvader van het liberalisme in de Staatkunde, in het recht en in de moraal der nieuwere tijden. Hij heeft, zegt men, den grond gelegd voor een helderder en vrijer denkwijze op wetenschappelijk gebied, o. a. wijl hij in de rechtsphilosophie uitging van de overeenstemming als grondslag van het recht, en zoo den wil der menschen in de plaats stelde van den wil van God.

Voor het overige kan men zeggen dat de hedendaagsche moraal geïmporteerde waar is. Evenals de Israëlieten de afgoderij van andere volken overnamen en in hun land invoerden, zoo hebben wij ook de hedendaagsche moraal van andere volken: Engelschen, Duitschers en Franschen overgenomen en nagepraat.

Wie in dezen gang der zaken een helder inzicht begeert te verkrijgen, en weten wil tot welke uitersten we gekomen zijn, leze en herleze het tweede deel van Dr. Bavincks verhandeling over de hedendaagsche moraal.

Beginnende bij den Koningsberger wijsgeer Immanuel Kant en zijne leer van het gebiedend karakter van den plicht en het geweten, toont de hoogleeraar aan hoe, langs wegen van geleidelijkheid, de hedendaagsche moraal in de mode is gekomen.

Volgens Kant is de ware, zedelijke mensch hij, die aan neiging en lust hoegenaamd geen invloed schenkt op zijn wil, maar alleen aan den plicht. Het zuivere plichtsbesef is de eenige maatstaf van het goede.

Na erkend te hebben de waarde van dit standpunt, tegenover de ontzenuwde moraliteit der achttiende eeuw, toont de schrijver ook aan welke ernstige bedenkingen tegen dit wijsgeerig pelagianisme en farizeïsme bestaan. Zulk eene gehoorzaamheid aan de zedewet bestaat niet en kan niet bestaan bij den zondigen mensch. De onbevlekte ontvangenis en geboorte van alle menschen is een puur verzinsel van Pelagius. En als we nagaan wat de menschen zoo al op grond van hun geweten doen, komen wij onwillekeurig tot de gevolgtrekking, dat het geweten een heel wonderlijk ding is. Prof. B. wijst er dan ook terecht op, dat het geweten vaak dwaalt, en dat zelfs in de hoogste aangelegenheden des levens. Paulus heeft, in oprechtheid volgende de stem van zijn geweten, dreiging en moord geblazen tegen de discipelen van Jezus. Subjectieve plichtmatigheid is dus niet de maatstaf van het goede; het komt bovenal op den inhoud der handeling aan.

Men leze dit echter alles in het geschrift van Dr. B. zelve.

De leer van Kant, aangaande het zedelijk bevel, dat de mensch in zijn eigen binnenste heeft, is thans niet meer algemeen in de mode.

Verklaarde de achttiende eeuw alles uit den individu, „de negentiende eeuw beproeft het liever eens omgekeerd en verklaart den individu uit de maatschappij. Gemeenschapszin is het modewoord geworden; evolutie is de theorie, die alle verschijnselen verklaren en alle raadselen oplossen moet. Een mensch, zoo leert men ons thans, een mensch is, wat hij is, geworden uit en door en in de maatschappij. Deze heeft hem voortgebracht, ontwikkeld, gevormd, zoowel geestelijk als lichamelijk. Ook het geweten is volstrekt niet iets oorspronkelijks, dat den mensch van nature eigen is; het is langzamerhand ontstaan als product van allerlei factoren, die werken in de maatschappij. Volgens *Schopenhauer* is het telkens voor een vijfde samengesteld uit menschenvrees, angst voor de goden, vooroordeel, ijdelheid en gewoonte, zoodat een Engelschman terecht kon zeggen, dat het hem te duur uitkwam om er zulk een geweten op na te houden. De mensch heeft zich n. l. allengs uit het dier ontwikkeld; al wat er in hem is van godsdienst en zedelijkheid, is historisch geworden uit eigenschappen, die ook bij de dieren voorkomen. De mensch is, ook in zedelijk opzicht, een hoog ontwikkelde en fijn beschaafde aap."

Zoo beschrijft de Hoogleeraar den oorsprong en het wezen der moraal, die afgeleid wordt uit de leer van „den gemeenschapszin."

Het is echte apen-moraal.

Deze moraal voert nu heden ten dage nog den boventoon, zij is de toepassing der Darwinistische natuur-philosophie op het zedelijk leven van den mensch. De maatschappij, de gemeenschap, bepaalt dan ook wat goed en wat kwaad is. De enkele mensch heeft slechts te gehoorzamen aan de gemeenschap. Wat voor de gemeenschap vrucht afwerpt is alleen goed.

Ernstig bespreekt Dr. B. de bezwaren, waardoor dit stelsel gedrukt wordt. De laatste gevolgtrekking van dit stelstel is toch dat de Staat den mensch tot het volgen der sociale instincten des noods moet dwingen met geweld.

Bij wijze van uitstapje stellen we hier de vraag, of het op goede gronden te verdedigen is, dat mannen van Christelijke belijdenis gearmd met socialisten in deze dreven der hedendaagsche moraal uit wandelen gaan, zoo men zegt om practische redenen? Is er dan geen organisch, levend verband meer tusschen theorie en practijk, leer en leven? Kennen wij den tijd niet waarin

algemeen de leer verbreid werd, dat het er minder op aankwam wat iemand geloofde, als hij maar goed leefde; en heeft toen niet alles, wat nog Christelijk geloofde en beleed, tegen deze heillooze stelling zich verzet en ten strijde toegerust onder de leus: tegen de revolutie het Evangelie? Werden we niet opgewekt om te kiezen voor of tegen den Christus der Schriften, opgewekt om te kiezende smaadheid van Gods volk boven de schatten van Egypte?

Ook met het oog hierop meenen wij Prof. Bavinck te mogen danken voor de uitgave van deze verhandeling over de hedendaagsche moraal. Hoeveel studie en onderzoek er ook aan ten grondslag ligt is zij toch zóó gesteld, dat elk man van goed verstand haar volgen en gemakkelijk in zich opnemen kan, en overtuigd worden van de onmogelijkheid om, zij 't ook op practisch gebied, eene verzoening te treffen tusschen Christendom en socialisme, de vrijheid van den Christenmensch en den Staatsdwang, waarop heel de moraal van het gemeenschapsleven uitloopt.

Er zit in deze moraal eene diepte des satans, die hoe langer hoe meer aan 't licht komt, en door de z. g. groote geesten, met grenzenlooze brutaliteit reeds wordt uitgesproken. Het zwakke heeft, ten slotte, geen reden van bestaan meer. Alleen wat sterk is is goed. De eenige groote figuur onder de menschen in het Nieuwe Testament is Pilatus!

In een slotartikel wenschen we hierop nog de aandacht te vestigen.

W. H. GISPEN.

Amsterdam.

HELAAS!

Helaas, zeg ik met een zucht des harten, dat ik weer over de kwestie der opleiding moet schrijven.

Na alles wat er vóór en te Arnhem was voorgevallen, haakte mijne ziel naar vrede en rust voor de Kerken.

Ik meende waarlijk in mijne naïviteit, dat er nu eens dagen van rust waren aangebroken, waarin ik in alle stilte mijn krachten zou kunnen wijden ter vervulling van mijne roepingstaak aan de Theol. School.

En hoe ook aangezocht door verschillende Broederen om mijn oordeel eens uit te spreken over de kwestie der opleiding naar aanleiding van de besluiten onzer jongste Generale Synode — ik bleef weken er 't zwijgen toe doen.

Immers, die Synode had zich uitgesproken, en duidelijk ook! Wel had zij eerst het nieuwe voorstel-Bavinck met 25 tegen 15 stemmen aangenomen, *nadat* de minderheid vóór die stemming kalm en plechtig had verklaard „de medeverantwoordelijkheid voor dit voorstel niet op zich te kunnen nemen als het onverhoopt *besluit* mocht worden."

Maar *daarna* had zij *eerst*, naar het advies van *alle* Professoren, *met* 29 *tegen* 11 *stemmen verworpen* het voorstel-Dr. van Goor dat door een commissie het besluit *tot spoedige uitvoering* wilde doen klaar maken.

En *vervolgens* nam zij, na formeel het voorstel-van Andel, dat *nog niet uitvoeren* wilde, op den achtergrond geschoven te hebben — met 23 tegen 17 stemmen en het advies van *al* de Hoogleeraren der Theol. School, het voorstel-van Schelven, om het besluit *niet uit te voeren*, aan.

Zóó besloot de Generale Synode, *niet op verzoek of op voorstel van de minderheid*, maar *op een wèl toegelicht voorstel van een lid van de meerderheid* (dat te voren had verklaard het voorstel-Bavinck in den kring van de Vrije Univ. en der Vereeniging v. H. O. op Geref. grondslag niet te kunnen verdedigen!); zóó besloot zij vooral „*lettende* op het *oordeel der meeste Prov. Synoden om, zelfs indien een voorslag goed werd gekeurd, niet tot de uitvoering over te gaan, zoo daaruit schadelijke gevolgen voor de rust* en *den vrede der Kerken zouden voortvloeien.*"

Daarmede had de Generale Synode, steunende op 't advies der *meeste Prov. Synoden — haar eigen besluit* in zake het voorstel-Bavinck *weder ongedaan gemaakt* en verklaard, *den toestand te laten, zooals die, vóór zij vergaderde, was.*

Blijkbaar wilde zij dus, met de groote meerderheid der provinciën, de rust en den vrede der Kerken. Maar tevens *de School der Kerk „handhaven"*, wijl zij ten slotte mede besloot om „datgene te doen wat in de tegenwoordige omstandigheden *tot handhaving van die School vereischt* wordt" en daarom hare Curatoren te machtigen om, behalve andere dingen, *een Hoogleeraar inplaats van wijlen Prof. Wielenga te benoemen*, en zelfs *'t gouden feest der School in* 1904 *te doen vieren!*

Alles deed dus een periode van rustigen arbeid en stille overdenking verwachten; ja de Synode zelve scheen er toe te verplichten.

Maar neen, dàt was gerekend buiten den toeleg en het streven van hen, met het oog waarop ik in Mei in dit blad, haast profetisch, schreef, dat er waren van wie werd verondersteld, dat zij gedachtig aan de leuze: Carthago delenda est, niet zouden rusten voor de School der Kerken er zou geweest zijn.

Nauw toch was de Synode uiteen, of 't prikkelend stuk van Ds. Renkema tegen de School verscheen en vond, welgevallig, een plaats in *de Heraut;* en zelfs in *de Bazuin* (N. B. officieel „ten voordeele van de Theol. School" uitgegeven!) werd op eenzijdige en schampere wijze de School der Kerken tentoongesteld als „op de Synode aan de minderheid cadeau gedaan" en „levend voortaan bij de gratie der meerderheid."

Ik laat nu daar of dat laatste niet ook reeds in 1893 en na '99 't geval is geweest. Maar ik accentueer dit: Zóó schrijft men van de zijde van hen, die op de Synode adviseerden om 't voorstel-Bavinck *niet uit te voeren;* zóó doet men in den kring, die medewerkt om de *Synode* te doen besluiten: dat de School gehandhaafd, dat in hare vacature voorzien, dat haar gouden feest gevierd zou worden!

Neen, dat niet alleen. Nog geen maand na de Synode werd de mare vernomen, dat de Prof. Bavinck en Biesterveld tot Prof. aan de Vrije zouden benoemd worden en — die benoeming zouden aannemen. En voorts, dat een poging moest worden gewaagd om dadelijk weer eene Generale Synode bijeen te doen komen; daarvoor toch zouden de Classen in de prov. Z.-Holland en Friesland wel te spannen zijn. En spoedig werd alzoo in den Kerkeraad van Rotterdam A en dien van Leeuwarden voorgesteld.

En daaraan nu doen de mannen mede, die immers in 1900 *met ons* toornden daarover dat, ofschoon de Gen. Synode van Gr. op hun *eigen* voorstel besloten had de Theol. School te handhaven en te bevestigen — men dadelijk daartegen in *Heraut* en *Kerkbodes* weêr op onrustwekkende wijzen begon te reageeren; doet mede de man, die op de Gen. Syn. te Arnhem, dit aangrijpend woord sprak: *„Wanneer er niets van komt, gelijk ik vrees, dan moeten wij denken: de Heere bestuurt het alzoo. En dan kan Hij de beide inrichtingen ook wel ruimschoots zegenen!"*

En als *ik* nu meen, ter wille van de rust, den vrede en het *heil* der Kerken, in den kring mijner vrienden op dat jammerlijk drijven en afbreken opmerkzaam te moeten maken en met hen publiek den Kerkeraden te verzoeken daartegen *in den kerkelijken weg* op te treden — dan word ik — hoewel *niet* bij name! — in *de Heraut* den volke voorgesteld als een die de politiek in de Kerken inbrengt

Jammer maar, dat ik-zelf aan zoo iets niet heb gedacht en dat ik, omgekeerd, omdat ik weet wat zoo iets beteekent, mij juist altijd daarvan afkeerig heb betoond, mij spiegelende aan anderer voorbeeld. En dat, *indien* ik in dat opkomen tegen dat drijven en afbreken voor de Kerken, politiek handelde, ik zeker in *dit* geval daartoe *verleid* en *genoodzaakt ben door dien kring van Broederen*, die er nu een middel in ziet tot verdachtmaking en toch zelf den stoot tot dat drijven en afbreken gaven.

Wat toch is het geval. Ik zal, genoodzaakt, klaren wijn schenken. Op Vrijdag 19 Sept. vernam ik te Amsterdam in een niet-kerkelijke samenkomst, waartoe ik en Ds. T. Bos van de andere zijde uitgenoodigd waren, met dien Broeder reeds de bevestiging van de bovengenoemde mare van benoeming en aanneming alsmede van 't uitlokken van eene Generale Synode. Tot geheimhouding werden wij zelfs verzocht, al namen wij 't niet aan.

Welnu, al wat ik deed met de 30 Broederen op 2 Oct. j.l. en waarvan wij publiek kennis hebben gegeven, was niets dan een navolging van die samenkomst, een gevolg van en een protest tegen haar bedoelend. Mogen zij vergaderen in stilte, wij ook; mogen zij de Theol. School zoeken af te breken, wij mogen de *School der Kerken*, door de jongste Synode gehandhaafd, toch zeker wel verdedigen!?

Ik ben nog niet van plan mij die vrijheid en dat recht door iemand te laten ontnemen.

Alleen, ik zal ze eerst d a n handhaven kunnen, wanneer ze aangetast worden. Zoo ook nu. I k b e g o n n i e t.

In welk teeken nu de benoeming en de aanneming ervan m e t het uitlokken van een Gen. Synode staat, zal ik thans niet nader uiteenzetten. Een voorbeeld *van navolgenswaardige moraal* komt zij mij voor *niet* te zijn; evenmin als de tweede benoeming vroeger, toen ook door zeker eminent man veroordeeld.

Doch genoeg. Tot mijne medestrijders zeg ik: Dispereert niet. Doe, mits in den Kerkelijken weg, uw plicht. God regeert. Hij heeft geen menschen noodig. En als 't Hem behaagt, zal de School der Kerken ook in stand blijven en bloeien, ook al smart het ons hen te moeten missen, die wij met allen ernst toeriepen: Blijft bij ons.

Wij verwachten met vertrouwen binnen kort reeds vervulling der vacature naar besluit der Synode.

Kampen, 13 October 1902.

NOORDTZIJ.

Hoe hebben we 't *nu* met de Theol. School?

II.

AAN N. N.

Waarde Broeder,

Nu ga ik u — ten vervolge op den brief in 't vorig No. — duidelijk maken, inhoever de red. van *De Bazuin* zich vergist bij zijne aanhaling uit het „Bijblad", en waarom de toestand m. i. nu *inderdaad* beter is geworden. Daarbij komen dan vanzelf ter sprake de ernstige vragen, voor welker overweging en beantwoording de Arnhemsche Synode te dezer zake de Kerken heeft geplaatst.

De met instemming aangehaalde regelen luiden aldus: „ . . . en veel verkieslijker is een besluit om het Concept, gewijzigd òf ongewijzigd, aan te nemen, dan de Kerken en de School opnieuw prijs te geven aan de onzekerheid in zake de Opleiding, waarin wij nu al 10 jaren worstelen en lijden en verzwakken". Al aanstonds moet ik opmerken, dat de Synode *gedaan* heeft, wat ik „veel verkieslijker" noemde dan de voortdurende onzekerheid met den aankleve van die. De Synode *heeft* het Concept, na het eerst afgewezen te hebben, gewijzigd *aangenomen*. En daardoor *is* geschied wat *ik* „veel verkieslijker" acht dan de voortdurende onzekerheid. Dat de Synode, of liever de meerderheid, niet den moed had om haar besluit uit te voeren, en dat het besluit van alle rechtsgeldigheid is beroofd, doet het feit zelf niet teniet, dat de meerderheid heeft durven *besluiten* „de eigene inrichting der Kerken" los te laten, op te heffen. Dat het besluit tot *niet-uitvoering* van het aangenomen voorstel niet voortgesproten is uit gevoel van *schuld*, is duidelijk gebleken uit de, niet ingetrokken, motie-*van Andel*, welke de niet-doorvoering wilde paren met een knodsslag op de minderheid; en niet minder uit de inderdaad diep vernederende behandeling, die de Theol. School en de minderheid zich hebben moeten getroosten op den laatsten voormiddag. *Belang*, en nog eens belang, *utiliteits*-politiek, zooals men dat noemt; *niet* een vragen en jagen naar het *recht*, openbaarde zich als drijfveer tot de oplossing van de School in de Vrije Universiteit; en uitdrukkelijk sprak niet besef van roeping naar het *recht*, maar het *belang*, nl. de vrees voor onrust en scheuring, in de bereidheid tot het krachteloos maken van het zoo dapperlijk doorgedreven besluit. De feitelijke staat van zaken is dus: dat een meerderheid van 25 leden van een Gen. Synode van de G. K. in Nederland zelve zich heeft geteekend als bereid en verlangend, hoewel nu nog niet durvend, om de Theol. School op te heffen; dat is, onder meer, om „het beding" ter zijde te zetten.

Ik ben het dus eens met den redacteur, inzoover ook hij oordeelt, dat de Synode de School duchtig gehavend heeft, èn dat zij niet, nl. niet *geheel*, de onzekerheid heeft weggenomen. Maar ik moet er tegen opkomen, dat deze mijne woorden zijn aangehaald *buiten* het verband, en alzoo met een andere strekking dan ze *in* het verband hebben. Men krijgt den indruk, alsof ik hetgeen „veel verkieslijker" is, ook *goed* zou hebben gekeurd. Dat zulks *niet* de strekking van die woorden is, blijkt duidelijk uit deze regelen, welke er in éénen adem bij gezegd zijn: „Zou zelfs *een uiteengaan* niet verkieslijker zijn dan een verder „saamleven in tweedracht en strijd"? Zie bl. 59, *Bijblad*, No. 5 en 6. Op die regelen volgt dit. „Niemand meene, dat *wij* scheuring, uiteengaan, of hoe men 't ook noemen wil, wenschelijk achten. Integendeel, wij zouden dat diep betreuren. Doch, wij betreuren ook den huidigen toestand en achten dien beslist *onhoudbaar*; en wij kunnen niet anders zien en zeggen, dan dat niet aan onze zijde de schuld daarvan is." Zóó denk en spreek ik nog.

De redacteur zou het blijkbaar nog beter gevonden hebben, indien de Synode ook besloten had, het *besluit* tot „vereeniging der Theol. School met de Theol. Fac. d. V. U." *uit te voeren*. En zóó zijn er meer. Doch — waarom heeft dan Prof. Bavinck met de andere hoogleeraren der School geadviseerd voor het voorstel-*van Schelven?* Waarom hebben *al* de hoogleeraren geadviseerd *tegen* het voorstel-*van Goor*: maatregelen te beramen tot uitvoering? Dat de minderheid *daartoe* niet kon, niet mocht medewerken, dat spreekt vanzelf. Maar dat althans een groot deel van de meerderheid blijkbaar reeds vóór de eindstemming het voornemen had, *niet* uit te voeren, hetzij dan niet „reeds nu", hetzij in 't geheel niet, dat mag wel verwondering baren. Hebben die broederen daardoor niet *zichzelven* veroordeeld? Ook de redacteur mag dus alleen *de meerderheid* aansprakelijk stellen voor den huidigen stand van zaken. Tegen het doen van die meerderheid heeft ook hij, althans zoover ik weet, zich niet verzet. En al de schuld van al het kwaad, dat is gedaan, en van al de schade, die aan de Theol. School is berokkend, mag men nu niet wijten aan en wreken op die arme Theol. School, die zoo lang reeds als een hert is gejaagd door de leeuwen des wouds, en 't alleen aan Gods bizondere zorg dankt, dat zij nog niet is opgegeten, of dood in het bosch ligt — maar alleen aan hen die van '92 '93 af rusteloos haar hebben ontrust, en, tegen vele en veler waarschuwing en bede in, het Concept-Contract ter Synode hebben gebracht, na afwijzing het met eenige verandering weer aan de orde gesteld, en ten slotte de aanneming, ook trots de plechtige „Verklaring" van 17 mede-broederen, doorgezet.

Begint gij nu te begrijpen, waarom ik den toestand nú *„inderdaad* beter" acht dan tevoren? 'k Stel er prijs op, dat gij dit ten volle verstaat.

1. Wij weten nu, *beter* dan vroeger, wat we aan elkander hebben. Als er vroeger gezegd of geschreven werd, dat het ging over de School, dat men van zekere zijde niet zou rusten vóór de School was opgelost in de V. U., of anders aan de tering gestorven — zie, dan werd zulks als booze taal bestraft; ik zelf heb daarvan bizondere en pijnlijke ervaringen te lijden gehad. Nog vóór de Synode schreef Prof. Biesterveld een uitvoerig artikel, ten betooge dat de School *niet* ophield te bestaan in het Concept-Contract; die bewering heeft ongetwijfeld op menige vergadering dienst gedaan tot geruststelling en zóó tot argeloos meegaan met het gevaarvol Concept. Dàt zal *nu* niemand meer zeggen, dunkt mij. Zelfs nu het aangenomen Concept krachteloos gemaakt, en de School nog „gehandhaafd" is, spreken velen van loslating der School door de meerderheid, „en dus door de Geref. Kerken." Die laatste conclusie is *fout*. (Dat droef besluit is, door de „Verklaring", én door het ontkennend antwoord op de vraag van den Praeses „of de minderheid zich kon conformeeren met de meerderheid, en dus het besluit maken tot een „generaal besluit" — ontegensprekelijk een *partij*-besluit gebleken en gebleven. Het besluit in '91, inzake „het beding", *is* daarentegen een *generaal* besluit; want: *a* niemand heeft daartegen geprotesteerd; en *b* bij de vaststelling van het stuk in z'n geheel, dat aan de voorl. Synode der N. G. Kerken zou worden aangeboden, is ook die voorwaarde aangenomen met *alle* stemmen.) *Die* conclusie echter daar gelaten, is het duidelijk uit de eigen woorden van voorstanders der „vereeniging" van de School met de V. U., dat, huns erachtens, de Th. Sch. *niet meer* de School der Kerken, maar, zooals ze nu nog bestaat, een School van de minderheid is, door de meerderheid „aan de minderheid cadeau gedaan." Zie, broeder, hoe smartelijk ook op zichzelve zulke uitingen zijn voor harten die de Kerken èn hare School om Godswil liefhebben, nochtans is ook daardoor de toestand, ik zeg niet *zuiver*, *gezond*, maar *beter* dan vroeger geworden. 't Wordt nu een strijd met open vizier; een strijd tegen, òf voor de Theol. School. Het voorstel-*Bos* heeft getoond, dat ook de minderheid, (al waren er onder hen, die veel liever de School ook *afzonderlijk* zagen voortbestaan) bereid was „eenheid van opleiding" te bewerken, en dit wel door de School in verband te brengen met de Vrije Universiteit. In dat voorstel is de *zelfstandigheid* der School, het volle zeggenschap, het recht en de vrijheid der Kerken, gehandhaafd en helder uitgedrukt. Wat zij *niet* wilde? Zij wilde *niet* de *oplossing* der School in de Faculteit, de prijsgeving van de „eigen inrichting der Kerken" voor afhankelijkheid van en gebondenheid aan een particuliere School van eene Vereeniging, met beperkte medezeggenschap tot vergoeding voor de wegwerping van eigen Opleiding en eigen souvereiniteit over eigene zaken. En *daarom* wordt nu door velen zeer kwalijk van hen gesproken!

2. Nu *moeten* de Kerken, d.i. zoowel de *leden* der Gemeente als de *Kerkeraden*, zich opmaken tot *onderzoeking* en tot *beoordeeling* en — tot eene *keuze* tusschen het doen der meerderheid en het protest der minderheid. 't Is nu uit met vromelijk en hoogwijs gekeuvel en gesus, dat aldus femelt: „Stil maar, de School loopt geen gevaar, lieve menschen . . ! 't Is allemaal beweging voor niets, wat die Utr. Vergadering rondroept door het land . . . !" Zóó zeer is de School in gevaar, dat de redacteur van *De B.* weinig of geen hoop meer heeft voor deze patient, te oordeelen naar zijn bange schildering van onlangs met hare helle en schelle kleuren en kleurschakeeringen. 't Is nu de vraag: is de meerderheid der Kerken het eens met de meerderheid der Synode? Zoo ja, dán dreigt der School van die zijde doodsgevaar; ook al valt de motie-*Rotterdam* thans in het water, een anti-School-partij zal voortgaan te ageeren. Met het oog daarop is het nu *de tijd* voor *al de Kerken*, die de School willen houden, — hetzij ze dan in de minderheid zijn, òf niet — om zich uit te spreken. En wel *ten eersten* over de *praktische* vraag, die ook actueel en urgent, d. i. zeer dringend, is: Wilt gij, dat *de Theol. School in stand blijve*, òf *niet?* Om in de taal van Dr. Bavinck te spreken: Kerken, wilt gij aanvaarden het „cadeau" van de meerderheid der Synode?

Wie *dát* wil, waarlijk WIL, om God en om de Kerken, die moet dat *nu* dan ook *zeggen;* en tevens *doen*, wat tot handhaving én — *zekerstell ng* der Th. School vereischt wordt

Wie dát *niet* willen, om welke redenen dan ook, die zijn echter met zulks te zeggen niet van de zaak af. Vóór zij besluiten, op het voetspoor der meerderheid, de School van nu af te bejegenen *als niet meer* „de eigene inrichting der Kerken", moeten zij nog eens het beding van '91/'92 lezen en ook de toelichting daarvan, met *alle* stemmen gegeven door de Gen. Syn. v. '93; en zich afvragen, niet: Wat zouden wij nu wel liefst willen? ook niet: Wat lijkt ons nu het meest in 't belang van dit ende dat? maar: Wat is afspraak, broederwoord, plicht der trouw: wat is RECHT voor God en voor de menschen? Ik durf verwachten, dat ook vele Kerkeraden B., zóó de zaak beziende, zullen *afkeuren* wat de 25 durfden doen op Vrijdag 29 Aug. en op Vrijdag 5 September.

Wat aangaat de Kerken, die het eens zijn met de „Verklaring" der 17, *zij* zijn er niet mede af met dat te denken, en te zeggen, maar zij staan voor diepingrijpende vragen. Indien de „Verklaring" der 17 op goede gronden rust, d. i. indien waarlijk het besluit tot aanneming van het bewuste voorstel *in strijd is* met de voorwaarde der vereeniging in '91 '92 betreffende de eigene Opleiding, dan hebben de Kerken niet alleen de roeping: *A*, om voor de School te doen, wat zij ieder én tezamen kunnen, hetzij door zich onderling te verbinden als een Bond tot instandhouding van de eigene opleiding en eigene inrichting der Kerken, hetzij op andere wijze; maar ook: *B* om te overwegen, wat zij hebben te doen tegenover de krenking van „het beding". Als *leden der Gemeente* tegen elkander ontrouw plegen, dán — moet dat beleden en zooveel doenlijk vergoed, en zóó de breuke geheeld worden. Met *Kerken* is het niet anders. Wie zwijgt tegenover wat in het doen van Kerken z. i. niet *recht* is, wat strijdt met hetgeen als voor Gods aangezicht is overeengekomen, wat het vertrouwen beschaamt, wie daartegenover zwijgt, die wordt medeplichtig, die draagt ook mede de schuld van al de moeite, die daaruit ontspruit. *Kerken* zijn zoowel als *leden* van eenzelfde Kerk verplicht, acht te nemen op elkander tot opscherping der liefde en der goede werken. Mocht die plicht der liefde in deze dagen worden vervuld, en mocht daarvan dit het gevolg zijn, dat algemeen de schuld werd ingezien, en erkend in een „het doet ons leed", dán zou de weg van ons kerkelijk saamleven weer effen kunnen worden, en een vaste toestand geboren: hetzij door van nu af de Theol. School rustig te laten voortarbeiden en met moederlijke zorgvuldigheid te verzorgen, met afzien *voorgoed* van een „vereeniging" met de V. U.; hetzij door *later* ook opnieuw te pogen „eenheid van opleiding" te bewerken, en dan met volle trouw aan „het beding". — Of alsdan onzerzijds nogmaals het voorstel-*Bos* zou kunnen worden aangeboden, daarover behoeven we nu nog niet te beslissen; dat vooraf de Vereeniging o.a. het struikelblok, dat Art. 2 heet, zou moeten opruimen, geloof ik met u; doch daarop ga ik thans niet in.

Of er echter grond is om te verwachten, dat die „schuld" algemeen *zal* worden ingezien en beleden? Ai mij, nu hoort men nog spreken, alsof, ja wel de School is veranderd van positie, maar toch het beding is geschonden. Hoe is het mogelijk! Het beding niet gekrenkt, al heeft ook, n. b.!, de Synode dit nog daartoe gedaan, dat zij de kenschetsing „eigene inrichting" *geschrapt* heeft!

Een waardig en krachtig optreden van Kerkeraden, of van Kerkeraadsleden, en, waar 't noodig is, van leden der Gemeente, kan echter, onder Gods zegen, tot het inzicht brengen van de verkeerde daad. Zwijgen, òf spreken zonder meer, versterkt de dwalende meening, en maakt medeschuldig aan de daad, waartegen moet worden getuigd.

Al vast komen we dus tot dit resultaat, dat de Kerkeraden, die voor de instandhouding der Theol. School zijn als de eigen inrichting der Kerken: *A. onverwijld tot samenwerking moeten trachten te komen voor dit doel*, en zulks temeer en wel met bekwamen spoed, nu de Vrije Universiteit twee van de vier hoogleeraren der School tot zich heeft getrokken; B. *hebben te overwegen, welk oordeel zij geroepen zijn uit te spreken over de aanneming van het voorstel, waartegen de „Verklaring" is ingediend.* En dan *niet alleen* 1° inzoover „het beding" daarin betrokken is; maar ook 2° inzoover de meerderheid der Synode de hoogleeraren en de Kerken zelve heeft willen binden aan *den grondslag*, uitgedrukt in Art. 2 van de Vereen v. H. O., een grondslag naast en behalve *den* grondslag van het saamleven der Kerken. Hadden de afgevaardigden *daartoe recht*, volgens hun *last*(brieven) om in alles te handelen overeenkomstig de Geref. Belijdenisschriften? idem 3° over het in hoofdzaak binden van de Kerken, inzake benoeming van de hoogleeraren, aan de *voordracht* van een Theol. Faculteit, en in geheel de opleiding aan de „inrichting" van eene Vereeniging, en 4° over de *gelijkstelling* van een *niet*-eigen School met de *eigen* School der Kerken, ja, de *afhankelijkmaking* van de 2 collecten voor de School van de toekenning van 2 collecten aan de Theol. Fac. der V. U. alsook 5° over de reglementeering en dus vastzetting van *twee Kerken, groepen* in het Kerkverband, en zulks zóódat daardoor het aangenomen beginsel, dat de Kerk geroepen is een eigene Opleidingsschool te hebben, tegelijk met de *practijk* het dal des doods intreedt; en zóó voort.

Er is dus nog al wat te doen, vóór de Kerken met de Synode van Arnhem in 't reine zullen zijn.

Dezen brief moet ik nu sluiten. Alleen nog dezen wenk: laten de Kerkeraden, die, op nader te bepalen wijze, willen *staan* voor de Theol. School, zich in dien geest uitspreken op de eerstvolg. vergadering der Classis, en de gelijkgezinde Kerkeraden samenspreken, als de Classis *niet* dien weg op wil. Ook zou het goed kunnen zijn, dat men aan de Correspondenten van andere Classes daarvan kennis gave, om te vernemen, welke Kerkeraden *elders* mee willen doen tot sterking der School. Dat ook de onderteekenaren van het Woord i.z. de Opleiding — zie het vorig No. — bereid zijn, zulke mededeeling te ontvangen en, desverlangd, wenken te geven die tot liefelijkheid en samenbinding kunnen leiden, daarvan moogt gij u wel overtuigd houden.

In een volgend No. wil ik u gaarne uiteenzetten, op welke gronden ik het er voor houd, dat het beding gebroken en ook in andere opzichten aan het recht en de vrijheid der Kerken tekort gedaan, en daardoor de vrede der Kerken gestoord is.

Intusschen — voor de Theol. School blijf ik goeden moed houden, hoezeer ik ook het pijnlijke en beteekenisvolle van het heengaan van twee ambtgenooten gevoel en besef. De datum van heden spreekt mij bemoedigend tee. 't Is vandaag de 68ste jaardag van de *reformatie*, die in de historie „de Afscheiding" genaamd wordt; de Afscheiding niet van de Geref. *Kerk*, maar van de Besturen en hun gezelschap, die *Christus'* Koningschap en de leer der zaligheid verloochenen, òf laten verloochenen. De 14de Oct. 1834 is, zonder tegenspraak, de dag van de herleving der Geref. Kerk en Theologie in Nederland, op de oude grondslagen, in nieuwe vormen en met nieuwe zegens. Die geschiedenis moet weder in het licht treden, en in het midden van ons Kerkelijk leven. God zal Zijn werk in de Kerk, waartoe ook de School van '54 behoort, niet verlaten!

In dat hoopvol vertrouwen blijf ik bidden en werken voor Kerk en School.

Uw dw. heilb. broeder,

L. LINDEBOOM.

K., 14 Oct. 1902.

Buitenlandsche Kerken.

N.-Amerika. Een pleidooi voor de openbare school. — Over de beweging in N.-Amerika onder het Gereformeerde volk, om tot de oprichting van Christelijke scholen te komen, hebben wij af en toe in deze rubriek iets medegedeeld. Voor eenige weken wezen wij er op, dat de oogen meer en meer opengaan voor het gevaar, dat er schuilt in het standpunt door de publieke of openbare scholen ingenomen, en dat de overtuiging veld wint, dat het Christenvolk in N.-Amerika komen moet tot de oprichting van bijzondere scholen voor Christelijk onderwijs.

Die overtuiging is echter bij lange na niet algemeen; vandaar dat de voorstanders van het Christelijk onderwijs onder veel tegenstand en strijd hun werk moeten voortzetten. Toch gaan zij al worstelende voorwaarts.

Velen hunner hebben ook van nabij den strijd voor het Christelijk onderwijs in Nederland gekend. De bezwaren en moeilijkheden, hun in den weg gelegd, zijn hun dus niet geheel vreemd, want dezelfde of gelijke argumenten, die hier tegen de bijzondere Christelijke scholen werden ingebracht, doen ook in Amerika dienst. Als er onder de geloovige opstaan, die de openbare school verdedigen, zal hun dit niet ontmoedigen en niet te veel teleurstellen, want zij weten, dat dit ook hier het geval is geweest, maar dat dit soort bestrijders langzaam verdwenen is.

Een verdediger van de openbare school, en als zoodanig een bestrijder van de bijzondere Christelijke school, heeft zich in den laatsten tijd in *„de Hope"* laten hooren, Ds. G. de Jonge, predikant bij de Geref. kerk te Vriesland, Mich.

Hij wijst uit de geschiedenis het ontstaan der openbare scholen aan en zegt, dat zij

veel tot de ontwikkeling van het volk hebben bijgedragen. Hoewel men in Amerika steeds afkeerig was van een staatskerk, omdat men elke godsdienstige gezindte vrijheid wilde laten, was men toch voor de staatsschool.

Ds. de Jonge zegt, dat Amerika eene bijzondere behoefte heeft aan de openbare scholen, en dat de Vaders dit ook zoo hadden ingezien, omdat van het onderwijs zonder bemoeiing van den Staat niet veel komt, en omdat door middel van de staatsscholen het Amerikaansche volk, dat uit verschillende landen samengekomen is en uit verschillende nationaliteiten bestaat, tot één volk samengroeit. Als de kinderen op ééne school voor allen geschikt onderwezen worden, zullen die onderscheidene elementen samenvloeien.

Precies hetzelfde argument, dat de liberalen in Nederland tegen de Christelijke scholen gebruikt hebben. De bijzondere Christelijke scholen noemden zij sectescholen, die de kinderen van één volk van elkander verwijderden, terwijl de staatsschool hun de eenheid van het volk zou inprenten.

De beschuldiging van sectarisme wordt door Ds. de Jonge der Christelijke school naar het hoofd geworpen, want hij zegt, dat de openbare school vrij is en vrij moet blijven van allen sectarischen invloed. Door sectarisch verstaat hij godsdienstig, want hij zegt, dat hij „met opzet" het woord „sectarisch" gebruikt voor godsdienstig. Volgens hem is godsdienstig onderwijs, dat niet sectarisch is, niet denkbaar. De Christelijke school zal dus het sectarisme bevorderen.

Geen geringe beschuldiging, die te pijnlijker is, omdat zij door een Gereformeerd predikant uitgesproken wordt, en deze als verdediger van het z. g. neutraal onderwijs optreedt. In Nederland weet men wat die neutraliteit is, maar in Amerika kan men, zooals ons ook uit particuliere berichten bekend is, toch ook wel weten, dat dit z. g. neutraal „onsectarisch" onderwijs op de openbare scholen tegen den godsdienst ingaat, omdat het godsdienstloos is.

Deze verdediger van de staatsscholen beweert verder, dat de vrijheid der kerken gewaarborgd wordt door een onderwijs, dat van allen sectarischen d. i. van allen godsdienstigen invloed vrij is. De Staat zou de vrijheid van godsdienst belemmeren, als hij op de scholen godsdienstonderwijs liet geven. Wel moeten de kinderen onderwijs in de waarheid ontvangen, maar dit behoort aan de kerk en niet aan de school; de Staat verwacht van de kerk, dat zij dit onderwijs geeft en daarom verleent hij aan de kerken volle vrijheid, om dat onderwijs te geven.

Dat is een zonderlinge redeneering. Omdat de Staat de kerken vrijheid laat om godsdienstonderwijs te geven, moet de godsdienst van de scholen geweerd blijven. Een godsdienstlooze school zal dus de kerken ten goede komen.

De schrijver zegt, dat hij eene vrije school begeert naast eene vrije kerk, en noemt de staatsscholen zulke vrije scholen, omdat iedere stad of district haar eigen schoolbestuur kiest, en dit bestuur benoemt, zonder bemoeiing van den Staat, de onderwijzers en wijst aan welke boeken gebruikt zullen worden. Die vrijheid sluit echter den godsdienst buiten, want er mag geen sectarisch d. i. godsdienstig onderwijs gegeven worden, of om het met de eigen woorden van Ds. de Jonge weer te geven „wij verstaan door vrije scholen zulke, waar geen sectarische toets het kind bij de deur wacht."

Stond Ds. de Jonge in deze beschouwing en in den strijd tegen al de vrije Christelijke scholen nu maar alleen. Dit is het geval niet; velen schijnen zijn gevoelen te deelen; in elk geval staat „*de Hope*" aan zijne zijde, beveelt zijn schrijven ter behartiging aan en zegt: „Te lang zweeg „*de Hope*" over dit onderwerp. Te veel lieten wij de belangen der publieke school aan eigen verloop, of lieten wij toe, dat lieden, die Jozef niet gekend hadden, ons van dien duren tijd allerlei vertelden en velerlei voorspelden."

Dit laatste is vrij wat duister, maar wij vatten het zoo op, dat de jongeren of die in lateren tijd uit Nederland gekomen zijn, vergeten wat die openbare scholen vroeger waren. Dit doet er echter minder toe, want het is de vraag wat zij nu zijn, en dan behoeven de voorstanders van het Christelijk onderwijs in Amerika voor bestrijders als Ds. de Jonge niet te vreezen, want hij rechtvaardigt hun optreden, omdat hij bewijst, dat de openbare school voor de kinderen der geloovigen onbruikbaar is, wijl die school kleurloos is en kleurloosheid in zake den godsdienst is niet Christelijk.

Wij willen hopen, dat Ds. de Jonge tot ander inzicht zal komen en met „*de Hope*" het pleidooi voor de godsdienstlooze school zal opgeven. Die verwachting is niet zonder grond, omdat „*de Hope*" in hetzelfde nummer, waarin Ds. de Jonge zijn pleidooi begon, zonder tegenspraak Dr. Kollen, Professor aan Hope College, waar hij schrijft over het middelbaar en hooger onderwijs, zeggen laat, dat hij niet begrijpt, dat Christenouders hunne zonen naar ongodsdienstige scholen zenden, en Ds. de Jonge zelf in een later nummer het onbewimpeld uitspreekt, dat het onderwijs aan de colleges (de scholen voor middelbaar onderwijs) Christelijk moet zijn.

Is het Christelijk onderwijs op de colleges noodig, dan ook op de lagere scholen.

SCHOLTEN.

Ingezonden.

Amsterdam, 13 Oct. '02.

„Loof, loof den Heer, mijn ziel" zoo zong den 12en October de Gemeente van Amsterdam, die in de Buiten-Amstelkerk te zamen was gekomen, om daar te luisteren naar de rede welke hun oudste leeraar Ds. L. Neijens zou houden ter gelegenheid van zijne 40-jarige ambtsbediening.

Loof, loof den Heer, mijn ziel! Zoo klonk het den grijsaard tegen toen hij de treden van den kansel betrad. We gevoelden met hem mede wat er in zijn hart moest omgaan in dit heilig dankuur, en het gebed kwam over onze lippen: „Sterk hem, Heere." En de Heere heeft hem gesterkt, dat gevoelden we toen we het kerkgebouw verlieten.

Zijn tekstwoord had hij gekozen uit den Brief van den Apostel Paulus aan die van Efeze, Hfdst. 3 : 20—21. Wanneer ik deze prediking in éénen zin moest samenvatten dan zoude ik het doen in deze: Ik ben niets, God is alles. Hem komt lof en aanbidding toe. We hopen deze rede spoedig in druk te zien verschijnen, daar het een blijvend aandenken voor de Gemeente zal zijn.

In 1862 had Ds. Neijens zijne intreerede te Apeldoorn gehouden naar aanleiding van Jeremia 1 : 6—7. Aan dit woord is hij steeds getrouw gebleven; hij is gegaan waar God hem heeft gezonden, hij heeft gesproken wat de Heere hem heeft geboden; daarvan getuigen ook de laatste jaren, waarin hij veel moeite en strijd heeft doorgemaakt, maar toch, het gebed heeft hem kracht gegeven voort te gaan volgens het bevel van zijnen Heer.

Hij kent zijne Gemeente en zijne Gemeente kent haar leeraar; tot heden toe heeft hij steeds getoond wat God hem als taak heeft opgelegd, en nooit is hem iets te veel geweest wanneer het gold het belang van de Gemeente van Jezus Christus. Wat heeft hij dikwijls Amstels straten betreden, om een troostwoord aan zieken of stervenden te brengen. En slechts zelden was er een ander prediker die in zijne plaats optrad, daar hij, zelf krank zijnde, toch behoefte gevoelde om het Evangelie van den gekruisten en verrezenen Heiland Zondags aan de gemeente te brengen, en velen onzer herinneren zich eene van zijne welbekende gezegden: „de preekstoel maakt mij door Gods genade weder beter".

Moge God den leeraar, die veler harten heeft gewonnen gedurende de 40 jaren dat hij in dienst is van zijn Heer, sterken bij het klimmen zijner jaren; dat nog vele blijde dagen in de Gemeente zijn deel zijn, en dat nog eens de dag moge aanbreken waarop hij zijne 50-jarige ambtsbediening mag herdenken, omgeven van zijne vrouw en kinderen. Dat is zeker de wensch en bede van velen.

Een oud-leerling.

ADVERTENTIËN.

Ondertrouwd:

JAN MUIDERMAN
Weduwn. van H. C. Beusekamp,
EN
MARIA J. BEUSEKAMP.

HOEK VAN HOLLAND, DEVENTER, } 9 Oct. 1902.

1857—1902.

A. s. Woensdag 22 October hopen wij met onze geliefde Ouders en Grootouders

ANDRIES JONKHOFF
EN
SAARTJE TULP,

den dag te herdenken, dat zij **vóór 45 jaren** door den Echt vereenigd werden.

WED R JONKHOFF—WIERSINGA.
ALB. JONKHOFF.
H. JONKHOFF.
J. JONKHOFF-BOERSEMA.
P. JONKHOFF.
G. JONKHOFF-ALBRACHT
GRONINGEN. *en Kleinkinderen.*

Heden nam de Heere van onze zijde weg onzen geliefden Echtgenoot en Vader, den Heer

Willim Barend Broekhuis,

in den ouderdom van bijna 77 jaar.

WED. W. B. BROEKHUIS—VAN SETERS.
H. J. BROEKHUIS.

STELLENDAM, ZAANDAM, } 12 Oct. 1902.

Heden overleed onverwacht, in haren Heere en Heiland, onze geliefde Echtgenoote, Zuster, Moeder, Behuwd- en Grootmoeder, Mejuffrouw

Johanna Sedilia Elffers
geb. VAN DER HAAGEN,

in den ouderdom van bijna 67 jaren.

Uit aller naam,
J. ELFFERS.

ROTTERDAM,
13 October 1902
Gedempte Karnmelkshaven 12.

In den vroegen morgen van Zondag 12 Oct. nam de Heere door den dood uit ons midden weg onzen medebroeder

H. J. MEENGS,

in den ouderdom van 77 jaren.

Jaren lang diende hij onze Gemeente als Ouderling. In het geloofsvertrouwen op den Heere Jezus als zijn Heiland ging hij heen in vrede, om de rust te genieten, die er overblijft voor het volk van God.

Namens den Kerkeraad van de Geref. Gemeente te Zutphen,
J. N. LINDEBOOM, *Voorz.*
J. VAN DIJK, *Secret.*

ZUTPHEN,
13 Oct. 1902.

Heden nam de Heere zeer onverwacht tot zich mijne geliefde Echtgenoote

GRIETJE HUIGES,

in den ouderdom van bijna 32 jaar.

N. H. KOERS,
HELDER, V. D. M.
13 October 1902.

Heden ontsliep tot onze diepe droefheid onze geliefde Echtgenoote en Behuwdmoeder

Gertrude Marie Breebaart,

in den ouderdom van bijna 53 jaren.

Uit aller naam,
D. WIJNBEEK.

ZWOLLE,
14 Oct. 1902.

Heden overleed onverwachts onze geliefde Broeder en Behuwdbroeder

Jacob Grijspeere,

in den ouderdom van 33 jaren

De stille hoop, dat hij thans is bij Hem, wiens Naam hij hier mocht belijden, lenigt onze droefheid.

Namens de Familie,
S. GRIJSPEERE.

NIEUWDORP,
14 October 1902.

Gevraagd met Nov. a. s. een ***flinke***

DIENSTBODE,

G. G. of N. H., in een klein gezin, tegen hoog loon. Br. W. LUBBERS, WEESP.

Mevrouw HEEMSKERK, Beilerstraat 7, ASSEN, **vraagt** tegen **1 November eene flinke**

KEUKENMEID

goed kunnende koken en netjes werken.

Cruydenwijn DE HAAS helpt bij ***bloedarmoede.***

Overspanning-rugpijn en voor kraamvrouwen om op kracht te komen. Borstcruydenwijn dient voor menschen met zwakke borst.

Overal verkrijgbaar—**DE VLIJT Voorschoten.**

100en PRACHTIGE

AMERIK. ORGELS

in prijzen van *f* 85.— tot *f* 500.— werden reeds met het grootste succes door mij geleverd, waarvoor 100en dankbetuigingen tot bewijs kunnen strekken.

»Geen goedkoop Orgel zóó goed."

»Geen goed Orgel zóó goedkoop."

Men vrage s. v. p. teekeningen met prijsopgave.

Levering franco, vrij zicht, zoowel à contant als op afbetaling.

GROENEVELD's Orgelhandel,
MAGAZIJNEN KOEMARKT
SNEEK.

DOET UW VOORDEEL

en keuze uit onze **5 heerlijke** Mélanges Reclame Theeën.

per 2½ kilo franco rembours

No. 1. f 3,90
No. 2. - 3,75
No. 3. - 3,50
No. 4. - 3,25
No. 5. f 3,00

SLUIK en Van der WAL's THEEHANDEL.
Harlingen.
Voor puike kwaliteiten wordt ingestaan.

Zal verschijnen:

Scheurkalender voor 1903,

met motto's van **Dr. A. KUYPER,** verzameld onder toezicht van Mej. H. S. S. KUYPER.

Prijs f 0,90.

De inteekening is opengesteld bij alle boekhandelaren en bij den Uitgever

J. VAN DER LAND,
te Amsterdam.

Vereeniging „Christelijke Bibliotheek",
sedert 1897 gevestigd te Nijkerk.

Zooeven verscheen als deel I van den zesden jaargang

Verwoeste levens, door **W. van Nes.** * * *

Het programma voor den zesden jaargang vermeldt uitsluitend werken van *Nederlandsche auteurs.* * * * * *

De leden ontvangen jaarlijks 1600 *bladzijden* druks in 6 of 7 nette deelen ingenaaid. * * * * * * * * * * * * * *

Fraaie stempelbanden worden à 35 cent berekend.

De contributie bedraagt vijf gulden per jaar. * * * * *

Bij iederen solieden boekhandelaar is deel I *nu* reeds ter inzage te bekomen. * * * * * * * * * * * * * * * * * *

De uitvoerige *fraai geïllustreerde Catalogus* is alom gratis verkrijgbaar. * * * * * * * * * * * * * * * * * * *

G. F. CALLENBACH, Uitgever, Nijkerk. * * * * * * * * * * * * * * *

Termijnbetaling van af 10 CENTS per dag.

SOLIEDE ORGELS

in prijzen van af *f* 40.—

Gratis Handleiding en Toetsenlooper. **Honderden dankbetuigingen.**

Vraagt gratis **Catalogus** en conditiën.

JOH. DE HEER,
Rotterdam, Noordmolenstraat 71.

HUWELIJK.

Voor jongelieden, die in het huwelijk wenschen te treden, is op het mooiste gedeelte van het Sarphatipark te Amsterdam te huur, een **modern BOVENHUIS,** huurprijs **f 300.—** per jaar. Onmiddellijk te aanvaarden.

Te bevragen bij de Makelaars TEIXEIRA DE MATTOS & VAN DER VIJGH, Sarphatipark 135 te AMSTERDAM.

Bij **ZALSMAN** te **Kampen,** verschijnt:

DE DIEREN

Leesboek voor de hoogste klasse van lagere scholen en voor herhalingsscholen,

DOOR
E. J. VEENENDAAL.
152 bladz. 40 cent.

De „*Christelijke Schoolbode*" zegt hiervan: In 49 lessen, samen 152 bladzijden tellende, geeft de schrijver een onderhoudend overzicht van de geheele dierenwereld. We bedoelen daarmede niet, dat alle dieren behandeld worden, doch elke diersoort vindt er hare vertegenwoordigers in. Veel belangwekkends en wetenswaardigs wordt ons aangaande de dieren medegedeeld. De schrijver geeft eerst eene korte schets van het systeem en vervolgens meestal groepsgewijze in iedere les de beschrijving van afzonderlijke dieren of diersoorten. Hij wijst, waar het te pas komt, tevens op de wijze beschikking des Scheppers, die ook in Zijne werken verheerlijkt wordt. De uitgever heeft voor eene nette uitvoering gezorgd.

Voor de hoogste klasse of de herhalingsschool is het boekske aan te bevelen.

Voor geringen prijs te koop,

wegens opruiming der werken van DR. BAVINCK, de volgende boeken:

1 Ex. Hedend. Moraal.
1 Ex. Zekerheid des Geloofs.
1 Ex. Schepping of Ontwikkeling.
1 Ex. Psychologie.
1 Ex. Offerande des Lofs.

Adres: letter *H. B.* aan den Uitgever dezer te KAMPEN.

OPLEIDING.

Verschenen bij JAN HAAN te GRONINGEN:

Het Object der Theologie als Wetenschap, volgens de Encyclopaedie van DR. A. KUYPER, en **Faculteit of School,** door **W. DE JONGE,** V. D. M. te HEEG.

Prijs f 0,35.

Bij ZALSMAN te KAMPEN verschijnt eerstdaags:

BLIJVEN OF HEENGAAN?

Een vraag en een antwoord

DOOR
Dr. H. BAVINCK.
80 cent.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan, en wie het bedrag aan den Uitgever zendt, ontvangt het **franco** p. post.

Bij **JAN HAAN** te *Groningen* zijn verschenen:

Eenige korte vragen voor de kleine kinderen door JACOBUS BORSTIUS. Afgedeeld in korte lesjes.

Prijs: 4 ct, 25 ex. 80 ct., 100 ex. f 3.—.

Eenvoudig onderricht in de Christelijke religie, ten dienste van meer bejaarden, die zich nog hebben voor te bereiden tot het doen van belijdenis des geloofs, door T. OEGEMA en F. G. PETERSEN, v. d. m. te Wildervank en Veendam.

Prijs: 7½ ct., 25 ex. f 1,75, 100 ex. f 6,—.

Kort begrip der Christelijke religie. Met uitv. Teksten.

Prijs: 8 ct., 25 ex. f 1,50, 100 ex. f 5,—.

Catechismus of onderwijzing in de Christelijke leer. Met Teksten.

Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.

Belijdenis des geloofs der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.

De vijf artikelen tegen de Remonstranten (Canones of leerregels).

Prijs: 15 ct, 25 ex. f 3,—, 100 ex. f 10,—.

Voorbeeld der Goddelijke Waarheden, door A. HELLENBROEK. Met uitv. Teksten. (110 bl.)

Prijs: 20 ct., 25 ex f 4,—, 100 ex. f 14,—

Deze uitgaven onderscheiden zich door goed papier, flinken druk en nette uitvoering.

Bij ZALSMAN te KAMPEN komt van de pers:

Misbruikte Schriftuurplaatsen,

DOOR
E. KROPVELD.
TWEEDE DRUK. 129 bladz.
Ing. 80 ct. geb. f 1,25.

Vele malen worden in het dagelijksch leven allerlei bijbelteksen op verkeerde manier aangehaald. Dit is de Schrift geweld aandoen en onteeren. Daarom was het een goed idée van Ds. KROPVELD om eenige van zulke plaatsen toe te lichten in haar ware beteekenis en tegen dat verkeerde gebruik in te gaan. We gelooven dat de geachte schrijver alleszins gelukkig is geweest in zijn pogen. Op duidelijke, klemmende, grondige wijze wordt in dit nuttige boekje betoogd Het is der lezing dubbel waard; het verrijkt onze Schriftkennis, en doet ons Chr. leven gezonder worden.

(*Het Volksblad.*)

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Bij **J. H. KOK** verscheen:

Hedendaagsche Moraal

DOOR
Dr. H. Bavinck.
Royaal formaat. Prijs **f 0,60.**
In stempelband **f 1.**

Bij elken Boekh. voorhanden, en tegen toezending van het bedrag verkrijgbaar bij den UITGEVER.

Verschenen bij **JAN HAAN** te *Groningen*:

De Bijbelsche Geschiedenis
en
Verstandelijke Vorming,

DOOR
J. DE GROOT,
Hoofd der Chr. School te Hoogkerk.
f 0,70,
in linnen stempelband *f* 1,—.

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN

1902. Vijftigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 45

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Jozef II : 1a, Blaast de bazuin

Vrijdag 24 October 1902.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan „de Redactie van De Bazuin te Kampen." — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

De Raad der Geref. Kerk van Rotterdam (*A.*)

vernomen hebbende, dat de benoeming der Hooggel. Heeren Bavinck en Biesterveld tot Professoren aan de V. U. geschied is, en dat genoemde Hoogleeraren deze benoeming hebben aangenomen;

gelet hebbende op het verschil van meening, hetwelk omtrent de motie-Van Schelven bestaat, welk verschil aan de verwezenlijking van den wensch, in de motie geuit, op eene eventueele Generale Synode in den weg zou staan;

meent op dit oogenblik zijn motie, aan de Kerken bekend gemaakt, te moeten intrekken, en dientengevolge zijn voorstel op het Classicale Agendum vermeld te moeten terugnemen, terwijl hij daarbij echter

nadrukkelijk verklaart in deze beslissing niet geleid te zijn door het schrijven van de B. B. van Anken c. s., welk schrijven hij voor *kennisgeving* heeft aangenomen.

De Kerkeraad v.n., namens hem,
C. B. Bavinck, *Praes.*
Van Bleek, *Scriba.*

PLAATSELIJKE KERKEN.

KAMPEN. Alhier werd beroepen tot Dienaar des Woords, Dr. H. Bouwman te Hattem.

Namens den Kerkeraad,
J. H. Bos, Scriba.

—

MUNNEKEZIJL, 12 Oct. 1902. De voor deze Gemeente zoo volijverige Herder en Leeraar, de WelEerw. Heer Ds. N. Diemer, ontving de vorige week eene roeping naar de Ger. Gemeente *B* te Bedum. God, die alles regeert, besture deze zaak naar Zijnen wil.

Namens den Kerkeraad,
T. Brandsma, Scriba.

—

RENKUM. Zondag 12 October l.l. was voor onze Gemeente een gedenkwaardige dag. Onze geliefde Leeraar Ds. A. van der Sluijs mocht onder gevoel van de goedertierenheid zijns Gods herdenken, hoe hij nu juist 30 jaren geleden door zijnen alom gunstig bekenden, nu zaligen Vader in het ambt werd bevestigd en hij zich aan zijne eerste Gemeente te Bergum verbond. Sterke de Heere dezen Zijnen getrouwen Dienstknecht tot in lengte van dagen en bevestige Hij aan hem het woord van den Dichter, Ps. 92 : 15, 16, opdat de Kerk alhier nog lang door zijne bezielende prediking gebouwd worde, tot eer en heerlijkheid van den Naam zijns Zenders en tot heil der Gemeente.

Namens den Kerkeraad,
T. van den Brink, Scriba.

—

's-GRAVELAND, 16 Oct. '02. De kerkeraad, met de manslidmaten vergaderd onder leiding van onzen geachten Consulent, den Weleerw. Heer Ds. D. Tom van Hilversum, heeft met groote meerderheid van stemmen alhier beroepen den Eerw. Heer R. Zijlstra, Cand. te Sneek. Leide de Heere het zóó, dat wij spoedig van hem mogen hooren: „ik kom tot u," is ons aller wenseh.

Namens den Kerkeraad,
A. v. d. Heuvel, Scriba.

—

VROOMSHOOP, 20 Oct. 1902. Het was voor onze Gemeente gisteren een ware feestdag. Onze geachte Leeraar Ds. G. Goris hield met zijne Gemeente gedachtenis van zijne 25-jarige Evangelie-bediening. Voor een zeer talrijke schare bepaalde hij ons bij den plicht der dankbaarheid wegens zoovele zegeningen, en vooral hoe de Heer alleen voor alles moet geloofd worden, volgens Ps. 103 : 2. Ds. G. Dockes uit Heemse en Br. H. Waterink uit Bergentheim spraken den Jubilaris zeer waardeerende woorden toe namens de Classe Ommen. Het heeft onzen Leeraar, die hier voor de 2de maal werkzaam is tot heil van velen, al die jaren aan achting en bewijzen van liefde niet ontbroken. Met woord en daad toonde de Gemeente ook nu hare warme toegenegenheid. Gode alleen de eer!

Namens den Kerkeraad,
P. Vaartjes, Scriba.

—

BEDUM *A*, 20 Oct. 1902. Tot onze teleurstelling heeft Ds S. J Vogelaar van Apeldoorn voor het beroep naar deze Gemeente bedankt.

Namens den Kerkeraad.
M. Velthuis, Scriba.

—

HASSELT, 20 October 1902. De Eerw. Heer J. A. de Vries te Fijnaart heeft het beroep naar deze Gemeente aangenomen.

Namens den Kerkeraad.
H. Galenkamp Kz., Scriba.

—

OLDEBOORN, 20 Oct. 1902. De Eerw. Heer Joh. Tangsma, Candidaat, heeft de roeping van onze Gemeente aangenomen. De Koning der Kerk brenge hem eerlang tot ons, mocht het zijn met een vollen zegen des Evangelies, tot eere van onzen God.

Namens den Kerkeraad,
J. E. Haasdijk, Scriba.

—

EMMEN, 20 Oct. 1902. Gistervoormiddag na de godsdienstoefening was der gemeente alhier eene smartelijke teleurstelling bereid, doordien ze van haren zeer geachten en algemeen beminden Herder en Leeraar, den WelEerw. Heer Ds. M. Hummelen, de droeve tijding moest vernemen, dat ZEerw. na veel strijd en gebed, geene vrijheid had gevonden, de roeping van Houwerzijl af te wijzen, maar dat hij die had aangenomen. De Heere regeert, Hij geve ons Zijn wil en raad te eerbiedigen.

Namens den Kerkeraad,
H. Sikken, Scriba.

CLASSEN.

Classis Gouda.

De Classis Gouda van de Geref. Kerken heeft in hare vergadering van 14 *Oct.* met algemeene stemmen toegelaten tot de Bediening des Woords en der Sacramenten den Eerw. heer *S. de Vries*, beroepen door de Geref. Kerk van *Haastrecht.*

Ds. Joh. S. Langen, *Scriba.*

Gouda, 15 Oct. 1902.

—

Classis Stadskanaal.

De Classis Stadskanaal vergadert 12 *Nov. e. k.* te *Musselkanaal*. Storting voor Em. pred.-verzorging en kas „hulpbeh. Kerken."

W. Fokkens, *Corr.*

—

Classis Appingedam.

Cl. Verg. te Appingedam *Donderdag* 13 *Nov. a.s.*

Geerds, *Corr.*

—

Classis Breukelen.

De Classe Breukelen, bijgestaan door de Dep. der Prov., heeft in hare vergadering den 6*den Oct. l.l.* te Breukelen peremptoir geëxamineerd den heer *P. Roos*, ber. pred. te *Vinkeveen* en hem met alle stemmen toegelaten tot de H. Bediening in de Geref. Kerken.

Namens de Classe,
W. Maan, *Praeses.*
H. de Koning, *Scriba.*

Mijdrecht, Oct. 1902.

ONTVANGSTEN.

Inw. Zending en Bijbelcolp. in N.-Brab. en Limb.

Met hartelijken dank ontvangen:

Van de Chr Jonged.-ver. „Martha" te Zaandam	f 3,—
Van Mej. C. J. E. G. te D	- 2,50
Van Ds. C B. te Nederhorstdenberg	- 2,50
Van Mej. Wed. W. J. — M. te Zutfen	- 1,—
Van O. K. te Oosterpolder (Gron.)	- 2,50

Giften van Geref Kerken: Nijkerk o/d V. f 3, Waddingsveen f 2,50, Nieuw-Helvoet f 2, Ee f 5, Vrouwepolder f 1, Schouwerzijl f 3, Bunschoten *A* f 3, Charlois f 6

Jaarlijksche bijdragen: Geref K. Rotterdam *A* f 10, Noordeloos f 2,50, Avereest f 2, Oppenhuizen f 2,50, Grijpskerke (Z) f 3. Extra collecte v d Geref. K. te Sprang f 3,74

Het jaarverslag over Mei 1901 — Mei 1902 is nu gedrukt en verzonden. Zoo er nog begunstigers of belangstellenden zijn, die meerdere exemplaren begeeren te ontvangen, dan ben ik gaarne bereid die op aanvrage toe te zenden. Worde het verslag met ernst gelezen en wekke het velen op om als begunstiger ons te steunen of een flinke gift ons toe te zenden. Denkt toch om den nood van Brabant en Limburg!

Namens Deputaten,
J. C. C. Voigt, *penningm*

Raamsdonk, 20 Oct. 1902.

—

Inw. Zending in den Z.-O.-h. van Friesland.

Van de Ger. Gem te Grijpskerke, jaarlijksche gift	f 5,—
Van de Jonged.-vereeniging Martha te Zaandam	- 2,50
Door br. J. Wouda:	
Van Ds. H. W. J. van Baalen te Nijmegen	- 5,—

P. A. Smilde, *Penn.*

Heerenveen, 20 Oct. 1902.

—

Evangelisatie in de Prov. Groningen.

Emmer-Compascuum	f 2,10	Groningen *A*	f 65,50
N.-Buinen	- 2,98⁵	Groningen *B*	- 12,78⁵
N.-Pekela	- 15,35	Haren	- 6,65
Onstwedde	- 9,75	Kielwindeweer	- 5,04⁵
Onstw.-Mussel	- 2,50	Sappemeer	- 8,77⁵
Musselkanaal	- 6,75	Wets.-Sauwert	- 9,95
Stadskanaal	- 14,35	Ten Boer	- 21,14⁵
Valthermond	- 2,58	Thesinge	- 4,12
Weerdingermond	- 2,55	Zuidwolde	- 9,77
Wildervank	- 28,27⁵	Baflo	- 10,30
Winschoten	- 16,39	Houwerzijl	- 8,80
O.-Pekela	- 25,98	Leens	- 18,06
Veendam	- 13,53⁵	Middelstum	- 31,16⁵
Meeden	- 7,46	Pieterburen	- 14,41
Westerlee	- 5 19	Schouwerzijl	- 8 48
Scheemda	- 12,57⁵	Uithuizen	- 24,25
Midwolde	- 6,91	Uithuizermeeden (o.g.)	- 8.68
Oostwolde	- 11.85⁵	Uithuizerm. (w.g.)	- 24,88⁵
Bellingwolde	- 1,18	Ulrum	- 16.65
Aduard	- 9,—	Warfum	- 17,37⁵
Bedum *A*	- 36,40⁵	Winsum	- 18,47
Bedum *B*	- 4,50	Zoutkamp	- 10,79
Eenige	- 14,33		

P. Postema.

Warfum, 20 Oct. 1902.

—

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Winschoten	f 21,15⁵	Westerlee	f 5,97
Oude-Pekela	- 19,79⁵	Midwolde	- 8,81
Veendam	- 15,12	Beerta	- 1,50
Meeden	- 7,01⁵	Rijswijk (Z.-H.)	- 9,18⁵

Contributies.

Door *Ds. F. G. Petersen* te *Veendam*, Corr. *Cl. Winschoten*, de contr. van T. de Jong te Veendam f 1.

De Penningmeester van de Theologische School,
Dr. H. Franssen.

Zwolle, 18 Oct. 1902.

—

Zending onder de Joden.

Met hartelijken dank ontvangen:

Van Ds. v. d Vegte te Dirkshorn, bijeenverzamelde ½ centen van de meisjes N. en M. Jonker	f 0,68⁵
Door A. A. Rensink te Leiden, van P. B.	- 2,50
Van Mej A. Schipper te Zaandam, namens Chr. Jonged.-Vereen. „Martha"	- 2,—

Ondergeteekende blijft zich dringend aanbevelen voor meerdere gaven. De Heere wil dat het volk, bemind om der vad'ren wil, met het Evangelie der zaligheid zal bekend gemaakt worden, en om dat te doen is er krachtigen, geldelijken steun noodig, daar de uitgaven op dit oogenblik de inkomsten *zeer* verre overtreffen.

N. Koops,
Oostvestplein **65**.

Rotterdam, 20 Oct. 1902.

—

Zending op Soemba.

Van I. Wiersema, busje v. d. Jongel.-Vereen. te Ten Boer	f 7,70
Van H. Sondorp, nagek. kerstcoll. te Olst	- 2,60
Van J. Scholten te Wildervank, gev. in de coll.	- 10,—
Van A. B. Visser te Hoogeveen, v. d. Zendingscomm.	- 40,—
Van H. Waterink te Bergentheim:	
v. d. Ger. Kerk te Dedemsvaart	- 100,—
„ „ „ „ Ommen	- 12,50
gev. in de coll. te Den Ham	- 2,50

J. Duursema, *Quaestor.*

Uithuizen. 20 Oct. '02.

—

Schiermonnikoog.

De Heere gedacht deze zwakke kerk weer zoo mildelijk, zoodat wij met hartelijke aandoetuiging, ook aan de milde gevers, weer kunnen vermelden, dat wij ontvingen van Ds. R. Heidema te Heinenoord f 1, van G. de Vries f 1 gevonden in de collecte te Metslawier, van M. Dijkstra f 2,50 gevonden in het kerkzakje te Anjum, van N. N. te Drachten f 10 en nog van N. N. te Dokkum f 1. Wat hebben wij het toch met een verrassend God te doen. Ps 103 : 1.

Namens den Kerkeraad,
R. F. Kuiper.

Schiermonnikoog, 20 Oct. 1902.

—

Oranjeman.

Ontvangen sedert Juni 1902 voor armenbedeeling en voor arme Zondagsscholen in den Z.-O.-h. van Friesland: Van G M. B. te Amsterdam 1 postpakket nieuwe sokken; 3 zakken met mantels, jassen, broeken, vesten (gedragen kleederen) van N. N. te Amsterdam, eene kostelijk passende zending; van Br. M. C. Breemans te Delft van de Zondagsschool voor de arme Zondagsscholen in den Z.-O.-h. f 4,45; van N. N. een paar nieuwgemaakte onderbroeken voor de armen en f 1,— voor Zondagsscholen, Hillesluis Rotterdam; deze N. N. schreef er een hartelijk brietje bij; dat ze door Gods genade zich ook kon verblijden in de redding uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht; 10 Oct. van A. G. f 5,—; van den Welew. heer H. W. J. van Baalen em. predikant te Nijmegen f 3,—; door den Welew. heer Ds. de Jong te Noordwijk a/Zee van N. N. f 2,50. Zeer hartelijk dank, geliefde gevers, dat ge u ontfermt over onzen armen Z.-O.-h. De Heere onze God make al dezen liefdearbeid dienstbaar tot geestelijke redding dezer streken. Wie helpt ons verder?

Oranjewoud, Heerenveen, 20 Oct. 1902.

Uw aller dankbare Vriend en Br.,
J. Wouda,
Correspondent van „Jachin".

—

Zuid-Afrika's geestel. Nood.

Met vriendelijken dank bij mij ingekomen van het Damescomité te Aarlanderveen f 33,42⁵, A. G. D. te Nieuw-Lekkerland f 2,50, J. M. Breskens f 1, Vrouw Z. te A. f 0,35, C. G. v. H. te Delft f 1, J. S. te Haarlem f 1, Te zamen f 39,27⁵.

Er is meer noodig, Broeders!

Ds. J. van Lonkhuizen.

Aarlanderveen, October 1902.

—

GELOOF EN AANSCHOUWING.

IV.

Geloof en aanschouwing zijn de twee voornaamste wegen, waarlangs de mensch voorstellingen verkrijgt van de wereld, die buiten en die in hem bestaat, en waarlangs hij dan verder tot kennis en wetenschap komt. Zoo leert de dagelijksche ervaring, en zoo getuigt ook de Heilige Schrift.

Maar ook over het verband, waarin beide staan, en over de waarde, die aan elk van beide toekomt, wordt door het Woord des Heeren licht verspreid.

Om dit recht in te zien, behooren wij uit te gaan van het getuigenis van Jezus, dat God Geest is. De Heidenen hebben dit besef van de geestelijkheid Gods zoo goed als geheel verloren. Ofschoon Zijne *onzienlijke* dingen, beide Zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid, uit de schepselen verstaan en doorzien worden, hebben zij, God kennende, Hem toch niet als God verheerlijkt of gedankt. Maar zij zijn verijdeld geworden in hunne overleggingen en hebben de heerlijkheid des onverderfelijken Gods veranderd in de gelijkenis eens beelds van een verderfelijk mensch en van gevogelte en van viervoetige en kruipende gedierten. Zij hebben het *geloof* verloren en hebben daarna uit de *aanschouwing* der zienlijke dingen zich een God willen vormen. Zij verstonden de sprake niet, die van Gods mond door al Zijne werken heen tot den mensch uitgaat, en zij hebben zich goden gemaakt, die zij zien en tasten konden, welke zij aanschouwen konden van aangezicht tot aangezicht.

Gevolg daarvan was, dat ze goden kregen, die niets dan ijdelheden en nietigheden waren, wien noch een *zijn* noch een *zelfbewustzijn* toekwam. Zij hadden eenen mond, maar spraken niet; zij hadden oogen, maar zagen niet; ooren hadden zij, maar hoorden niet; zij hadden een neus, maar zij riekten niet; hunne handen hadden zij, maar zij tastten niet; hunne voeten, maar gingen niet; zij gaven geen geluid door hunne keel. En wijl een mensch altijd is, gelijk zijn God, werden allen, die hen maakten en op hen hun vertrouwen stelden, allengs naar hun beeld veranderd.

Tegenover deze heidensche verzinnelijking van al wat goddelijk en onzienlijk is, plaatst nu de Heilige Schrift het machtig getuigenis, dat God *Geest* is, loutere, volmaakte, oneindige Geest. Daarin ligt tweeërlei opgesloten: ten eerste, dat God bestaat, maar op onzienlijke, onlichamelijke, onstoffelijke wijze. Hij is geen ijdelheid, geen nietigheid, geen voorstelling van het menschelijk waarnemingsvermogen, maar Hij heeft een eigen, geestelijk, onafhankelijk zijn. Hij is uit en door en in en tot zichzelven. Hij is louter *zijn*; Hij is zuiver *wezen*.

Maar daarmede wordt in de tweede plaats uitgedrukt, dat God volkomen zichzelf bewust is, dat Hij een licht is en dat er gansch geene duisternis in Hem woont. Er is in God niets, dat voor Hemzelven verborgen en ondoorgrondelijk zou zijn. Zijn gansche wezen spiegelt zich op de volmaaktste wijze af in Zijn eeuwig, oneindig zelfbewustzijn. Niemand heeft ooit God gezien, maar God aanschouwt en doorschouwt zichzelven tot in de diepste diepten van Zijn wezen. Niemand kent den Vader dan de Zoon, en niemand kent den Zoon dan de Vader, zegt de Schrift; en evenzoo getuigt zij van den Geest, dat Hij alle dingen, ook de diepten Gods onderzoekt. Omdat God Geest is, is Hij het volmaaktste zijn en zelfbewustzijn te zamen, tegelijk eeuwig leven en eeuwig licht.

Dit dubbele karakter, indien het zoo eens even genoemd worden mag, dragen daarom ook al Gods werken, zoowel in als buiten Zijn wezen. Gelijk de Vader het leven heeft in zichzelven alzoo heeft Hij ook den Zoon gegeven, het leven in zichzelven. Die Zoon is de eeuwige, waarachtige Zoon, met den Vader hetzelfde wezen en leven deelachtig; maar die Zoon is ook het *Woord*, dat in den beginne bij God en God zelf was. Het genereeren Gods, waardoor Hij eeuwiglijk het aanzijn schenkt aan den Zoon, is een spreken, dat in ons spreken

zijne zwakke gelijkenis heeft. En de Heilige Geest, die van den Vader en den Zoon uitgaat, is een persoon, die eveneens het leven ontvangen heeft in zichzelven, maar tevens met het licht van Zijn zelfbewustzijn alle dingen, ook de diepten Gods onderzoekt.

Op gelijke wijze gaat het in de Schepping toe. Scheppen kan alleen een God, die Geest is. Bij wijze van vergelijking kan ook aan den mensch een scheppingsvermogen worden toegekend. Maar een mensch kan slechts in die mate iets scheppen, in wetenschap of kunst of op ander gebied iets nieuws en iets groots tot stand brengen, als er geest in hem woont. Groote dingen konden de profeten alleen doen, als de Geest vaardig over hen werd. Dieren kunnen niet scheppen; zij doen geen uitvindingen en geen ontdekkingen; zij brengen geen werken van kunst en wetenschap tot stand. Maar menschen kunnen, bij wijze van analogie, scheppend werkzaam zijn. Want zij zijn naar Gods beeld gemaakt, en hebben een geest, die de stof beheerscht. De mensch is een „tool-making animal".

Dat is alles echter slechts zwakke gelijkenis, maar die ons toch eenig denkbeeld geeft van het scheppen Gods. Hem komt dit werk in volstrekten zin toe; Hij alleen kan scheppen in den eenigen en volmaakten zin van dat woord. Want Hij is Geest, die in Zijn raad aller dingen wezen en gebeuren heeft bepaald en die ze daarna tot een, niet onafhankelijk maar toch eigen zijn brengt door zijn almachtigen wil.

Gods scheppen is daarom een spreken, en Zijn spreken is scheppen. Toen God zeide: er zij licht, toen was er licht. Hij spreekt en het is, Hij gebiedt en het staat. Hij spreekt immers alles ook door het Woord, waardoor alle dingen in hemel en op aarde gemaakt zijn, en zonder hetwelk geen ding is gemaakt, dat gemaakt is. Het woord, waardoor God alle dingen schept en onderhoudt, is kracht, eeuwige, almachtige, alomtegenwoordige kracht.

Al wat bestaat is om die reden belichaming van eene gedachte Gods. Alle dingen ontvingen hun bestaan en houden hun bestand alleen door en in den Zoon, die het beeld des onzienlijken Gods is, de eerstgeborene aller creaturen. Alles berust in en wordt gedragen door een woord Zijner kracht. De gansche Schepping is eene verzinnelijking, eene veraanschouwelijking van gedachten Gods; en die gedachten vormen van al het bestaande den grondslag, zij zijn er het wezen en de kern van.

Wanneer wij zoo het werk der schepping en der voorzienigheid begrijpen, wordt ons eerst recht duidelijk de diepe zin van het woord in Hebr. 11 : 3: door het geloof verstaan wij, dat de wereld door het woord Gods is toebereid, alzoo, — dat de dingen die men ziet, niet geworden zijn uit dingen, die gezien worden.

In het oorspronkelijke luidt de zin nog eenigszins anders. Er staat, letterlijk vertaald, het volgende te lezen: door het geloof verstaan wij, dat de wereld door het woord Gods is toebereid, *tot dat einde* dat de dingen, die men ziet, niet geworden zijn uit dingen, die gezien worden.

De heerlijke gedachte, welke de apostel met deze woorden, in hun verband beschouwd, uitdrukken wil, is deze: het geloof heeft onzichtbare dingen tot voorwerp. De Hebreeuwsche Christenen klemden zich nog wel aan het zichtbare vast, aan tempel en eeredienst en ceremoniën, maar het geloof heeft tot voorwerp den onzichtbaren Christus, het hemelsch Koninkrijk, de wereld der ongeziene en eeuwige goederen. Door zulk een geloof leven de rechtvaardigen, gelijk reeds Habakuk in de dagen des Ouden Verbonds getuigde. Door zulk een geloof, dat een vaste grond is van de dingen, die men hoopt en een bewijs der zaken, die men niet ziet, hebben alle vromen hier op aarde gewandeld.

Ja het eerste feit, waarvan de Schrift des Ouden Verbonds melding maakt, is reeds niet anders dan door het geloof te verstaan. Door geloof alleen verstaan wij, dat de wereld door een woord, door een spreken Gods is toebereid. Het zien van de wereld, zonder meer, brengt ons in dezen geen stap verder. Alleen door geloof, door geloof aan het getuigenis Gods, verstaan wij, dat de wereld door een woord Gods in het aanzijn geroepen en — zoo mogen wij er gerust bijvoegen — nog voortdurend van oogenblik tot oogenblik in stand gehouden en geregeerd wordt.

En dat is nu volgens Hebr. 11 : 3 niet toevallig. Het is geen willekeur, dat de onzienlijke wereld, dat ook de schepping door het spreken Gods alleen door *geloof* wordt verstaan. Neen, dat heeft God met opzet zoo bedoeld en gewild. Hij schiep de wereld door Zijn woord met dat doel en tot dat einde, opdat de dingen, die men ziet, niet zouden geworden zijn uit dingen, die gezien worden, en *opdat alzoo de natuurlijkheid en de noodzakelijkheid van het geloof reeds van de schepping aan en uit de schepping zelve aan alle menschen duidelijk zou zijn.*

Omdat de wereld geschapen is door een woord Gods, omdat de geziene dingen niet geworden zijn uit dingen, die gezien worden, omdat alles herkomstig is van en in zijn voortbestaan altijd gedragen wordt door een spreken, door een woord, door een gedachte Gods, — daarom is en blijft geloof tot het kennen van het wezen der dingen noodzakelijk. Het aanschouwen is onvoldoende. Dat merkt alleen den buitenkant, de verschijning, het oppervlak der dingen aan, maar dringt tot het wezen, tot de kern, tot den onzichtbaren achtergrond der dingen niet door. Daartoe stelt alleen het geloof in staat, dat zich vastklemt aan het getuigenis Gods. Hij verklaart ons de zienlijke dingen, wat hun oorsprong en wezen betreft, in Zijn Woord en geeft ons daarmede de rechte, zuivere aanschouwing. Hij doet ze in het licht van Zijn Woord juist zien, gelijk ze wezenlijk zijn en dus door ons gezien moeten worden.

En dan geeft dat geloof, waarmede wij de zienlijke dingen aanschouwen, ons ook rechte, wezenlijke kennis. Door geloof *verstaan*, erkennen, begrijpen wij, dat de wereld door een woord Gods is toebereid en in zulk een woord bij den voortduur rust.

BAVINCK.

DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

XII.

Zie, gij wordt een Jood genaamd, en rust op de wet, en roemt op God,

En gij weet *zijnen* wil, en beproeft de dingen, die *daarvan* verschillen, zijnde onderwezen uit de wet;

En gij betrouwt uzelven te zijn een leidsman der blinden, een licht dergenen, die in duisternis zijn:

Een onderrichter der onwijzen, *en* een leermeester der onwetenden, hebbende de gedaante der kennis en der waarheid in de wet.

Die dan eenen anderen leert, leert gij uzelven niet? die predikt, dat men niet stelen zal, steelt gij?

Die zegt, dat men geen overspel doen zal, doet gij overspel? die van de afgoden een gruwel hebt, berooft gij het heilige?

Die op de wet roemt, onteert gij God door de overtreding der wet?

Want de naam van God wordt om uwentwil gelasterd onder de heidenen; gelijk geschreven is.

ROM. 2 : 17—24.

Heeft de apostel in het eerste hoofdstuk van onzen brief eene beschrijving van den zondigenden Heiden gegeven, hier zal hij eene schilderij ophangen van den Jood. Zal hij trouwens overeenkomstig zijne bedoeling in het licht stellen, dat geheel de wereld verwerpelijk is, dan moet hij ons zoowel den Jood als den Heiden in zijne ware gestalte laten zien. Om nu de verwerpelijkheid van den Jood zoo sterk mogelijk te laten uitkomen, vangt hij aan met te zeggen, dat men van dezen mensch niet verwachten zou, dat hij zich schuldig zou maken aan de dingen, waaraan hij metterdaad schuldig staat. Het »zie", waarmede de apostel zijne, ditmaal, tot verhooging van den nadruk, rechtstreeks tot den Jood gerichte woorden inleidt, dient om zijne bijzondere aandacht te vestigen op wat stoffe geeft, om betere verwachtingen van den mensch, tot wien hij spreekt, te koesteren. Zie, zegt hij, gij draagt den eerenaam van Jood, aanbidder van Jehova, den eenigen God; gij steunt op de Wet, aangemerkt als teeken van het tusschen Hem en u bestaand verbond; gij draagt er roem op dat God, in onderscheiding van alle volken der wereld, uw God is; gij kent zijnen wil, omdat gij uit de Wet onderwezen zijt, en zijt alzoo bekwaam om te oordeelen wat recht of onrecht, goed of kwaad is. Van uzelven koestert gij het vertrouwen, dat gij bekwaam zijt om den blinden Heiden te leiden; gij biedt u hem als gids aan, en neemt hem bij de hand, om hem op den rechten weg te brengen; daarna opent gij zijne oogen, en neemt het duister, dat hem omgeeft weg, door hem met de u gegevene openbaring bekend te maken; gij wordt een onderwijzer der onverstandigen en een leermeester der kinderen; gij roept de gansche wereld om zich neder te zetten aan uwe voeten, u bewust, dat gij in uwe Wet de waarheid zelve bezit, uitgedrukt in woorden, die haar zuiver wedergeven, en geschikt zijn om haar door allen te doen verstaan. Wat staat de Jood dan op eene hooge, eervolle plaats! een enkele, in de Wet onderwezene en aan zijne Wet getrouwe Jood is boven al de millioenen Heidenen, die de breedten der aarde bevolken, verre verheven. Wat dan, als blijkt, dat bij wel door zijn »weten" van den heiden onderscheiden is, maar niet door zijn »doen"? Zoo toch staat het met den Jood. Gij — zoo spreekt de apostel op een toon, die verbazing en verontwaardiging ademt, hem aan; gij, die anderen leert, leert gij uzelven niet? Het is ons, als gevoelden wij ons verplaatst naar het jongst gericht; alvast toch onderzoekt de apostel wat daar onderzocht worden zal. De rol der Wet wordt geopend, eerst die der tweede, daarna die der eerste tafel. De apostel doet slechts enkele grepen uit de vele geboden, maar zijne hand tast juist. Wij weten dat den Jood eene bijzondere neiging tot bedriegerij in geldzaken en tot schennis der echtelijke trouw eigen was; welnu, 't is juist omtrent de geboden, die deze zonden raken, dat de apostel hem zijne vragen stelt. De vraag sluit het antwoord in; de Jood, die anderen predikt: gij zult niet stelen, steelt zelf; de Jood, die anderen leert: gij zult den echt niet breken, verbreekt hem zelf. De thans volgende vraag slaat op de eerste tafel der Wet. De Jood heeft een afkeer van den gruwel der afgoderij; hij kan geen beelden zien, en geen afgodenoffer eten. Maar de zucht naar geld wint het op zijn afkeer van de afgoden; zij stelen wat zij verfoeien. Onzeker is het of de apostel hen hiermede als beroovers van de tempels der Heidenen aanwijzen wil; waarschijnlijk echter bedoelt hij hen als heelers van den door heidenen aan hunne heilige dingen gepleegden roof. Wat beteekent het thans of zij de letter der Wet al heilig houden, door afgod noch beeld te aanbidden? Wie het onreine waarlijk haat, raakt het niet aan, al is het van goud. Zoo blijkt dat zij tegelijk de Wet prijzen en den Wetgever te schande maken door de Wet te overtreden; want zij geven er aanleiding toe dat de Heidenen den Naam van God lasteren. God toch wordt door de wereld afgemeten en beoordeeld naar Zijn volk. Zou Hij de eenige, de ware God zijn, zoo spreken de Heidenen onder elkander, Hij, wiens kinderen dieven en echtbrekers zijn, huichelaren, die hunne wet hoog houden, om zich ten onzen koste te verheffen, maar ze met de voeten treden, om zich ten onzen koste te verrijken! Wat baat het u dan, o Jood! of gij u al van Godslastering en Sabbatschennis onthoudt, zoo gij door uwe onheiligheid en ongerechtigheid de volken der wereld tot lasteraars maakt, die met Gods Naam en Gods Verbond spotten? Ach! gij bevestigt de droeve profetie, dat gij aan alle plaatsen, waarheen gij verstrooid zoudt worden, stof tot onteering van den Naam uws Gods zoudt zijn, Ez. 36 : 10. Is er nog meer noodig om te bewijzen dat de Jood niets beter, ja, erger in boosheid is dan de Heiden? Dan ligt de slotsom voor de hand: ook de Jood zal verwerpelijk bevonden worden in het gericht, en — elk Christen met hem, die zich vergenoegt met hoorder en leeraar des Woords te zijn.

VAN ANDEL.

VOLKSNOODEN.

Geen *loterij* voor de Boeren!

De drie beroemde „Boeren-Generaals": LOUIS BOTHA, C. R. DE WET, en J. H. DE LA REY hebben dezer dagen een beroep gedaan op de beschaafde wereld, om hulpe te verkrijgen voor de weduwen en weezen, verminkten en verarmden, alsmede voor de onderwijzing en opvoeding van de kinderen huns volks. Dit merkwaardig stuk hadden we reeds eerder willen plaatsen in deze rubriek. Ook nu nog verdient het onder de oogen van de lezers van *De Bazuin* te worden gebracht. 't Is een „Beroep", waarover nog de nageslachten spreken zullen! Het volgt hier.

„Het zal de wereld nog versch in het geheugen zijn hoe de Boeren, na een bangen strijd voor hunne onafhankelijkheid van meer dan twee en een half jaar, eindelijk genoodzaakt zijn geworden de termen van overgave, hun door de regeering van Zijne Britsche Majesteit, Koning Eduard VII voorgelegd, door middel van hunne afgevaardigden te Vereeniging aan te nemen.

Gelijktijdig werd ons door die afgevaardigden opgedragen, ons naar Engeland te begeven ten einde in de eerste plaats op onze nieuwe regeering een beroep te doen, om de ontzaggelijke ellende die door de lengte en breedte der nieuwe kolonies heerscht te verzachten. Slaagden wij hierin niet, dan zouden wij een beroep voor liefdadige bijdragen op de menschelijkheid van de beschaafde wereld doen.

Daar wij er tot dusverre niet in geslaagd zijn de Engelsche regeering te bewegen ons volk verder behulpzaam te zijn, en de nood onbeschrijfelijk hoog is, blijft er voor ons niets over dan ons te wenden naar de volkeren van Europa en Amerika.

In de hachelijke dagen die wij doorworstelden, was het ons en den onzen zoet, gedurig blijken van sympathie uit alle oorden te ontvangen. De geldelijke en andere ondersteuningen aan onze vrouwen en kinderen in de concentratiekampen, en aan de krijgsgevangenen in alle deelen der aarde, droegen oneindig veel bij om het lot van die arme ongelukkigen te verlichten, en wij nemen deze gelegenheid te baat om namens het volk van de gewezen Republieken onzen innigen dank te betuigen aan allen, die ons in het verleden liefdadig hebben ondersteund. Het Boeren-volkje kan nimmer de hulp vergeten, die hetzelve bewezen werd in de donkere ure van zijne beproevingen.

Het volk van de twee Republieken had alles veil voor zijn onafhankelijkheid, en nu de worstelstrijd voorbij is, staat het totaal geruïneerd. Hoewel wij niet de gelegenheid hadden een nauwkeurigen staat op te maken van de verwoestingen, aangericht in de twee Republieken, zijn wij op grond van onze persoonlijke kennis overtuigd, dat er minstens dertig duizend huizen op de boerenplaatsen en bovendien tal van dorpen door de Britten gedurende den oorlog verbrand of vernield zijn.

Onze woningen met de meubelen zijn verbrand of vernield, onze boomgaarden neergeveld, alle landbouwgereedschappen stuk geslagen, molens vernietigd, elk levend dier is weggevoerd of gedood — niets bleef ons, helaas! over. Het land is een woestenij. Ook heeft de oorlog vele slachtoffers geëischt, en het land weergalmt van het geween der hulpelooze weduwen en weezen.

Bovendien behoeft niet te worden herinnerd hoeveel in de toekomst voor de opvoeding van de kinderen onzer burgers zal noodig zijn.

In dezen grooten nood wenden wij ons nu tot de wereld met het verzoek om door liefdadige bijdragen onze weduwen en weezen, onze verminkten en andere nooddruftigen, te hulp te komen en onze kinderen behoorlijk te doen onderwijzen.

Wij wijzen op de verschrikkelijke gevolgen van den oorlog, om onze groote behoefte ter kennis van de wereld te brengen en geenszins om de gemoederen op nieuw gaande te maken. Het zwaard rust nu in de scheede en alle geschillen zwijgen in tegenwoordigheid van zoo groote ellende.

De schade, door den oorlog berokkend, is onbeschrijfelijk groot, zoodat het kleine bedrag dat Engeland, volgens de termen van overgave, zal schenken, zelfs indien tienmaal vermenigvuldigd, geheel en al ontoereikend zal zijn om ook maar de oorlogsverliezen te dekken.

De weduwen en weezen, de verminkten en nooddruftigen, en onze kinderen, voor wie alleen wij dit beroep doen, zullen dus daaruit weinig en in de meeste gevallen niets trekken.

Allle bijdragen zullen gestort worden in een fonds genaamd „Het Generale Boeren-Hulp-Fonds", en dit fonds zal uitsluitend besteed worden om in de behoeften van de personen, voor wie het verzameld wordt, nu en in de toekomst te voorzien.

Wij verzoeken vriendelijk de hartelijke samenwerking van de bestaande comité's in de verschillende landen van Europa en Amerika, en staan nu op het punt die landen beurtelings een bezoek te brengen, ten einde de zaak behoorlijk te organiseeren.

LOUIS BOTHA.
C. R. DE WET.
J. H. DE LA REY."

Dat de aanvankelijke vrucht van dit Beroep, ook in ons land, een toevloed is van milde gaven, verblijdt alle weldenkenden. Dat alle burgers des lands kunnen en behooren saam te werken voor dit goede doel, behoeft niemand onzer lezers te worden betoogd.

We willen nu echter niet verder over dat Beroep spreken, of over de vrucht, maar over een *gevaar*, over een bijmengsel, dat deze goede zaak ontwijden kan.

De *Haagsche* PRO-BOER-VEREENIGING, Pres. Mr. W. de Ridder, Secret. S. H. L. J. de Korte, en Penm. Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland, zond ook aan mij een „dringend verzoek, ons te willen helpen door te trachten in Uwen kring onder kennissen en U bekende personen, zoowel in Nederland als daarbuiten, zooveel mogelijk loten te plaatsen of te doen plaatsen, die wij U gaarne in Commissie toezenden." De voorwerpen der verloting zijn „5000 Kunstwerken" van verschillende Beeldende Kunstenaars in Europa en Amerika.

Tegen *dit* middel om de Boeren te steunen moeten we met alle kracht opkomen. *Loterij* is op zichzelve reeds af te keuren; ze is inderdaad een beroep op het toeval, òf op een bizonder bestuur van God; en wie mag, wie durft dát doen? 't Is daarom zoo kostelijk, dat het Ministerie ons volk eindelijk van den vloek der Staatsloterij zal trachten te verlossen. Maar een *loterij* uit *weldadigheid* is daarenboven een *ontwijding* en *breking* van het doel. 't Is immers een koopen van kansen op een mooi voordeeltje; en dan nog de vertooning maken van liefde, barmhartigheid en alle bijbehoorende heerlijke deugden . . . Foei toch! Het doet mij leed om de mannen, die hun naam en tijd geven voor zulk een slecht middel, dat uitteraard strijdig is met *de goede zaak* van de liefdehulp aan de Boeren. Leed ook voor de Boeren-Generaals, die daardoor al weer in een ietwat moeilijk geval worden gebracht, om n.l. òf zulke onchristelijke practijken te ontzien, òf den schijn te beloopen, dat zij de bereidwilligheid om te helpen, niet eeren.

We nemen de vrijheid, alle Christelijke bladen op te wekken, tegen deze loterij te getuigen; en alle lezers, om met alle kracht een „volledig succes", door het Bestuur begeerd, te helpen verhinderen; en de Generaals, om al zulken helpers toe te roepen: *Non tali auxilio! Zulke hulp niet!* Aan het Bestuur en aan de Generaals zenden we een ex. van dit No.

God zegene dit woord der liefde!

L. LINDEBOOM.

Kampen, 15 Oct. 1902.

MOTIVEERING

van het protest en bezwaar in „Een woord betreffende de zaak der Opleiding."

Aan de Kerkeraden der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Eerwaarde Broeders,

De onderteekenaars van bovengenoemd „Woord" van 2 Oct. j.l., geplaatst in *De Bazuin*, *De Heraut* en andere bladen, bieden thans u de daarin toegezegde *motiveering* ter overweging aan.

Reeds meermalen werdt gij geroepen, *de zaak der Opleiding* te bespreken. En wellicht heeft u dit reeds veel zorg en moeite veroorzaakt, omdat zij aanleiding gaf tot twisting en verdeeldheid onder de broederen.

Hadden al de Kerken zich gehouden aan het *besluit* dienaangaande, genomen bij de vereeniging der beide Kerkengroepen in 1892 — nog versterkt door een woord, bij de onderhandeling gesproken door Dr. A. Kuyper: „in de eerste 25 jaren, tijdens dit meelevend geslacht, moet de Theol. School, als eigen Inrichting der vereenigde Kerken erkend en aangenomen, onaangeroerd blijven bestaan en opbloeien" — de vrede ware gebleven, en de banden der vereenigde Kerken en der leden zouden steeds hechter geworden zijn. Doch dat zoo spoedig en telkens weer terugkomen op de gemaakte afspraak, waaraan wederzijdsche verplichtingen verbonden waren, schokte het vertrouwen, en bracht onrust in de Kerken.

En waar is het einde nog, als men bij de poging om tot één opleiding te komen, zich niet strikt houdt aan de overeenkomst van 1891,92?

Wij behoeven niet geheel de lijdenshistorie sedert 1892 in herinnering te brengen. Het zij genoeg, er even de aandacht op te vestigen, dat op de Gen. Synode te Groningen (1899) het voorstel-Bavinck, dat op de provinciale Synodes over het geheel gunstig was beoordeeld, niet eens in ernstige bespreking kwam, omdat intusschen aan de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit een Hoogleeraar benoemd was: welke benoeming een protest was tegen het te behandelen voorstel-Bavinck; waarop de Synode eenparig besloot: „*den bestaanden toestand te bestendigen en de Theol. School als de inrichting der Kerken voor de opleiding tot den dienst des Woords te handhaven en te bevestigen.*"

Inplaats echter van den bestaanden toestand te bevestigen, gaf *De Heraut*, nog lang vóór een volgende Synode, den raad, dat de Curatoren der beide Inrichtingen, om tot eenheid van opleiding te komen, samensprekingen zouden houden; welke raad spoedig gevolgd werd door een verzoek van sommige Classes aan die Curatoren. Op advies der meeste Hoogleeraren der Theol. School, en met twee stemmen meerderheid van de genoemde Curatoren, werd tot die samenkomst besloten. En ofschoon die samenkomsten meermalen van groote verdeeldheid getuigden, en de onderhandelingen nu en dan dreigden afgebroken te worden, kwam het eindelijk toch tot een resultaat, neergelegd in een Concept-Contract, ter beoordeeling aan de Kerken aangeboden.

Het twistvuur ontbrandde nu opnieuw. Sommige provinciale Synodes wilden er niet op ingaan, andere wijzigden het, met of zonder de bepaling: slechts tot de vereeniging der Theol. School met de Theol. Faculteit te besluiten, als een besluit met zoo goed als alle stemmen op de Gen. Synode genomen kon worden.

Intusschen waren tal van broeders bijeengekomen, die met het Concept-Contract niet konden meegaan, om te beraadslagen, wat in de gegeven omstandigheden te doen. Van hen ging een woord uit tot de Kerken, en zij benoemden een Comité, om naar voorkomende omstandigheden te handelen.

Een onverkwikkelijke strijd volgde in de bladen, waaruit een sterk sprekend verschil van gevoelen bleek.

Zóo kwam de Gen. Synode te Arnhem bijeen. Zij besloot eindelijk, op de vraag in te gaan: òf en hòe tot één opleiding te komen. Ieder gevoelde het gewicht dezer vraag. De belangstelling, de spanning, was groot en algemeen!

Na langdurige beraadslagingen en onderlinge besprekingen kwamen *twee* voorstellen ter tafel, getiteld: het *voorstel-Bavinck* en het *voorstel-Bos*.

Beide voorstellen wezen een weg aan om tot één opleiding te komen. Zij gingen echter beide van een eigen standpunt uit, en de Synode erkende, dat de artikelen in beide voorstellen van uit het standpunt, in het eerste artikel aangegeven, in goede logische orde een weg tot eenheid aanwezen. En omdat het standpunt, vanwaar het één voorstel uitging, verschilde van het standpunt van het ander voorstel, was het onmogelijk, van die twee voorstellen één voorstel te maken. Beide voorstellen werden dan ook naast elkander behandhaafd, terwijl bij de eindstemming het voorstel-Bavinck

25 en het voorstel-Bos 15 stemmen verkreeg. Elf van de veertig broederen wilden toen voortvaren (*voorstel-van Goor*); de negen-en-twintig anderen wilden dat echter niet; en de Synode nam het *voorstel-van Schelven* aan, aldus luidende: „De Gen. Synode, lettende . . . . lettende . . . . acht het niet raadzaam . . . ."

Hiermede was dus, evenals in het besluit der Gen. Synode van Groningen, de bestaande toestand bestendigd. Alle voorstellen tot vereeniging waren weer van de baan, en de Theol. School bleef, naast de Theol. Faculteit, gehandhaafd als „de eigen inrichting der Kerken", overeenkomstig het beding van 1891/92. Uit het besluit der Synode vloeiden dan ook volstrekt niet als consequentie voort, (maar daarmede zijn in strijd), sommige harde of wreede maatregelen, in de laatste morgen-zitting der Synode met betrekking tot de Theol. School genomen; maar wel al zulke besluiten, die tot haren bloei dienstig waren, o.a. om voor wijlen Prof. Wielenga een opvolger te benoemen.

Zóó stonden de zaken toen de Synode uiteenging. De afloop had velen verbaasd, sommigen bedroefd, en anderen verblijd.

Beoordeeling en critiek volgden, als gewoonlijk.

Ter juiste beoordeeling en waardeering willen wij met een enkel woord en in korte trekken *het verschil* aangeven tusschen de *voorstellen Bavinck en Bos*.

Vooreerst zij er de aandacht op gevestigd, dat het *voorstel-Bos* eenheid van opleiding bedoelt, niet minder dan het voorstel-Bavinck. Het spreekt van ééne Inrichting of School der Kerken, welke ook door de Vereeniging erkend wordt als hare Theol. Faculteit, en die, wat het onderwijs betreft, in verband gebracht met de andere Faculteiten der Universiteit, maar zonder in eenig opzicht van de Vereeniging voor H. O. afhankelijk te zijn. Bedoeld werd dus een wezenlijk vrije Inrichting van de Vrije Kerken; zoodat de Vereeniging voor H. O. ook, desgewild, finantiëele banden kon toelaten tusschen de Vrije Universiteit en den Staat, zonder dat dit eenigen invloed zou hebben op deze als Faculteit erkende School, met hare eigene kas, bestuurd en geadministreerd door de Kerken.

Bij het voorstel-Bavinck daarentegen zou de Theol. School verdwijnen, al wordt zij in het begin nog genoemd, en de Theol. Faculteit, als integreerend (wezenlijk tot het geheel behoorend) deel van de Vrije Universiteit, de eenige opleidingsschool zijn, welke ook bij eventueele aanvaarding van Staatssubsidie onmogelijk aan de invloeden van den Staat onttrokken kan worden.

Voorts zou het voorstel-Bos, evengoed als dat van Bavinck, de voordeelen te genieten geven, aan eenheid van opleiding verbonden, niet alleen voor de Kerken, maar vooral voor de Hoogleeraren en de studenten. De Hoogleeraren zouden elkander vriendschappelijk en wetenschappelijk kunnen genieten, terwijl al de studenten konden profiteeren van den omgang met alle Hoogleeraren en met elkander. Immers wil ook het voorstel-*Bos* de School der Kerken, verbonden met de andere Faculteiten, in een en dezelfde plaats gevestigd hebben.

Beweert men hiertegen, dat dit een meer los verband is, en niet geheel beantwoordt aan de Universiteits-idee, noch aan het „souverein in eigen kring," dan merken wij op, dat het voorstel-Bavinck ook door dit bezwaar gedrukt wordt (immers ook blijkens de gereserveerde houding van den Curator der V. U. Ds. van Schelven, jegens dat voorstel, o.a. in zake de benoeming), en dat het toch beter is een praktischen weg te volgen, dan zich blind te turen op een z.g. wetenschappelijken vorm, waaraan noch de Kerken, noch de bevordering der Christelijke wetenschap werkelijk iets heeft.

Wij zouden nog veel ten gunste van het voorstel-Bos kunnen zeggen, en evenzoo ten nadeele van dat van Bavinck, doch willen er ditmaal niet verder op ingaan. Wij hopen na dezen nog wel gelegenheid te hebben, in bijzonderheden daarop te wijzen. Het bovengenoemde is voornamelijk gezegd om de beschuldiging te weerleggen, dat het voorstel-Bos, en dus de minderheid, geen eenheid van opleiding *wilde*.

Overigens sluiten wij ons geheel aan bij de „Verklaring" van de minderheid der Arnhemsche Synode, dat het voorstel-Bavinck niet aannemelijk is, omdat het niet in overeenstemming is met het door alle vereenigde Kerken in 1891/92 aanvaarde beding betreffende een eigen inrichting ter opleiding tot den dienst des Woords," en tevens „niet voldoende rekent met het recht, de vrijheid en den vrede der Kerken" Alle Kerkeraden, die met deze „Verklaring" instemmen, raden wij met aandrang, daarvan spoedig openlijk getuigenis te geven, en de Classes daartoe op te wekken.

Toen nu de meerderheid der Synode in het voorstel-Bos niet kon komen, en het evenmin geraden vond dat van Bavinck uit te voeren, hadden de Kerken, beide voorstellen vernomen hebbende, tot de volgende Synode kunnen oordeelen, of en hoe het langs één dier voorstellen tot ééne opleiding zou kunnen komen, dan of er misschien een weg was te vinden, nog uitnemender dan die beide. Bij kalm nadenken en broederlijke discussiën kon men zóo verder komen ter oplossing van het moeielijk vraagstuk, zonder dat de Kerken werden geschokt, of tot scheuring aanleiding was.

Doch wat gebeurde?

Op eens komt het gerucht, dat de Hoogleeraren Dr. Bavinck en Biesterveld benoemd waren tot Hoogleeraren aan de Theol. Faculteit, en die benoeming zouden aannemen ook. Dat dit niet maar een los gerucht was, doch op feitelijke handeling of onderhandeling steunde, wisten wij aanstonds. De Hoogleeraren hadden dat onderling in orde gemaakt, al waren toen ook nog niet de Curatoren en Directeuren der Vereeniging gehoord. Er was toezegging van de benoeming gedaan, en die toezegging was aangenomen ook. Dat zoo iets officieus, geheel informeel, aan de Vrije Universiteit geschieden kon, wisten we niet; doch dat geeft te denken!

Later is de officiëele benoeming gevolgd, en hebben de beide Hoogleeraren die benoeming aangenomen.

Zoo iets keuren wij ten zeerste af.

Op zichzelf had de Vereeniging het recht tot de benoeming; doch wat op zichzelf kan en mag, is in gegevene omstandigheden wel eens hoogst afkeuringswaardig. En dat is hier het geval. Wij noemen het een gewelddadig ingrijpen in den rustigen gang der zaak. Het is alsof de Vereeniging, onder leiding van de Hoogleeraren aan de Theol. Faculteit, heeft willen zeggen: nu de Synode ons de Theol. School met al hare Hoogleeraren en studenten niet heeft willen geven op voorwaarden, ons tot genoegen, zullen wij, door de benoeming der beide Hoogleeraren Dr. Bavinck en Biesterveld, de Theol. School verzwakken en zóo haar voortbestaan onmogelijk maken. Wat wij langs Kerkelijken weg niet verkrijgen konden, zullen wij langs een anderen weg zien machtig te worden.

Ook dát geeft te denken!

Op zichzelf hebben genoemde Hoogleeraren het recht, eene voorloopige benoeming, gevolgd door eene officiëele benoeming, aan te nemen; doch of het in gegevene omstandigheden, onmiddellijk na de Synode, geraden, ja geoorloofd was zich los te rukken, laten wij aan hun geweten en aan de beoordeeling der broederen in het algemeen over.

Wij gelooven, dat zulk eene handeling verkeerde hartstochten in beweging brengt, en 't gevaar voor scheuring zeer vergroot Tenzij de meerderheid der Kerken, gelijk wij verwachten, zal zeggen: Zóo laten wij de Theol. School niet vernietigen; en wij zullen nu, meer dan ooit, voor haar blijvend bestaan zorgen!

En wat nu de motie van den Kerkeraad van Rotterdam A aangaat, daarin zeker straks door meer Kerkeraden en misschien ook Classes gevolgd, wij kunnen niet anders dan ons leedwezen er over uitspreken.

Al weer zij gezegd: op zichzelf bestaat het recht, dat Kerkeraden en Classes het daarheen sturen, dat twee provinciale Synodes een vervroegde Gon. Synode samenroepen. Doch men vergete niet, dat de gebruikmaking van dit recht voor gevallen van geheel anderen aard toegestaan en geoorloofd is. Er kunnen n.l., kort na een Synode, gevallen voorkomen, niet te voorzien op een gehouden Synode, voor één of meer provinciën, of ook voor al de Kerken van het hoogste belang, waarover met der haast beslist moet worden, om de ernstige gevolgen van het geval. Dan moet van dat recht gebruik gemaakt kunnen worden. Dit geval komt thans echter niet voor. Integendeel. Al de Kerken wisten wat aanhangig was, en over dat geval is door de Gen. Synode beslist.

Moet men nu op zulk eene beslissing zoo haastig terugkomen, en besluiten eener Synode, waartegen niemand bezwaar heeft aangeteekend, trachten ongedaan te maken? Geeft dat niet den schijn, alsof Kerken van twee provincies, die voor het meerendeel hun zin niet kregen, nu met geweld hun zin willen doordrijven? Is dat geraden? Moet aan zoo iets voet gegeven worden in onze Geref. Kerken? Is dat *recht*? Is dat ook wel gewenscht met het oog op den welstand der Kerken? Zóo toch brengt men de Kerken niet alleen in onrust, maar geeft aanleiding dat er twee groepen van Kerken, en in één Kerk twee groepen van leden komen die tegen elkander over komen te staan en zich van elkander verwijderen. Dat is spelen met vuur. Dat gelijkt op de begeerte om scheuringen in de Kerken aan te richten.

Dat mag niet!

Wie geloof heeft voor zijne zaak, haast zich niet. Deze haast verraadt gevoel van zwakheid, òf overmoed.

Men zegge toch niet: er moet eenheid van opleiding komen; want het gewenschte daarvan bestrijdt niemand. Men vechte toch niet tegen het niet bestaande. Het is slechts de vraag: *hoe* komen wij tot één opleiding, *met gemeen overleg* en *toestemming?* En laat dan de één het voorstel-Bavinck en een ander dat van Bos eens goed bestudeeren, en duidelijk omschrijven, wat er in zit voor de Kerken, voor de School enz. *Nu* weten de meeste Kerkeraden, en zelfs Classes misschien, dat inderdaad *niet*. Of laat men een nog beteren weg aanwijzen Zoo zou men misschien tot eenheid van overtuiging kunnen komen; *nu*, overhaast te werk gaande, zeker *niet*. Immers, uit den kring der Vereeniging willen velen het voorstel-Bavinck, doch op de Gen. Synode zeide Ds. v. Schelven reeds, dat hij het zóó in zijnen kring niet zou kunnen verdedigen. En aan den anderen kant zijn velen, die slechts schoorvoetend met het voorstel-Bos mede zouden gaan. Maar hoe is dan nu op een vervroegde Synode eenheid te verkrijgen? Of wil men soms waarlijk maar het eene òf het andere voorstel doordrijven, zoodat er scheuring tusschen de Kerken en in de plaatselijke Kerken ontstaat?

Neen, dat mag niet; men dwinge en dringe toch niet. Daarover is des Heeren goedkeuring niet te verwachten. En Zijne goedkeuring hebben wij noodig om zegen te kunnen verwachten op onze handelingen.

Dat dringen en dwingen om tot eene vervroegde Gen. Synode te komen, hindert al aanstonds de Curatoren der Theol. School in hunne handelingen. Zij besloten in de vacature van wijlen Prof. Wielenga te voorzien, en inmiddels moet nu ook nog in de vacatures van de Prof. Dr. Bavinck en Biesterveld voorzien worden. Zou men misschien wenschen, dat zij *die* benoeming uitstelden met het oog op zulk een geforceerde vervroegde Synode, en daardoor mede de School der Kerken hielpen afbreken? Deed men dan maar niet beter, ronduit te zeggen, wat hier en daar reeds gefluisterd wordt: de Theol. School moet opgeruimd worden? —

En hiermee, geliefde Broeders, hebben wij onze conscienties ontlast. En dat niet om dan voorts lijdelijk toe te zien en te berusten, maar wij hebben hierin onze innige overtuiging uitgesproken, die wij wenschen te verdedigen bij alle voorkomende gelegenheden, en aan allen ter ernstige en biddende overweging aanbevelen. Wij herhalen ten slotte, wat in het „Woord over de zaak der Opleiding" is gezegd: van stonden aan worde op de Kerkelijke Vergaderingen tegen bovengenoemde bedenkelijke handelingen getuigd!

Met broedergroete en heilbede,

Mede namens de overige broederen,
T. Bos.
G. Elzenga.
M. Noordtzij.

21 *October* 1902.

Ingezonden.

Aan Prof. M. Noordtzij.

Hooggeleerde Heer en Broeder,

In het vorig nummer van „*de Bazuin*" lazen wij in een stuk van Uwe hand o. a. dit (waarin wij voor de duidelijkheid eenige woorden cursiveeren):

„Nog geen maand na de Synode werd de mare vernomen, dat de Prof. Bavinck en Biesterveld tot Prof. aan de Vrije zouden benoemd worden en — die benoeming zouden aannemen. En voorts, dat een poging moest worden gewaagd om dadelijk weer een Generale Synode bijeen te doen komen; *daarvoor toch zouden de Classen in de Prov. Z.-Holland en Friesland wel te spannen zijn.* En spoedig werd alzoo in den kerkeraad van Rotterdam *A en dien van Leeuwarden* voorgesteld."

Wij lazen dit — om maar geen ander woord te gebruiken — met *bevreemding*.

Of er ergens Classes of Kerkeraden gevonden werden, die bij wijze van trekdieren „wel te spannen zijn" voor wat anderen willen en bedoelen, weten wij niet. Misschien is 't U wel bij eigen ervaring bekend en behoort het naar Uwe opvatting mede tot de *vrijheid* der Kerken, die U zoo na aan 't harte ligt.

Wij echter hebben van die vrijheid een eenigszins *andere* opvatting. Wij meenen zelfs, dat we van ons doen en laten U geene verantwoording schuldig zijn. Maar *om der waarheid wille* mogen wij niet onweersproken laten wat door U in bovenstaande regelen met name den kerkeraad van Leeuwarden in het openbaar wordt aangewreven. Ook van de geheime agenten of correspondenten in dienst van de bekende „Commissie van vigilantie" mag toch gevorderd, dat zij tenminste der *waarheid* getrouw zullen blijven en niet door het opzenden van onjuiste en leugenachtige berichten oorzaak worden, dat ons Kerkelijk leven nog meer vergiftigd wordt.

Om ons te zuiveren van den blaam, in bovenstaand schrijven ons opgelegd, volstaan wij met de volgende mededeelingen:

1. dat de kerkeraad van Leeuwarden tot geenerlei hand- of spandienst, van wie ook, zich geleend heeft of zich denkt te leenen; en dat hij daartoe zelfs niet in verzoeking kwam, aangezien *niemand*, hetzij rechtstreeks, hetzij zijdelings, hem tot iets dergelijks aangezocht heeft;

2. dat een *voorstel*, om aan te dringen op een vervroegde Generale Synode, of daartoe meê te werken, in geen zijner vergaderingen ook maar ter tafel is geweest, en bij zelfs niet inziet, wat „*in de gegeven omstandigheden*" zulk een vervroegde Synode zou baten;

3. dat om deze reden ook de *Classe* Leeuwarden in hare vergadering van 15 Oct. j. l. een daartoe strekkend voorstel der Kerk van Hallum voorshands *niet* heeft aangenomen; in afwachting of er misschien — want de Heere regeert! — nog een weg *geopend* moge worden, waarin men de zoo gewenschte eenheid in de opleiding tot den dienst des Woords met algemeene instemming zou kunnen bereiken.

Deze eenvoudige mededeelingen mogen voldoende zijn, om tegenover Uw verdachtmakend schrijven de *waarheid* in 't licht te stellen en tevens te doen blijken, dat althans de Kerkeraad van Leeuwarden *niet* het voorbeeld wenscht te volgen van hem, die een eenmaal genomen besluit der Generale Synode niet eerbiedigen en terstond weer buiten werking zoeken te stellen.

Met verschuldigde hoogachting,

De Raad der Geref. Kerk van Leeuwarden,
J. D. v. d. Munnik, *h. t. Praeses.*
W. C. van Munster, *Scriba.*

Leeuwarden, 20 Oct. 1902.

ONS ANTWOORD.

De Red. was zoo goed ons naar gewoonte met voorafgaand schrijven in kennis te stellen, waarvoor wij haar gaarne onzen dank betuigen. Op den brief zelf kunnen wij gelukkig met een kort woord volstaan.

Ik schreef inderdaad: „En spoedig werd alzoo in den kerkeraad van Rotterdam en dien van Leeuwarden voorgesteld." Zoo waar als dit van dien van Rotterdam was en is, zoo *onjuist was 't van dien van Leeuwarden.*

Ik was, zooals mij 17 Oct. een vriend uit Leeuwarden verzekerde, op dit punt verkeerd ingelicht. Onmiddellijk schreef ik hem 18 Oct. terug, dat dan mijn berichtgever zich zeker in den plaatsnaam vergist had en ik dit gaarne in de volgende *Bazuin* zou herstellen.

Ik kan dus op dit punt gemakkelijk den „Raad der Ger. Kerk van Leeuwarden" mijne welgemeende verontschuldiging aanbieden.

Dat echter de vergissing in een naam niets afdoet aan de kracht van mijn betoog in mijn stuk „Helaas", wordt door ieder, die doordenkt, allicht begrepen. Immers, de *juistheid* van de mare zelf, waarvan ik toen gewaagde, was reeds bevestigd door hetgeen Ds. Bos en ik te Amsterdam op 19 Sept. van Dr. Bav. c. s. vernamen, zooals ik toen mede in mijn stuk heb vermeld.

Of het nu den kerkeraad van L. eert om terstond maar van *verdachtmaking* en *blaam* te spreken, laat ik gerust aan anderen ter beoordeeling over.

Maar zeker is, dat ik, ofschoon ik er Voorzitter van geweest ben — sinds weken geen „Commissie van vigilantie" meer ken, en dat *ik* nimmer van „de geheime agenten of correspondenten, in dienst van die Commissie" heb gehoord.

Al 't overige in des kerkeraads schrijven kan ik laten voor hetgeen het is, wijl 't mij niet raakt.

M. Noordtzij.

22 October 1902.

CHRISTELIJKE BOND VOOR ZIEKENVERPLEGING.

In de algemeene vergadering, gehouden 2 Oct. j.l. in het gebouw Irene te Utrecht is de Christelijke Bond voor Ziekenverpleging geconstitueerd. Op deze vergadering echter kon niet worden afgedaan, wat aan de orde was gesteld. De ontwerp-statuten, door de commissies „Bloemendaal" en „Veldwijk" der vergadering ter bespreking voorgelegd, konden om des tijds wille niet worden afgehandeld. Een Hoofdbestuur kon evenmin worden gekozen. Een *tweede* algemeene vergadering zal dus moeten gehouden worden. Omtrent de belangrijkste artikelen, bevattende *Doel*, *Grondslag* en *Leden* van den Bond, is een beslissing genomen. Als *doel* van den Bond werd met algemeene stemmen aangenomen: „De bevordering der Ziekenverpleging in Christelijken geest en de behartiging van de geestelijke en stoffelijke belangen van hen, die in den arbeid der verpleging werkzaam zijn." Tot *grondslag* werd met 53 tegen 3 stemmen aangenomen: „de Heilige Schrift, naar de verklaring der Geref. Belijdenisschriften: de Belijdenis, de Catechismus en de vijf artikelen tegen de Remonstranten," nadat eene andere formuleering, op de vergadering ingediend, met 42 tegen 14 stemmen was verworpen. Het *leden*-artikel, met 35 tegen 21 stemmen aangenomen, luidt aldus: „Gewone leden kunnen zijn allen, die in den arbeid der verpleging werkzaam zijn en met doel en grondslag van den Bond instemmen, met dien verstande, dat van de verpleegsters en verplegers in engeren zin alleen zij toegelaten worden, die gediplomeerd zijn of twee jaren achtereen zich aan de verpleging hebben gewijd. In twijfelachtige gevallen beslist het Hoofdbestuur." Vooraf was een ander artikel met ruimer opvatting omtrent het lidmaatschap, met 31 tegen 25 stemmen verworpen. (Met instemming met den grondslag is bedoeld: haar voor den Bond als zoodanig te aanvaarden.) Na de beslissing omtrent bovenstaande artikelen werd de Commissie voor „Bloemendaal" door de vergadering opgedragen, voor de verdere regeling en uitvoering der zaken te zorgen, tot op de tweede algemeene vergadering een Hoofdbestuur kon worden gekozen. Ingevolge deze opdracht verzoekt de Commissie allen, die als lid van den Bond wenschen toe te treden en aan de voorwaarden van het lidmaatschap voldoen, hunne namen en adressen aan den Secretaris te willen opgeven. De tweede algemeene Vergadering zal D. V. gehouden worden op 18 Nov. e.k. in het gebouw Irene (Keistraat) te *Utrecht* te 12 uur. De ontwerp-Statuten, die alsdan zullen worden besproken, worden op aanvrage toegezonden.

Namens de Commissie,
J. Vonk, *Secr.*
„*Bloemendaal*" *Loosduinen.*

Boekaankondigingen.

Korte Lijnen uit de Kerkgeschiedenis, getrokken door T. Bos, v. d. m. te Dokkum. Groningen, Jan Haan, 1902.

Deze schets der Kerkgeschiedenis, ontworpen door Ds. Bos te Dokkum, verdient warme aanbeveling. Er wordt een helder, zaakrijk, en tevens beknopt overzicht in gegeven van heel de historie der Christelijke Kerk, van den Pinksterdag af tot het begin dezer eeuw toe. De bijzonderheden zijn weggelaten, maar de groote gebeurtenissen, goed geordend en gemakkelijk gegroepeerd, treden daardoor te duidelijker op den voorgrond. Voor onderwijzers, die zich voor het na-examen voorbereiden, en voor ontwikkelde gemeenteleden, die in de geschiedenis van Christus' Kerk belangstellen is het werkje van Ds. Bos eene geschikte lectuur. Zelfs studenten in de theologie mogen dankbaar zijn, als ze alles weten, wat er in staat. Van harte hopen wij dan ook, dat de arbeid van den Schrijver rijkelijk beloond moge worden en ze voor velen tot nut en tot zegen zij.

—

Vraagboekje over de Bijbelsche Geschiedenis en de waarheden des Bijbels. Ten vervolge op Borstius, door H. de Cock. Elfde druk. Groningen, G. J. Reits, 1902.

De vraagboekjes van wijlen De Cock zijn algemeen bekend. Ze hebben geen aanbeveling meer noodig. Van het bovengenoemde verscheen thans reeds de *elfde* druk, wel een bewijs, dat het zeer veel gebruikt wordt en in het gebruik aan de gestelde eischen voldoet. Moge het ook in deze nieuwe uitgave bijdragen tot verbreiding der kennis van Gods Woord.

—

Calvinisme en Methodisme. Eene lezing gehouden voor Patrimonium door J. Bouma, Boekhandelaar te Akkerwoude. Sneek, Van den Brug en Wiersma.

De geachte Schrijver heeft in deze lezing eenige gedachten van Dr. Kuyper trachten te verwerken en ze zoo voor eene afdeeling van Patrimonium ten gehoore gebracht. Het valt te betwijfelen of dit den redenaar gelukt is. Calvinisme en Methodisme zijn geen verschijnselen, waaraan men met enkele groote woorden recht kan laten wedervaren. Het karakter der lezing wordt openbaar uit deze één teekening: Dr. Kuyper heet de man, *die door zijn machtigen reuzengeest Amerika veroverd heeft voor het Calvinisme!* Sapienti sat, dat wil zeggen, de wijze heeft hier genoeg aan.

ADVERTENTIËN.

Getrouwd:
EMILE ADRIAAN KEUCHENIUS,
Arts,
en
LOUISE ROORDA.

Scheveningen,
16 October 1902.

De Heer en Mevrouw KEUCHENIUS-Roorda betuigen hun hartelijksten **dank** voor de vele blijken van belangstelling, bij gelegenheid van hun huwelijk ontvangen.

De Heere verblijdde ons heden met de voorspoedige geboorte van een **zoon.**

H. HANGELBROEK, v. d. m.
E. HANGELBROEK—Duursema.

Vijfhuizen (Haarl. meer),
15 Oct. 1902.

Aan allen, die van hunne belangstelling in mijn **veertigjarig ambtsfeest** blijk gaven, betuig ik mijn hartelijken **dank.**

J. HESSELS, v. d. m.

Zwolle,
20 October 1902.

Voor de vele bewijzen van belangstelling, op den 14 October j l. ondervonden, betuigen wij mede namens de Familie onzen hartelijken **dank.**

A. SCHEELE Jz.
en Echtgenoote.

Terneuzen,
21 Oct 1902.

SOLI DEO GLORIA!

Zoo de Heere wil en zij leven hopen onze geliefde Oom en Tante

W. Krôhne
en
E. van Anken

op Zaterdag 1 Nov. a.s. hunne **25-jarige Echtvereeniging** te herdenken.

Dat de Heere hen nog lang spare, is de wensch van hun Neef en Nicht

F. H. van Anken.
G. H. van Anken.

Winschoten,
22 Oct. 1902.

Heden nam de Heere van onze zijde weg onzen geliefden Echtgenoot en Vader, den Heer

Willim Barend Broekhuis,

in den ouderdom van bijna 77 jaar.

Wed. W. B. Broekhuis—van Seters.
H. J. Broekhuis.

Stellendam, Zaandam, } 12 Oct. 1902.

Hedenmorgen om 4 uur ontsliep onverwacht mijn innig geliefde Echtgenoote

Anje Wiersinga,

in den gezegenden ouderdom van 77 jaren, nadat wij ruim 51 jaren lang door den band des huwelijks waren vereenigd.

Moeilijk was de weg langs welken de Heere, inzonderheid gedurende de laatste 21 jaren, haar heeft geleid; de gedachte evenwel, dat zij thans rust van haren strijd in den schoot van Jezus, is balsem voor mijn gewond gemoed.

P. K. MEIJER.

Uithuizermeeden,
15 Oct. 1902.

Heden overleed tot onze diepe droefheid, zacht en kalm, in de hope des eeuwigens levens, mijn geliefde Echtgenoot en onzer kinderen zorgdragende Vader

Harm K. v. d. Veen,

in den gezegenden ouderdom van 84 jaren en 2 maanden. Ik mocht bijna 60 jaren in een gelukkigen echt met hem verbonden zijn.

Mede namens Kinderen en Kleinkinderen,
Wed. H. v. d. VEEN.

Gasselternijveen,
18 October 1902.

De donkere veenkolonie van Nieuw-Dordrecht in Drente's Z.-Oosthoek.

Ontvangen tot oprichting van een Christ. School a v.:

Aalten Joh. Staal f 1; Abcoude J. v. A. f 1; Alblasserdam G. K. f 2,50; N. N. f 1; Akmarijp J. Jonkmans f 2,50; Almelo G. K. f 2,50; Alphen J. W. E. f 2,50; A. v. N. f 2,50; T. E. f 1,50; Apeldoorn Dames Kropff f 2; Amsterdam N. N. f 2,50; X. J. 1217 f 25; Prof. Rutgers f 2,50; M. D. f 1; R. v. d. Wal f 1; fam. Landweer f 6,50; Arnhem M. K. f 2,50; Gravin v. Limb. Stirum f 2,50; Baambrugge v. Coev. Adriani f 10; Beetgum N. de Boer f 2,50; Bergen-op-Zoom G. K. f 3; Tabitha f 5,30; Berlikum (Fr) G. K. f 2; Berkel en Roderijs F. M. K. f 5; Besum G. K. f 1,50; Bierum G. K. f 4; Bleiswijk v/d schoolkind. f 1,30; Bodegraven G. K. f 3; Blokzijl J. H. Pen f 2; Bolsward G. K. *A* f 5; Boskoop G. K. f 23,70; X. f 15; Bunschoten G. K. *A* f 5; Delft Mej. C. M. f 1; uit het Zondagsbusje f 4; Mej. E. J. E. G. f 2,50; Delfzijl G. K. f 3; Dokkum G. K. *B* f 3; Dordrecht L. C. Oranje f 1; Doesburg G. K. f 2; Ede G. K. f 3; Tulp f 4,50; A. v. Heukelom f 1; Enkhuizen Ch. J.-D.-Ver. f 8,50; Gouda Mej. J. Zeldenrijk uit het huisbusje f 5,94; G K. *B* f 5; Gorinchem H. J. v. Andel, Kantz f 10; 's-Hage Ds. A. H. Gezelle Meerburg f 2,50; Mr. O. J. H. Graaf v. Limb. Stirum f 10; Groningen H. Brouwer f 1; Grijpskerk G. K. f 2,50; Haarlemmermeer G. K. f 2,50; Harderwijk J. Koopsen f 5; Mevr. Wed. te Winkel f 2,50; Hazerswoude G. K. f 3; Heerjansdam M. C. de Graaff f 1; 's-Bosch P. G. v. d. Berge f 2,50; Hijlaard G. K. f 2; Hilversum A. Smit f 20; C. J. Rodius f 1; Hallum S. J. Alkema f 1,25; St.-Jac.-Parochie G. K. f 1; Kampen Wed. B. Gunnink f 10; X. Y. Z. f 25; Katwijk a/Zee N. N. f 2,50; Koudekerke G. K. f 3; Kruiningen G. K. f 1; Kralingen T. S. f 25; Landsmeer G. K. f 1,50; Leek H. Schuil f 2,50; Leiden D. R. f 2,50; Mej. V. f 2,50; J. H. O. f 2,50; Leiderdorp L. voor de Chr. School f 2,50; G. K. f 3; Leiden Wed. J. v. Dijk f 2,50; Makkum J. J. Alkema f 5; Marken G. K. f 1; Meppel J. v. Dijk Lz. f 5; L. v. Dijk Jr. f 2,50; Minnertsga G. K. f 2,50; Montfoort B. K. f 1; N. N. f 0,50; Nichtevecht Banderman f 2; Nijkerk (O.) G. K. f 5; Nijverdal G. K. f 5; Oppenhuizen G. K. f 2; Oosterend G. K. f 7,50; Purmerend Mej. Verveen f 2,50; Reeuwijk G. K. f 3; Reitsum G. K. f 5; Rotterdam Joh. de H. f 10; Rijswijk H. v. Soest f 0,80; Scheveningen G. K. *B* f 4; Schiedam P. S. f 1; Schoonhoven J. Tafia van schoolboekjes f 2,83; G. K. *B* f 5; Serooskerken G. K. f 10; Sliedrecht Ger. J.-V. f 7,10; Sneek „voor geestel. nood" f 1; N. N. f 2,50; Spannum Mej. A. M. Coolsma f 2,50; Spijk G. K. *B* f 2,50; Spijkenisse G. K. f 2,50; Stad a/Haringvliet G. K f 3; Steenwijk G. K. *B* f 3; Stroobos G. K. f 4; O.-Souburg G. K. f 1,50; Urk G. K. f 7,50; Velp A. Visser f 10; Voorschoten H. A. f 1; Mej. E. B. f 5; K. v. K. f 5; G. K. f 5; Vrouwenpolder G. K. f 3,50; Waddingsveen G. K. f 1,50; Watergraafsmeer G. K. f 1; Wassenaar A. de Lange f 2,50; Westmaas G. K. f 2,50; Workum G. K. f 3; Zaandam de fam. Out f 3; G. K. f 5; Zeist Mevr. Wed. G. A. Hoogeveen f 25; H. J. Hoogeveen f 25; Zegwaard G. K. f 1; Zetten Ds. Pierson f 100; Zevenbergen G. K. f 2; Zevenhoven G. K. f 1; Zuidlaren uit het kerkzakje f 2,50; G. K. f 1,50; Zutphen J. v. Dijk f 11; Mej. Wed. Jolink Mol f 1; Zwolle G. H. f 1; Zwijndrecht Wed. Duijser f 2,50; Zwammerdam G. K. f 1.

Hartelijk zeggen wij de brs. en zs. dank voor de bereidwilligheid en bovenal voor den spoed, waarmede zij aan onzen noodkreet gehoor gaven.

Hoe velen echter zijn tot onze teleurstelling nog in gebreke gebleven om in dezen bijzonderen nood voor ditmaal, zonder uitzondering, met hunne hulp ons bij te staan.

Daarom bidden wij u nogmaals dringend in 's Heeren Naam, brs. en zs., en inzonderheid de Kerkeraden, och, helpt ons eens op onovertroffen wijze in onzen grooten nood!

Als spoedige en krachtige hulp komt, kunnen wij onder Gods zegen het socialisme en het openbaar onderwijs, het ongeloof, vóór zijn, en kan in onze donkere veenkolonie met haar snelle ontwikkeling de banier van Christus schitterend vooropgaan.

Wilt ons dan helpen om de eere van Christus!!!

Heilbiddend uw br. in Chr.,
Ds. G. J. D. AALDERS.

NIEUW-DORDRECHT,
18 Oct. 1902.

Opleiding Boekhandel.

Bij den Boekh. J. J. BERENDS te AMERSFOORT kan een **net JONGMENSCH** (extern) geplaatst worden ter opleiding.

's-HEERENLOO.
Algemeene Vergadering

op **Maandag 27 October a.s.** des middags **één ure** in de Kerkekamer van de **OOSTERKERK** te **UTRECHT**.

Van twaalf tot één ure zal gelegenheid gegeven worden iets te gebruiken.

Belangstellenden worden tot deze samenkomst dringend uitgenoodigd.

Het Bestuur,
J. C. VAN SCHELVEN, *Voorz.*
F. KORTLANG JEZN., *Secret.*

STEENWIJKER
BEDDEN FABRIEK,

opgericht in 1889.
Gezuiverde, Gewasschen en Gestoomde nieuwe Veeren.

Citchn, Wollen en Molton dekens en Bedtijken in alle soorten.

Linnen bedtijken in het blauw met koorden, in het rood zonder koorden.

No. 1. **Het nieuwe Reclamebed** w.o. een Wollen, een Citchen, een Molton deken, voor 2 pers. 50 pd. veeren, geen grooten, 1 tijk en een bed, peluw, 4 kussens, overtrek voor bed en peluw voor f 33, en voor f 35.

Een extra 2-pers. Bed, waarin 42 pd. v., ook voor f 33 of f 35, met 50 pd. veeren, verder ook f 38, f 40, f 45, f 50. PRIMA KAPOK.

Een satijnbed met prima Kapok w.o. een Wollen, Citchen en Molton deken en een Overtrek, 1 bed, 1 peluw, 2 kussens voor f 24.

1 gewoon Bed, prima Kapok als bovenstaande voor f 22,50.

Er is nog nooit eenige aanmerking gemaakt.

Veeren tot in de fijnste soorten voorradig, rembours, vrij zicht en monsters gratis.

Boven f 10 franco. Veeren 30, 35, 40, 50, 60, 70, 80 cent, f 1, f 1,20.

J. KETEL Rz.,
Z/z. Markt, Steenwijk.

DOET UW VOORDEEL

en keuze uit onze **5 heerlijke**
Mélanges Reclame Theeën.

per 2½ kilo franco rembours	**No. 1. f 3,90**
	No. 2. - 3,75
	No. 3. - 3,50
	No. 4. - 3,25
	No. 5. f 3,00

SLUIK en Van der WAL's
THEEHANDEL.

Harlingen.

Voor puike kwaliteiten wordt ingestaan.

ORGELS!

in eigendom te bekomen door met huur af te betalen van af de eenvoudigste tot de duurste. Men vrage s. v. p. teekeningen met prijsopgave en 100en getuigschriften van tevredenheid Adres:

GROENEVELD's
Orgelhandel,
SNEEK.
N.B. Goede gebruikte ORGELS van af *f* 25.—

BERGERAC TINTO.

(Avondmaalwijn) *f* **0,85 per fl.**
Grieksehe Muscaat (Samos) *f* **0,70 per fl.**
Medoc (landwijn) *f* **0,50.** »

Deze landwijn wordt evenals de BERGERAC TINTO door verschillende H.H. Predikanten zeergeprezen en aanbevolen.

Bestellingen per Anker franco.

DE VLIJT - VOORSCHOTEN.

HUWELIJK.

Voor jongelieden, die in het huwelijk wenschen te treden, is op het mooiste gedeelte van het Sarphatipark te Amsterdam te huur, een **modern BOVENHUIS**, huurprijs **f 300.—** per jaar. Onmiddellijk te aanvaarden.

Te bevragen bij de Makelaars TEIXEIRA DE MATTOS & VAN DER VIJGH, Sarphatipark 135 te AMSTERDAM.

BIJZONDER KOOPJE.

W. à BRAKEL, Redelijke Godsdienst, nieuwe uitgaaf, 2 groot octavo deelen, ruim 2000 bl. met portret, prachtige uitgaaf in 2 soliede half chagrijn leeren banden. Geheel nieuw f 12.50. Tijdelijk voor **f 6,75**. Verkrijgbaar bij

C. de Boer Sz. te Sneek.

Termijnbetaling van af **10 CENTS per dag.**

SOLIEDE ORGELS

in prijzen van af *f* 40.—
Gratis Handleiding en Toetsenlooper.
Honderden dankbetuigingen.
Vraagt gratis **Catalogus** en conditiën.

JOH. DE HEER,
Rotterdam, Noordmolenstraat 71.

BOEKVERKOOPING.

De Boekh. **J. H. BOS** te **Kampen** zal op **30 en 31 October** eene belangrijke

Boekverkooping

houden, waaronder de bibliotheken van wijlen de Predik. W. A. DEKKER en A. v. D. LINDEN.

De Catalogus wordt op aanvraag fr. toegezonden.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

BLIJVEN OF HEENGAAN?

Een vraag en een antwoord

DOOR

Dr. H. BAVINCK.

80 cent.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan, en wie het bedrag aan den Uitgever zendt, ontvangt het **franco** p. post.

Verschenen bij **JAN HAAN** te *Groningen*:

De Bijbelsche Geschiedenis
en
Verstandelijke Vorming,

DOOR

J. DE GROOT,

Hoofd der Chr. School te Hoogkerk.

f **0,70,**

in linnen stempelband *f* 1,—.

Is verschenen:

HET EVANGELIE

NAAR DE BESCHRIJVING VAN

LUKAS

AAN DE GEMEENTE TOEGELICHT

DOOR

J. VAN ANDEL,

Pred. te Gorinchem.

Prijs ingen. ***f* 3,50.** Geb. ***f* 4,—.**

Leiden. **D. DONNER.**

Bij **D. DONNER** te **Leiden** is verschenen:

VIJFTIENDE ZESTAL
KERSTLIEDEREN

voor Scholen en Huisgezinnen,
OP BEKENDE WIJZEN,

DOOR

D. VAN WIJCK.

Prijs 3 cent, 100 Ex. *f* 2,25, 250 Ex. *f* 4,50, 500 Ex. *f* 7,50.

Op aanvrage is een ex., ook van een der vorige Zestallen, ter kennismaking te bekomen.

DE NIEUWE DRUK

van

Het Nieuwe Testament

met volledige Kantteekeningen van den Staten-Bijbel is gereed. Het boek is 1045 *bladz. groot, en kost in fraaien halflederen band. f* 4,50.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Kampen. *ZALSMAN.*

OPLEIDING.

Verschenen bij JAN HAAN te GRONINGEN:

Het Object der Theologie als Wetenschap, volgens de Encyclopaedie van DR. A. KUYPER, en **Faculteit of School,** door **W. DE JONGE,** v. D. M. te HEEG.

Prijs f 0,35.

VEREEN. „TOT CHR. LIEFDADIGHEID,"
Wagenborgen.

In de **4 pCt. Geldleening** ten laste van bovengenoemde Vereeniging zijn nog **Obligaties van *f* 500 disponibel.**

Voor hen, die tegen November a.s geld wenschen te plaatsen, bevelen we deze Obligaties ten zeerste aan. Zij bereiken daarmee een tweeledig doel: het geplaatste geld geeft een flinke rente en het Werk der Barmhartigheid te *Wagenborgen* ontvangt daarin den steun, dien het dringend noodig heeft.

De Obligaties zijn verkrijgbaar ten Kantore der Vereeniging te *Wagenborgen* en bij de heeren BROUWER en DIJKSTERHUIS te *Groningen*, VAN DER VEGTE en VAN REEDE te *Zwolle* en wedw. P. VAN EIJK en ZONEN te *Amsterdam*.

APPINGEDAM, October 1902.

Namens het Bestuur:
J. ROUWES, *Penn.m.*

Een lamp voor den voet.

Deze meer en meer gezochte

SCHEURKALENDER

is verzonden en op eerste aanvrage voor een ieder te bekomen.

Het schild is fraaier dan ooit. De inhoud is Gereformeerd. De prijs is ***40 cent.***

Wie eenmaal dezen **SCHEURKALENDER** heeft gebruikt, verlangt geen anderen. Het debiet neemt jaarlijks toe. 't Is een sieraad aan den wand en goede lectuur voor elken dag des jaars.

Kampen. ZALSMAN.

Bij **JAN HAAN** te *Groningen* zijn verschenen:

Eenige korte vragen voor de kleine kinderen door JACOBUS BORSTIUS Afgedeeld in korte lesjes.

Prijs: 4 ct, 25 ex. 80 ct., 100 ex. f 3.—.

Eenvoudig onderricht in de Christelijke religie, ten dienste van meer bejaarden, die zich nog hebben voor te bereiden tot het doen van belijdenis des geloofs, door T. OEGEMA en F. G. PETERSEN, v. d. m. te Wildervank en Veendam.

Prijs: 7½ ct., 25 ex. f 1,75, 100 ex. f 6,—.

Kort begrip der Christelijke religie. Met uitv. Teksten.

Prijs: 8 ct., 25 ex. f 1,50, 100 ex. f 5,—.

Catechismus of onderwijzing in de Christelijke leer. Met Teksten.

Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.

Belijdenis des geloofs der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.

De vijf artikelen tegen de Remonstranten (Canones of leerregels).

Prijs: 15 ct, 25 ex. f 3,—, 100 ex. f 10,—.

Voorbeeld der Goddelijke Waarheden, door A. HELLENBROEK. Met uitv. Teksten. (110 bl.)

Prijs: 20 ct., 25 ex f 4,—, 100 ex f 14,—

Deze uitgaven onderscheiden zich door goed papier, flinken druk en nette uitvoering.

Geheel ten voordeele van de Noodlijdenden in Zuid-Afrika.

Bij ZALSMAN te KAMPEN verschijnt:

De held der hulpe,

DOOR

J. W. A. NOTTEN.

319 bladz. f 1 90, geb. f 2 40.

Een lijvig boekdeel van den gunstig bekenden Schrijver, wiens stichtelijke Schriftbeschouwingen zoozeer gezocht zijn.

De voordeelen van deze goedkoope uitgave komen hulpbehoevenden in Z.-Afrika ten goede.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan, en wie het bedrag aan ZALSMAN te KAMPEN zendt, ontvangt het franco per post.

Verschenen bij C. GELEIJNS, ROTTERDAM:

MONITA SECRETA

of de **Geheime Voorschriften** der

Jezuïeten.

Te bekomen in elken boekhandel à 50 cent, of dir. fr. v. d. uitg. op ontvangst van 55 cent.

---

4 *ct.* **4 *ct.***

Bij ZALSMAN te *Kampen* verscheen:

EENIGE KORTE VRAGEN

VOOR DE
kleine kinderen
DOOR
JACOBUS BORSTIUS
IN LESSEN VERDEELD, DIE MET OPSCHRIFTEN ZIJN VOORZIEN
DOOR
O. C. DOORNBOS.

Deze uitgave, op goed papier met duidelijke letter gedrukt, kost

niet meer dan 4 cent,

Een ex. ter kennismaking wordt op verzoek terstond franco toegezonden.

4 *ct.* **4 *ct.***

UITGAVE VAN D.A. DAAMEN ROTTERDAM
BIBLIOTHEEK VOOR HOOFD EN HART

Verschenen is:

Het echt Menschelijke

Hoe het is gezocht en waar het is te vinden

DOOR P. BIESTERVELD.

Prijs *f* 1.25;
in stempelband *f* 1.75.

Dit werk is No. 1 van den **tweeden** jaargang der **Bibliotheek voor Hoofd en Hart** en werd aan de inteekenaars verzonden.

De nieuwe jaargang zal bestaan uit **5** (vijf) boeken, alle van Hollandsche schrijvers en kost evenals de eerste, niet meer dan *f* **3.—** (**drie** gulden). Desverlangd kan men de boeken ook in **stempelband** bekomen; daarvoor betalen de **inteekenaars** slechts **40 cts.** per ex. meer, zoodat hun in dat geval *f* **5.—** voor den 2en jaargang wordt berekend.

Nadere bijzonderheden (o. a. de titels en omschrijving der overige nieuwe uitgaven) zijn te vinden in mijn fraai geïllustreerden **nieuwen CATALOGUS**, die in elken boekwinkel gratis te bekomen is, alsmede bij mij

D. A. DAAMEN te Rotterdam,
UITGEVER.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

Door den heer G. W. Nederbragt te Velp f 89,75; door den heer G. Koelstra te Haren (Gron.) f 2; door den heer N. J. Bastmeijer te Bruinisse f 11,50; door den heer P. Adriaanse te Helder f 8; door den heer J. Hospers te Bedum f 39; door het Locaal-comité te Rotterdam afr. 1901 f 191,67; door het Locaal-comité te Utrecht van de cts-vereeniging over de maanden Juni, Juli, Augustus en September f 46,70; door Ds. H. Koffieberg uit ter Aar f 7,50; door den heer C. Verhoef te Achttienhoven: uit Achttienhoven f 47,50, uit Westbroek f 17, samen f 64,50; door den heer R. D. Hoornstra te Makkum: uit Cornwerd f 7,50, uit Makkum f 69,50, samen f 77; door den heer H. Pluister te Heer Hugowaard f 17; door den heer J. Vlaanderen te Oosterbeek f 27,50; door Ds. A. Dekkers te Veere f 3,50; door den heer W. J. Caspers te Heinenoord. (1e storting) f 19,50; door den heer H. Rollman te Bodegraven f 94,50.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit):

Van de Geref. Kerk te Geesteren-Gelselaar f 15,05; van idem te Schoondijke f 36,75; van idem te Bedum B f 5,39; van idem te Almkerk f 13,40; van idem te Andel f 10; van idem te Dussen f 3,08; van idem te Giesen-Rijswijk f 1,33; van idem te Meeuwen f 2,62; van idem te Nieuwendijk f 23,57; van idem te Sleeuwijk f 6,12; van idem te Waardhuizen f 2,38; van idem te Werkendam A f 10; van idem te Werkendam B f 2,50; van idem te Oosterbeek f 17,51; van idem te Giesen-Nieuwkerk f 4,15½; van idem te Assen f 33,14; van idem te Katwijk a/Zee f 15; van idem te Leiden A f 28,48; van idem te Leiden B f 14,70; van idem te Boskoop (halve coll.) f 11,03½; van idem te Hazerswoude f 10,06; van idem te Hillegom f 5,46½; van idem te Koudekerk f 2,19; van idem te Leiden C f 8,80½; van idem te Leiderdorp f 14,77; van idem te Noordwijk a/Zee f 5,75; van idem te Rijnsburg f 10,60½; van idem te Sassenheim f 6,21½; van idem te Voorschoten f 5,81½; van de Geref. kerk te Steenwijk B (halve coll.) f 15,01; van idem te Westervoort f 4,20.

Aan Schenkingen:

Door Ds. T. A. Woudstra te Leiderdorp, uit de catechisatiebus f 2,50; door den heer H. Sluyter A.Ez. te Deventer, van Mevr. S. geb. de H. »voor 't laten lezen van de Heraut" f 10; door het Locaal-comité te Rotterdam van diversen f 42,36; door den heer H. Rollman te Bodegraven van N. N. te A. f 10.

Voor de Medische Faculteit:

Door Ds. F. W. Sluyter te Maassluis f 1,30.

Voor het Studiefonds:

Door den heer J. J. Boorsma te Meppel, van H. K. f 2; door den heer Johs. Krap 58e storting van de Ver. tot ondersteuning van het studiefonds te 's-Gravenhage f 100; door Ds. F. W. Sluyter te Maassluis van de halve-stuiversvereeniging f 25,70; door den heer H. Rollman te Bodegraven, van N. N. te A. f 5.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

1902. Vijftigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 46.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin

Vrijdag 31 October 1902.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan „de Redactie van De Bazuin te Kampen." — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Heden deden met goed gevolg het *tweede* gedeelte van het *Candidaats-examen* de H.H. *E. A. Groenewegen*, wiens adres is te *Velp*, en *T. Algera*, wiens adres is te *Emmorra*.

Namens 't College van Hoogleeraren,
M. Noordtzij, *Secretaris.*

Kampen, 29 Oct. 1902.

Grijpskerk.

De Kerkeraad der Geref. Kerk te Grijpskerk (Gron.) betuigt zijne volle instemming met de „Verklaring", door de minderheid der Synode afgelegd; en protesteert:

1°. tegen het gewelddadig ingrijpen der meerderheid der Synode, in zake de belangen der Theol. School;

2°. tegen de gelijkstelling van de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit met de eigen School der Kerken, wat het aantal collecten aangaat;

3°. tegen de *benoeming* van de Prof. H. Bavinck en P. Biesterveld tot Hoogleeraren aan de Vrije Universiteit ter eener zijde, alsmede tegen het *aannemen* dier benoeming ter anderer zijde, onder de huidige omstandigheden;

dringt er vervolgens bij de Curatoren en de Deputaten-Curatoren met ernst op aan, de vacatures zoo spoedig mogelijk aan te vullen;

en verklaart zich slechts vóór vereeniging van de Theol. School en de Theol. Faculteit, als het beding van '92 ten volle wordt geëerbiedigd, oordeelende dit het beste te vinden in het voorstel-Bos c. s.

De Kerkeraad voornoemd,
A. J. de Boer, *Praes.*
D. Haan, *Scriba.*

—

De Kerkeraad der Geref. Kerk te Grootegast, vergaderd 23 Oct. j.l., betuigt zijne instemming met de bezwaren tegen het voorstel-Bavinck, zooals die zijn uitgedrukt in de „Verklaring" van 15 leden en 2 adviseerende leden der Gen. Syn. van Arnhem.

Namens den Kerkeraad,
B. v. d. Werff, *Pr.*
Grootegast, Oct. 1902. A. de Vries, *Scr.*

—

De Raad der Geref. Kerk van Velsen heeft als antwoord op het protest der H. H. Van Anken c.s. eene motie aangenomen, zijn leedwezen uitsprekende over dit protest en zijn volle instemming betuigende met het aangenomen voorstel Bavinck-Rutgers, in zake de vereeniging van Theol. School en Theol. Faculteit der V. U.

De Kerkeraad voornoemd,
Ds. J. H. Koers, *Praeses,*
J. P. Nauta, *Scriba.*

PLAATSELIJKE KERKEN.

HOUWERZIJL, 19 Oct. 1902. Hedenmorgen werden wij verblijd door het bericht, dat onze beroepen Leeraar, de Welceerw. heer M. Hummelen te Emmen, de roeping onzer Gemeente had aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
H. Buffinga, Scriba.

HATTEM, 24 Oct. 1902. Daar voor enkele dagen onze geliefde Leeraar Dr. H. Bouwman eene roeping ontving van de Geref Kerk te Kampen, zoo is onze hoop en bede, dat de Heere Zijnen dienstknecht geve wijsheid en licht, om Zijnen wil te zien. Moge het zijn, dat wij uit ZEerw.'s mond mogen hooren: ik blijf bij u.

Namens den Kerkeraad,
B. Veltkamp, Scriba.

—

HARDINXVELD, 27 Oct. 1902. Gisteravond na de godsdienstoefening werd met algemeene stemmen beroepen de heer E. Schouten, Cand. te Dordrecht. De Heere zegene onze pogingen.

Namens den Kerkeraad,
H. Swets, Scriba.

—

TERNEUZEN, 27 Oct. 1902. De WelEerw. Heer Ds. J. v. d. Berg te Sliedrecht heeft de roeping naar deze Gemeente aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
J. J. de Jager, Scriba.

—

UITHUISTERMEEDEN (O. G.), 27 Oct. 1902. De dag van gisteren was voor onze Gemeente een blijde dag. Na pl. m. een half jaar vacant te zijn geweest, mocht onze beroepen Leeraar, de Weleerw. heer G. Diemer, des morgens in zijn dienstwerk worden ingeleid en plechtig in zijn ambt bevestigd, na welwillend afstand van onzen Consulent, den Weleerw heer Ten Hoor van Uithuistermeeden (W. G), door den vader van den beroepene, den Weleerw. heer Ds. E. Diemer te Schoonoord, met een leerrede naar aanleiding van Ps. 110 : 3*a*. Terwijl des middags onze Leeraar zich aan de Gemeente verbond met een leerrede naar 1 Cor. 1 : 21—24 Plechtig en indrukwekkend was voor ons deze dag Beide keeren was er nauwelijks plaats genoeg voor de overgroote schare van hoorders. Stelle de Heere den nog zoo jeugdigen Leeraar, die voor 't eerst zijn herdersstaf opneemt, tot rijken zegen.

Namens den Kerkeraad,
T. Klein, Scriba.

—

SLIEDRECHT, 27 Oct. 1902. Gisteren maakte onze geachte Leeraar Ds J. v. d. Berg aan de Gemeente bekend, dat hij het beroep naar de Geref. Kerk te Terneuzen had aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
W. Lomeijer, Scriba.

CLASSEN.

Classis Zwolle.

De Classis Zwolle der Gereformeerde Kerken heeft in hare vergadering van 23 *October* j. l. peremptoir geëxamineerd den Eerw. Heer *M. Elzinga*, beroepen predikant te Zalk, en hem na gunstig advies der Prov. Deput. ad examina met alle stemmen tot den Dienst des Woords en der Sacramenten toegelaten.

Namens de classis,
Zwartsluis, 28 Oct. 1902. J. Zijp, *h. t. scriba.*

Classis Dordrecht.

De vergadering der Classis Dordrecht zal D. V. gehouden worden op *Woensdag* 29 *October* en zoo noodig op *Donderdag* 30 *Oct. a. s.*, des voormiddags negen ure, in de Consistoriekamer der Wilhelminakerk te *Dordrecht*. Peremptoir-examen van den *Cand. F. J. Hagen*, beroepen te *Ridderkerk*. Exegese: O. T. Jes. 5 en Ps. 21. Exegese: N. T. Rom. 6 en Hebr. 4.

De Broeders Afgev. worden dringend verzocht het bedrag der Cl. onkosten en de verschillende collecten mede te brengen.

Namens den Raad der roepende Kerk
van N.-Lekkerland,
P. van Schaick, *Praeses.*
K. Simons, *Scriba.*

—

De Classis Haarlem

vergadert D. V. op *Dinsdag* 7 *Dec. a.s.* te *Haarlem*, gewone plaats, aanvang 's morgens 9 *ure*. Peremptoir-examen van den Heer *Jonker*, Theol. Candidaat en beroepen predikant te *Wormerveer*.

Punten voor het Agendum *vóór den 25sten Nov.* in te zenden aan den ondergeteekende.

Namens de Raden der Geref. Kerk
te Haarlem,
28 Oct. 1902. R. Mulder.

ONTVANGSTEN.

Prov. Ger. Weeshuis te Middelharnis.

In dank ontvangen van de Gemeente te:
Gorinchem f 10.— Noordeloos f 9,89
Verder van:
N. N. te Amsterdam - 2,50
A. W. S. te Vlaardingen ½ ton haring.

De Directeur v. h. Weeshuis,
H. Schoonejongen Jacobzn.

—

Prov. Kas voor hulpbeh. Kerken in Overijsel.

Van Vroomshoop f 9,22⁵
„ Lutten - 5,82
„ Dalfsen - 3,32

De penningm.,
Deventer, 28 Octob. '02. Scheps, v. d. M.

—

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Hoorn	f 22,40	½ coll.	Beilen	f	5,56
Opperdoes	- 7,52⁵	„	Vledder	-	1,37⁵
Medemblik	- 3,20⁵	„	Hijken	-	2,46
Andijk	- 25,47⁵	„	Westerbork	-	1,50
Urk	- 30,—	6 Dec. '01	's-Gravenm.	-	1,65
Enkhuizen	- 28,32	April '02	„	-	1,64
Emlichheim (Graafschap Bentheim) ½ c.	- 13,—	„	Vrijhoeven-Capelle	-	6,21⁵

Contributiën en Giften.

Door dhr *S. R. Sijbrandij* te *Scharnegoutum*, Corr. *Cl. Sneek*, de contrib. uit:

Goënga c. a., van Ds. P. Eringa f 1, J Wielenga f 1, A. L. Wijtses f 0,50, Joch. Looyenga f 1, Willem Jellema f 1, H. J. Bootsma f 5, J. J. Jansma f 1, S. J. Gerbrandy f 5, Johs. H. Bootsma f 1.

Sijbrandaburen c. a., van B. Looyenga f 1, Th. Dijkstra f 1, J. Heemstra f 2, J. v. d Heide f 1, S. Dijkstra f 0,50, Wed. Dijkstra f 1, J. J. Nauta f 1, Wed. Leenstra f 1,50.

Scharnegoutum c. a, van S R. Sijbrandij f 1, Jan Wijga f 2,50, P. IJ. Sijbrandij f 2,50, W. Stilma f 1, IJ. J. Bootsma f 2,50, P. Tiersma f 1, A. B. Looyenga f 1, P. Bouma f 1, IJ. S. Bakker f 1, Ds A Roorda 1 1, A. P. Lemstra f 2,50, Th IJ. Bootsma f 1, P. K. Hofman f 1, T. de Boer f 1.

Hindeloopen, van T. S. Sikkes 1 1, E. F. de Boer f 1, D. v. d. Kooi f 1, T. de Vreeze f 1, Trijn S. Sikkes f 1, E. Gerlsma f 1, H. Couperus f 1, D. Feenstra f 1.

Jutrijp-Hommerts, van diversen f 9,50.

Koudum, van diversen f 12,50.

Bozum, van Ds. M. J. Dijk f 1, A. Brouwer f 1, S. Brouwer f 0,75, P. Rollema f 1, F. Algera f 0,50, J. Tiemersma f 1, D. v d Woude f 1, S. Rollema f 0,50, J. Zwart f 0,50, L. Wagenaar f 0,50, M. Offringa f 1, J. Cuperus f 0,50, en *gift* f 0,50.

Woudsend, van J Schaap f 0,50.

Door dhr. W. J. Elzenga te *Hallum*, gevonden in het kerkzakje f 12,50, „Eene kleine gave voor onze teringlijder, de Theologische School te Kampen, met de bede van Psalm 74 : 19 kantteekening."

Door *Ds. F. Zantinge* te *Hoorn*, Corr. *Cl. Enkhuizen*, de contrib. uit:

Opperdoes, van Mej. Wed. G. Wijdenes Gz. f 5, K. Zwier f 1, D. Visser f 0,50, K. Vijn f 0,50, P. Ruyter f 1, Ds. R. J. Aalberts f 1.

Urk, van P. B. f 1, M. W. f 1, S. G. K. f 1, W. T. de V. f 1, M. K. f 1, J. N. f 2, P. N. f 1, F. B. f 1, L. M. f 3, T. B. f 0,50, K. K. f 1, M. V. f 1, K. S. f 1, J. W. de V. f 1, A. H. f 1, I. S. f 1, F. H. f 1, A. R. f 1, I. K. K. f 1, W. W. de V. f 1, H. K. f 1, K. A. f 1, Ds. v. A. f 1, J. S. f 1, G. K. f 1, P. H. f 3. *Gift* E. H f 2,50.

De Penningmeester
van de Theologische School,
Zwolle, 25 Oct. 1902. Dr. H. Franssen.

—

Zending o. Heid. & Moh.

Door Mej. H. J. ter Meulen, van de Chr. Meisjesvereen. te Eefde f 3,50
Door Ds. Husmann te Ihrhove, gesammelt durch die altref. Kirchen in der Grafschaft Bentheim und in Ostfriesland - 190.—

N. B. Vermelding in »De Bazuin" geschiedt alleen op verzoek.

Doesborgh, 25 Oct. 1902. B. de Moen, *Quaestor.*

—

Scheurkalenders in de Kazerne.

Hoewel we geene giften hebben te vermelden, nademaal wij in de laatste weken geen enkele penning hebben ontvangen, deelen we toch mede, dat de Kalenders voor Oost- en West-Indië reeds zijn verzonden, en dat de opgave voor het Binnenland eerlang zal moeten geschieden. Wie derhalve voor dit jaar ons nog iets wenscht te zenden, wordt verzocht dit weldra te doen.

Ook kleine bijdragen zijn hartelijk welkom.

Rijswijk, 27 October 1902. E. Kropveld.

—

Oranjeman.

Ontvangen voor armenbedeeling, en arme Zondagsscholen in den Zuidoosthoek van Friesland een mand met gedragen kleederen (gever en woonplaats onbekend) tot groote blijdschap voor Zondagsscholen; van br. M. C. Breemans te Delft f 2,58; van J. W. B te Zwolle f 2; van N. N. te Leeuwarden f 10. Wat waren wij blijde met zulke giften! En tot opspringens toe werden wij daarna nog verblijd door het ontvangen van een doos van N. N. te F., inhoudende mooie kinderzakdoeken, nieuwe kousen, een wollen muts, overhemden, en 12 pakjes of series Paarlen, mooie kinderboekjes, en dan nog een doosje met een bankbiljet van f 25; bijzonder heeft die N. N. te F. ons hart geroerd, wij werden daaronder zelfs bewogen, toen wij dachten aan die arme kinderen, hoe blijde die straks wel zullen zijn. Och dat de Heilige Geest die kinderharten ontvankelijk make, om Jezus als de vriend der kinderen in zijne dierbaarheid en algenoegzaamheid te leeren kennen, dan wordt ons en der gevers ideaal bereikt, en bovenal wordt dan God Drieëenig verheerlijkt.

Oranjewoud, *Uw aller dankbare Vriend en Br.*
Heerenveen, J. Wouda,
27 Oct. 1902. *Correspondent van „Jachin".*

WAPENSTILSTAND.

Er zijn vele broeders, die in *de Bazuin* hunne gedachten wenschen uit te spreken over den droeven toestand, waarin wij door en na de Synode met onze opleiding gekomen zijn. Zoo groot als vóór de Synode is de toevloed van ingezonden stukken niet, maar er zou toch menige kolom mede te vullen zijn.

Ieder kan begrijpen, wat die stukken inhouden. Zij gaan alle over de besluiten der Synode en over hare ongunstige maatregelen ten opzichte van de Theol. School; over het gedrag van meerderheid en minderheid en over de houding der twee broeders, wier namen aan de beide voorstellen verbonden zijn; over de benoeming, uitgebracht door de Vrije Universiteit, en over de aanneming, die op deze benoeming volgde; over den toestand der Theol. School en over de wijze, waarop in hare behoeften is te voorzien.

Ik heb al die stukken aandachtig nagelezen, maar er niets nieuws in gevonden. Licht ontsteken zij niet Een uitweg uit het moeras onzer kerkelijke gedeeldheid openen zij niet. En daarom komt het mij beter voor, om aan geen van alle plaats te verleenen en voorloopig met het opnemen van ingezonden stukken over deze zaak te wachten, totdat het vraagstuk van de eenheid van opleiding eene nieuwe phase is ingetreden.

Slechts voor één ingezonden stuk maken wij eene uitzondering. Ds. Bos heeft vanwege zijne houding op de Synode vele onaangename woorden moeten hooren. Het is billijk, dat hem, waar hij dit verlangt, de gelegenheid gegeven worde, om zichzelf te verdedigen.

Volgaarne verleenen wij dan ook plaats aan het stuk, dat hij reeds de vorige week voor *de Bazuin* inzond. Het luidt aldus:

TELEURGESTELD.

De teleurstelling in zake de opleidingsgeschiedenis is algemeen in de Gereformeerde Kerken. Ook ik ben niet weinig teleurgesteld.

Tot den laatsten dag van de Gen. Synode had ik de stille hoop, dat wij tot ééne opleiding zouden komen, zonder schokken en zonder scheuringen. En naar mijne vaste overtuiging zou daartoe dienstbaar zijn de kalme overdenking en bespreking der beide voorstellen in al de Kerken, totdat op eene eerstvolgende Synode gebleken zou zijn, welke van die twee voorstellen, of wijzigingen ervan, het meest gewild was. Van tegenstanders, die tot geen prijs ééne opleiding wilden, was geen sprake meer. Dat was het resultaat, te Arnhem alvast verkregen. Het bleef slechts nog de vraag, langs welken weg wij tot ééne opleiding zouden komen: langs den weg van het voorstel-Bavinck of langs dien van voorstel-Bos. Bij kalme bespreking konden beide voorstellen nader worden verklaard, en het verschil tusschen die beide worden aangewezen, en de Kerken konden — nadat de eene Kerk wellicht het eene en een andere Kerk het andere voorstel eenigszins gewijzigd had — na rijp beraad beslissen tusschen de voorstellen, haar te voren nog niet onder de oogen gebracht.

Dat men met het Concept-Contract van Utrecht niet opschieten kon, was op de Generale Synode al aanstonds duidelijk, want sommige Provinciale Synodes hadden besloten, er in het geheel niet op in te gaan, en andere hadden reeds belangrijke veranderingen aangebracht.

Het was dan ook zooals Prof. Rutgers tegen mij, bij het begin der bespreking van die kwestie zeide: wij onderteekenaren van dat Concept zijn nu daarvan immers geheel los, en vrij in onze besprekingen, adviezen en besluiten.

Daarvan dan geheel los, had ieder lid der Synode het recht, een weg aan te wijzen om tot ééne opleiding te komen, zooals hij meende dat de beste weg was, in verband met het verschil van gevoelen, in de Kerken geopenbaard en aan de Gen. Synode meegedeeld. Dat recht had ook ik dus, en ik maakte een eerste voorstel, wel afwijkende van het uitgangspunt van het Concept-Contract, doch naar mijne overtuiging beter dan dat, omdat er eerlijk in gehandhaafd werd, wat bij de vereeniging der beide Kerkengroepen (1891/92) bedongen was; of wil men liever, waarin men overeengekomen was met het oog op eene eigene Inrichting der Kerken tot opleiding van dienaren des Woords.

Toen ik vele broeders met mijn ontworpen voorstel bekend maakte, was de sympathie algemeen, en ook Prof. Bavinck was nog daags vóór Z.H.G. met een ander voorstel kwam, met *een ander uitgangspunt*, van oordeel dat mijn voorstel wel aangenomen kon worden en zou worden. Het was dan ook een voorstel geheel in den geest van het voorstel-Bavinck, op de Gen. Synode te Groningen ingediend, en deze Prof. had reeds meer dan eens gezegd, dat hij hoopte, dat op deze Synode iemand een voorstel indiende naar de grondgedachte van zijn voorstel in 1899. Nu dat door mij zou worden gedaan, rekende ik dus vast op des Professors hooggewaardeerde medewerking.

Wie had het dan ook kunnen vermoeden, dat den volgenden dag een voorstel-Bavinck ingediend zou worden, meer naar het Concept-Contract van Utrecht, dan naar het voorstel-Bavinck in 1899 te Groningen, dat Z.H.G. tot aan dien dag altijd de beste oplossing van de kwestie had genoemd?

Toen ik daarop mijn voorstel, naar dat van Bavinck in 1899 officieel indiende om het ter bespreking aan te bieden naast dat van Bavinck-Rutgers, hadden 14 leden der Synode meer sympathie voor dat van mij, dan voor dat van Bavinck, en werkten met mij mee, om het tot een Contract voorstel-Bos uit te werken, geheel aan de hand van het ingediende voorstel-Bavinck-Rutgers.

Het voorstel-Bos werd verworpen, waarop de vraag aan ons werd gedaan, of wij ons — zij het dan ook met eenig bezwaar — met het aangenomen voorstel-Bavinck zouden kunnen vereenigen, om zóó nog tot eenstemmigheid te komen.

De vraag was dus eigenlijk of wij nu het voorstel, naar dat van Bavinck in 1899, konden loslaten, om ons neer te leggen bij dat van Bavinck in 1902.

Mijn oordeel was toen, dat wij dat niet moesten doen: én niet om den inhoud van het voorstel-Bavinck, toen aangenomen, én niet om de gevolgen dier aanname. Het was naar mijne overtuiging beter, dat eerst de Kerken gehoord werden, opdat die zouden oordeelen, of zij liever de *tweeheid* wilden handhaven, n.l. de Theol. School der Kerken naast de Faculteit der Vereeniging met benoeming *om de beurt* en *gedeelde* financieele onderhouding (voorstel-Bavinck), dan of zij het beter vonden dat de ééne opleiding in de eigene Inrichting der Kerken bleef gehandhaafd, alleen met een zeker verband met de andere Faculteiten; zoodat de Vereeniging voor de andere Faculteiten subsidie van den Staat kon aannemen, zooveel maar aangeboden werd, zonder dat het eenigen invloed had op de ééne opleiding, omdat dan voor de Theologische School-Faculteit een afzonderlijke kas bestond, uitsluitend beheerd door de Kerken. Ook in het voorstel-Bos, zoowel als in het voorstel-Bavinck, konden alle Professoren van al de Faculteiten en ook al de studenten elkander wetenschap-

pelijk en vriendschappelijk genieten, omdat ook in het voorstel-Bos plaatselijk eenheid zou zijn, en wat het onderwijs betreft, verband en gemeenschappelijk overleg. Alleen bleven de Kerken in dat voorstel-Bos geheel vrij en onafhankelijk in zake de wetenschappelijke theologische opleiding tot dienaren des Woords.

Dat kwam mij beter voor. Wilden de Kerken echter liever een gedeeld zeggenschap en een gedeeld financieel beheer; welnu, dat moesten zij weten. Doch men moest haar toch tijd gunnen, om er over te oordeelen. En daarom moest het voorstel-Bos gehandhaafd worden. Wij meenden geen recht te hebben, nu zooveel bezwaar tegen dat gedeeld zeggenschap ingekomen was, namens al de Kerken daarin mee te gaan. Was dat zoo dwaas, zoo onwillig, zoo opposant, zoo revolutionair?

Tot voor eenige weken meende ik, dat zóó het verloop der geschiedenis, om tot één opleiding te komen, geregeld, kerkrechterlijk eerlijk zou afloopen. En van mijne welwillendheid, om in den goeden gang van dat verloop mee te willen werken, gaf ik nog het bewijs, toen ik te Amsterdam ontboden werd, om met eenige broeders Professoren van Amsterdam en van Kampen eens te confereeren over de zaak. Ik had toen nog de hoop, dat de meeste broeders, ook Prof. Bavinck, wellicht wat meer sympathie voor het voorstel-Bos zouden openbaren, en dat het daar — zij het wat veranderd — gemeenschappelijk voorgestaan zou worden, wat invloed kon hebben op de verdere bespreking in de Kerken. Dan, helaas! in plaats van broederlijke samenspreking, hoorden we daar van Prof. Bavinck, dat zij benoemd *waren*, en die voorloopige benoeming reeds aangenomen hadden ook.

Een vergeefsche reis dus, ofschoon opontboden. Prof. Bavinck en Biesterveld hadden zich reeds weggegeven éér wij kwamen, niettegenstaande ons komen door Prof. Bavinck zelf gevraagd was.

Te eurgesteld ben ik. op droeve wijze.

De genade onzes Gods kome tusschenbeide, opdat de verwijdering niet gr oter worde dan zij reeds is.

T. Bos.

Bij dit schrijven van Br. Bos veroorloven wij ons een paar bescheiden opmerkingen.

Ten eerste vernemen wij er met blijdschap uit en gelooven het ook van harte gaarne, dat Ds. Bos even sterk als wij naar eenheid van opleiding verlangt. Trouwens zijn voorstel zelf strekt daarvoor ten bewijze. Op de Synode te Dordrecht in 1893 waren de broederen nog van meening, dat het beding het zelfstandig en geïsoleerd bestaan der School eischte. Maar in het aantal jaren, dat voorbijgesneld is, zijn wij een heel eind opgeschoten.

Allen erkennen thans, dat het beding ook wel in den weg van eene vereeniging der beide opleidingsscholen te handhaven is. Het verschil loopt alleen nog over de wijze, waarop die vereeniging het best tot stand te brengen is. Zoo beschouwd, is er ook geen beginsel meer bij in het spel, maar alleen eene quaestie van minder of meer.

Ten tweede zal niemand in het afgetrokkene aan Br. Bos het recht willen betwisten, om op de Synode een eigen voorstel tot vereeniging van de beide opleidingsscholen in te dienen. Maar datzelfde recht moet zijnerzijds dan ook aan anderen worden toegekend. En als br. Bos de vraag stelt, waarom ik zijn voorstel niet heb gesteund, is er plaats voor de vraag, om welke redenen hij, al was het maar na de eindstemming, zich niet bij mijn voorstel heeft kunnen neerleggen. De redenen, waarom ik zijn voorstel, dat bij de uitwerking hoe langer hoe meer bleek van het mijne in 1899 op zeer wezenlijke punten af te wijken, niet overnemen kon, heb ik in mijne brochure breedvoerig uiteengezet. Maar de redenen, die de voorstanders van het voorstel-Bos ten slotte aanvoerden voor hunne weigering, om zich bij het besluit der Synode neer te leggen, zijn van dien aard geweest, dat ik mij voor het onthouden van steun aan het voorstel der minderheid hoe langer hoe dankbaarder gestemd gevoel. Ik zou ongemerkt gekomen zijn, waar ik niet wezen wilde en nooit heb willen zijn. Wat het voorstel van 1899 met groote zorgvuldigheid ter zijde liet, n.l. de onschendbaarheid van het beding en het beginsel eener eigen inrichting, dat is door het voorstel-Bos weer uit zijn schuilhoek te voorschijn gehaald en als eene wigge ingedreven in de eenheid, die aanvankelijk in het uitgangspunt, de schorsing, het ontslag, de salarieering enz. tusschen de broederen verkregen was.

Ten derde is het voor een verstandige noodig, om tijd en wijze te weten. Ook al had broeder Bos het voorstel van 1899 ingediend, zooals het letterlijk luidde, en zooals het nog mijne volle sympathie heeft, dan was de kans, om langs dien weg tot eenheid te komen, naar mijne overtuiging toch voorgoed verspeeld. De Conferenties, de Classes, de Provincies, de Utrechtsche vergadering, de Commissie voor de opleiding op de Synode, geen van alle had ook maar met één vingerwijzing in dien weg de oplossing gezocht. Nu is napleiten altijd een ondankbare en een verlammende arbeid. Men wint er enkele menschen door, die hun tijd ten achteren zijn, maar men zet er de geesten niet mede om en men beheerscht er den stroom van het leven niet door. Nieuwen wijn moet men in nieuwe lederzakken doen. Wat in het voorstel van 1899 en in de stellingen der hoogleeraren te Kampen wezenlijk is, dat is alles óf *gemeenschappelijk* (niet alleen door mij maar ook door Prof. Noordtzij, Wielenga, Biesterveld, Ds. Bos, Littooy enz.) prijsgegeven óf in het door de Synode te Arnhem aangenomen voorstel opgenomen en gehandhaafd. Benoeming, schorsing, ontslag en voor het grootste deel ook de salarieering, ze zijn alle door de Vereeniging bereidwillig aan de Kerken afgestaan.

Ten vierde vergist Ds. Bos zich, als hij zegt, dat de benoeming van mijn ambtgenoot en mij reeds geschied was, toen de Conferentie op 19 Sept. te Amsterdam gehouden werd (zie mijne brochure bl. 72). Die benoeming had zelfs nog niet plaats gehad toen de Curatorenvergadering op 6 Oct. te Kampen samenkwam.

Trouwens, de Curatoren geloofden dat zelven niet. Want wel onthielden zij zich van advies (zie mijne brochure bl. 73, 74). Maar desniettemin spraken zij den wensch uit, dat wij aan de School zouden blijven. Dit ware geheel onnoodig en overbodig geweest, als de Curatoren gemeend hadden, dat er toen niets meer aan was te doen.

En ook in Amsterdam was men volstrekt niet zeker, dat de benoeming zou doorgaan, voordat de Curatorenvergadering was saamgekomen en zich uitgesproken had.

Hiervoor is een bewijs bij te brengen, dat te sterker spreekt, omdat het geheel toevallig in mijne handen kwam. Een mijner vrienden, die volstrekt niet nauwkeurig van den stand van zaken op de hoogte was, maar toch geruchten over de benoeming gehoord had, begaf zich den 7 Oct. (dus juist op den dag der Curatorenvergadering) naar Amsterdam, om bij een paar broeders, die nauw bij de zaak betrokken waren, aan te dringen op het uitstellen der benoeming en op het laten samenkomen van eene vervroegde Synode.

Daags daarna deelde hij mij den uitslag van zijn bezoek per brief mede zonder dat hij weten kon, dat deze brief mij ooit op deze wijze te pas zou kunnen komen. Daarin stonden nu letterlijk deze woorden: *Beiden* (n.l. de beide broeders, die in Amsterdam door hem werden bezocht) *wachtten met spanning den uitslag der Curatorenvergadering af. Daarvan zou alles afhangen. En naar dien uitslag zouden zij zich regelen.*

Hieruit blijkt duidelijk, dat het al of niet doorgaan van de benoeming, niet alleen naar de overtuiging van Prof. Biesterveld en mij, maar ook naar die van ten minste twee broederen in Amsterdam, van de Curatorenvergadering afhing.

Dat de Curatorenvergadering dit niet begrepen heeft, is onze schuld niet. Toen deze zich uitgesproken had gelijk ze deed, was er voor ons geen aarzeling meer mogelijk.

Ten vijfde vernemen wij uit het schrijven van br. Bos met blijdschap, dat hij de beide voorstellen aan het oordeel der Kerken wil onderwerpen en in dien weg tot eene finale beslissing wil komen. De quaestie is dus volgens zijne meening niet afgehandeld, maar blijft aan de orde.

Andere broeders, die op de Synode het voorstel-Bos steunden, laten zich uit in denzelfden geest. Ds. Elzenga meende, dat de meerderheid eigener beweging en niet ter wille der minderheid tot nietuitvoering van het besluit had geadviseerd. Ds. Littooy zeide op de Curatorenvergadering, dat hij, behoudens een paar wijzigingen, wel met het voorstel der vier hoogleeraren had kunnen medegaan. In de *Zuider Kerkbode* van de vorige week sprak hij de verwachting uit, dat de Kerken, in Classes vergaderd, ten einde een einde te maken aan den geheel onhoudbaren toestand, bij groote meerderheid van stemmen besluiten zouden, om een voorstel in den geest van dat van Bavinck-Rutgers te aanvaarden. En in verband daarmede drong hij aan op eene vervroegde Synode.

Dit is alles goed en wel, en het zal mij tot innige vreugde strekken, als de eenheid van opleiding nog eerlang tot stand komt. Maar waarom hebben de broeders ten slotte zoo niet op de Synode gesproken?

Waarom hebben zij toen niet gezegd, dat de meerderheid niet voor de minderheid behoefde te wijken; dat het voorstel der vier hoogleeraren door eenige wijzigingen was goed te maken; dat de beide voorstellen naar de Kerken gezonden konden worden? Dan hadden er weer onderhandelingen aangeknoopt kunnen worden, en dan was de gansche zaak gansch anders afgeloopen, dan nu het geval is. Want, dit bedenke men wel, het vertrek der beide hoogleeraren naar Amsterdam heeft den toestand niet onhoudbaar gemaakt. De toestand *was* onhoudbaar, en de beide hoogleeraren, die de School verlaten, hebben alleen geweigerd, zulk een toestand te aanvaarden en de verantwoordelijkheid er voor op zich te nemen.

Ten slotte komt het mij wenschelijk voor, dat de voorstanders van het voorstel-Bos zich gezamenlijk uitspreken, of zij eene vervroegde Synode wenschen, die alsnog beproeft tot eenheid van opleiding te komen, dan wel, of zij den bestaanden toestand aanvaarden en de Theol. School in haar zelfstandig bestaan willen handhaven.

In het eerste geval moet nogmaals de hand aan den ploeg geslagen worden en dient er eerlang eene Synode samen te komen, die niet alleen tot eenheid van opleiding besluit, maar dat besluit ook uitvoert. In het andere geval moeten wij den strijd staken en aan den twist over de opleiding een einde maken.

Wijl de broederen, die met het voorstel-Bos medegingen, onderling over de te volgen gedragslijn nog verdeeld zijn, is het verreweg het beste, om voorloopig het vraagstuk der opleiding te laten rusten. In de pas verschenen brochure hebben mijn ambtgenoot en ik er rekenschap van gegeven, hoe wij den toestand beschouwen, waarom deze voor ons niet te aanvaarden en te handhaven is, en om welke redenen wij eene benoeming aan de Vrije Universiteit meenden te moeten opvolgen. Wij waren tot zulk eene verantwoording aan de Kerken verplicht. Maar anderen zullen anders oordeelen, en dat oordeel wenschen wij te eerbiedigen. Toch hebben wij ons voorgenomen, om op eventueele beoordeelingen van de brochure het zwijgen te bewaren.

Niet uit hoogheid of omdat wij onze zienswijze voor onfeilbaar uitgeven. Maar omdat, zoolang de broeders Bos c. s. niet duidelijk en beslist over eene vervroegde Synode en over haar taak zich hebben uitgesproken, alle discussie vruchteloos zou zijn en den toestand nog eer verergeren dan verbeteren zou.

Als hoofdredacteur van *de Bazuin* wensch ik dan ook zelf vooreerst tot de quaestie der opleiding het zwijgen te doen en ook aan ingezonden stukken over deze zaak geene plaats te verleenen. Natuurlijk blijven de medewerkers volkomen vrij, en zijn ook de Curatoren bevoegd, om den hoofdredacteur anders te instrueeren. Maar als meerderheid en minderheid niet zoo goed als eenparig op eene vervroegde Synode aandringen, dan is het verreweg het beste, om vrede, of althans wapenstilstand te sluiten.

Er zijn zoovele andere en gewichtiger zaken te doen. Laten wij daaraan allen onzen tijd en onze krachten wijden. Misschien komen wij langs dezen weg nog eer bij elkaar, dan door middel van langdurige discussies en eindelooze conferenties.

Bavinck.

DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

XIII.

Want de besnijdenis is wel nut, indien gij de wet doet; maar indien gij een overtreder der wet zijt, zoo is uwe besnijdenis voorhuid geworden.

Indien dan de voorhuid de rechten der wet bewaart, zal niet zijne voorhuid tot eene besnijdenis gerekend worden?

En zal de voorhuid, die uit de natuur is, als zij de wet volbrengt, u *niet* oordeelen, die door de letter en besnijdenis een overtreder der wet zijt?

Want die is niet een Jood, die het in het openbaar is; noch die is de besnijdenis, die het in het openbaar in het vleesch is;

Maar die is een Jood, die het in het verborgen is, en de besnijdenis des harten, in den geest, niet *in de* letter, *is de besnijdenis*; wiens lof niet is uit de menschen, maar uit God.

Rom 2 : 25–29.

De apostel voorziet dat de Jood zich tegen hem wapenen zal met zijne besnijdenis. Men wete toch dat de Jood zich op grond van deze zalig achtte; geen besnedene kon in zijne schatting verloren gaan. Wat de apostel van zijne verwerpelijkheid zeide kon daarom nooit waar zijn; in dat geval toch ware de besnijdenis een ijdel en nutteloos iets. Nu loochent de apostel de nuttigheid der besnijdenis niet; in het begin van het derde hoofdstuk zal hij hare nuttigheid zelfs breedvoerig bespreken. Vooraf echter maakt hij eene beperking; want hij zegt dat de besnijdenis wel van nut is voor een mensch, die de Wet doet, maar geenszins voor den overtreder der Wet. Aan den man, die niet naar de Wet leeft, biedt zij geen den minsten troost; zij verbindt hem wel aan den eisch, maar beschermt het niet tegen den vloek der Wet. Zelfs staat zoo een in Gods schatting met den onbesnedene gelijk; hij heeft zijne besnijdenis te niet gedaan, en de voorhuid weder aangetogen. Geene besnijdenis des vleesches vergoedde ooit onbesnedenheid des harten. Dat onderstelden reeds de oude Profeten, als zij de zondaars onder hun volk aanspraken als »Oversten van Sodom en volk van Gomorrha", Jez. 1 : 10, en hunne offeranden gelijk stelden met doodslag en hondenoffer, Jez. 66 : 2. Zelfs is de besnijdenis, hoe nuttig ook, geenszins ter zaligheid noodig; ook als onbesnedene kan men het Koninkrijk der hemelen ingaan. Laat een heiden slechts de rechten der Wet houden, hij behoeft zich niet te laten besnijden, omreden hij, zijne voorhuid ten spijt, geacht wordt besneden te zijn, vanwege zijne bewaring van de rechten der Wet. De heiden, dien de apostel hier op het oog heeft, is de Christen uit de Volken, de man, die in de voorhuid geroepen en gebleven is. Niet van ongeloovige heidenen toch spreekt hij hier; de door hem gebruikte uitdrukkingen: de rechten der Wet bewaren, of: de Wet volbrengen, zijn te sterk om voor de burgelijke deugden der heidenen te dienen; er komt bij dat de apostel Rom. 8 : 3 gelijke termen gebruikt om den zedelijken staat van den wedergeborene te omschrijven. Ook hier noemt de apostel zijn man niet; met opzet verzwijgt hij dat hij van den Christen uit de Volken spreekt, omdat hij, tot verhooging van de kraeht zijner woorden, den Christen als van nature heiden voorstellen wil. Niet tevreden met den Jood te zeggen, dat zoo een, die krachtens zijne natuurlijke afkomst een onbesnedene is, voor een besnedene wordt gerekend, en de besnedene overtreder der Wet voor een onbesnedene, gaat hij nog een belangrijken stap verder. De Joden merkten zich aan als de toekomstige rechters der wereld; zelfs begonnen zij, als konden zij den tijd des gerichts niet afwachten, reeds hier de heidenen te oordeelen. Zij vergissen zich; het zal juist omgekeerd zijn. De rechtvaardigen onder de heidenen zullen de onrechtvaardigen onder de Joden oordeelen. U, zegt de apostel, den Jood rechtstreeks aansprekende, zullen zij oordeelen, u, die in weerwil van uwe kennis der Wet, en van uw besneden zijn, een overtreder der Wet zijt geworden. Niet hij toch, vervolgt de apostel, is een Jood, die het in het oog der menschen is, niet hij een besnedene, die enkel is zijn vleesch besneden is. Om een echte Jood te zijn moet men meer deelachtig wezen dan Abrahams bloed; om waarlijk besneden te zijn is het niet genoeg dat de voorhuid des vleesches is weggenomen. Jood is alleen hij, in wiens binnenste de Wet tot wet is geworden; besneden alleen hij, in wiens hart de kracht der zonde is gebroken. Zoo een heeft waarlijk eere; want zijn lof is niet uit de menschen herkomstig, maar uit God, den eenige, wiens lof waarde heeft. De vleeschelijke Joden mogen elkander van wege hunne besnijdenis eeren, wat beteekent het? Niets is ijdeler dan de lof der menschen. In het gericht zal hij toch alle eere, die hij hebben mocht, voor goed verliezen. Dan wordt zelfs de eerenaam van Jood hem ontnomen! Als God ons niet eert, zal ook het schepsel ophouden het ons te doen; in en na den dag des gerichts wordt slechts hij van het schepsel geëerd, die alsdan geëerd wordt van God. Gods lof alleen geeft wezenlijke eere; Gods lof alleen geeft blijvende eere; alleen hij, die van God geprezen wordt, is beproefd. En in welk geval zal God ons eeren? Dan als wij het onszelven niet doen, maar ons, door schuldbesef verslagen, voor zijn aangezicht verootmoedigen, door de erkentenis dat wij met de geheele wereld voor Hem verwerpelijk zijn. Dan als wij door de geestelijke aanschouwing zijner heerlijkheid verlost van den waan onzer eigene grootheid, Hem bekennen dat Hij alleen groot is. Dan als wij, in plaats van Hem te onteeren, door te meenen, dat vormendienst waarde voor Hem hebben en ons gerechtigheid bijzetten zou, Hem eere geven, door te belijden, dat alleen zijne eigene gerechtigheid den mensch voor zijn aangezicht doet bestaan. Dan als wij, ons bewust dat Hij Geest is, er naar staan om Hem in geest en waarheid te dienen, door zijne eigene kracht er toe bekwaamd. Met iets minder kunnen wij het gericht Gods niet doorkomen — Christen, het geldt voor u zoowel als voor den Jood.

Van Andel.

„FILIPPUS."

EEN BEMOEDIGEND SCHRIJVEN.

Is het meermalen gebleken, hoezeer onze Militairen den arbeid, die vanwege „Filippus" onder hen geschiedt, waardeeren, daarvan ontvingen we dezer dagen weer een vernieuwd bewijs. Uit een garnizoensplaats, waar telken jare blijken van dankbaarheid worden gegeven, gewerd ons het volgende schrijven.

„*A*. . . ., 6 October 1902.

WelEerwaarde Heer!

Aangezien we (bezoekers van het Tehuis) vernomen hebben, dat de huisvader tot u een bijdrage heeft opgezonden voor de Kalenders door UEw. aan ons gegeven, vermeenen we hierbij ook onzen hartelijken dank aan UEw. te moeten betuigen. Ondergeteekende is de tolk van alle bezoekers, als hij u dien dank betuigt, opgezonden in deze bede tot den Heere onzen God:

„„Uw Koningrijk koom' toch o Heer!
Ai werp den troon des satans neer.""

Ook dat Uw werk tot uitbreiding van Gods Koningrijk met Zijnen zegen moge worden bekroond, is onzer aller bede, en dat U daarop moogt hopen, blijkt daaruit, dat in de kazerne aan menig kastje van onderofficieren en soldaten een uwer scheurkalenders hangt. Geve God, dat het U moed en kracht mag geven om op deze wijze met werken voort te gaan; wij zullen U, en bovenal God er voor danken.

Namens al de dankbare bezoekers van het Tehuis,

S. W. . . .

Serg. der Infanterie."

Wat dunkt u, mijn waarde lezer! kan zulk schrijven ook aanmoedigen om op den ingeslagen weg voor te gaan?

De klacht is wel eens geuit, dat de Kalenders soms naar de ouderlijke wonig gezonden, of nog erger, voor eenige centen verkwanseld worden, wat wij volstrekt niet willen tegenspreken. Immers op elk gebied bestaat de mogelijkheid om misbruik te maken, hetwelk met de meest nauwkeurige voorzorgen niet altijd kan worden voorkomen. Maar hier hebben we dan toch het bewijs, dat onze kalenders ten volle beantwoorden aan het doel waarvoor zij worden gegeven, n.l. om in de kazerne, liefst aan de kastjes, te worden opgehangen. Op deze manier zijn het predikers van de genade des Heeren Jezus, die ook voor krijgslieden verworven, en zoo menigmaal in krijgslieden verheerlijkt is.

En niet alleen uit boven aangeduide plaats, maar ook uit andere garnizoenssteden hebben we menigmaal het bewijs ontvangen, dat onze Kalenders begeerd en gewaardeerd, en tevens op de rechte wijze gebruikt worden.

Laten we daarom dezen belangrijken arbeid, nevens alles wat door „Filippus" wordt verricht, met ons gebed en met onze gave steunen. Sluiten we vooral als lid ons aan, hetwelk voor slechts *één gulden* per jaar kan geschieden, welk bedrag aan Traktaatjes terug wordt ontvangen.

Melden we derhalve vóór 1 Januari e.k. bij

den Heer H. Hooft, te Ermelo

ons aan, en we steunen een werk, dat hoognoodig moet worden verricht, en waarop de zegen onzes Gods is te wachten.

E. Kropveld.

Rijswijk, October 1902.

HEDENDAAGSCHE MORAAL.

III.

Hedendaagsche Moraal, door Dr. H. Bavinck. Kampen, J. H. Kok, 1902.

De moderne mensch, zooals die zich thans laat gelden, erkent noch eerbiedigt eene zedelijke autoriteit. Na groot opgevoed te zijn en geleerd te hebben hooge eischen aan het leven te stellen, blijkt het spoedig dat hij voldoening noch bevrediging vinden kan. Zijn hart is ledig en arm. Al de zedelijke en stoffelijke armoede van het menschelijke leven, al de dierlijkheid en liederlijkheid van het zonder God in de wereld zijn, stelt hij meedoogenloos ten toon. Maar zelf acht hij zich buiten en boven dat leven te staan. »Hij kan dat te gemakkelijker, wijl hij gewoonlijk los is van alle banden der maatschappij; hij mijdt het huwelijk, veracht het gezin, beschouwt kinderen als ballast, bezit huis noch akker en heeft hoogstens eene betrekking die van maand tot maand opzegbaar is."

Zoo wijdt hij zich aan bespiegelingen. Niet de hartstocht der werkelijkheid beheerscht hem, maar wat hem boeit is het mysterie van het zijn zelf; de onredelijkheid van het noodlot is de bezielende macht van zijn denken en doen.

Deze moderne richting gaat langs twee lijnen.

De ascetische van *Tolstoï*, waar de liefde alleen het leidend beginsel is.

Terecht zegt Dr. B: „Van alle kanten is dit beginsel der onthouding als een nieuw Evangelie begroet. Er gaat een ascetische trek door heel de beschaafde wereld."

Maar er is ook een andere lijn, de lijn van *Nietzsche*. Volgens dezen, in waanzin gestorven denker is het Christendom de oorzaak van de tegenwoordige ellendige toestanden, en de thans algemeen heerschende bedorven moraal. In den voor-Christelijken tijd beteekende goed alles wat machtig, groot, rijk, gelukkig was; en slecht was hetgeen eenvoudig, gering, gewoon, alledaagsch is. Maar sedert Jezus, Paulus, Petrus, Maria enz. op den troon verheven zijn, is het Christendom een vloek geworden voor de menschheid. „Het verkondigt eene kruipende slavenmoraal, het dweept met nederigheid, ootmoed, geduld, lijdzaamheid, het dringt aan op schuldbesef, berouw, bekeering en kent niets rijkers dan genade; het werpt den mensch terneer en vernedert hem, tot in het stof der aarde toe. Daarom moet aan het Christendom de oorlog verklaard; het dient uitgeroeid en van de aarde verbannen te worden."

Tot welke practische gevolgen deze denkbeelden voor de moraal leiden toont de Schr. vervolgens aan. Zeker Amerikaansch hoogleeraar *Powers* heeft dan ook reeds het denkbeeld uitgesproken om de zwakken in onze maatschappij van kant te maken, ten bate der sterken. Met treffende aanhalingen van bekende Nederlandsche Schrijvers worden de schrikkelijke gevolgtrekkingen van deze moraal uit de schriften zelven van dit soort van genieën aangewezen. Het beginsel van deze moraal is zoo sterk mogelijk anti-socialistisch. Het socialisme is, volgens deze grooten onder de menschheid, de dood voor de kunst, de weelde, de persoonlijkheid.

Dat zijn de vruchten van de materialistische wereldbeschouwing. En al komen nu niet allen, die deze leer toege-

daan zijn, tot de laatste gevolgtrekking: de bestialiteit; toch mag met recht gevraagd worden: „wie van onze staatslieden, hoogleeraren, onderwijzers, officieren, rechtsgeleerden, geneesheeren, schilders, schrijvers, ambtenaren, musici, kooplieden is nog kerksch? Wie hunner bekommert zich nog om de kerk? Ja wie hunner schaamt zich het Christendom, den Godsdienst niet en neemt nog den naam van God of van Christus anders dan tot een vloek op de lippen? En wat is te verwachten van een volk, dat zulke leidslieden heeft?"

In het derde deel dezer Verhandeling is allereerst belangrijk hetgeen de Schr. opmerkt aangaande de kunst en hare beteekenis voor het zedelijk leven. Aangetoond wordt het ongerijmde van eene z.g. onafhankelijke moraal, van een zedelijk leven los van God, onafhankelijk van Zijn woord en wet. Want elke wet onderstelt een wetgever. Het moeten, de eisch die het geweten stelt, zou er niet zijn, als er geen Wetgever was, die achter elk zedelijk gebod verborgen is, en Wiens bestaan in de conscientie geopenbaard wordt. Wie dat loochent komt ten slotte tot barbarisme, ja tot datgene wat *Van Deyssel* de hoogste graad van menschelijkheid noemt: het „god-beestelijke.". Dan heerscht het materieele boven het ideëele, macht boven recht, vergelding boven vergeving, intellect boven gevoel, ontwikkeling van lichaamsbouw boven karaktervorming.

Volkomen moet toegestemd worden de conclusie van Dr. B. als hij zegt: „Maar daartegenover staat, dat ons geslacht niets meer van noode heeft, dan het geloof in den éénen waarachtigen God, wiens Souvereiniteit over alle dingen gaat, die de Koning der koningen en de Heer der heeren is. Dan toch komt er onder staat en maatschappij, onder recht en zede, onder wetenschap en kunst weer een onwrikbaar fundament te liggen, als zij allen rusten in ordinantiën Gods."

En wij voegen er aan toe; zoover zijn we dan, na negentien eeuwen van Christendom, van Christelijk belijden en van Christelijke beschaving gekomen. We moeten weer van voren af beginnen bij de arme, eerste beginselen van de Wet, tot de dingen die de Heidenen, lang voor de menschwording van den Zoon Gods, door de gemeene gratie, reeds kenden en beleden.

En dan roemen we nog in vooruitgang! Maar het is een vooruitgang naar den afgrond. Het is een vooruitgang van iemand die op het hooge bergvlak aangekomen, altijd vooruitgaat, maar nu naar omlaag, naar de diepte.

En daaruit laat zich dan ook het wettisch karakter van deze tijden verklaren. Onze tijd staat in het teeken van de Moraal. Ook de prediking wordt er meer en meer door beheerscht. De vroomheid, op Christelijken grondslag, neigt weder naar de vroomheid der middeleeuwen, vóór de Hervorming. Bij alle anti-papisme en bij alle felheid tegen Rome, gaat Rome toch met den eersten prijs weg. We ontdoen de ideeën van het monnikenkleed en van het priestergewaad, en zeggen: ziezoo, nu zijn we protestantsch en niet Roomsch, alsof het Roomsche in de kleeren zit en niet in de geestelijke beginselen, waaruit het hart leeft, in de grondgedachten, die het leven beheerschen.

De diepste oorzaak van dit verschijnsel is de schaarschte aan wezenlijke gemoedsrust, aan den vrede Gods, die alle verstand te boven gaat en harten en zinnen bewaart in Christus Jezus, aan het rusten in en op het volbrachte werk van Christus.

Want niet de Wet, maar de genade heeft Rome in de verzenen gestoken. Doch het geloof is niet aller en *die* genade is niet algemeen maar particulier Zij is persoonlijk, bevindelijk; zij kan beredeneerd, gedemonstreerd, in een dogma omgezet en gepredikt worden. Doch ook hier geldt het woord: wie de bruid heeft is de bruidegom.

Intusschen, wij kunnen en mogen niet stilstaan of stilzitten. We moeten maar weder beginnen bij de arme, eerste beginselen van de Wet en van de gemeene gratie. Van den zegen Gods hangt het dan af, of de Wet weder leiden zal tot kennis der ellende en om ons weder te doen zoeken zulk een Middelaar, die waarachtig en rechtvaardig mensch is, en nochtans sterker dan alle menschen, dat is, die ook waarachtig God is. Van Gods zegen hangt het af, of de menschen zullen komen tot het ware geloof, waardoor zij niet alleen voor waarachtig houden alles wat God in Zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook hartelijk vertrouwen, dat de volkomene genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus hun persoonlijk toegerekend en geschonken is.

Van harte hopen we dat God almachtig met ons zij, en nog eens wonderen van genade onder de volken zal doen, gelijk als in de dagen van ouds.

Want wij verwachten geen heil van eene betere moraal, tenzij die moraal de vrucht zij van waarachtige bekeering, van bevrijding der conscientie van doode werken, om den levenden God te dienen. Het Christendom is er te goed, te schoon, te heerlijk voor, om alleen nog maar gebruikt te worden voor zeden-politie.

Het laatste woord van God is: Kust den Zoon, hoort Hem. En Jezus heeft gezegd: die den Zoon niet eert, eert ook den Vader niet. Dat is voor ons het teeken, waarin God zelf de tijden na de bedeeling der Wet gezet heeft.

De strijd en de vijandschap der wijsgeerige moralisten gaat allereerst tegen den Zoon. En de geschiedenis onzer dagen leert hoe waarachtig het woord is: die den Zoon loochent heeft ook den Vader niet.

Van harte hopen we, dat ook dit geschrijf iets moge bijdragen tot verspreiding en waardeering van Dr. Bavinks voortreffelijke studie over de hedendaagsche moraal.

W. H. Gispen.

Amsterdam.

VOLKSNOODEN.

„Verbetering van het lot der Blinden."

Van 6—10 Aug. j.l. is te *Brussel* het Internationaal Congres voor de verbetering van het lot der blinden gehouden. Zeer belangrijk is het korte overzicht der werkzaamheden van dat Congres, samengesteld door den heer H. J. Lenderink, Directeur van het Instituut tot onderwijs van Blinden te Amsterdam. Wat het *Alg. Handelsb.* onlangs daaraan ontleende, nemen wij hier over.

„In zijn openingsrede zeide de eere-voorzitter, de Belgische minister van justitie Van den Heuvel, o.a.: „Het is niet voldoende dat men hen, die door blindheid getroffen zijn, beklage, neen! krachtig moet er opgetreden worden om het kwaad te voorkomen, door de oorzaken er van ernstig en met alle middelen die ons ten dienste staan te bestrijden. Voor wie geen enkele operatie meer mogelijk is om hun het gezichtsvermogen terug te geven, alzoo voor de ongeneeslijken, spanne men zijn uiterste krachten in om hunne verstandige vermogens te ontwikkelen. Men leere hun die handwerken, welke hen in staat zullen stellen door eigen arbeid in hun levensonderhoud te voorzien."

350 personen hadden gehoor gegeven aan de uitnoodiging tot deelname aan dit Congres, onder wie 140 vreemdelingen en 26 gedelegeerden van verschillende Regeeringen.

De volgende vragen kwamen in behandeling:

Eerste vraag:

„Welke zijn in uw land de ambachten en beroepen waarmede de blinden in hun onderhoud voorzien? Op welke wijze kunnen de patronaten van de verschillende instellingen van liefdadigheid het krachtigst den blinde te hulp komen in het verschaffen van werk?"

Conclusie:

1°. Het Congres is van oordeel, dat men geen vaste regelen kan stellen, ten opzichte van de bedrijven of beroepen, die met vrucht door de blinden beoefend kunnen worden; dat men aan ieder land moet overlaten de zorg om die bedrijven in te voeren, welke de beste hulpbronnen in het land aanbieden.

2°. Het Congres spreekt den wensch uit, dat de patronaten zich ernstig zullen bezighouden met het verschaffen van werk aan blinden, door openbare bekendmakingen, door reclame van allerlei aard en door alle middelen, welke hun ten dienste staan, nieuwe bedrijven of betrekkingen voor hen op te sporen, en van hun invloed bij de autoriteiten gebruik te maken om hen toe te laten, al ware het ook bij wijze van proef, aan de telegraaf- en telephoonkantoren.

3°. Het Congres spreekt den wensch uit, overal beroepsvereenigingen te zien ontstaan, verkoopmagazijnen en werkplaatsen, dáár, waar het aantal blinden groot genoeg is en waar deze inrichtingen geen nadeel toebrengen aan de blinden, die thuis werken.

Tweede vraag:

„Zou het niet nuttig zijn, dat in de verschillende werkinrichtingen voor blinden, zienden werden toegelaten, om die deelen van het werk te verrichten, die de blinden slechts met moeite of zeer langzaam ten uitvoer kunnen brengen?

„Zou deze verdeeling van het werk niet toelaten, dat in deze werkinrichtingen arbeid verricht werd, dat meer loonend was dan het werk, dat men gewoon is daar te verrichten?

„Welke zijn de bezwaren tegen een dergelijken maatregel?"

Conclusie:

Overwegende, dat het gebruik van zienden in de werkplaatsen van jonge blinden aan dezen zon veroorloven een grootere verscheidenheid van werk uit te voeren, acht het Congres het aanbevelenswaardig ziende noodhulpen in de werkplaatsen in te voeren, echter op uitdrukkelijke voorwaarde dat de ziende slechts noodhulp (handlanger) zal zijn en dat de blinde de eigenlijke werkman is.

Derde vraag:

„Welke waarde hecht gij aan het internaat voor de volwassen blinden en welke zijn de nadeelen of bezwaren daaraan verbonden?"

Conclusie:

1°. Het Congres is van oordeel, dat in het algemeen het externaat te verkiezen is boven het internaat. Het meent dat het internaat is aan te bevelen voor blinden zonder hulpmiddelen en zonder familie, voor ongehuwde blinde vrouwen, evenals voor blinden wier intellectueel vermogen niet genoeg ontwikkeld is om zich in de wereld te kunnen bewegen.

2°. Dat dáár, waar een internaat bestaat, een huiselijke haard moet worden daargesteld; het internaat moet zijn een groot huisgezin, waar men rustig kan leven, en geen verblijf, waar alleen het reglement spreekt en gebiedt.

3°. Het Congres is van oordeel, dat de werkplaatsen niet zijn aan te bevelen dan voor blinden, die, op zich zelf werkende, er niet in geslaagd zijn hun brood te verdienen.

Vierde vraag:

„Is het goed in scholen, werkplaatsen en andere inrichtingen voor blinden, personen toe te laten, die slechts gedeeltelijk blind zijn? Welk een graad van gezichtsvermogen kan men toelaten?"

Conclusie:

1°. Het is nuttig toe te laten in de scholen, werkplaatsen en andere instellingen voor blinden, personen enkel aangetast door half-blindheid van af het oogenblik dat hun gezichtsvermogen hun niet toestaat met vrucht de lessen van een gewone school voor zienden te volgen of een ander vak uit te oefenen dan dat, hetwelk geschikt is voor blinden.

2°. Dat men geen kind afwijze, dat, hoewel nog eenigszins ziende, door een ernstig geneeskundig onderzoek verklaard wordt in meer of minder tijd blind te zullen worden.

Vijfde vraag:

„Welke zijn de voor- en nadeelen der stenographie voor de blinden? Geef een stelsel van stenographie en zoo mogelijk tevens een toestel om de snelheid van het stenographisch schrift te vermeerderen."

Conclusie:

Na eene korte bespreking wordt door de vergadering de volgende conclusie aangenomen:

Het Congres is van meening, dat de stenographie nuttig is voor alle blinden, die zich wijden aan studie, maar het is wenschelijk, dat de methode gemakkelijk zij en geschikt voor alle talen.

Zesde vraag:

„Hoe moeten opgevat worden en ingericht zijn de uitspanningen op scholen voor blinden? Moeten deze uitspanningen enkel zijn het op- en neerloopen in open plaats of tuin in afgemeten stap, of moet dit vergezeld gaan van levendig spel?

„Welke zijn de spelen van dien aard, waaraan de blinden kunnen deelnemen (jongens, meisjes, kinderen, volwassenen)?

„Zijn de wandelingen buiten de inrichting nuttig voor de blinden?

„Zijn deze wandelingen hun aangenaam? Hoe richt men deze het meest practisch in?"

Conclusie:

Het Congres is van oordeel, dat men voor de blinden een aantal spelen kan invoeren, welke voor zienden geschikt zijn, op voorwaarde, dat men een speelplaats heeft zonder hindernissen en goed bewaakt.

Spelen, uitspanning, gymnastiek, wandelen en dansen zijn nuttig; evenwel moet dit alles matig worden toegestaan.

Zevende vraag:

„Het nasporen en instellen van een onderzoek naar de oorzaken der blindheid in de bevolkte centra en het beramen van middelen ter bestrijding."

Conclusie:

Het Congres neemt de volgende conclusie van Dr. De Mets aan, en besluit, aan de gouvernementen van alle landen te verzoeken, niets te verzuimen om de voorbehoedmiddelen tegen blindheid te volmaken en tot zelfs de kleinste dorpen van de noodige geneeskundige hulp te voorzien.

Ten opzichte van de concurrentie, die de arbeid in de gevangenis den blinde aandoet, zeide de heer Le Jeune, minister van staat, dat deze concurrentie eene monsterachtigheid is, welker verdwijning men tot elken prijs moet eischen. Alle voorwerpen, het borstelvak en mandenmaken betreffende, gemaakt in de gevangenis, moeten absoluut van de markt geweerd worden. Het bureau van het Congres zal eene memorie in dien zin opmaken.

De heer Stericker van Aberdeen onderwierp aan het oordeel van het Congres een nieuw systeem van notenschrift voor blinden. Vele blinden leeren de muziek, die zij moeten spelen, uit het hoofd, door zich te laten voorspelen; zij geven als reden op, dat zij geen tijd hebben om den muziektekst te ontwarren en tegelijkertijd linker- en rechterhand te gebruiken. Het nieuwe systeem stelt den blinde in staat dadelijk alle partijen te lezen.

Nog werden pogingen in het werk gesteld door eenige sprekers, om het Braille-schrift meer te vereenvoudigen. In Brugge o.a. was een methode waarbij de zes punten tot vier gereduceerd werden. Men won daardoor wel ruimte in de hoogte, maar daar een 11 à 12-tal letters twee vakjes behoefden, verloor men dit weder in de breedte.

De vergadering besloot, aan het hoofd der agenda voor het volgende Congres het vraagstuk der hervorming van het systeem-Braille aan de orde te stellen."

Gelijk men ziet, heeft het Congres gewichtige vragen behandeld. Vr. 1 en 2 betreffen de *werkverschaffing* aan blinden, die ongetwijfeld wel nummer één mag zijn op sociaal program. Is het niet heerlijk, als een blinde zelf zijn brood kan verdienen? Hebben de blinden niet veel meer de hulp van anderen noodig voor het verkrijgen van *werk* en hulp bij het werk dan de zienden? Zienden kunnen in elk geval zelven nog *rondzien* naar werk; de blinde kan ook zelfs dát niet. Ook de andere vragen: over huisvesting, werkplaatsen en scholen voor blinden, zijn van groot belang. Inzonderheid de *zevende* vraag verdient de aandacht van de *zienden* én *om den wille* der *zienden*.

De Conclusiën, of antwoorden, behooren in allerlei kringen des volks te worden gelezen, overwogen en behartigd.

Nog altijd ontbreekt ons een Instituut voor blinde kinderen en jongelieden. Van de Diaconieën is dit punt van het Agendum der Christelijke barmhartigheid weer bij „Effatha" teruggekomen. Wij bevelen ook deze „noodige zaak" bij vernieuwing in de biddende belangstelling van alle broeders en zusters aan.

L. Lindeboom.

Buitenlandsche Kerken.

Amerika. Prof. F. M. ten Hoor over de nuttigheidsidee. — In de beide laatste afleveringen van „*de Gereformeerde Amerikaan*" heeft Prof. ten Hoor een tweetal artikelen geschreven over de nuttigheidsidee in toepassing op het Christendom en het kerkelijk leven. Omdat het nuttigheidsbeginsel hoe langer hoe meer aanhangers vindt, heeft hij het gevaarlijke van dat beginsel aangetoond. God heeft nut en recht samen verbonden. Het recht Gods is nuttig voor den mensch; beide behooren samen, want dat recht moet gehandhaafd worden, zal de mensch zalig worden.

De mensch gaat beide scheiden. Hiermede is de Satan in het paradijs begonnen en de mensch, zondaar geworden, volgt daarin het voorbeeld van zijn verleider. Door het eten van den boom der kennis bedoelde de mensch zijne zaligheid, maar met loslating van het recht Gods. De nuttigheidsidee des menschen kwam in de plaats van de rechtsidee Gods.

De invloed van dit beginsel op het Christendom en op het kerkelijk leven wordt door den schrijver aangetoond. Te veel wordt uit het oog verloren, dat de rechtsidee het hoogste beginsel van het Christendom is. Niet in de handhaving van Gods recht, maar in de zaligheid van den mensch zien velen het eigenlijke doel van al wat Christus op aarde deed. Het is een fijne list van Satan om de nuttigheidsidee op den voorgrond te stellen en tot hoofdzaak te maken, in de plaats van het recht en de waarheid Gods. De nuttigheidsidee is dan ook de hoofdidee in de wereld. Satan tracht door aardschgezindheid en andere verwante zonden, die den lust tot onderzoek en kennis der waarheid uitdooven, vele belijders tot oppervlakkigheid en onkunde te verleiden. Er zijn onder de leeraars, die zich Gereformeerd noemen, maar zich tot deze oppervlakkigheid laten verleiden en de nuttigheidsidee tot hoofdgedachte in hunne prediking maken.

Men spreekt nog wel van de gerechtigheid Gods, maar de liefde en de barmhartigheid komen eenzijdig op den voorgrond. Men erkent nog wel, dat de zonde overtreding is van Gods wet, en miskenning is van Gods recht, doch het ergste, het meest verontrustende in de zonde is, dat zij onszelf rampzalig maakt en oorzaak van ons eeuwig verderf is. Men haat de zonde niet, omdat zij in de eerste plaats zonde tegen God is, maar omdat zij zulke vreeselijke gevolgen voor ons heeft.

Deze nuttigheidsidee vindt in het Christendom zoo algemeen ingang, omdat zij principiëel niet tegenover den hoogmoedigen aard van den mensch staat. De mensch blijft hier het middelpunt, waarom alles zich beweegt, en het doel, waarop alles aangelegd is. Niet dat de mensch doemschuldig, maar dat hij zoo ellendig is, staat op den voorgrond. De barmhartigheid Gods wordt ten koste van Zijne rechtvaardigheid gepredikt. Het leidt tot de prediking van een evangelie naar den mensch.

Vandaar dat het Methodisme, dat dit beginsel huldigt en de juridische hoofdgedachte van het Christendom verzwijgt, zooveel bijval vindt. Het kruis van Christus is daarom den Jood eene ergernis en den Griek eene dwaasheid, omdat dat kruis de juridische hoofdgedachte van het Christendom predikt, wijl Christus aan het kruis den vloek der wet voor de zijnen gedragen heeft.

De handhaving van het recht Gods en de zaligheid van den mensch staan niet los naast elkander, maar met elkander in het nauwste verband. Dit verband moet vastgehouden worden en wel in deze orde: eerst Gods recht en dan de zaligheid des zondaars. De aanhangers van het nuttigheidsbeginsel keeren deze orde om en verliezen ten slotte het recht Gods uit het oog.

Na aldus het gevaarlijke van dit nuttigheidsbeginsel voor het Christendom in het licht gesteld te hebben, bespreekt de geachte schrijver zijn invloed op het kerkelijk leven. Hier staat het ook tegenover de bedoeling Gods. God bedoelt de heiliging van de enkele leden en van de gemeente in haar geheel. Bij het nuttigheidsbeginsel staat het groot getal leden op den voorgrond. Dit leidt tot verbastering der Kerk, want om vele leden te verkrijgen en te behouden moet niet te veel nadruk gelegd worden op zuiverheid in de belijdenis en heiligheid in het leven.

De mannen, die door dit beginsel zich leiden laten, vragen vooral naar het aantal leden; zij willen zooveel leden bij de gemeente brengen als maar mogelijk is. Zij berekenen den bloei der gemeente alleen naar het aantal leden.

Worden naar dit beginsel de gemeentelijke zaken en de kerkrechtelijke zaken behandeld, dan schept men een Babel van verwarring, roept men scheeve toestanden in het leven. Daarvan zijn ook reeds voorbeelden in de Kerk, waartoe de Schrijver behoort. Velen ergeren zich aan de kleinheid der Kerk en toch zal zij „eene kleine kudde" blijven; en wie de beteekenis der gemeente in het groot aantal leden wil zoeken, neemt een maatstaf der wereld ter hand, om daarnaar de gemeente van Christus te beoordeelen.

De Schrijver heeft dit beginsel niet eerst in Amerika leeren kennen, maar het ook in Nederland reeds gevonden, want hij zegt: „Toen de vereeniging tusschen de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Doleerende Kerken in Nederland tot stand zou komen, zeide een invloedrijk man uit de eerste Kerk „ik dank God, dat wij nu van het kruis onzer kleinheid verlost zullen worden". Ik twijfel of dat dankgebed Gode aangenaam was."

Ook in de kwestie der opleiding, die thans zooveel spanning in de gemeenten teweegbrengt, ziet hij ditzelfde beginsel. Daarvan zegt hij: „In welke mate men tot die nuttigheidsidee geneigd is, blijkt dezer dagen duidelijk uit enkele van onze Hollandsche couranten, die hun oordeel ten beste gaven over het besluit van de Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland in zake de vereeniging van de Theol. School te Kampen met de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit te Amsterdam. Zonder er over te spreken, schijnbaar zonder zich ook maar eenigszins te bekommeren om de kerkrechtelijke beginselen, die achter deze belangrijke kwestie zitten, spreekt men van uit de hoogte maar een oordeel uit over de zaak, een oordeel, dat alleen aan de hand gedaan wordt door het nuttigheidsbeginsel."

Dat heeft Prof. ten Hoor juist gezien; zij die over deze kwestie spreken of schrijven, om de vereeniging van Theol. School en Theol. Faculteit te bepleiten, spreken niet van het recht, dat de Kerk van Godswege heeft, maar wijzen alleen op het nut, dat uit de bedoelde vereeniging zou voortvloeien.

Scholten.

Ingezonden.

WelEerw. Zeergel. Heer en Broeder!

Mag ik als *Bazuin*lezer U s. v. p. beleefd verzoeken de volgende vragen eens in *de Bazuin* te beantwoorden:

1. Moet men van iemand, die lid der Kerk wordt, vorderen dat hij of zij gelooft wat in vr. 54 van onzen Catechismus beleden wordt, n.l. „dat ik daarom een levend lidmaat ben en eeuwig zal blijven?

2. Indien niet, wat dit belijdenis doen, zonder bovenstaand te belijden, dan den belijder *baat*, en of 't hem of haar recht geeft om als lid ingeschreven te worden.

3. Hoe geschiedt de versterking des geloofs bij hen en wat is het effect van het gebruik van het H. Avondmaal voor degenen, die niet gelooven, dat Jezus zijn vleesch verbroken en zijn bloed vergoten heeft tot wegneming hunner zonden; m. a. w. hoe kan de *bewustheid* van ons geloof door het Sacrament *versterkt* worden, als er geen bewustheid is?

4. Mogen de Leeraars dezulken verplichten om, zoo ze *nu* zijn, het Sacrament te gebruiken, met bijvoeging, dat men dit niet behoeft te weten, en met staving van teksten als „de Heere roept hongerigen, dorstigen" enz. Zijn deze teksten hier op hun plaats.

X.

Boekaankondigingen.

De Held der Hulpe, door J. W. A. Notten. Kampen, G. Ph. Zalsman, 1902.

Er valt veel te zeggen tot aanbeveling van dit boekwerk. Ten eerste heeft Ds. Notten als Schrijver van stichtelijke lectuur zich bij ons volk een goeden naam verworven; en hij blijft dien naam ook in dezen bundel practische Schriftbeschouwingen gestand doen. Ten tweede zijn er onder de verschillende stukken, die in dezen bundel voorkomen, ook nog enkele opgenomen, afkomstig van Prof. van Velzen. Ten derde is de uitgave vooral geschied, om het Christelijk Nationaal Boerencomité te steunen in de poging, om het ontzettend lijden van de vrouwen en kinderen in Zuid-Afrika te verzachten. En ten vierde zorgde de heer Zalsman te Kampen voor eene nette uitgave, een helderen druk, een vriendelijken band en een billijken prijs. Vinde het werk om alle deze redenen vele koopers en lezers!

—

Het Leven van Charles Haddon Spurgeon. Naar bescheiden uit zijn dagboek, aanteekeningen en brieven saamgesteld door zijne weduwe. Vertaald door Elisabeth Freystadt. Deel IV. Rotterdam, D. A. Daamen, 1902.

Met dit vierde deel is de levensbeschrijving van Spurgeon door zijne weduwe voltooid. In dit deel treffen wij Spurgeon eerst voor zijne ontspanning te Mentone aan; vieren dan met hem mede de herdenking van zijne 25-jarige Evangelie-bediening, gedurende welke meer dan 9000 personen tot zijne gemeente werden toegevoegd; maken daarna kennis met enkele uit de vele treffende voorbeelden van zijne zegenrijke werkzaamheid, en vernemen daarna nog allerlei bijzonderheden uit zijne laatste levensjaren. Zoo is het zeer belangrijk, om er over ingelicht te worden, hoe hij eene week doorbracht, op welke manier hij een preek maakte, welke uitgebreide correspondentie hij voerde, en welke zijne meeningen waren over de zaligheid der kinderen, het Romanisme, de liberale politiek, de vivisectie, de geheelonthouding, de scheiding van Kerk en Staat, het kiesrecht, de evolutie, den schouwburg, de nieuwe theologie enz. Het vierde deel is dus niet het minst belangrijke. Wij danken Vertaalster en Uitgever zeer voor hun arbeid en hopen van heeler harte, dat dit leven van Spurgeon door velen gelezen worde en rijken zegen verspreiden moge.

—

Medische Bezwaren tegen Vaccinedwang door J. P. Schouten, arts te Bolnes. Boekdrukkerij De Vecht, Breukelen.

Naar aanleiding van eene korte bespreking van de vaccine-quaestie in de Tweede Kamer en met het oog op eene in uitzicht gestelde afschaffing van den vaccinedwang, onderwerpt de medicus Schouten te Bolnes dit voorbehoedmiddel tegen de gevreesde pokziekte aan eene scherpe critiek. Hij brengt kort en zakelijk al de argumenten ter sprake, die er van medisch standpunt tegen ingebracht kunnen worden: de onbetrouwbaarheid van statistiek en experiment, de onzekere duur van de werking van het voorbehoedmiddel,

de ongegronde verklaring van de vermindering der pokken-epidemieën uit de vaccinatie, de nadeelige gevolgen, die er menigmaal uit voortvloeien enz. De Schrijver ontwikkelt al deze bezwaren op zeer heldere wijze. Zelf meent hij ten slotte, dat isoleering en desinfectie betere middelen zijn tegen de ziekte dan de vaccinatie. Gaarne bevelen wij de brochure aan veler lezing en overdenking aan.

—

Verhandeling over de zichtbare en georganiseerde Kerk door Gisbertus Voetius. Uit het Latijn vertaald door R. J. W. Rudolph, dienaar des Woords te Leiden en Dr. F. F. C. Fischer, Rector van het Gereformeerd Gymnasium te Kampen. Kampen, J. H. Kok, 1902.

Er behoeft tot aanbeveling van deze verhandeling, wier uitgave thans aan den heer Kok te Kampen toebehoort, niet veel in het midden gebracht te worden. Voetius is aan ons allen bekend als de man van het Gereformeerd kerkrecht. Hij onderscheidt zich door vastheid in de beginselen en mildheid bij de toepassing, door heldere begripsbepaling en nauwkeurige analyse, door het stellen van scherpzinnige vragen en door vaardigheid in hare beantwoording. Ook deze verhandeling over de zichtbare en georganiseerde Kerk getuigt daarvan. Zij behoudt ook voor onzen tijd hare waarde.

ADVERTENTIËN.

Ondertrouwd:

DR. B. WIELENGA,
Pred. te Arnhem,

EN

MAGARETHA M. J. VAN DEN BOOM.

ARNHEM, ROTTERDAM, 23 Oct. 1902.

Ontvangdag 30 *Oct.* 2—4½ *ure*, *Maaskade* 71, *Rotterdam.*

Voor de vele blijken van deelneming, ondervonden bij het overlijden van onzen geliefden Echtgenoot, Vader en Behuwdvader, betuigen wij onzen hartelijken **dank**.

WED. H. MULDER—HECTOR.
G. HEMMES—MULDER.
E. HEMMES.

GRONINGEN, DRACHTEN, October 1902.

De ondergeteekenden betuigen hun hartelijken **dank** aan allen, die blijken gaven van belangstelling bij de herdenking hunner **25-jarige Echtvereeniging**.

V. DAM.
F. POSTMUS.

MARUM, Oct. 1902.

Voor de vele blijken van liefde en belangstelling, ons bewezen op den 22 October, betuigen wij, mede namens onze Kinderen en Kleinkinderen, onzen hartelijken ***dank***.

A. JONKHOFF
EN ECHTGENOOTE.

GRONINGEN,
27 Oct. 1902.

Heden overleed zacht en kalm, in den ouderdom van 41 jaar, in zijn Heer en Heiland, mijn innig geliefde Man en der kinderen zorgdragende Vader,

Sipke van der Vlegel,

in leven onderling der Ger. gemeente alhier.

WED. T. V. D. VLEGEL—
BOUWMAN.

GRIJPSKERK,
24 October 1902.

Andermaal werd onze jonge Gemeente in rouwe gedompeld. De Heere nam van ons weg onzen geliefden medeopzienerder Gemeente

Sipke van der Vlegel

in den ouderdom van 41 jaren.

Veel heeft hij voor deze jonge Gemeente gewerkt. Terstond als ouderling en scriba van den Kerkeraad gekozen, heeft hij niet afgelaten het welzijn van deze Gemeente ten volle te behartigen. Hoewel reeds lang zwak naar het lichaam, bezat hij toch een bewonderenswaardige werkkracht. Hij had de Gemeente oprecht liet. Twee dingen, zoo sprak hij kort te voren, binden mij nog aan 't leven; dat is mijn huisgezin en dat is de Gemeente. Nog den laatsten Zondagmiddag was hij in ons midden. Thans rust hij van zijn werk. In het geloof is hij gestorven. Dit is ons tot troost.

Sterke God zijne Weduwe en gedenke Hij onze Gemeente genadiglijk.

Namens den Kerkeraad,
A. J. DE BOER, *Praeses.*
D. HAAN, *l.-Scriba.*

GRIJPSKERK,
24 October 1902.

Heden overleed na een langdurig doch geduldig lijden in haren Heer en Heiland mijne onvergetelijke Echtgenoote en der kinderen liefhebbende Moeder, Behuwd- en Grootmoeder, Zuster en Behuwdzuster, Mejuffrouw

ANTJE VAN OOSTEN,

eerder Weduwe van den heer J. SCHEUERMAN, in den ouderdom van ruim 72 jaren. Zwaar treft ons dit verlies, maar de wetenschap, dat zij met de volle verzekering des geloofs is ingegaan in de ruste, die er overblijft voor het volk van God, lenigt onze diepe smart.

Uit aller naam,
P. A. VIS.

AMSTERDAM,
23 Oct. 1902.
Jacob van Campenstr.
16, 2e étage.

Heden overleed plotseling onze zeer geliefde Echtgenoote, Moeder, Behuwd- en Grootmoeder

Susanna Ravenshorst,

in den ouderdom van ruim 62 jaren.

Haar gansche leven was Christus gewijd en daarom haar sterven gewin.

J. W. HARTGERINK.
A. M. KRAMER—HARTGERINK. } STROOBOS.
F. KRAMER.
E. S. KOLKERT—HARTGERINK.
J. H. KOLKERT W.JZN.

DEVENTER,
24 October 1902.

De oudste onzer broederen en medeopzieners

CORNELIS RUIGROK,

nam de Heere heden op den hoogen leeftijd van 91 jaren tot zich.

Deze broeder heeft in de dagen der Scheiding de smaadheid van Christus met blijdschap verdragen en onze Gemeente, zoolang zij als gezuiverde Kerk bestaat, eerst als diaken en daarna als ouderling getrouw gediend. Met woord en daad den Heere belijdende, heeft hij als een gerechtvaardigde onder ons gewandeld en is hij thans de vreugde zijns Heeren ingegaan. Zijn heengaan spreekt tot ons: »Let op den vromen en ziet naar den oprechten, want het einde van dien man zal vrede zijn."

De Kerkeraad der Geref.
Kerk Maasluis A.
J. VONK, *Praeses.*
H. DE HAAS, *Scriba.*

MAASSLUIS,
27 October 1902

Door een heer van deftigen huize, in het genot eener goede gezondheid, die als weduwnaar alleen is achtergebleven, wordt

eene juffrouw of weduwe

gevraagd, die geschikt is voor een Christelijk verkeer in — en eene goede regeling van het huisgezin. Gezocht wordt iemand van beslist Geref. beginselen, ongeveer den leeftijd van 40 jaren bereikt hebbende, in het bezit van eene goede gezondheid en een opgeruimd karakter, en die eene goede ontwikkeling genoten heeft.

Het salaris zal later geregeld worden. Brieven worden verwacht onder **letters D. P.** Boekhandel JAC. VAN DER MEER, DEVENTER.

GEVRAAGD:

om terstond in dienst te treden,

een nette Dienstbode,

liefst boven de **20 jaren**, als Meidalleen.

Adres: Mej. SUUR, HOOGEZAND, 92*a*, DEN HAAG.

Voor **direct gevraagd** in een drukke **Manufactuur-zaak** een flinke

BEDIENDE,

in staat zelfstandig te werken en bekend met étaleeren. Liefst Geref godsdienst. Br. franco **letter C. B.** Uitgever v/d blad te KAMPEN.

PREDIKSTOEL.

TE KOOP voor billijken prijs een nog in zeer goeden staat zijnde **PREDIKSTOEL** met **trap** en **klankbord**. Brieven onder letters **G. K.** aan den UITGEVER van dit Blad te KAMPEN.

HUWELIJK.

Voor jongelieden, die in het huwelijk wenschen te treden, is op het mooiste gedeelte van het Sarphatipark te Amsterdam te huur, een **modern BOVENHUIS**, huurprijs **f 300.—** per jaar. Onmiddellijk te aanvaarden.

Te bevragen bij de Makelaars TEIXEIRA DE MATTOS & VAN DER VIJGH, Sarphatipark 135 te AMSTERDAM.

Cruydenwijn DE HAAS helpt bij ***bloedarmoede.***

Overspanning-rugpijn en voor kraamvrouwen om op kracht te komen. Borstcruydenwijn dient voor menschen met zwakke borst.

Overal verkrijgbaar—**DE VLIJT Voorschoten.**

100en PRACHTIGE

AMERIK. ORGELS

in prijzen van *f* 85.— tot *f* 500.— werden reeds met het grootste succes door mij geleverd, waarvoor 100en dankbetuigingen tot bewijs kunnen strekken.

»Geen goedkoop Orgel zóó goed."

»Geen goed Orgel zóó goedkoop."

Men vrage s. v. p. teekeningen met prijsopgave.

Levering franco, vrij zicht, zoowel à contant als op afbetaling.

GROENEVELD's Orgelhandel,

MAGAZIJNEN KOEMARKT **SNEEK.**

Termijnbetaling van af **10 CENTS per dag.**

SOLIEDE ORGELS

in prijzen van af *f* 40.—

Gratis Handleiding en Toetsenlooper.

Honderden dankbetuigingen.

Vraagt gratis **Catalogus** en conditiën.

JOH. DE HEER,
Rotterdam, Noordmolenstraat 71.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

BLIJVEN OF HEENGAAN?

Een vraag en een antwoord

DOOR

Dr. H. BAVINCK.

80 cent.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan, en wie het bedrag aan den Uitgever zendt, ontvangt het **franco** p. post.

Bij **GEZ. MEERBURG** te **Heusden** verschijnt met eenige dagen:

No. 10 van

„Wat zegt de Schrift?"

Maandblad tot bevordering van het rechte lezen en uitleggen van het Woord Gods, onder red. van

Prof. L. LINDEBOOM,

EN

No. 7 en 8 van het **BIJBLAD** van »*W. z. d. S.*"

Het *Bijblad* wordt *niet* meer *gratis* aan de Kerkeraden gezonden.

Van **Sept.—Dec.** 30 ct. franco p. p. Voor de inteekenaars op het *Maandblad* slechts 20 ct.

Ook afzonderlijke No.'s verkrijgbaar, behalve van No. 1.

Het *Maandblad* kost f 1,50 *per jaar*, *franco* p. post.

Bestellingen rechtstreeks in te zenden bij den uitgever, of door de boekhandelaren.

Bij **ZALSMAN** te **Kampen** verscheen:

MOTIVEERING

van het protest en bezwaar in „Een woord betreffende de zaak der Opleiding."

Aan de Kerkeraden der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Prijs 5 cent. 10 ex. 30 cent.

VEREEN. „TOT CHR. LIEFDADIGHEID," Wagenborgen.

In de **4 pCt. Geldleening** ten laste van bovengenoemde Vereeniging zijn nog **Obligaties van *f* 500 disponibel**.

Voor hen, die tegen November a.s geld wenschen te plaatsen, bevelen we deze Obligaties ten zeerste aan. Zij bereiken daarmee een tweeledig doel: het geplaatste geld geeft een flinke rente en het Werk der Barmhartigheid te *Wagenborgen* ontvangt daarin den steun, dien het dringend noodig heeft.

De Obligaties zijn verkrijgbaar ten Kantore der Vereeniging te *Wagenborgen* en bij de heeren BROUWER en DIJKSTERHUIS te *Groningen*, VAN DER VEGTE en VAN REEDE te *Zwolle* en wedw. P. VAN EIJK en ZONEN te *Amsterdam*.

APPINGEDAM, October 1902.

Namens het Bestuur:
J. BOUWES, *Penn.m.*

DOET UW VOORDEEL

en keuze uit onze **5 heerlijke**

Mélanges Reclame Theeën.

per 2½ kilo	**No. 1.**	**f 3,90**
franco	**No. 2.**	**- 3,75**
rembours	**No. 3.**	**- 3,50**
	No. 4.	**- 3,25**
	No. 5	**f 3,00**

SLUIK en Van der WAL's THEEHANDEL.

Harlingen.

Voor puike kwaliteiten wordt ingestaan.

Bij den UITGEVER **J. C. VAN SCHENK BRILL** te DOESBURG verscheen heden de 1ste aflev. van een **nieuw, actueel en interessant werk:**

Ervaringen en herinneringen van een Boerenstrijder op het slagveld van Zuid-Afrika.

DOOR

FRANCO SEINER.

Verschijnt in 23 aflev. à 10 cts. per aflev.

Een voornaam buitenl. blad zegt van dit werk:

Sedert Henkels werk over den oorlog verscheen, is geen werk verschenen, dat in elk opzicht met SEINER's boek kan wedijveren.

De inteekening is allerwegen geopend.

Bij **ZALSMAN** te **Kampen** is verschenen:

De gemeenschap der heiligen,

DOOR

J van ANDEL,

Predikant te Gorinchem.

226 bladz., post 8°.

Prijs *f* 1,40, geb *f* 1,80.

Bij **JAN HAAN** te *Groningen* zijn verschenen:

Eenige korte vragen voor de kleine kinderen door JACOBUS BORSTIUS Afgedeeld in korte lesjes.

Prijs: 4 ct, 25 ex. 80 ct., 100 ex. f 3.—.

Eenvoudig onderricht in de Christelijke religie, ten dienste van meer bejaarden, die zich nog hebben voor te bereiden tot het doen van belijdenis des geloofs, door T. OEGEMA en F. G. PETERSEN, v. d. m. te Wildervank en Veendam.

Prijs: 7½ ct., 25 ex. f 1,75, 100 ex. f 6,—.

Kort begrip der Christelijke religie. Met uitv. Teksten.

Prijs: 8 ct., 25 ex. f 1,50, 100 ex. f 5,—.

Catechismus of onderwijzing in de Christelijke leer. Met Teksten.

Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.

Belijdenis des geloofs der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.

De vijf artikelen tegen de Remonstranten (Canones of leerregels).

Prijs: 15 ct, 25 ex. f 3,—, 100 ex. f 10,—.

Voorbeeld der Goddelijke Waarheden, door A. HELLENBROEK. Met uitv. Teksten. (110 bl.)

Prijs: 20 ct., 25 ex f 4,—, 100 ex. f 14,—

Deze uitgaven onderscheiden zich door goed papier, flinken druk en net e uitvoering.

Zal verschijnen:

Scheurkalender voor 1903,

met motto's van **Dr. A. KUYPER,** verzameld onder toezicht van Mej. H. S. S. KUYPER.

Prijs f 0,90.

De inteekening is opengesteld bij alle boekhandelaren en bij den Uitgever

J. VAN DER LAND,

te Amsterdam.

DE NIEUWE DRUK

van

Het Nieuwe Testament

met volledige Kantteekeningen van den Staten-Bijbel is gereed. Het boek is 1045 *bladz. groot, en kost in fraaien halflederen band. f* 4,50.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan.

Kampen. *ZALSMAN.*

Geheel ten voordeele van de Noodlijdenden in Zuid-Afrika.

Bij ZALSMAN te KAMPEN verschijnt:

De held der hulpe,

DOOR

J. W. A. NOTTEN.

319 bladz. f 1.90, geb. f 2.40.

Een lijvig boekdeel van den gunstig bekenden Schrijver, wiens stichtelijke Schriftbeschouwingen zoozeer gezocht zijn.

De voordeelen van deze goedkoope uitgave komen hulpbehoevenden in Z.-Afrika ten goede.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan, en wie het bedrag aan ZALSMAN te KAMPEN zendt, ontvangt het franco per post.

Verschenen bij **JAN HAAN** te *Groningen*:

De Bijbelsche Geschiedenis

en

Verstandelijke Vorming.

DOOR

J. DE GROOT,

Hoofd der Chr. School te Hoogkerk.

f 0,70,

in linnen stempelband *f* 1,—.

VOOR CATECHISATIËN.

J. VAN ANDEL, **Vragen en antwoorden over de Bijbelsche Geschiedenis,** ten dienste van meergevorderde leerlingen f 0,25.

J. H. DONNER, **De Bijbelsche Geschiedenis,** ten dienste van het Catechetisch onderwijs. 20e druk f 0,25

—— —— **Beknopt onderricht in de Bijbelsche Geschiedenis.** Voor Catechisatiën 13e druk f 0.15.

—— —— **De Goddelijke Waarheden** ten dienste van het Catechetisch onderwijs. 5e druk f 0,25.

—— —— **Kort Begrip der Goddelijke Waarheden** ten dienste van het Catechetisch onderwijs f 0,15.

—— —— **Eenvoudig onderricht in de Bijbelsche Waarheden.** Voor Catechisatiën. 9e druk f 0,10. 25 Ex. *f* 2,25. 50 Ex. *f* 4,25. 100 Ex. *f* 8.—.

—— —— **De drie formulieren van Eenigheden,** alsmede het Kort Begrip, en de belijdenissen van Nicea en van Athanasius, ten dienste van het Catechetisch onderwijs. 2e druk f 0,35.

H. BEUKER, **Bijbelsche Archeologie.** Een overzicht van Israëls land en levenswijze. Met een kaart en vier afbeeldingen. 3e druk f 0,60.

J. H. LANDWEHR, **Kort overzicht van de geschiedenis der Geref. Kerken in Nederland, gedurende de 19de eeuw.** Ten dienste van de Catechisanten. 2e druk f 0,30.

LEIDEN. D. DONNER, Uitgever.

Een lamp voor den voet.

Deze meer en meer gezochte

SCHEURKALENDER

is verzonden en op eerste aanvrage voor een ieder te bekomen

Het schild is fraaier dan ooit. De inhoud is Gereformeerd. De prijs is ***40 cent.***

Wie eenmaal dezen **SCHEURKALENDER** heeft gebruikt, verlangt geen anderen. Het debiet neemt jaarlijks toe. 't Is een sieraad aan den wand en goede lectuur voor elken dag des jaars.

Kampen. ZALSMAN.

Binnenkort verschijnt:

De Kwestie van den dag.

Een woord naast dat van Prof. Dr. H. BAVINCK,

DOOR

Ds. T. BOS, v. d. m. te Dokkum.

Bestellingen worden ingewacht bij:

JAN HAAN, te *Groningen*.

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN.

1902. Vijftigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 47.

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin

Vrijdag 7 November 1902.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan „de Redactie van De Bazuin te Kampen." — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

Classis Hoorn.

De Class. Verg. spreke uit, dat zij het ten zeerste

I. Betreurt,

a. dat het voorstel-Bavinck c. s. op de gehouden Gen. Syn. is aangenomen, waardoor de rust en de vrede in de Kerken is verstoord;

b. dat de te houden collecten voor de „Eigen inrichting" afhankelijk zijn gesteld van die voor de Theol. Fac. der Vrije Universiteit;

2. En van oordeel is dat,

a. zoo spoedig mogelijk moet worden overgegaan tot het benoemen van 3 Hoogleeraren in de vacatures der H.H. Prof. D. K. Wielenga, Dr. H. Bavinck en P. Biesterveld;

b. Dat Curatoren en Deputaten voor benoemingen van Hoogleeraren, die voorstanders zijn van het voorstel „Bavinck c. s.", niet meer de belangen der „Eigen inrichting" naar behooren kunnen behartigen en dat zij hun beleefd in overweging geeft hun mandaat als zoodanig neer te leggen;

c. dat, indien niet spoedig tot de benoeming van Hoogleeraren wordt overgegaan, zij niet kan meegaan met hen, die Curatoren en Deputaten in zake benoemingen diligent zouden verklaren;

3. en verzoekt

de Zusterkerken hier wel nota van te willen nemen.

De Kerkeraad van Hoorn.

II. De Class. Verg. spreke uit, dat zij zeer betreurt de houding der minderheid in de Gen. Syn., waardoor het voorstel „Bavinck c. s." niet is uitgevoerd kunnen worden.

Een minderheid in den Kerkeraad van Hoorn.

—

Classis Woerden.

Vergadering op *Donderdag* 13 *Nov.* te *Alfen*, aanvang 9 *ure*.

Voorstel van de Kerk van Woerden:

De Raad der Ger. Kerk van Woerden;

ten zeerste betreurende de houding der minderheid op de Gen. Synode te Arnhem;

ten volle begrijpende, dat de Prof. Bavinck en Biesterveld hun positie onhoudbaar achten aan de Theol. School, tengevolge van het niet uitvoeren van het besluit, door de Synode genomen, in zake het voorstel-Bavinck-Rutgers; evenwel zijn smart uitsprekende over de benoemingen, gedaan in het stadium, waarin wij thans verkeeren, van de zijde der V. U., en het aannemen dier benoemingen door genoemde heeren, die, naar de meening des kerkeraads, gewacht moesten hebben met het nemen van een beslissing tot de Kerken zich hadden uitgesproken over de handelingen der Synode, de Theol. School betreffende, als zijnde nu het werk der vereeniging van beide Scholen in hooge mate bemoeilijkt;

vernomen hebbende, dat thans benoemingen zijn geschied aan de Theol. School, waar, naar de meening des kerkeraads, op dit oogenblik van geen benoemingen sprake had mogen zijn, waarom de kerkeraad den wensch uitspreekt, dat de benoemde heeren voor de benoeming bedanken, en geen verdere benoemingen plaats grijpen;

stelt aan de Classe voor:

dat zij hare volledige instemming betuige met het ter Synode te Arnhem aangenomen voorstel-Bavinck-Rutgers;

en dat zij aandringe op het bijeenroepen eener vervroegde Synode, waar tot uitvoering besloten worde van het voorstel-Bavinck-Rutgers.

Namens de roepende Kerk,
J. W. Gunst, *Praeses.*
W. Snel, *Scriba.*

Woerden, 3 Nov. 1902.

—

Classis Zwolle

De Kerkeraad van Kampen besloot het volgende als voorstel aan de Classis aan te bieden:

De Kerkeraad van de Gereformeerde Gemeente te Kampen,

a. betuigt instemming met de „Verklaring" van de minderheid der Generale Synode, in zake het voorstel-Bavinck,

b. verklaart de aanneming van het voorstel-Van Schelven te achten in het belang van den vrede der Kerken,

c. betreurt het, dat de Gen. Synode: 1° in strijd met dat besluit, de kenschetsing der Theol. School als „eigen inrichting der Kerken" heeft geschrapt; 2° het toestaan van 2 collecten voor de Theol. School heeft afhankelijk gemaakt van 2 collecten voor de Vrije Universiteit, en dat met verwerping van de verplichting der Vrije Universiteit tot rekening en verantwoording aan de Generale Synode,

d. protesteert tegen het drijven om een vervroegde Generale Synode bijeen te roepen, met het doel om het eerstgenomen besluit in zake de vereeniging van de Theol. School met de Vrije Universiteit opnieuw aanhangig te maken en uit te voeren, waardoor de bezwaren der belangrijke minderheid worden ter zijde gezet,

e. spreekt den wensch uit, dat de Curatoren en de Deputaten ad hoc spoedig zullen voorzien in de, tot zijn leedwezen, door de benoeming van twee Professoren der Theol. aan de Vrije Universiteit, vermeerderde vacatures.

—

De Kerkeraad der Geref. Gemeente te *Heusden* spreekt door deze hare blijdschap uit over de benoeming van twee Professoren voor de Theol. School te Kampen en hoopt dat de Weleerwaarde Broeders deze benoeming mogen aanvaarden.

De Kerkeraad voornoemd,
G. Kuijpers, *Praes.*
A. H. Hansen, *Scriba.*

Heusden, 3 Nov. 1902.

—

Aan de leden van de vroegere comm. van uitvoering enz. der Utrechtsche vergadering.

Weleerw. Heeren en Broeders!

De Kerkeraad der Geref. Kerk te Oud-Beijerland in zijn verg. van 17 Oct. j.l. uw „Woord betreffende de zaak der opleiding" besproken hebbende, meent daarop publiek een antwoord te moeten geven, opdat ons zwijgen niet den schijn van instemming zou geven.

We werden te meer tot antwoord gedrongen door wat *de Bazuin* in een tweetal artikelen van de hand uwer mede-onderteekenaars te lezen geeft en op uw schrijven een eigenaardig licht werpt.

We stelden ons voor de vraag: waaraan we de eer van uwe aandacht te danken hadden.

Ge komt tot den Kerkeraad met een protest tegen de benoeming van de Hoogleeraren Dr. H. Bavinck en P. Biesterveld tot Hoogleeraren aan de Vrije Universiteit. Zoover ons bekend heeft echter de Kerkeraad in deze zaak niet de minste zeggenschap. Wel is ons bekend, dat het besluit der Synode te Arnhem zulk zeggenschap voor de Kerken in haar officieele vertegenwoordiging heeft bedongen, althans wat de Theol. Faculteit betreft; maar dat juist de beweging door de Utrechtsche verg. gewekt, waarvan de door u afgedrukte verklaring de niet benijdenswaardige kroon is, der Kerken dat zeggenschap onthouden zal — wie weet voor hoelang!

Mede door uw beleid staan we dus buiten het geding en moeten we uw protest ter zijde leggen, als niet tot onze bevoegdheid behoorende.

Ge komt tot den Kerkeraad met uw bezwaar over „de motie van den Kerkeraad te Rotterdam *A*."

Dat die motie u bevreemdt kunnen we verstaan, maar waartoe uw bezwaar den Kerkeraden gemeld moest worden, is niet zoo eenvoudig.

Uw bezwaar kan toch niet bedoelen ons voor dien Kerkeraad te waarschuwen? In dat geval zou bij ons de bevreemding zijn. Immers daar werd de goede *kerkelijke weg* bewandeld, om zoo te komen tot een Gen. Synode, die ons uit het slop brengt. Mag een *wettige kerkeraad* in een *wettige verg.* dat niet doen? Dan zou het er met het recht en de vrijheid der Kerken treurig uitzien.

Naar den vorm te oordeelen zou uw woord een berisping kunnen zijn wegens ongehoorzaamheid aan een besluit der Gen. Synode, doch dat is niet aan te nemen, wanneer we overwegen, dat juist uw verzet tegen een besluit, dat door de meeste stemmen is goedgevonden en deswege voor vast en bondig moet gehouden worden, het door u afgedrukte voorstel noodig heeft gemaakt.

Die Rotterdamsche broeders hebben onze verdediging niet noodig. Ze zullen voor zichzelf wel spreken, daartoe geroepen in den wettigen, kerkelijken weg. Maar waaraan hebben wij dan uw belangstelling te danken?

't Slot van uw schrijven vergeleken met genoemde artikelen in *de Bazuin* brengt ons tot een smartelijk antwoord.

Na bange worsteling heeft ons de Heere weer de vrijheid, als Kerken Christi gegeven. We mogen weer leven naar onze kostelijke Gereformeerde belijdenis. Des Heeren Woord is weer onze wet. Een gebondenheid, zoo hartelijk begeerd door de worstelaars voor die vrijheid, zooals zoo treffend blijkt uit de acte van afscheiding, als daar gezegd wordt:

„(We) verklaren gemeenschap te willen oefenen met alle ware Geref. ledematen, en te willen vereenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering, aan wat plaatse God dezelve ook vereenigd heeft."

God heeft hun bede verhoord, hun wensch vervuld in de eenheid der Geref. Kerken in ons Vaderland. Zijne genade gaf ook ons te dezer plaatse dat voorrecht aanvankelijk, dat 's Heeren volk tot de eenheid in Christus mocht samenkomen.

Wat wilt gij nu broeders? Waarom moeten niet maar kerkeraden, maar zelfs kerkeraads*leden* opgewekt om op te treden in kerkelijke vergaderingen? Waarom moeten de Kerken een afzonderlijke verbinteinis aangaan buiten de wettige kerkelijke groepeering om? Wordt op die wijze niet een splitsing voorbereid, waardoor we de zoo duur verworven eenheid weer zouden derven?

Was onze belijdenis in gevaar, d. w. z. onze band van eenheid, maar ook van waarheid, we zouden met u aan de spitse willen staan ter verdediging. Slechts zouden we ook dan bedingen den kerkrechterlijken weg op te gaan.

Nu echter de zaak zooveel anders staat, moeten we u mededeelen geen deel te mogen hebben aan uw streven, wijl ge, naar onze wijze van zien, bezig zijt de eenheid van des Heeren Kerken aan uw meening op te offeren.

Wij geven u niets toe in trouw aan het in 1892 gesloten verbond; naar onze meening wordt daaraan op uitnemende wijze voldaan in het besluit der Synode te Arnhem, aangezien *der Kerken* bij dat besluit de benoeming der Hoogleeraren in handen wordt gegeven over de *geheele* opleiding, wat voor ons veel meer beteekent dan voor een gedeelte zooals thans geschiedt.

Naar uw voorstelling moet de Theol. School in den ouden vorm gehandhaafd worden, om aan de overeenkomst van 1892 te voldoen. Stel er waren van onzen kerkeraad leden, die *uw* opvatting deelden, moeten we dan Christus' kerk scheuren om u de zege te doen behalen? Of moet de meerderheid zich schikken naar de minderheid, wanneer die met scheuring dreigt?

Ons dunkt dat daarop voor Gods aangezicht maar één antwoord mogelijk is. We mogen noch het een, noch het ander.

Toch zou uw raadgeving noodwendig tot een van beide moeten leiden.

Met hoeveel achting we ook u persoonlijk waardeeren, moeten we toch publiek u verklaren: Mannen broeders, we mogen niet alleen geen gehoor geven aan uw roepstem, maar achten die verderfelijk voor de Kerk des Heeren. In haar gedeeldheid verheugt zich het rijk der duisternis, voor haar eenheid bidt onze gezegende Verlosser. Laat ons het rijk des Satans niet in de hand werken door onze geschillen, maar overeenkomstig de bede des Heeren elkander zoeken te dienen in de liefde. Laat ons het goede voor Sion zoeken, maar op een wijze die Gode welbehagelijk wezen kan.

Nademaal 't onze ernstige overtuiging is, dat uwe raadgevingen en groepeering tot verwijdering moeten voeren en de eenheid der kinderen Gods ons ter harte gaat, moeten we u verzoeken voortaan uw geschriften niet aan ons af te zenden.

Het is ons smartelijk zulks te moeten verzoeken, maar we mogen niet den schijn op ons laden, dat we ons mede schuldig maken, door zwijgend uw geschriften te ontvangen.

Met de bede, dat we elkander spoedig de hand mogen drukken in hartelijke overeenstemming in wat ons samenbindt,

Namens den Kerkeraad voornoemd,
C. Goote, *Praeses.*
N. H. Beversluis, *Scriba.*

PLAATSELIJKE KERKEN.

KAMPEN. Onze beroepen Leeraar, Dr. H. Bouwman te Hattem, heeft tot onze teleurstelling voor de roeping naar deze Gemeente bedankt.

Namens den Kerkeraad,
J. H. Bos, Scriba.

—

VINKEVEEN, 26 Oct. 1902. Na des voormiddags tot zijn dienstwerk te zijn ingeleid door Ds. L. Netelenbos van Hijlaard met een predicatie over Ps. 127 : 1, 2, verbond onze beroepen Leeraar, de Eerw. Heer P. Roos, zich in de namiddaggodsdienstoefening aan zijn Gemeente met een woord over Ezech. 3 : 17*a*. Stelle de Heere hem tot een rijken zegen voor onze Gemeente.

Namens den Kerkeraad,
H. M. Fokker, Scriba.

't Adres van deze Kerk is voortaan Ds. P. Roos.

—

BEDUM, 3 Nov. 1902. Door den Kerkeraad der Gereformeerde Gemeente *A* alhier werd j.l. Zaterdag het volgend drietal geformeerd: Ds. N. Y. van Goor te Halfweg, Ds. C. B. Schoemakers te Groningen en Ds. G. Wisse Jr. te Overtoom.

Namens den Kerkeraad,
M. Velthuis, Scriba.

—

AMBT-VOLLENHOVE, 3 Nov. '02. In den loop der vorige week als ook gistermorgen na de godsdienstoefening werden Kerkeraad en Gemeente verontrust, doordien onze geliefde en algemeen beminde Leeraar Ds. R. J. Schoemaker ons bekend maakte, eene roeping te hebben ontvangen van de Ger. Gemeente te De Krim. Wij hopen dat wij spoedig van ZEw. mogen hooren: Ik blijf bij u; dit is de wensch en bede van Kerkeraad en Gemeente.

Namens den Kerkeraad,
J. Boes, Scriba.

—

HATTEM, 3 Nov. 1902. Hoewel Kerkeraad en Gemeente reden hadden grootelijks verblijd te zijn door Zondag j.l. te mogen hooren van haren gel. Leeraar Dr. H. Bouwman, dat hij voor de roeping naar de Geref. Kerk te Kampen had bedankt, werden wij opnieuw verontrust, doordat ZEw. eene benoeming ontving tot Hoogleeraar aan de Theol. School aldaar. Dat van achteren moge blijken de keuze, die door ZEerw. zal worden gedaan, eene Gode welbehagelijke te zijn, is onze wensch.

Namens den Kerkeraad,
B. Veltkamp, Scriba.

—

STEENWIJK, 3 Nov. 1902. Onze geachte Leeraar Ds. W. Wolsink hoopt op Zondag 16 Nov. e.k. D. V. met zijne Gemeente zijne 25-jarige Evangeliebediening te herdenken.

Namens den Kerkeraad,
Joh. Visser Az., Scriba.

—

WATERGRAAFSMEER, 4 Nov. '02. Zondag 2 Nov. werd de Gemeente van Watergraafsmeer verblijd door de intrede van den uit Giessendam tot haar overgekomen Leeraar Ds. R. P. Haan, die tot grondslag zijner rede had gekozen Coll. 1 : 27*b*, 28. Des morgens had de bevestiging plaats onder leiding van den Consulent Ds. G. Wisse Jr. van Overtoom, naar aanleiding van 2 Cor. 5 : 18*b*. Beide malen was het kerkgebouw meer dan gevuld.

Namens den Kerkeraad,
J. Ingwersen, Scriba.

CLASSEN.

Classis Alkmaar.

Vergadering op *Donderdag* 13 *Nov.* 1902 te *Helder*, aanvang 's morgens 9½ *uur*.

Rapporten:
Kerkvisitatie.
Zending.
Com. Schagerbrug.

Namens de Classis voornoemd,
J. W. Wechgelaer, *Correspondent.*

ONTVANGSTEN.

Inw. Zending en Bijbelcolp. in N.-Brab. en Limb.

Met hartelijken dank ontvangen:

Uit het huisbusje van Mej. J. Zeldenrijk te Gouda	f	4,90
Van de Zendingscomm Geref. Kerk te Helder	-	10,—
Uit de Kerkeraadsbus te Epe . .	-	2,67
Uit de Catechisatiebus te Tjerkwerd .	-	3,30
Collecte v/d Geref. Kerk te Borssele .	-	4,20

Jaarl. bijdragen: J. H. V. te Terneuzen f 5, Geref. Kerk Haamstede f 2; C. K. f 1, C. D. f 1, M. T. f 1, Mej. I. D. f 1, W. A. E. f 1, C. D. B. f 0,50, J. C. B. f 0,50, Jb. D. f 1,50, allen te Oosterend (Texel), Geref. Kerk te Berkel c. a. f 2,50.

Giften van Geref. Kerken: Uithoorn f 1, Krabbendam f 2,50, Koudekerk (Z. H.) f 5, Randwijk c. a. f 1,50, O.- en W.-Souburg f 2,50.

Van particulieren: J. C. V. te Amsterdam f 1, Vr. H. W. te Veendam f 2, A. V. postm. Goes f 5, J. B. V. te Oosterend f 1, A. A. E. te id. f 1, B. P. V. te id. f 0,75, A. G. P. te id. f 1, Mej. A. V. te id. f 1, A. Gruijs Sr. te Zaandam, opbrengst van gebruikte postzegels f 2.

De penningm. der fin. comm. te Venloo verzoekt mij nog te melden, dat door ZEd. is ontvangen voor het fonds tot stichting van een eigen gebouw te Venloo een bedrag van f 33,03, zijnde de helft eener collecte v/d Geref. Kerk te Zaandam *A*.

J. C. C. Voigt, *penningm.*

Raamsdonk, 3 Nov. 1902.

—

Inwendige Zending in Drente.

Door de Deputaten zijn in Oct. j.l. de volgende giften der liefde ontvangen:

Kerk van Diever f 14,75; Zuidlaren (gevonden in 't kerkzakje, f 2,50; Nieuw-Amsterdam (idem) f 1,07; J. J. K. te 's-Hage f 1; Mej. Gunnink te Kampen f 2,50; door Ds. Petersen te Veendam f 2,50; coll. te Ruinen f 1,97; Jongelingsvereeniging „Timotheus" te Meppel f 7,50; door A. B. Visser, van de Zendingsvereeniging te Hoogeveen f 20; door A. Boendermaker, van de Zendingscomm. der Geref. Kerk te Helder f 10.

Voor deze vele en goede gaven zeggen wij de gevers dank. Zij maken ons het voortgaan mogelijk en voeden onze hoop, dat het ons verder niet aan het noodige zal ontbreken en dat de Heere ons Zijn zegen niet zal onthouden. Komt, Vrienden in onzen Heer en Heiland, helpt ons mede den geestelijken zegen Drente deelachtig maken.

Namens Deputaten voorn.,
H. A. Dijkstra, *Secr.-Penn.*

Diever, 3 Nov. 1902.

—

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Blokzijl	f	4,03	2de c. Vroomshoop	f	7,—
Hasselt	-	7,55	Ommen	-	12,50
Kampen	-	117,39	Brouwershaven	-	4,04
Kamperveen	-	1,30	Bruinisse	-	8,49
Langeslag	-	6,04	Camperland	-	8,43
Oldemarkt	-	2,62	Geersdijk	-	2,25
Rouveen	-	29,50	Haamstede	-	2 66
Staphorst	-	3,91	Nieuwerkerk	-	3,68
Steenwijk *A*	-	9,57	Oosterland	-	6,13
„ *B*	-	6,53	Scharendijke	-	4 60
Stad Vollenhoven	-	3,—	Wissekerke	-	1,44
Ambt „ *A*	-	9 —	Zierikzee	-	15,43
„ „ *B*	-	3,60	Zonnemaire	-	4,33
Wilsum	-	3,—	Amersfoort *A*	-	67,42
Zalk	-	3,62	Bunschoten *A*	-	55,80
1ste c. Zwartsluis	-	20,94	Baarn	-	22,32
2de c. „	-	23,46	Soest	-	4,63
Zwolle	-	71,—	Oud-Loosdrecht	-	4,80
Heemse *A*	-	12,50	Nieuw-Loosdrecht	-	3,29
Den Ham	-	15,94	Scherpenzeel	-	8,65
Bergentheim	-	2,80	Maartensdijk	-	5,—
Dedemsvaart	-	26,52	Renswoude	-	3,70
Avereerst	-	4,11	Veenendaal	-	10,—
1ste c. Vroomshoop	-	10,12			

Contributiën en Giften.

Kampen, extra gift „omdat de Theol. School gehandhaafd is als eigen Inrichting" f 100.

Door dhr. *J. Singels* te *Rotterdam*, Corr. *Cl. Rotterdam*, de contr. uit:

Berkel, Corr. *A. Klapwijk Az.*, van D. Klapwijk f 0,50, H. A. Verwij f 2, W. Havenaar f 2,50, D. Vogelaar f 2,50, Th. Vogelaar f 3, A. Klapwijk Az. f 0,50, T. de Gelder f 1,50, S. Wouda f 1, J. Verhoeff f 1, A. de Bruin f 1, P. Klapwijk f 1, K. Floor f 0,50, D. P. v. d. Voort f 0,50, J. A. de Wit f 1, Ds. W. Verhoeff f 2,50.

Schiedam, Corr. *H. Groeneweg*, van Ds. Goslinga f 2, I. H. Houtman f 2,50, C. Klein f 1, D. C. Kok f 1, J. Groeneweg f 0,50, H. Groeneweg Jr. f 1, Amoreus f 2,50. L. Vrijland f 5, H. Groeneweg f 1, A. de Bie f 1, D. Kok f 1, W. A. J. Kruyer f 1.

Door *Ds. G. Doekes* te *Heemse*, Corr. *Cl. Ommen*, de contr. uit *Den Ham* ad f 27,90, uit *Bergentheim* ad f 2,75, uit *Dedemsvaart* ad f 23,25.

Gift van R. v. H. uit *Oud-Loosdrecht* f 2.

Door *Ds. H. J. Heida* te *Leek*, Corr. *Cl. Enumatil*, de contrib. uit:

Marum, Corr. *L. P. de With*, van R. Dijkstra f 0,50, P. Pandjes f 1, B. de With f 0,25, H. Tolsma f 0,50, A. Dijk f 0,50, K. Rijtsema f 0,50, J. de With f 0,50, L. P. de With f 1, J. Everts f 0,50, V. Dam f 0,50, Ds. J. Meijer f 1, G. de Vries f 0,75.

Grootegast, Corr. *Ds. B. v d. Werff*, van Ds. B. v. d. Werff f 1, D. Sikkema f 1, A. Grimmius f 1, T. Luinstra f 1, S. Mulder f 0,50, G. Schuil f 0,50, W. Bonnema f 1, H. v. d. Velde f 1, S. Schaafsma f 2.

Zuidhorn, Corr. *P. Bakker*, van P. v. d. Veen f 2,50.

Niezijl, Corr. *Ds W. Folkerts*, van B. Oostinga f 5, Ds. Folkerts f 1.

Stroobos, Corr. *Ds. F. Kramer*, van Ds. Kramer f 2,50, M. P. Pel f 5, F, Plantinga f 2,50.

Leek, Corr. *A. H. Sikkema*, van Gebrs. v. Til f 2,50, A. H. Sikkema f 2,50. Ds. Heida f 1,50.

De Penningmeester
van de Theologische School,
Zwolle, 1 Nov. 1902. DR. H. FRANSEN.

—

Zending op Soemba.

Ds. Meijering te N.-Pekela, gev. in de coll.	f 1,—
H. Waterink te Bergentheim, coll. Heemse *A*	- 11,—
M. Velthuis te Bedum, gev. in de coll.	- 2,50
Ds. Roorda te O.-Pekela, gev. in 't schoolbusje en dankoffer voor den oogst	- 50,—

Uithuizen. 3 Nov. '02. J. DUURSEMA, *Quaestor*.

Zending o. Heid. & Moh.

Door W. Elzinga, 25 stuivertjes gev. in het kerkzakje te Hallum	f 1,25
Van A. Gruijs Sr. te Zaandam, van zijn verkoop van gebruikte postzegels	- 2,—

N. B. Vermelding in »De Bazuin" geschiedt alleen op verzoek.

B. DE MOEN, *Quaestor*.

Doesborgh, 1 Nov. 1902.

—

Zending onder de Joden.

Met hartelijken dank ontvangen:

Van A. Gruijs Sr., Zaandam, opbrengst van gebruikte postzegels	f 1,50
Door Ds Kropveld te Rijswijk van N. N. te Amersfoort	- 10,—
Van Mej C. W. v. A., Hengelo (O.)	- 10,—

Met dankbaarheid voor bovenstaande giften blijft de ondergeteekende zich dringend aanbevolen houden.

N. KOOPS,
Oostvestplein **65**.

Rotterdam, 3 Nov. 1902.

Oranjeman.

In hartelijken dank ontvangen voor de arme Zondagsscholen in den Zuid-Oosthoek van Friesland: Van J. Petersen te Heerlen f 3; van Br. W. Elzinga te Hallum f 2,50; gevonden in 't kerkzakje der Geref. Kerk te A., van A. V. te Goes f 2,50; van Br. J. Feitsma, onderling der Geref. Kerk te Reitsum f 2, gevonden in de collecten op 19 en 26 Oct.; van Br. B. de Roos te Winsum f 1, gevonden in 't kerkzakje, n.l. 50 cts. voor Zondagsscholen en 50 cts voor Evangelisatie. Voor deze giften, uit het Zuiden en Noorden des lands ontvangen, onzen welgemeenden dank. Dat Friesland niet achter blijft, dat vooral doet ons zeer goed. Ga voort, geliefde vrienden en vriendinnen. Wij hebben ruim 700 Geref. Kerken in ons land. Als ieder een kleinigheid zendt, voor Zondagsscholen en armenbedeeling, dan hebben wij goede hope, dat de Z.-O.-h. gewonnen zal worden voor 't Koninkrijk Gods.

Oranjewoud, *Uw aller dankbare Oranjevriend*,
Heereveen, J. WOUDA,
3 Nov. 1902. *Correspondent van „Jachin"*.

—

GELOOF EN AANSCHOUWING.

V.

Alle werken Gods in schepping, onderhouding en regeering berusten op gedachte; zij komen door een woord, door een spreken Gods tot stand. Daarom kunnen zij in hun eigenlijk wezen niet anders dan door het geloof worden verstaan.

Wanneer nu de zonde niet tusschenbeide gekomen ware, zou, althans tot op zekere hoogte, geen bijzondere openbaring door een eigenlijk en letterlijk spreken Gods voor den mensch noodig zijn geweest. Want de hemelen vertellen Gods eer, het uitspansel verkondigt Zijner handen werk. Uit de schepselen worden de onzienlijke dingen verstaan en doorzien. Er gaat eene sprake Gods van al Zijne werken uit tot den mensch. En de mensch, die naar het beeld Gods geschapen was zou, indien hij niet in zonde gevallen ware, die sprake Gods uit Zijne werken hebben verstaan en door het geloof de eeuwige gedachten Gods hebben leeren kennen.

Toch mag deze genoegzaamheid der algemeene openbaring, zonder den val, slechts tot op zekere hoogte worden aangenomen. Want het is zeer de vraag, of Adam, indien hij staande ware gebleven, uit de werken van Gods handen de wording aller dingen zoo had kunnen leeren kennen, als die in het eerste hoofdstuk van Genesis wordt verhaald, indien deze hem niet op eene bijzondere wijze door God ware medegedeeld. In elk geval staat het vast, dat de Heere ook vóór den val aan den mensch zich openbaarde, niet alleen door de werken der schepping en de sprake, die daarin tot den mensch uitging, maar ook door een eigenlijk spreken en door eene opzettelijke mededeeling van gedachten in menschelijke taal, Gen. 1 : 28, 2 : 16.

Toch kan onder deze beperking de genoegzaamheid der algemeene openbaring in een zondeloozen toestand worden staande gehouden. De mensch, die niet gevallen en dus niet in zijn verstand verduisterd was, zou de onzienlijke dingen Gods door het geloof uit de schepselen hebben verstaan en doorzien.

Maar hierin is door de zonde eene groote verandering gekomen. De natuurlijke mensch verstaat niet de dingen, die des Geestes Gods zijn; maar hij heeft ook geen recht verstand meer van de zienlijke dingen, die hij met zijne oogen aanschouwt en met zijne handen tast. Heel het Heidendom strekt daarvoor ten bewijs. Dat de wereld door een woord Gods is toebereid, en dat de dingen, die gezien worden, niet geworden zijn uit dingen, die onder de oogen verschijnen, is buiten de bijzondere openbaring ten eenenmale onbekend. De kennisse Gods, die uit de schepselen nog verkregen kan worden, is bij alle volken verbasterd, met dwalingen vermengd en ten slotte in afgoderij en beeldendienst ten onder gegaan. Een zoogenaamde natuurlijke godsdienst en zedelijkheid komt nergens zuiver en onvervalscht voor.

Al was het alleen voor de rechte kennis der natuurlijke en zienlijke dingen, dan zou er na den val toch eene bijzondere openbaring, een opzettelijk spreken, een eigenlijk woord Gods noodzakelijk zijn geweest. Het woord Gods, dat in de Schrift tot ons komt, kon zich daarom niet beperken tot de zaligmakende kennis in engeren zin, maar moest ook licht verspreiden over de gansche wereld en over heel de geschiedenis der menschheid. Welke kennis van God, van Zijne deugden en werken uit de schepselen kan worden afgeleid, dat moest na den val opzettelijk door een spreken Gods ons worden aangewezen. Door het woord Gods, doordat God opzettelijk en in eigenlijke woorden gesproken heeft, verstaan wij thans alleen, dat de dingen, die gezien worden, hun oorsprong en bestand niet hebben in dingen, die onder de oogen verschijnen.

Maar natuurlijk, daar gaat de bijzondere openbaring na den val niet in op. Het is zelfs haar voornaamste inhoud en haar hoogste doel niet. De Schrift is geen handboek voor eenige natuurlijke wetenschap of kunst, al is het ook, dat zij over alle terreinen des levens haar licht verspreidt en een lamp is voor den voet van allen, die deze terreinen doorkruisen. Hoofdzaak is voor de bijzondere openbaring de zaliging van den gevallen mensch, de redding van den zondaar, of liever nog, de eere Gods in de behoudenis van eene verlorene menschheid.

Maar nu doet zich hier terstond het opmerkelijk verschijnsel voor, dat deze bijzondere openbaring volstrekt niet alleen in woorden, maar evenzeer in daden bestaat. Profetie en wonder, beide genomen in den ruimsten zin, gaan in haar hand aan hand. Als God na den val Adam en Eva in het genadeverbond opricht, maakt Hij hun dit ook in het woord der belofte, Gen. 3 : 15, bekend. Als Hij na den zondvloed met heel de schepping het natuurverbond sluit, dan stelt Hij Noach en de zijnen daarmede ook in kennis en spreekt over hen het woord Zijner zegening uit, Gen. 8 : 21 v. Als de Heere Abraham uit Ur der Chaldeën wil leiden naar Kanaän, dan roept Hij hem eerst en maakt hem met Zijn wil bekend. Als Hij eeuwen later het volk van Israel onder vele teekenen en wonderen uit Egypte naar Kanaän brengt, dan worden al Zijne daden door woorden verzeld. En zoo gaat het heel de geschiedenis van Israel door. Woord en daad, profetie en wonder gaan altijd samen. Zij begeleiden, ondersteunen, verklaren elkander. De eene zou ongenoegzaam zijn zonder de andere.

Nog sterker springt dit bij de Nieuwtestamentische openbaring in het oog. Zooveel het vleesch aangaat, is Christus uit de vaderen; en in zoover is Hij zichtbaar, hoorbaar, tastbaar, onder het bereik onzer zinlijke waarneming gebracht. Wat de apostelen gehoord en gezien en aanschouwd en met hunne handen getast hebben van het Woord des levens, dat verkondigen zij ons.

Deze historische, zinnelijke realiteit is het middelpunt van ons Christelijk geloof. Hieraan kent gij den geest van God: alle geest, die belijdt, dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God. En alle geest, die niet belijdt, dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is, die is uit God niet, maar dit is de geest van den antichrist. De vleeschwording, de wonderen, die Christus verricht heeft, Zijn lijden, Zijn sterven, Zijne opstanding, Zijne hemelvaart waren daden Gods, *feiten*, die eenmaal in de geschiedenis hebben plaats gegrepen, die met de lichamelijke zintuigen konden worden waargenomen, en die voor het Christendom van de hoogste beteekenis zijn. Indien Christus niet opgewekt is, zegt Paulus, dan is onze prediking ijdel en ijdel is ook uw geloof, dan zijt gij nog in uwe zonden, dan zijn ook verloren allen, die in Christus ontslapen zijn. En datzelfde geldt van al de heilsfeiten, van vleeschwording, vernedering, lijden, dood, hemelvaart. Historie is de grondslag en de inhoud van het Christendom.

Maar zoo zeker dit alles ook is, het staat even vast, dat al die feiten door woorden Gods voorafgegaan, begeleid en gevolgd worden. Zij zijn door woorden Gods voorafgegaan van de belofte in Gen. 3 : 15 af tot op de aankondiging van Jezus' geboorte aan Maria toe. Heel de Oudtestamentische profetie is één machtig getuigenis van Jezus, van Zijn persoon en Zijn werk, van Zijne naturen en ambten en staten. Zij worden door woorden Gods vergezeld. Want Christus, die voorzooveel het vleesch aangaat uit de vaderen is, is tevens waarachtig God, boven alles te prijzen in der eeuwigheid. Hij is het Woord, dat in den beginne bij God en zelf God was. En daarom is Hij ook onze hoogste profeet, die wet en evangelie heeft verkondigd, die den Vader heeft verklaard, die ook van zichzelven als den Zaligmaker der wereld getuigd heeft. Hij is Zijn eigen verklaarder geweest en heeft gezegd, wie Hij was, wat de beteekenis was van Zijn persoon en Zijn werk, wat de reden en het doel was van Zijn lijden en sterven, van Zijne opstanding en hemelvaart. En zoo ook worden eindelijk de heilsfeiten des Nieuwen Testaments door woorden Gods gevolgd. Jezus heeft niet alles gezegd, want Zijne discipelen konden het toen niet dragen. Maar Hij zou straks na Zijn heengaan den Heiligen Geest zenden, die hen in al de waarheid leiden zou. En door dien Geest geleid, hebben de apostelen verkondigd hetgeen zij van Christus gehoord en gezien, aanschouwd en getast hadden. Het apostolisch getuigenis is niets anders dan de Goddelijke uitlegging van den persoon en het werk van Christus.

In de bijzondere openbaring behooren daarom woord en feit, profetie en wonder bijeen. Zij kunnen elkander niet missen. Het eene is onvolmaakt en onvoldoende zonder het andere. Bijbelsche geschiedenis en Bijbelsche theologie — om deze termen voor een oogenblik te gebruiken — kunnen misschien met eenige moeite en ter wille van practische belangen onderscheiden worden. Maar het is onmogelijk, om er scheiding tusschen te maken. Zij hooren bijeen als het slot en de sleutel, als de schering en de inslag.

Wie de heilswoorden wilde aannemen zonder de heilsfeiten, zou stilzwijgend uitgaan van de gedachte, dat de zonde alleen in verduistering des verstands bestond en dat daarom verlichting van het bewustzijn voldoende ter zaligheid ware. Dat is de dwaling geweest van het gnosticisme in de tweede eeuw en van het rationalisme in lateren tijd. Maar de geschiedenis heeft geleerd, dat op deze wijze het Christendom in eene zedeleer, het evangelie in eene wet, de Kerk in eene school, het sacrament in eene plechtigheid, het geloof in eene verstandelijke meening werd omgezet.

Wie omgekeerd de heilsfeiten wilde aanvaarden, maar om ze zelf met miskenning van het licht van Gods Woord naar eigen inzicht te duiden, die zou stilzwijgend uitgaan van de onderstelling, dat het verstand door de zonde ongedeerd is gebleven en dat het voor de zaligheid uitsluitend aankwam op eene nieuwe gezindheid des harten. Dat is de dwaling geweest van het mysticisme in zijne verschillende vormen, gelijk het in den loop der eeuwen zich telkens vertoond heeft. Maar wederom heeft te dezen opzichte de historie overvloedig bewezen, dat het Christendom daarbij van zijn pit en kern werd beroofd. De mystieke Christus, met wien men in het hart gemeenschap oefende, had ten slotte met den historischen Christus niets dan den naam gemeen. Het inwendige licht, waarop men zich beriep, eindigde menigmaal met verachting van de letter der Heilige Schrift. En de Geest, aan wiens leiding men zich toevertrouwde, bleek dikwerf meer een geest van beneden dan van boven te zijn.

Daarom behooren in de bijzondere openbaring de woorden en de daden Gods in hun eenheid en onderling verband te worden vastgehouden. Wat zouden wij van den persoon en het werk van Christus verstaan, indien God zelf ze ons niet verklaarde in Zijn Woord? En wat nuttigheid zouden de woorden Gods voor ons hebben, indien zij losgemaakt werden van de feiten, tot wier verklaring zij ons gegeven zijn? De zonde is immers beide te zamen, leugen en ongerechtigheid, onverstand en ongehoorzaamheid, duisternis en verdorvenheid. Zij heeft den ganschen mensch aangetast, in zijn ziel en in zijn lichaam, in zijn verstand en in zijn hart. Zij heeft hem geheel en al van het beeld Gods beroofd, zoowel van de kennis als van de heiligheid.

Dienovereenkomstig bestaat de bijzondere openbaring in woord en in feit, in profetie en in wonder. Beide des menschen zijn en zijn bewustzijn moeten worden vernieuwd. Roeping is alleen niet genoeg, zij behoort vergezeld te gaan van de wedergeboorte. En wedergeboorte alleen is onvoldoende, zij behoort door de roeping begeleid te worden. Aan de Kerk heeft God niet alleen Zijn Woord maar ook Zijn Geest, en niet alleen Zijn Geest maar ook Zijn Woord geschonken. En het geloof is niet alleen eene zekere kennis van alwat God in Zijn Woord heeft geopenbaard, maar ook een vast vertrouwen, dat mij al mijne zonden om Christus' wil vergeven zijn.

En wat God alzoo heeft samengevoegd, zal de mensch niet scheiden.

BAVINCK.

GRATIE.

Op Zaterdag den 25en October j. l. werd de heer A. de Jong van Rotterdam aan de Vrije Universiteit bevorderd tot Doctor in de Rechtsgeleerdheid op een proefschrift over *Geschiedenis en Begrip van Gratie*.

Deze dissertatie, die den jeugdigen Meester in de Rechten eere aandoet en zoowel van zijne principieele overtuiging als van zijne degelijke studie een gunstig getuigenis aflegt, is om haar inhoud ook voor anderen dan rechtsgeleerden van hoog belang.

Gratie is een begrip, dat niet alleen in de wetenschap van het recht, maar bovenal in de Godgeleerdheid ter sprake komt en dat ook door ieder Christen wordt verstaan. Het Christendom is juist de godsdienst der genade. Genade is er het begin en het midden en het einde van. Uit de volheid van Christus ontvangen wij genade voor genade.

Maar al is dit begrip van genade ons allen bekend; zoodra wij het trachten in te denken en te begrijpen, levert het allerlei moeilijkheden op.

Genade toch is ongehouden gunst, onverdiende goedheid, loutere ontferming. Door haar krijgen wij weldaden en zegeningen, waarop wij niet het minste recht hebben en niet de geringste aanspraak kunnen maken.

Maar als genade zoo wordt verstaan, dan dreigt het gevaar, dat zij in willekeur ontaardt en niets anders wordt dan een gril van den souverein. Genade spreekt den schuldige vrij, zonder dat die schuldige er eenig recht op heeft, want anders zou zij ophouden, genade te zijn. En toch mag zij ook geen loutere willekeur, geen toevallige gril zijn, want anders kwam zij in strijd met het recht en zou zij een geneesmiddel zijn, dat erger was dan de kwaal.

Genade mag geen grond hebben in dengene, aan wien zij bewezen wordt; en zij moet toch een grond hebben, om niet in strijd te komen met het recht.

In de Christelijke religie is deze strijd opgelost in het kruis van Golgotha. Wat geen oor heeft gehoord en geen oog gezien en in eens menschen hart niet is opgeklommen, dat is vervuld en zichtbaar ons voor oogen gesteld in het lijden en sterven van den Zone Gods.

Genade en recht zijn op Golgotha verzoend. De vergeving onzer zonden geschiedt uit loutere genade, zonder eenige verdienste onzerzijds, zonder dat wij er eenig recht op konden laten gelden. En toch geschiedt zij niet zonder grond en is zij niet in strijd met de wet. Want het recht der wet is in Christus vervuld, en de grond der vergeving van al onze zonden ligt in den zoendood van den Zone Gods.

Daarom kunnen wij met blijmoedigheid belijden: ik geloof de vergeving der zonden. Toen de Apostelen dit Evangelie brachten onder de Heidenen, waren er, die deze prediking niet konden aannemen. Want eene vergeving, die de zonden kwijtschold om niet, was naar hunne meening eene dwaasheid.

En later zeiden de Socinianen omgekeerd, als de zonden door Christus voldaan zijn, dan is er voor vergeving geen plaats. De schulden, die betaald zijn, behoeven niet meer kwijtgescholden te worden.

Beiden hadden voor de heerlijkheid van het Evangelie geen oog. Vergeving is er juist voor ons, omdat Christus in onze plaats geleden heeft en gestorven is. Genade kan ons de Vader bewijzen, juist omdat Zijn Zoon aan het recht heeft voldaan.

Het Evangelie predikt genade, loutere, onverdiende, souvereine genade, maar eene genade, die bewezen wordt op grond van het voldane recht. Sion wordt verlost, maar in den weg van het recht.

Op godsdienstig gebied is er dus eene harmonie tusschen recht en genade. Niet dat wij deze verborgenheid zouden verstaan en begrijpen. Maar het feit is toch duidelijk in de Schrift geopenbaard. En het geloof neemt het aan en rust er in en denkt het dankend en jubelend in.

Maar anders staat de zaak op rechtsgeleerd, dat is bepaaldelijk op strafrechtelijk terrein. Langzamerhand ging er in de wetgeving der volken het oog voor open, dat er ook op dit gebied in sommige gevallen aan overtreders der wet gratie verleend moest worden.

Maar zoodra de noodzakelijkheid daarvan ingezien werd, bleek ook de moeilijkheid, om de gronden aan te voeren, waarop zij verleend moest worden.

Want indien gratie niets anders was dan vrije gunst, dan hing zij geheel en al af van de willekeur van den souverein, dan was zijn gril of luim het einde van alle tegenspraak, dan kwam gratie met de wet in strijd en deed zij afbreuk aan het recht.

Het verleenen van gratie moest dus voor bepaalde gevallen omschreven worden. Er dienden gronden te zijn, waarom zij in het eene geval niet, en in het andere geval wel verleend moest worden.

Maar in dezelfde mate, als men de gevallen aanwees, waarin zij verleend moest worden, hield zij op gratie in eigenlijken zin te zijn. Zij werd zelve een recht, dat in bepaalde gevallen en op hechte gronden toegekend moest worden.

Indien de gratie gratie is in echten zin, dan geschiedt ze zonder recht; en indien zij geschiedt naar het recht, houdt zij op gratie te zijn.

In deze moeilijkheid is het juridisch begrip van gratie gewikkeld.

De heer de Jong heeft deze moeilijkheid in zijne dissertatie diep gevoeld en helder in het licht gesteld. En hij tracht ze

zoo op te lossen, dat gratie mag verleend worden, ingeval de gebrekkigheid van de veroordeeling tot zekere straf aan het licht is getreden of een hooger belang en een hooger recht in het spel is gekomen, waarvoor de uitvoering der straf moet wijken.

Op deze wijze wordt het verleenen van gratie een maatregel, die door een hoogere orde van zaken dan het bestaande recht geboden is, en daarom het karakter van vrije gunst verliest.

De heer de Jong erkent dan ook, dat in zijne opvatting het oorspronkelijk begrip van gratie gewijzigd is en dat er van het verleenen van gratie uit loutere goedheid van den souverein geen sprake mag wezen.

Onder de rechtsgeleerden is hierover groot verschil van meening. Ook de geloovige juristen denken hierover lang niet allen gelijk. En naar alle waarschijnlijkheid zal de eenstemmigheid zich op dit punt nog lang laten wachten.

Maar in elk geval heeft de heer de Jong in zijne dissertatie een arbeid geleverd, die om de keuze en de behandeling van het onderwerp algemeene belangstelling verdient, van zijne studie een gunstig getuigenis aflegt en voor de toekomst ons van zijn ijver en talent eene goede hope en eene gegronde verwachting biedt.

BAVINCK.

HET NADEREND GODSGERICHT.

„En het einde aller dingen is nabij; zijt dan nuchteren en waakt in den gebede.

Maar vooral hebt vurige liefde tot elkander; want de liefde zal menigte van zonden bedekken.

1 PETR. 4 : 7 en 8.

I.

Petrus, de zoon van Jonas en broeder van Andreas, was geboren te Bethsaïda. Zijn vader had hem Simon genoemd; maar Jezus noemde hem Kéfas, dat door Petrus vertaald wordt en zooveel als rotssteen beteekent. Hij had een voortvarend karakter en was altijd de eerste, als het op handelen aankwam. In zijn hart was vurige liefde tot den Heere, eene liefde, geboren uit eén welgegrond geloof. IJverende, werd hij wel eens wat vermetel, zelfs kwam hij tot de verloochening van den Meester. Treffend was evenwel zijn berouw, waarvan de innigheid in zijn volgend leven bleek. Wij weten slechts weinig van hem, doch genoeg om hem lief te hebben, en in hem een opgericht teeken van vrijmachtige zondaarsmin te zien.

De bewering der Roomsch-Katholieke Kerk, dat hij 25 jaren lang Bisschop van Rome zou zijn geweest, is geschiedkundig bewezen onjuist te zijn. Er zijn redenen zelfs om te twijfelen of hij ooit Rome heeft bezocht. De overlevering zegt, dat hij, tijdens de vervolging door Nero, in het jaar 68, op eene 3 uren van de stad gelegene plaats ter dood gebracht is en hij, zich onwaardig achtende in dezelfde houding als de Zaligmaker te sterven, heeft gevraagd om met het hoofd naar beneden gekruisigd te worden.

Dit is zeker, wij bezitten 2 Zendbrieven van hem.

De eerste brief is geschreven in het jaar 64 uit Babylon en gericht aan al de geloovigen, zoowel aan de bekeerde Joden als aan de bekeerde Heidenen, die door eene vreeselijke vervolging verstrooid waren. Het doel van dezen brief is duidelijk. Eenmaal had Jezus tot hem gezegd: »als gij eens zult bekeerd zijn, zoo versterk uwe broeders". Dat woord was hem diep in de ziel gevallen, was hem onvergetelijk geworden; hij bracht het hier in toepassing. Hij zelf had bij eigen ervaring geleerd hoe zwak het vleesch is, hoe weinig er dikwerf toe noodig is om met vleesch en bloed te rade te gaan, ontrouw te worden en den gekruisigden Christus te verloochenen. Ach, indien de Heere hem niet opgezocht, terecht gebracht, niet voor hem gebeden had, wat ware er van hem geworden! De liefde, die hij in zijne ziel gevoelde voor deze kinderen Gods, die hij uitverkorenen naar de voorkennis Gods des Vaders in de heiligmaking des Geestes noemt, dringt hem om hun te schrijven. Hij bemoedigt hen onder de zware verdrukking, die alreede aanwezig was, en die hij voorzag dat zij te wachten waren. Het moest hun geen vreemde zaak zijn, dat zij vervolgd werden »tot verzoeking", om hen, ware het mogelijk, afvallig te maken. De Heere liet zulks toe, om hun geloof te beproeven en te oefenen, om de genade openbaar te maken, die Hij hun gegeven had, en gaf daarin tevens een kenmerk van hun deelgenootschap aan Hem en Zijn heil. Immers, de weg van den Christus moest die van den Christen zijn, en gemeenschap aan het lijden van Christus zou in de openbaring van Christus' heerlijkheid stoffe geven tot blijdschap. »Zoo gij", zegt Hij, »gesmaad wordt om den naam van Christus, zoo zijt gij zalig, want de Geest der heerlijkheid en de Geest Gods rust op u". Maar ook waarschuwt Hij hen, toe te zien, dat zij zelf geen oorzaak tot smaadheid geven; hun leven moest openbaring zijn van dat van Christus in hun binnenste; zij moesten wandelen in de vreeze Gods, altijd groeien in ootmoed en zelfverzaking, in heilige begeerten, in de kracht des geloofs, in alle heilige vrucht. Hun lijden moest een lijden *om Christus' wille* zijn. Hij verzekert in ons teksthoofdstuk dat deze tegenwoordige bedeeling haastig voorbijgaat en knoopt daaraan eenige vermaningen vast. Het is dus een woord der vertroosting en der waarschuwing, dat Petrus tot de geloovigen brengt: »En het einde aller dingen is nabij; zijt dan nuchteren en waakt in den gebede. Maar bovenal hebt vurige liefde tot elkander; want de liefde zal menigte van zonden bedekken."

(Wordt vervolgd.)

NOTTEN.

VOLKSNOODEN.

Pensioenfondsen van Werklieden.

Staatssubsidie voor de Scholen, Staatstraktement voor de onderwijzers, Staatspensioen voor de werklieden — ook in de anti-revolutionaire kringen wordt de begeerte naar Staatshulp op allerlei gebied openbaar. Men hoort zelfs reeds, in lijnrechte tegenspraak met Groen v. P.'s eisch tot schrapping van „de ellendige zinsnede", Art. 194 der Grondwet, die het Rijk verplicht overal voldoend lager onderwijs te verschaffen, anti-revol. voormannen stellingen verdedigen als deze: „Het onderwijs Rijkszaak."

Er kan wel wat van aan zijn, dat vroeger van anti-rev. zijde te veel aan den Staat is ontzegd; maar is er thans geen reden voor de vraag der vreeze: of men niet veel te veel en velerlei aan den Staat wil opdragen? Waar is hier de geest en het onderscheid tusschen de Socialistische „gemeenschaps"-theorie en de gezonde leer der Staatsbevoegdheid en Staatsroeping in overeenstemming met de ware vrijheid van familie en persoon. Met de vrijheid die onafscheidelijk is van, die in zich draagt en voedt en leidt den plicht en het plichtsbesef van ieder om zelf te werken en te bidden om zijn brood, en armen en ellendigen te steunen?

Zijn wij niet op weg om de groote massa van ons volk van allerlei rang en stand tot een soort „bedeelden" te maken? Om het plichtsbesef en de veerkracht van de individuen en de organische volkskringen te dooden, en alles en allen op te lossen in een harteloozen, onpersoonlijken Staat, die vreemd is aan alle Christelijke idee, en hoe langer hoe meer gelijkt op den Staat der Grieken en van andere heidenen, die, goed bezien, als Voorzienigheid geacht, als God geëerd werd?

We zullen nu ook al door den Staat verzorgde en beheerde pensioenfondsen krijgen voor werklieden? En dan toch zeker voor *allerlei* werklieden. Ook voor afgewerkte boerenarbeiders en voor oude naaisters, winkeljuffrouwen, werkvrouwen, waschvrouwen, vischvrouwen en alle andere soorten van mannen en vrouwen die met werken den kost hebben moeten verdienen? Ook voor die arbeiders, die met hoofd en pen voor een schraal leven hebben moeten werken al den dag en al hunne jaren.

Maar — worden „de werklieden" zóó niet als half of heel onmondigen behandeld, en hun vrijheid aan banden gelegd? En — wordt „de Staat", „het Rijk" op dien weg niet weldra Kassier en Directeur van één groot algemeen Oude mannen- en vrouwenhuis . . . ?! . . .

Is dat nu naar de echt Vaderlandsche traditiën, is dat overeenkomstig de ordinantiën van GOD in de schepping en de voorzienigheid, in de Schrift en in de geschiedenis?

Of is dat minstens een effening van den weg en de paden voor het Socialisme, een vrucht en een kracht der wijsheid die van beneden is?

In een artikel in *„De Economist"*, ged. Oct. 1901, heeft Mr. J. P. CAU te *Zierikzee* dit belangrijk onderwerp besproken. Het artikel, dat blijk geeft van zaakkennis en van belangstelling in den arbeid en de arbeiders, is een getuigenis *tegen* het streven naar „verplichte verzekering" der werklieden.

„Sedert in Duitschland de verplichte verzekering van werklieden tegen de geldelijke gevolgen van invaliditeit en ouderdom is ingevoerd, heeft dit stelsel in andere landen bij velen ingang gevonden. Ook in ons vaderland. . . . . Alles schijnt er dus op te wijzen, dat de verplichte verzekering weldra ook hier te lande zal worden ingevoerd."

De schrijver stelt zich daartegen. Om twee redenen. *Ten eerste*, omdat tegen dit stelsel ernstige bezwaren zijn in te brengen; *ten tweede*, omdat z. i. ook zonder dwang eene bevredigende oplossing voor het pensioenvraagstuk te vinden is.

Het komt ons voor, dat het woord van dezen, liberalen, schrijver over zoo een belangrijk volksbelang ook in de anti-rev. kringen overweging verdient. Daarom brengen wij den hoofdinhoud onder de oogen der lezers van *De Bazuin*.

Mijn hoofdbezwaar tegen de invoering der verplichte verzekering in ons vaderland is hierin gelegen, dat dit stelsel geheel in strijd is met de ontwikkeling van de verzekering hier te lande en met den aard van ons volk. Ons volk is geenszins afkeerig van verzekering; dit bewijzen de talrijke begrafenisfondsen, die niet anders zijn dan levensverzekeringen op kleine schaal, de vele ziekenfondsen en ook de ondersteuningsfondsen bij ziekte, op welke laatste ik nader uitvoerig terugkom. Al deze vormen van verzekering berusten evenwel op den vrijen wil der deelnemers en hebben vanzelf burgerrecht verkregen, zonder dat daarvoor eenige dwang is uitgeoefend. Wilde men eene verplichte verzekering invoeren, dan zou dit met minder bezwaar kunnen geschieden ten aanzien van deze soorten van verzekering, die bij het volk bekend zijn en waarvan de nuttige werking in de kringen onzer werklieden dagelijks wordt gevoeld. Geheel anders is het met de pensioenverzekering; deze is bij de werklieden zoo goed als onbekend, en juist deze wil men nu door wettelijken dwang invoeren. Men wil dus onze werklieden dwingen tot iets, wat zij in het geheel niet kennen en waarvan zij nog geen begrip hebben. Het gevolg daarvan zal zijn, dat zulk eene wet de meeste tegenwerking zal vinden juist bij hen, in wier belang zij zou worden gemaakt.

Men ziet het bij de wet op den leerplicht, die meer tegenstand ontmoet dan men had verwacht. En deze betreft nog wel het lager onderwijs, waarvan alle klassen der bevolking gebruik maken, terwijl de zedelijke verplichting der ouders, om aan hunne kinderen onderwijs te doen geven, ook door de minst ontwikkelden wordt erkend. Daarentegen is verzekering van een pensioen in geval van ouderdom of invaliditeit zelfs tot de meer ontwikkelden nog zeer weinig doorgedrongen, en bij de minder ontwikkelden eene geheel onbekende zaak. En nu wil men deze laatsten bij de wet daartoe noodzaken! Het kan, dunkt mij, niet anders, of zulk een maatregel zal groote ontevredenheid verwekken bij allen, op wie hij zal worden toegepast.

Men stelle zich de invoering der verplichte verzekering toch niet als eene eenvoudige zaak voor. Het aantal der verzekerden zou ruim een millioen bedragen (verslag Staatscommissie blz. 86), dus een zeer groot deel der volwassen bevolking. Daartoe zouden behooren alle loontrekkenden met een jaarlijksch inkomen beneden f 1000 volgens het plan der Staatscommissie (of beneden f 1200 volgens het ontwerp der regeering). De laagste klasse zou bevatten alle loontrekkenden met een jaarloon van 0—250 gulden (of beneden de f 240), zoodat daartoe zouden behooren alle arbeiders, die minder dan f 5 per week verdienen, dus ook zij, wier loon slechts één of een paar gulden 's weeks bedraagt. Nu is evenwel een groot deel van deze personen, wier verdiensten zoo gering zijn, reeds armlastig, vóórdat zij invalide of oud zijn, en diezelfde personen zouden toch eene premie voor hun pensioen moeten betalen, d. w. z. men wil hen dwingen voor de toekomst te sparen, terwijl zij voor het tegenwoordige niet in hun onderhoud kunnen voorzien en daarom bedeeld moeten worden; dit komt mij tegenstrijdig en ongerijmd voor. Het doel der pensioenverzekering is de verzekerden te houden buiten de armenzorg, maar dit is alleen mogelijk ten aanzien van hen, die nog niet tot de armenzorg zijn vervallen, vóór dat de verzekering begint te werken en de pensioenen mogen worden uitgekeerd. Voor hen daarentegen, die reeds te voren armlastig zijn, streeft de verplichte verzekering haar doel voorbij. Ik geloof dan ook, dat men, indien men de verplichte verzekering wil invoeren, wèl zal doen met de laagste klasse te laten vervallen en in de verzekering alleen hen op te nemen, wier inkomen hen in staat stelt geregeld iets voor hunne toekomst af te zonderen. Maar juist die personen kunnen zichzelf helpen, zonder de verplichte verzekering, zooals ik nader hoop aan te toonen.

Ook uit een theoretisch oogpunt kunnen gewichtige bedenkingen tegen de verplichte verzekering worden aangevoerd. Zij strijdt m. i. geheel met de demokratische richting van dezen tijd, die er naar streeft aan de werklieden het stemrecht en daardoor invloed op het staatsbestuur toe te kennen. En diezelfde werklieden wil men nu dwingen een gedeelte hunner inkomsten ten behoeve van henzelven voor een bepaald doel te bestemmen, en verklaart men dus bij de wet onmondig om hun eigene zaken te regelen. Men acht hen ongeschikt om voor hunne eigene belangen te zorgen en wil hun niettemin de zorg voor de algemeene belangen, dus ook voor die van hunne medeburgers, opdragen!

Zooals bekend is wil men de eene helft der premie laten betalen door de werklieden, de andere helft door de werkgevers. Waaruit leidt men eene verplichting der werkgevers af om voor het pensioen hunner werklieden bij te dragen?

Een bepaalden, duidelijken rechtsgrond heb ik nooit daarvoor hooren aanvoeren. Men kan zich hiervoor niet beroepen op de ongevallen-verzekering; immers de kosten daarvan zijn geheel ten laste der werkgevers gebracht, omdat de ongevallen een gevolg zijn van het bedrijf en de daardoor veroorzaakte schade dus ten laste van dat bedrijf mag worden gebracht. Maar dit geldt niet voor de verzekering van ouderdom en invaliditeit; of is het een gevolg van het bedrijf, dat de werkman oud of ziek wordt? Ontstaat de ziekte door het bedrijf, dan behoort daarin te worden voorzien door de ongevallen-verzekering; maar is zij het gevolg van natuurlijke oorzaken, die ook voor niet-loontrekkenden bestaan, dan is er geen reden om de kosten daarvan ten laste van het bedrijf te brengen. De eenige reden, die voor de verplichting der werkgevers wordt aangevoerd, is eigenlijk deze, dat zonder hunne medewerking eene verplichte verzekering niet kan tot stand komen; maar dit is geen rechtsgrond en rechtvaardigt m. i. niet het opleggen van zulk eene verplichting. Feitelijk komt de verplichte bijdrage der patroons neer op eene speciale belasting, op de nijverheid gelegd ten behoeve der werklieden.

Het is opmerkelijk, dat de bovengenoemde bedenkingen en nog vele andere, die door meer deskundigen en bevoegden zijn aangevoerd, niet in staat zijn geweest de beweging ten gunste der verplichte verzekering te stuiten. Ik schrijf dit toe aan twee oorzaken. In de eerste plaats hieraan, dat men algemeen overtuigd is van het onvoldoende van den bestaanden toestand en het gebrekkige der tegenwoordige armenzorg; in de tweede plaats, dat men geene andere oplossing voor het pensioenvraagstuk weet en daarom, door den nood gedwongen, zich neerlegt bij het in Duitschland aangenomen stelsel. Wat het eerste punt betreft, erken ik volkomen, dat de toestand van de werklieden en in 't algemeen van alle min- en onvermogenden, wanneer zij oud of invalide worden, thans geheel onbevredigend is en dringend verbetering behoeft; maar wat het tweede punt aangaat, meen ik dat eene andere oplossing dan de verplichte verzekering zeer goed mogelijk is, en dat er volstrekt geene noodzakelijkheid bestaat om dit dwangstelsel, dat met onze volkszeden en rechtsbegrippen geheel in strijd is, klakkeloos uit den vreemde over te nemen. Het vraagstuk is m. i. niet voldoende onderzocht; in de vurige begeerte om er eene oplossing voor te vinden, heeft men de eerste de beste oplossing, die elders daaraan is gegeven, aangegrepen zonder zelfs af te wachten, hoe dit stelsel daar zal werken. Want men vergete niet, dat de verplichte verzekering eerst in 1891 in Duitschland is ingevoerd, zoodat de wet daar nog slechts 10 jaar in werking is; men verkeert er dus nog in het begin van het overgangstijdperk en het zal nog jaren duren, eer de blijvende toestand daar zal zijn ingetreden en met eenige zekerheid over de gevolgen van zulk eene ingrijpende regeling zal kunnen worden geoordeeld. Er is dus alle reden om de werking van dit stelsel bij onze naburen af te wachten, en te trachten inmiddels eene oplossing te vinden, die zich aansluit aan hetgeen hier te lande op dit gebied reeds is tot stand gebracht.

In een volgend art. deelen wij mede, in welken weg en door welke middelen Mr. *Cau* een bevredigende oplossing van dit vraagstuk mogelijk acht.

L. LINDEBOOM.

Boekaankondigingen.

Uit fel bewogen Tijd, door A. van der Flier. Nijkerk, G. F. Callenbach, 1902.

De fel bewogen tijd, waarvan de titel van dit werk melding maakt, is de periode van 1784—1814, waarin Prins Willem V door de Patriotten verdreven wordt, Nederland onder Fransche overheersching komt, maar daarna het Oranjehuis ook met vreugde teruggeroepen en in eere hersteld wordt. Het is een bekend, maar altijd interessant gedeelte, dat door de geachte Schrijfster in dit haar werk met blijkbare sympathie verhaald wordt. Het eerste gedeelte, dat den strijd van Oranje-klanten en Patriotten, het karakter van den Prins en van zijne gemalin teekent, komt ons het belangrijkste voor. Maar belangstellenden in de geschiedenis des vaderlands zullen met heel het werk aangenaam kennis maken.

—

Onze krankheden en smarten door Christus gedragen. Toespraak door C. Lindeboom, Geref. pred. te Bolnes. Heusden, Gezelle Meerburg, 1902.

Ds. Lindeboom hield deze toespraak over Jes. 53 : 4*a* ter inleiding op het gebed voor de Jaarvergadering der Vereeniging tot Gereformeerde Ziekenverzorging in Nederland en gaf ze daarna ook afzonderlijk in het licht. Het is een kort, hartelijk, ernstig woord, dat zeer geschikt was, om tot het gebed voor te bereiden. Moge het, gelijk de hoorders, zoo ook de lezers aansporen, om het werk der krankenverzorging in Christus' naam met kracht ter hand te nemen.

—

Het object der theologie als wetenschap volgens de Encyclopaedie van Dr. A. Kuyper, en Faculteit of School. Door W. de Jonge, v. d. m. te Heeg. Groningen, Jan Haan, 1902.

Ds. de Jonge heeft zich met grooten ijver een juiste voorstelling zoeken te vormen van het object der theologische wetenschap volgens Dr. A. Kuyper en biedt het resultaat van dien arbeid in eene kleine brochure aan belangstellenden aan. Wie de Encyclopaedie van Dr. Kuyper kent, vindt hier uiteraard niets nieuws, maar kan er toch prijs op stellen om eens na te gaan, hoe de denkbeelden van Dr. Kuyper zich weerspiegelen in het bewustzijn van een zijner dankbare discipelen. De opmerking dringt zich dan onwillekeurig op, dat het niet genoeg is, dat die denkbeelden zich in ons bewustzijn weerspiegelen, maar zij moeten ook door ons verwerkt en tot ons geestelijk eigendom gemaakt worden. Dan eerst hebben wij er waarlijk zelven voordeel van en kunnen wij er bij anderen winst mede doen. Maar daartoe is dan ook noodig, dat wij op de begrippen ingaan en dat wij ons behoorlijk rekenschap geven van hun inhoud en omvang, dus hier bijv. van het begrip wetenschap, organisme der wetenschap, subject der wetenschap, faculteit, school enz. Wat wil het bijv. zeggen, dat de herboren menschheid subject der wetenschap is? Beoefenen alle geloovigen dan de wetenschap? Indien slechts enkelen dat doen, hoe komen dezen bijeen in één school? Wie stelt ze aan, wie onderhoudt ze, wie schorst ze en geeft hun ontslag? Met den term: de theologie behoort thuis in eene faculteit en niet in eene school, is ten slotte nog zoo weinig gezegd.

ADVERTENTIËN.

Ondertrouwd:

M. ELZINGA,

ber. Pred. te Zalk c. a.

EN

T. WIERSMA.

DOKKUM,
30 Oct. '02.

Getrouwd:

JAN MUIDERMAN,

Weduwnaar van H. C. Beusekamp,

HOEK VAN HOLLAND

EN

MARIA J. BEUSEKAMP,

die, mede namens wederzijdsche Familie' hunnen hartelijken **dank** betuigen voor de belangstelling bij hun huwelijk ondervonden.

DEVENTER,
29 October 1902.

Aan allen, die mij een blijk van belangstelling gaven in mijn **25-jarig ambtsfeest**, betuig ik mijn hartelijken ***dank***.

G. GORIS, V. D. M.

VROOMSHOOP,
3 Nov. 1902.

Daar het mij onmogelijk is ieder afzonderlijk te beantwoorden, betuig ik langs dezen weg mijnen hartelijken ***dank*** aan allen, die mij op 12 October 11. en daarna hunne zeer gewaardeerde belangstelling toonden.

L. NEIJENS.
AMSTERDAM,
4 Nov. 1902.

Voor de talrijke blijken van deelneming, die wij tijdens de ziekte en na het overlijden mijner geliefde Echtgenoote ontvingen, betuig ik, mede namens mijne kinderen, hartelijk ***dank***.

D. WIJNBEEK.

ZWOLLE,
4 November 1902.

Zoo de Heere wil en zij leven hopen onze geliefde Ouders

H. van Wijck

EN

E. F. de Visser

op 9 November a.s. hunne **25-*jarige Echtvereeniging*** te herdenken.

Hunne dankbare Kinderen.

TERNEUZEN.

9 Nov. 1862—9 Nov. 1902.

D. V. zullen onze geliefde Ouders

Egbert Ket

EN

Alida Ket-

BOUWMAN,

den 9den Nov. hunne **40-jarige Echtvereeniging** vieren. De Heere spare hen nog menig jaar voor elkander en ons

Hunne liefhebbende Kinderen,

J. A. KET, DELFT.
A. M. KET—WAKKÈE, PATERSON N.J. U. S. of A.
A. C. KET, UTRECHT.

In vrede door het Bloed des Kruises overleed heden, na een langen lijdensweg, maar toch betrekkelijk onverwachts, in den ouderdom van bijna 50 jaren mijn innig geliefde zoon, de Heer

Dirk van Wijngaarden van Rees.

WED. J. VAN WIJNGAARDEN VAN REES—VAN HALL.

PUTTEN OP DE VELUWE,
29 October 1902.

Eenige en algemeene kennisgeving.

Hedenmorgen ontvingen wij, na informatie, uit Pretoria het treurig bericht, dat onze geliefde eenige Broeder

Jn. ZWIER,

geboren 13/1 1867, te Vrijheid op 3 April in de Kaffermoorden is gesneuveld.

Toen ook hij zich opmaakte tot den strijd, schreef hij ons nog: geliefde Broeder, hoe vreeslijk is het om voor dit tijdelijke het leven te stellen, en wist ik niet, dat ik naar lichaam en ziel mijn dierbaren Heiland toebehoorde, dan wist ik mij geen raad. Doch nu ga ik blijmoedig ten strijde, geloovende het is des Heeren wil en mijn plicht. Dit troost ons Familie, Vrienden en bekenden.

K. ZWIER.
JT. ZWIER geb. VREE.

OPPERDOES, 3 Nov. 1902.

Men gelieve dit voor eenige en algemeene kennisgeving aan te merken.

Geref. Kerk te Ridderkerk.

Met hartelijken dank aan de Kerkeraden, die aan onze bede om hulp gehoor gegeven hebben, vermelden we de volgende ontvangsten:

Van de Geref. Kerk te Dokkum *B* f 2.50, Jutrijp-Hommerts f 1, Franeker f 3, Cubaard f 1, Engwierum f 1, Lioessens f 2, Bolsward *A* f 2.75, Hollum f 1, Blija f 3, Kollum f 3, Marum f 2.50, Arum f 1, Oude-Mirdum f 2, Minnertsga f 2.50, Hijlaard f 2, Buitenpost f 2, Lollum f 2.50, Rinsumageest f 2, Berlikum f 6, Wanswerd f 3, IJlst f 1.50, Tzum f 1, Heeg f 2.50, Garijp f 2.50, Lemmer f 2.50, Boxum f 2.50, Raard f 2, Reitsum f 2.50, Koudum f 2, Anjum f 2.50, Boornbergum f 6, Augustinusga f 1, Sneek *A* f 11.75, Ee f 1, Goënga f 2.50, Wierum bij Dokkum f 1, Suawoude f 3, Tzummarum f 1.91, Burum f 9.82½, Middelstum f 3, Bierum f 3, Aduard f 2.50, Grootegast f 2.50, Groningen *B* f 5, Nieuwe-Pekela f 3, Appingedam f 2.50, Garrelsweer f 4, Winsum f 5, Spijk *B* f 1, Haren f 3, Warfum f 2.50, Uithuizermeeden f 6,15, Pieterburen f 2.50, Uithuizermeeden f 12.50, Oostwold f 3, Winsum f 7.35, Uithuizen f 5, Haulerwijk f 2, Koevorden f 1.75, Zuidlaren f 3.75, N. N. f 2, Vollenhoven f 1, Almelo f 2.50, Deventer *B* f 2, Hasselt f 3, Kamperveen f 1.01, Rijssen f 1.88, Zalk f 2, Vorden f 1, Doornspijk f 5, Harderwijk f 1, Nijkerk f 5, Bennekom f 5, Ede f 2,50, Epe f 2, Ermeloo f 2.50, Barchem f 1, Aalst f 2, Velp f 5, Aalten *A* f 2.50, Randwijk f 2.50, Zetten f 2.50, Lochem f 2.50, Dieren f 3.60, Heeteren f 1, Oosterbeek f 2.50, Helmond Ambacht f 6,55, Amersfoort *B* f 5, Scherpenzeel f 2, Breukelen f 3.25, Loenen f 1, Vinkeveen f 2, Amersfoort *A* f 2.50, Vleuten f 3, Utrecht f 1.75, Urk f 10, Monnikendam f 1, Marken f 2.50, Amstelveen f 5, Hilversum f 15, Weesp *A* f 2, Vijfhuizen f 5.50, Haarmeer f 6, Bussum f 2.50, Oosterend f 2.50, Heerjansdam f 3, Waddingsveen f 2, Reeuwijk f 3, Katwijk a/d Zee f 1, Rockanje f 1, Hazerswoude f 2, Den Bommel f 0,50, Hoek van Holland f 2,50, Zegwaart f 2, Leiderdorp f 10, Hillegom f 5, Otttoland f 1.50, Baambrugge f 3, Vlaardingen f 3, Schiedam f 5, Oude Wetering f 3, Overschie f 1,50, Westmaas f 2,50, Gouda *B* f 5, Vreeswijk f 5, Numansdorp f 4.32, Stad aan 't Haringvliet f 2,50, Alblasserdam f 10, Rijswijk f 2.50, Strijen f 7.77, Sassenheim f 3, Leiden f 2 Sluipwijk f 1, Maassluis *B* f 10, Charlois f 3.21, Barendrecht f 26, Bolnes f 18.39, Spijkenisse f 4,43, Aarlanderveen f 8.35, H. I. Ambacht f 20, Heinenoord f 9, Rijsoord f 27.17, Vlaardingen f 5, Kralingen f 4, Schoonhoven *B* f 6.88, Charlois f 3.50, Middelburg *C* f 2,50, Oost-Souburg f 5, Zaamslag f 5, Axel f 3, Zierikzee f 2, Bruinisse f 2,50, Kapelle f 1.97½, Koudekerk f 2, 's-Gravenpolder f 1,25, Schoondijke f 2.50, Grijpskerk f 2, Klundert f 7.50, Raamsdonk f 2, Genderen f 2, Fijnaart f 2.50, Veen f 1, Zevenbergen f 2.50, Almkerk f 5, Andel f 2.50, Willemstad f 1.50, Nieuwendijk f 5.

Gelijk men ziet, boden vele Kerken ons steun; maar meerdere lieten ons dringend verzoek onbeantwoord. Wij namen daarom de vrijmoedigheid aan deze laatsten een tweede circulaire te zenden, in de hope, dat deze vernieuwde herinnering hunne harten bewegen moge, ons eene grootere of kleinere gave voor onzen kerkbouw ons toe te zenden. Dat geve de Heere!

Namens den Kerkeraad,
H. DE ZEEUW, *Praeses.*
G. J. RIJSDIJK, *Scriba.*

RIDDERKERK,
Oct. 1902.

GEVRAAGD

EENE HUISHOUDSTER in een Landb. gezin met 4 kinderen. G. G. of de Waarheid toegedaan; niet beneden de **30 jaar.** Br. fr. onder lett **H** aan ZALSMAN te KAMPEN.

Mej. BISSCHOP vraagt tegen **15 Dec. een**

flinke MEID

G. G., loon **f 80.** Franco brieven UTRECHT Breedstraat 55.

In het Chr. gesticht voor Krankzinnigen **»BLOEMENDAAL"** te LOOSDUINEN kan met **1 Februari 1903** eene

beschaafde Juffrouw

van **30-45jarigen leeftijd** geplaatst worden, om als **HUISMEESTERES** belast te worden met het dagelijksch toezicht op den huishoudelijken dienst en met het beheer van het linnenmagazijn.

Nadere inlichtingen worden verstrekt door den Geneesheer Directeur DR. SCHERMERS, bij wien men zich met getuigschriften omtrent bekwaamheid, belijdenis en wandel kan aanmelden.

Verlangd voor de Stichting **VELDWIJK** bij **Ermelo** om dadelijk in **dienst te treden** eene eenvoudige

Verstelnaaister,

ook bekend met het **knippen** van ondergoed. Chr. belijdenis en levenswandel vereischt.

Zich te vervoegen tot de HUISMEESTERES der Stichting.

Iemand, **20 j. oud, G. G.**, v. g. g. v., zijn werk goed verstaande, biedt zich tegen nader te bepalen tijd aan als

Slagersknecht;

thans werkzaam in R. K. varkensslagerij.

Brieven letter **A. Z.** Uitgever dezer te KAMPEN.

The scottish Nat Key Registry and Assurance Association Limited te EDINBURGH, **vraagt door geheel Nederland**

ACTIEVE AGENTEN.

Men wende zich tot de Directie voor NEDERLAND, TEIXEIRA DE MATTOS en VAN DER VIJGH, Sarphatipark 135 AMSTERDAM.

Gereformeerde Kerk, Enkhuizen.

Van de Aandeelen worden uitbetaald: de Nos. **48, 67, 98, 126, 160** en **183** door

G. STRUIK Cz.

AUCTIE 17 Nov. 1902

door en ten huize van den Boekh. **P. BEYER** te GRONINGEN, volgens Cat. ***7157 Nos.***, de bibliotheken van de H.H. A. A. HINGST te JORWERD, ALBERTI te WYCHEN, R. KLEIN te HARDEGARIJP, E. N. JANNINK te GOOR, en van Rechtsgeleerden en Medici. De Catalogus compl. ***à 25 cent.*** Een der gedeelten **I Theologie en Oude letteren, II Rechtsgeleerdheid en Geschiedenis, III Genees- Wis- en Natuurkunde,** en bij elk gedeelte zijn toegevoegd **Nederl., Fransche, Duitsche en Engelsche letterkunde en varia, gratis te ontbieden.** Voor een volgende auctie worden bibliotheken en partijen boeken ingewacht.

ORGELS!

in eigendom te bekomen door met huur af te betalen van af de eenvoudigste tot de duurste. Men vrage s. v. p. teekeningen met prijsopgave en 100en getuigschriften van tevredenheid Adres:

GROENEVELD's Orgelhandel,
SNEEK.
N.B. Goede gebruikte ORGELS van af *f* 25.—

STEENWIJKER

BEDDEN FABRIEK,

opgericht in 1889.
Gezuiverde, Gewasschen en Gestoomde nieuwe Veeren.

Citchn, Wollen en Molton dekens en Bedtijken in alle soorten.

Linnen bedtijken in het blauw met koorden, in het rood zonder koorden.

No. 1. **Het nieuwe Reclamebed** w o. een Wollen, een Citchen, een Molton deken, voor 2 pers. 50 pd. veeren, geen grooten, 1 tijk en een bed, peluw, 4 kussens, overtrek voor bed en peluw voor f 33. en voor f 35.

Een extra 2-pers. Bed, waarin 42 pd. v., ook voor f 33 of f 35, met 50 pd. veeren, verder ook f 38, f 40, f 45, f 50. PRIMA KAPOK.

Een satijnbed met prima Kapok w.o. een Wollen, Citchen en Molton deken en een Overtrek, 1 bed, 1 peluw, 2 kussens voor f 24.

1 gewoon Bed, prima Kapok als bovenstaande voor f 22,50.

Er is nog nooit eenige aanmerking gemaakt.

Veeren tot in de fijnste soorten voorradig, rembours, vrij zicht en monsters gratis.

Boven f 10 franco. Veeren 30, 35, 40, 50, 60, 70, 80 cent, f 1, f 1,20.

J. KETEL Rz.,
Z/z. Markt, Steenwijk.

HUWELIJK.

Voor jongelieden, die in het huwelijk wenschen te treden, is op het mooiste gedeelte van het Sarphatipark te Amsterdam te huur, een **modern BOVENHUIS,** huurprijs **f 300.—** per jaar. Onmiddellijk te aanvaarden.

Te bevragen bij de Makelaars TEIXEIRA DE MATTOS & VAN DER VIJGH, Sarphatipark 135 te **AMSTERDAM.**

Termijnbetaling van af **10 CENTS per dag.**

SOLIEDE ORGELS

in prijzen van af *f* 40.—
Gratis Handleiding en Toetsenlooper.
Honderden dankbetuigingen.
Vraagt gratis **Catalogus** en conditiën.

JOH. DE HEER,
Rotterdam, Noordmolenstraat 71.

DOET UW VOORDEEL

en keuze uit onze **5 heerlijke** Mélanges Reclame Theeën.

per 2½ kilo franco rembours

No. 1. f 3,90
No. 2 - 3,75
No. 3. - 3,50
No. 4. - 3,25
No. 5 f 3,00

SLUIK en Van der WAL's THEEHANDEL.

Harlingen.
Voor puike kwaliteiten wordt ingestaan.

Bij **JAN HAAN** te *Groningen* zijn verschenen:

Eenige korte vragen voor de kleine kinderen door JACOBUS BORSTIUS Afgedeeld in korte lesjes.

Prijs: 4 ct, 25 ex. 80 ct., 100 ex. f 3.—

Eenvoudig onderricht in de Christelijke religie, ten dienste van meer bejaarden, die zich nog hebben voor te bereiden tot het doen van belijdenis des geloofs, door T. OEGEMA en F. G. PETERSEN, v. d. m. te Wildervank en Veendam.

Prijs: 7½ ct., 25 ex. f 1,75, 100 ex. f 6,—.

Kort begrip der Christelijke religie. Met uitv. Teksten.

Prijs: 8 ct., 25 ex. f 1,50, 100 ex. f 5,—.

Catechismus of onderwijzing in de Christelijke leer. Met Teksten.

Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.

Belijdenis des geloofs der Gereformeerde Kerken in Nederland.

Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.

De vijf artikelen tegen de Remonstranten (Canones of leerregels).

Prijs: 15 ct, 25 ex. f 3,—, 100 ex. f 10,—.

Voorbeeld der Goddelijke Waarheden, door A HELLENBROEK. Met uitv. Teksten. (110 bl.)

Prijs: 20 ct., 25 ex f 4,—, 100 ex. f 14,—

Deze uitgaven onderscheiden zich door goed papier, flinken druk en nette uitvoering.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

BLIJVEN OF HEENGAAN?

Een vraag en een antwoord
DOOR
Dr. H. BAVINCK.
80 cent.

Alle Boekh. nemen bestellingen aan, en wie het bedrag aan den Uitgever zendt, ontvangt het **franco** p. post.

Verschenen bij C. GELEIJNS, ROTTERDAM:

MONITA SECRETA

of de **Geheime Voorschriften** der

Jezuïeten.

Te bekomen in elken boekhandel à 50 cent, of dir. fr. v. d. uitg. op ontvangst van 55 cent.

Is verschenen:

De hedendaagsche Sociale Beweging in hare Beteekenis voor de Komst van het Koninkrijk Gods,
DOOR
Ds. G. WISSE Jr.,
Gereform Predikant te Overtoom.
Prijs 35 cents.
KAMPEN. J. H. BOS.

Een lamp voor den voet.

Deze meer en meer gezochte

SCHEURKALENDER

is verzonden en op eerste aanvrage voor een ieder te bekomen.

Het schild is fraaier dan ooit. De inhoud is Gereformeerd. De prijs is ***40 cent.***

Wie eenmaal dezen **SCHEURKALENDER** heeft gebruikt, verlangt geen anderen. Het debiet neemt jaarlijks toe. 't Is een sieraad aan den wand en goede lectuur voor elken dag des jaars.

Kampen. ZALSMAN.

CALLENBACH's Zondagsschool-uitgaven zijn verschenen.

Niet minder dan 47 verschillende boeken en boekjes zagen dit jaar het licht. De van ouds bekende »Winterbloemen" zijn voor belanghebbenden weder op de gewone voorwaarden gratis verkrijgbaar.

Men vrage den nieuwen fraai geïllustreerden catalogus.

NIJKERK. **G. F. CALLENBACH.**

---

4 *ct.* **4 *ct.***

Bij ZALSMAN te *Kampen* verscheen:

EENIGE KORTE VRAGEN

VOOR DE
kleine kinderen
DOOR
JACOBUS BORSTIUS
IN LESSEN VERDEELD, DIE MET OPSCHRIFTEN ZIJN VOORZIEN
DOOR
O. C. DOORNBOS.

Deze uitgave, op goed papier met duidelijke letter gedrukt, kost
niet meer dan 4 cent,
Een ex. ter kennismaking wordt op verzoek terstond franco toegezonden.

4 *ct.* **4 *ct.***

DE TABERNAKEL

Gods Heiligdom bij Israël
DOOR
Ds. L. SCHOUTEN Hzn.

Van dit werk, waarvan de eerste, kwarto editie destijds *f* **10.50** kostte, is bij mij thans eene **goedkoope** uitgave verkrijgbaar voor *f* **2.25**, in linnen gebonden en **6** fijne, gekleurde platen.

Deze verschijnt tevens in **afleveringen**, ten getale van **13**; elke 14 dagen één, à **17½** ct., waaraan dan de **premieband** geheel kosteloos wordt toegevoegd.

Men zie bij den Boekhandel de glasbiljetten en vrage het uitvoerige **prospectus**, of wel het complete boek **ter inzage.**

D. A. DAAMEN te ROTTERDAM,
Uitgever.

ZANGGEZELSCHAPPEN.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:

HOSANNA.
64 Liederen voor drie- en vierstemmig Mannenkoor, ten dienste van Jongelingsver. en Christ. zanggezelschappen. Door SERNÉ. f 1,25.

—

DE ZINGENDE PELGRIM.
25 Liederen voor Christ zanggezelschappen. Door KEUNING. 30 cent.

—

LIEVEN EN LOVEN.
25 Liederen voor Christ. zanggezelschappen. Door KEUNING. 30 cent.

—

DE CHRISTEL. ZANGER.
20 Liederen voor zanggezelschappen en huisgezinnen. Door VAN WIJCK. 25 cent.

—

DE ZANGVRIEND,
34 Meerstemmige Christ. liederen voor jong en oud. Door WIJLE. 25 cent.

—

DE KLEINE ZANGER.
20 Twee- en driestemmige zangstukjes voor Christ. scholen en Zondagsscholen door SMINK. 20 cent.

—

EENVOUDIGE LIEDEREN.
voor Christelijke en Zondagsscholen Door VOERMAN. 10 cent.

Blank en Bruin,

DOOR
HILBRANDT BOSCHMA,
Geïllustreerd door **A. RÜNCKEL**, verscheen als **No. 2** van den **2en** jaargang der **Bibl. v. Hoofd en Hart**; dit boek wordt **den inteekenaars** berekend à **70 cts.** en à *f* **1.10 in stempelband** en kost **niet**-ingeteekenden *f* **1.40**, en *f* **1 90** gebonden

Als No. 3 volgt binnenkort:

Vredeburg,

DOOR
L. PENNING.

De prijs per **jaargang** is slechts **drie** gulden.

Bij **ZALSMAN** te **Kampen** is verschenen:

De gemeenschap der heiligen,

DOOR
J van ANDEL,
Predikant te Gorinchem.
226 bladz., post 8°.
Prijs *f* 1,40, geb *f* 1,80.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:

Aan Contributiën:

(Uit het district Koudekerke) door den heer P. Boone: uit Koudekerke f 48, en uit Biggekerke f 6, door den heer E Vader: uit Meliskerke f 8,50, door den heer M. Bréel: uit Ritthem f 1, en door den heer P. Kasteleijn: uit O.- en W.-Souburg f 38,50, samen f 102, door het Loc. Comité te Utrecht f 548,60 en van de 10 cts. Vereen. Jan. en Febr. f 22,10, Maart—Juli f 58,60, Aug.—Oct. f 34,80, Nov. en Dec. f 33,40, samen f 148,90; door den heer G. A. van Brenk te Geldermalsen f 10, door den heer B. Dijkstra te Minnertsga f 23,50, door den heer D. Slettenaar Hz. te Almeloo f 34, door den heer H. G. Rierink: uit Reeuwijk f 34, uit Sluipwijk f 3,50, samen f 37,50; door Ds H. W. Fe derhoff te Doesburg f 34,50, door den heer Joh. Krap te 's-Gravenhage (1e storting) f 500, door Ds. A. Boekenoogen te Apeldoorn f 104, door het Locaal Comité te Amsterdam (1e storting) f 1600; door den heer J. Schipper te Oud-Loosdrecht f 17; door den heer T. Kuiper te Hilversum (2e storting) f 105,20; door den heer W. C. Friedh te Heusden f 5,50; door den heer H. J. van Hemmen te Zuidwolde (Gr.) f 16,50; door den heer P. Sanders te Bleiswijk f 87; door den heer T. J. Greevelink te Heerenveen f 22,50; door den heer R. P. Fledderus te Oudemirdum f 25; door den heer W. C. van Munster te Leeuwarden f 184,50; door den heer A. J. Negberink te Gelselaar f 21,50; door Ds. G. Boekenoogen te St. Anna-Parochie f 34; door den heer H. Gay te Werkendam f 23; door den heer R. Toren te Oostwold f 80; door den heer J. Bouwes te Appingedam f 139.

Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit):

Door 't Loc. Comité te Utrecht (25 Juni l.l. v. d. onkosten) f 49,56½, van de Geref. kerk te Langerak f 2,02; van idem te Appelscha f 5,54½, van idem te Lochem f 3,17, van idem te Barchem f 2,71, van idem te Emlichheim (½ coll.) f 13, van idem te Bleiswijk f 8,15, van idem te Berkel (½ coll.) f 7,51, van idem te Delfshaven f 28, van idem te Capelle f 10,15, van idem te Hillegersberg f 2,27, van idem te Hoek van Holland f 4,11½ van idem te Hoogvliet f 3,50, van idem te Katendrecht f 29,20, van idem te Kralingen f 61,50, van idem te Maasland f 34,70, van idem te Maassluis A f 16,71, van idem te Overschie f 23,07½, van idem te Pernis f 16,22, van idem te Poortugaal f 3,58, van idem te Rhoon f 7,27½, van idem te Schiedam f 52,02, van idem te IJselmonde f 7,25, van idem te Lemmer f 19,21½, van idem te Joure f 11, van idem te Heerenveen f 18,96½, van idem te Lippenhuizen f 1,40, van idem te Echten f 2,33, van idem te Oldeboorn f 4, van idem te Wolvega f 5,77, van idem te Duurswoude f 2,62½, van idem te Munnekeburen f 4, van idem te Knijpe f 3,61, van idem te Hoornsterzwaag f 1,25, van idem te Terwispel f 1,25, van idem te Donkerbroek f 5,28, van idem te Oosterzee f 29,35, van idem te Mildam f 3,57½, van idem te Idskenhuizen f 10,50, van idem te Oppenhuizen f 11,07½, bij den Bidstond te Amsterdam f 143,60 + vreemde munt f 1,13 = f 144,73; van de Geref. Kerk te Utrecht (28 Sept. 1902) f 151,23; van idem te Mülheim a/d. R. f 3,25; van idem te Shedrecht f 19,10; van idem te Beilen (½ coll.) f 5,56½; van idem te Vledder f 1,37½; van idem te Hijken f 2,46; van idem te Westerbork f 1,50.

Aan Schenkingen:

Door het Loc. Comité te Utrecht f 2; van W. A. L. te F. f 25; door den heer L. Hoogenkamp Kz. te Steenwijk (nagift coll. kerk B) f 1,50.

Voor de Medische Faculteit:

Door den heer T. Kuiper te Hilversum f 6,50.

Voor het Studiefonds:

Door den heer P. Sanders te Bleiswijk f 7,27½.

Voor het Hospitium:

Van de Jongedochtersvereen. »Maria en Martha" te Zwolle, 24 bonte handdoeken; van de Gereform Jongedochtersvereen. »Bid en Werk" te Enschedé, een pak servetten.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN.

1902. Vijftigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) No. 48

DE BAZUIN

Stemmen uit „De Gereformeerde Kerken in Nederland."

(Ten voordeele van de Theologische School te Kampen.)

Joël II : 1a, Blaast de bazuin

Vrijdag 14 November 1902.

Hagg. I : 4, Is het voor ulieden wel de tijd/ dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zal dit huis woest zijn?

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Z.-Afrika *f* 1.75. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Afzonderlijke Nrs. 12½ ct. Advertentiën van 1—10 regels *f* 1; elke regel meer 10 cts. Boekh.-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
G. PH. ZALSMAN,
KAMPEN.

Advertentiën en Bestellingen vrachtvrij te adresseeren aan den Uitgever G. Ph. Zalsman te Kampen. — Kerkelijke Berichten en Stukken der Medewerkers aan „de Redactie van De Bazuin te Kampen." — Binnenlandsche Ruilbladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan den Hoofdredacteur, Dr. H. Bavinck te Kampen. —

Officiëele Kerkelijke Berichten enz.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Het College van Hoogleeraren dier School geeft aan de Kerken kennis, dat de Heer *W. Oosterheert* den 7den dezer bevorderd is tot *Candidaat in de Godgeleerdheid*. Zijn adres is te *Oldehove*.

Namens 't College voornoemd,
M. Noordtzij, *Secretaris.*

De Raad der Gereformeerde kerk van Rotterdam *A gelezen hebbende* het Artikel van Prof. Noordtzij in *de Bazuin* van 17 Oct., waarin twee Kerkeraden n. l. die van Leeuwarden en van Rotterdam *A* bedekte-lijk beschuldigd worden, van zeker contact te hebben gehouden met personen buiten hem en daarom gestaan hebben naar een vervroegde Synode;

gelet hebbende op het schrijven van den Kerkeraad van Leeuwarden in *de Bazuin* van 24 Oct., en het antwoord in datzelfde nummer van Prof. Noordtzij, waarmee deze zijn beschuldiging tegen Leeuwarden's Kerkeraad intrekt, waaruit volgt, dat nu alleen de Kerkeraad van Rotterdam *A* als beschuldigde overblijft,

ziet zich genoodzaakt voor alle Kerken uit te spreken, dat hij door niemand aangezocht of genoopt is geworden, om de bekende motie te stellen en bekend te maken, weshalve hij tot zijn leedwezen moet constateeren, dat genoemde beschuldiging op onwaarheid berust.

De Kerkeraad v.n.,
J. H. Landwehr.
Rotterdam. 11 Nov. 1902. Van Bleek, *Scriba.*

Zie „ons antwoord" op de 3e bladz.

De Kerkeraad der Geref. Kerk te *Urk*

betuigt geheele instemming met de „Verklaring" van de *minderheid* der Synode in zake 't voorstel-Bavinck c.s.;

verklaart de aanneming van het voorstel-„van Schelven" in het belang van den vrede der Kerken te zijn;

acht de benoeming der H. H. Prof. Dr. Bavinck en Biesterveld van de zijde der Vrije Univ., in dit stadium, alsmede de daarop gevolgde aanneming, van dien aard, dat zij tot zeer ernstige bedenking aanleiding geven;

betreurt dat de Synode hare „Eigen Inrichting" een tweede Collecte toestaat, eerst nadat der Vrije Univ. twee collecten waren toegezegd, en dat met de bepaling, dat de laatste aan de Kerken geen verantwoording schuldig is;

protesteert tegen het drijven om een vervroegde Synode te houden, met het bepaalde doel, om tot uitvoering van het voorstel-„Bavinck" te komen en daarmee de bezwaren der minderheid op zij te zetten; en

verblijdt zich over de benoeming der Broeders B. van Schelven en Dr. H Bouwman tot Hoogleeraren aan de Theol. School.

Namens den Kerkeraad voorn.,
J. van Anken, *Voorz.*
P. Nentjes, *Scriba.*

Classis Meppel.

De Classis Meppel, de hooge noodzakelijkheid van de eenheid in de opleiding vooropstellende, spreekt haar leedwezen uit, dat de Generale Synode de beide voorstellen Bavinck en Bos niet naar de Kerken heeft gezonden, waar het bleek, dat er eene sterke minderheid tegen het voorstel-Bavinck was;

spreekt haar leedwezen uit, dat de Curatoren zijn overgegaan tot benoeming van twee Hoogleeraren en spreekt daarom den wensch uit, dat de benoemden mogen bedanken, en de Curatoren voorts geen verdere poging doen tot benoeming, maar medewerken tot de samenroeping van een vervroegde Generale Synode, opdat de Kerken over de geheele zaak nader oordeelen.

De Kerkeraad der Gref. Kerk van Ulrum heeft in zijn vergadering van 5 Nov. j. l. het protest der brs. v. Anken c.s voor kennisgeving aangenomen en besloten zijn adhaesie te betuigen met het voorstel-Bavinck in zake de eenheid van opleiding.

Namens den Kerkeraad,
Ds. J. Sybesma, *Praes.*
B. Ritsema, *Scriba.*

PLAATSELIJKE KERKEN.

MIDWOLDE (Old.), Nov. 1902. Zondag den 2 Nov. j. l. was het voor onze Gemeente een gewichtige dag. Onze algemeen geachte Leeraar Ds. A. v. d. Veen herdacht toen zijn 25-jarige ambtsbediening. En dat hij die 25 jaren onafgebroken in deze Gemeente met zegen heeft gewerkt, is een voorrecht dat aan weinige Predikanten en Gemeenten te beurt valt Met de beide Predikanten uit de naburige Gemeenten, n.l. Ds. Vrieling uit Scheemda en Ds. Bolman van Oostwolde, was een groote schare opgekomen om van deze plechtigheid getuige te zijn. Dat hij met zijne Echtgenoote nog een aantal jaren in ons midden moge zijn, is de wensch en bede van Kerkeraad en Gemeente.

Namens den Kerkeraad,
P. Dijkhuis, Scriba.

—

NIJENSLEEK, gem. Vledder. De beide Zondagen 2 en 9 Nov. l.l. waren voor onze kleine Gemeente van groote beteekenis. Den 2den Nov. nam onze geliefde voorganger, broeder J. de Braal, afscheid van ons naar aanleiding van Ps 90 : 16 en 17. Den daaropvolgenden Zondag mocht onze voormalige voorganger zijn opvolger, broeder J. Dekker, tot zijn arbeid inleiden met de woorden van 2 Tim. 4 vers 5*b*, en des namiddags aanvaardde ZEd. zijnen arbeid met Nehemia 2 vers 20, middelste gedeelte. Groote dingen deed de Heere aan ons; zij het tot Zijne eer en tot uitbreiding van Zijn koninkrijk in deze streken.

Namens den Kerkeraad,
J. Bennen, Scriba.

P. S. Het adres van br. J. de Braal is te Beilen, terwijl het adres van alle stukken voor den kerkeraad van Nijensleek is: Den Heer J. Dekker.

—

GIESSENDAM *A.* Beroepen de WelEerw. Heer Ds K. J. Kapteyn te Axel. De Heere geve ons dezen dienaar des Woords in Zijne gunst.

Namens den Kerkeraad,
L. Brouwer, Scriba.

—

OLDEBROEK, 7 Nov. Heden werd alhier onder leiding van onzen geachten Consulent Ds. Vesseur beroepen de WelEerw. Heer J. Zijp van Zwartsluis. Zegene de Heere deze poging.

Namens den Kerkeraad,
G. van Zwaluwenburg.

—

KOCKENGEN, 9 Nov. 1902. Zondag 9 Nov. maakte onze geachte Leeraar Ds. A. J. Mulder aan de gemeente bekend, de roeping naar de Ger. Kerk te Klundert te hebben aangenomen. Het smart ons dit te moeten melden. Nochtans hopen wij, dat zijn heengaan moge zijn in de vreeze en naar den wil des Heeren

Namens den Kerkeraad,
A. Hoogendoorn, Scriba.

—

BORGER, 10 Nov. '02. Onze Gemeente en kerkeraad werd Woensdag (dankdag voor 't gewas) zeer geschokt, doordat onze geachte Leeraar Ds G. Meijer bekend maakte, andermaal de roeping te hebben ontvangen van de Gemeente te Ezinge Dat de Koning Zijner Kerk het hart van Zijnen dienstknecht neige, om met volle vrijmoedigheid te kunnen bedanken, is onze bede.

Namens den Kerkeraad,
L. van Dijk, Scriba.

—

DUSSEN, 10 Nov. '02. Gisteren maakte onze Leeraar Ds. J. Meulink aan de gemeente bekend, dat hij de roeping van de Ger. Gemeente te Poortvliet had aangenomen.

Namens den Kerkeraad,
P. van Drunen, Scriba.

—

BEDUM, 10 Nov. 1902. Uit het te voren opgemaakt drietal werd gisteren door de Gemeente gekozen en door den kerkeraad der Geref. Gemeente *A* alhier tot Herder en Leeraar beroepen de WelEerw. heer Ds C. B. Schoemakers te Groningen *A*. De Heere neige ZEerw.'s harte, dat hij onze roeping met vrijmoedigheid moge aannemen.

Namens den Kerkeraad,
M. Velthuis, Scriba.

—

NIEUWENDAM, 11 Nov. 1902. Zoo de Heere wil hoopt onze geachte Leeraar Ds. P A. Lanting op Zondag 23 Nov. a.s. zijn 40-jarige ambtsbediening te gedenken.

Namens den Kerkeraad,
Jb. Peen, Scriba.

CLASSEN.

Classis Groningen.

De Classis Groningen heeft in hare vergadering van 30 Oct. j. l. peremptoir geëxamineerd den heer *J. J. Wielenga*, beroepen predikant te *Zuidbroek*, en hem met algemeene stemmen toegelaten tot de bediening des Woords en der Sacramenten.

Namens de Classis,
P. Bos, *Scriba.*

—

Classis Bolsward.

De Classis Bolsward heeft in hare vergadering van 5 Nov. j.l. praeparatoir onderzocht en met algemeene stemmen beroepbaar gesteld bij de Geref. Kerken in Nederland den Heer *T. Algera*, van *Exmorra*, Candidaat aan de Th. S.

—

De Classis Haarlem

vergadert D. V. op *Dinsdag 9 Dec. a s.* te *Haarlem*, gewone plaats, aanvang 's morgens 9 *ure*. Peremptoir-examen van den Heer *Jonker*, Theol. Candidaat en beroepen predikant te *Wormerveer*.

Punten voor het Agendum *vóór den 25sten Nov.* in te zenden aan den ondergeteekende.

Namens de Raden der Geref. Kerk te Haarlem,
28 Oct. 1902. R. Mulder.

—

Classis Amsterdam.

De vergadering der Classis zal D.V. gehouden worden op *Woensdag* 10 *December a s.* Punten voor het Agendum worden ingewacht bij een der ondergeteekenden, voor of op 24 *Nov. a. s.*

Namens de Geref. Kerk te Amsterdam,
H. Groenendijk C.Azn,
Vondelstraat 27.
J. Eijnikel,
1ste Jan Steenstraat 104.
Amsterdam, 11 Nov. 1902.

ONTVANGSTEN.

Inw. Zending in den Z.-O.-h. van Friesland.

Door br. J. Wouda van de Chr. Jongel. vereeniging te Midlum	f 7,50
Gevonden in het kerkzakje te Winsum	- 0,50

P. A. Smilde, *Penn.*

Heerenveen, 10 Nov. 1902.

—

Zending o. Heid. & Moh.

Door Abr. Reitsma te Harlingen, van de Centsvereen. der Chr Jongel.-vereen. te Midlum	f 7,50
Van B. te O. Fr.	f 10,—
Door W. Elzinga, een muntbiljet, gev. in het kerkzakje te Hallum	f 10,—

N. B. Vermelding in „De Bazuin" geschiedt alleen op verzoek.

B. de Moen, *Quaestor.*

Doesborgh, 8 Nov. 1902.

—

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Collecten.

Leek	f 7,03⅝	Oostburg	f 7,75
Enumatil	- 15,03	Rotterdam *A*	- 214,20
Zevenhuizen	- 3,52⅝	½ coll. Berkel	- 7,50
Marum	- 7,25	Giesendam *B*	- 2,—
De Wilp	- 1,04	Hardinxveld	- 3,—
Kornhorn	- 3,02	Leksmond	- 6,25
Grootegast	- 12,72⅝	Langerak	- 3,—
Lutjegast	- 4,22	Meerkerk	- 5,10
Oldekerk	- 5,43	Vianen	- 4,—
Zuidhorn	- 12,85	Asperen	- 2,—
Grijpskerk	- 10,20	Giesen-Nieuwkerk	- 2,25
Niezijl	- 12,—	Ottoland	- 2,30
Stroobos	- 23,44	Gorinchem	- 33,44⅝
Oldehove	- 6,58⅝	Giesendam *A*	- 18,—
Munnikezijl	- 4,30		

Contributiën en Giften.

Door *Ds. H. J. Heida* te *Leek*, Corr. *Cl. Enumatil*, de contrib. uit:

Enumatil, van H. van Til f 5, Mej. Wed. K. Bakker f 2,50, K Dijkstra f 2,50, H. Hazenberg f 2,50, W. Holtrop f 1.

Door dhr. *E. W. Heyblom* te *Velp*, Corr. *Cl. Arnhem*, de contr van Ds. J Groenewegen te Velp f 10.

Door dhr. *P. Koster* te *Appelscha*, de contr. van J. Prakken f 0,50 en H. W. Hoogeveen f 0,25.

Door *Ds. J op 't Holt* te *Bolsward A*, van een zuster der Gemeente f 2,50.

De Penningmeester van de Theologische School,
Zwolle, 8 Nov. 1902. Dr. H. Franssen.

—

De arbeid onder de Hollanders te Essen a.d. Ruhr.

Sedert de laatste opgave in „*de Bazuin*" werd door mij voor den arbeid te Essen ontvangen:

Van de Geref. Kerk te Uithuizen	f 2,50
Van Mej. C. J. E. G. te D.	- 2,50
Van N. N. te W.	- 10.—
Van D. B. te Well bij Zaltbommel	- 5.—
Collecte van de Geref. Kerk te Arnhem *(B)*	- 18,60

Hartelijk dank voor deze gaven.

In dezelfde tijdruimte, waarin we bovenstaande gaven ontvingen, moesten we uitgeven f 85 00. Versterking der kas is dus niet overbodig. Mogen daartoe de Kerken, die alle dezer dagen eene circulaire ontvingen of nog zullen ontvangen, ons als antwoord met de toezending van een flink bedrag verblijden. Ook broeders en zusters bevelen wij den arbeid te Essen bij den voortduur aan.

Winterswijk, 11 Nov. 1902. Ds. G. Renting.

—

Scheurkalenders in de Kazerne.

Van N. N. te Amsterdam No. 5553 . . f 10,—

Waar we nog niet lang geleden een gelijke bijdrage van dezelfde hand hadden ontvangen, daar laat het zich begrijpen, dat we door dit blijk van belangstelling bijzonder verblijd werden. En dit te meer, wijl het ons gezonden werd als een vrucht op het lezen van „Een bemoedigend schrijven" pas in *de Bazuin* geplaatst.

Zoo zien we bij vernieuwing hoe er nog warme harten kloppen voor het heil van den soldaat; reden waarom we hopen mogen, dat ons weldra nog meerdere verrassingen worden bereid. Wie zal daarvoor de eerste zijn?

Met hartelijken dank,
Rijswijk, 10 November 1902. E. Kropveld.

—

Oranjeman.

In hartelijken dank ontvangen voor armenbedeeling en zondagsscholen in Frieslands Zuid-Oosthoek: Van N. N. te W. 1 pakket nieuwe lappen voor bovenkleeren enz.; zeer kostelijk komt zulks van pas; *voor zondagsscholen* van C. van der Niet Dz. te Noordwijk aan Zee 1 zak met gedragen en nieuwe kleedingstukken; door den WelEerw. Heer Ds. J. op 't Holt te Bolsward van een zuster der Gemeente f 2; door J. H. Harwoud van de Geref. Jongelingsver. te Heemse f 1,50; van Mej. O. te Axel door haar verzameld f 7; welk een goed werk door die Mej. O. te Axel! En dan weer van Br. M. C. Breemans te Delft f 2,73. Och dat de Heere nog vele harten moge neigen om mede te werken, dat de verwaarloosde kinderen tot den dierbaren Heilaad worden geleid, en den armen het Evangelie wordt verkondigd. Zulks bevordert men zoozeer, door die verarmde hutbewoners in den winter wat te bedeelen, wanneer alles op en weg is. Ons helpende, verheugt men ons innerlijk in den geest.

Oranjewoud, *Uw aller dankbare Oranjevriend,*
Heerenveen, J. Wouda,
10 Nov. 1902. *Correspondent van „Jachin".*

—

GELOOF EN AANSCHOUWING.

VI.

In schepping en herschepping beide zijn woord en feit, gedachte en daad ten nauwste met elkander verbonden. Op beide terreinen gaan zij met elkander hand aan hand. Zij vergezellen, verklaren, ondersteunen elkaar. En daarom zijn ook bij de werken der natuur en bij die der genade geloof en aanschouwing de beide wegen, die ons tot kennis en wetenschap leiden.

Maar er is desniettemin een groot verschil, dat bij het eerste indenken zich bijna als eene onverzoenbare tegenstelling voordoet.

Immers, de werken der natuur omringen ons van allen kant. De schepping, welke in den beginne door het machtwoord Gods is te voorschijn gebracht, wordt door Zijne Voorzienigheid onderhouden en bestendigd. De hemel, die toen werd geschapen, welft zich thans nog boven ons hoofd. De aarde, die toen werd voortgebracht, is dezelfde, als die wij nu nog betreden met onzen voet. De zon en de maan en de sterren, die toen tot lichten gesteld zijn in het uitspansel des hemels, beschijnen ons nog heden ten dage en verlichten onzen dag en onzen nacht. Zelfs de levende wezens, die toen in de zee en op de aarde werden voortgebracht, zijn in hoofdzaak en naar de soort gerekend nog dezelfde, als die thans door ons worden aanschouwd. Er is, van de ééne zijde bezien, niets dat stilstaat; alles is in voortdurende beweging, alles wisselt en verandert, er is niets bestendig dan de onbestendigheid. En toch, in al dat veranderende en wordende is er, van de andere zijde beschouwd, altijd iets, dat van dag tot dag, van jaar tot jaar en van eeuw tot eeuw hetzelfde blijft. Het ééne geslacht gaat en het andere geslacht komt, maar de aarde staat in der eeuwigheid. Hetgene dat er geweest is, datzelfde zal er zijn, en hetgene dat er gedaan is, datzelfde zal er gedaan worden, zoodat er niets nieuws is onder de zon.

Vandaar, dat wij de werken Gods in de natuur van dag tot dag beschouwen kunnen. Wij behoeven aan hun bestaan niet te gelooven, omdat andere ooggetuigen er ons van hebben verhaald. Maar wij worden er zelven van allen kant door omringd. Wij zien ze met onze eigene oogen, wij tasten ze met onze eigene handen, wij nemen ze waar met onze eigene zintuigen.

In de studie der natuur, in de wetenschap aangaande de zienlijke dingen neemt daarom de aanschouwing eene zeer voorname plaats in. Wel is waar behooren wij de gansche schepping steeds te bezien bij het licht van Gods Woord, want anders zien wij ze niet in het rechte licht, blijven bij de oppervlakte staan en dringen tot haar kern en wezen niet door Maar hoe juist en noodzakelijk dit ook zij, om de natuur te leeren kennen moeten wij toch onze oogen opendoen en ze zelve waarnemen en onderzoeken. De Schrift is wel een lamp voor den voet en een licht op het pad, ook op het pad der weten-

schap, maar zij is geen handboek voor natuur- en schei- en sterrenkunde. Wie deze wetenschappen beoefenen wil, moet het aangezicht naar de natuur, naar de dingen zelve wenden en hen vragen, wat ze zijn en hoe ze bestaan.

Om deze reden verzetten wij ons als Christenen hoegenaamd niet tegen de methode der aanschouwing op dat terrein, waar ze op haar plaats is. Het dusgenaamd empirisch onderzoek, mits op zijn terrein en binnen de wettige grenzen, vindt in ons volstrekt geen bestrijders. Hoe zouden wij deze methode kunnen of mogen bestrijden, waar God zelf ook door de natuur tot ons spreekt en Zijne wijsheid verkondigt. Niet alleen de Schrift is Gods Woord. Maar de gansche schepping is voor onze oogen als een schoon boek, in hetwelk alle schepselen, groote en kleine, gelijk als letteren zijn, die ons de onzienlijke dingen Gods te aanschouwen geven, namelijk Zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid.

Op de empiristen, die de methode van de aanschouwing voorstaan, hebben wij niet tegen, dat zij de zienlijke dingen willen zien met eigen oogen, dat zij ze zelfstandig en vrij willen onderzoeken, en dat zij ze zoo nauwkeurig en volledig mogelijk willen waarnemen en leeren kennen. Neen, in dit alles staan wij aan hunne zijde. Naar de bronnen terug — is ook onze leuze. Om de natuur te leeren kennen, moeten wij ons kinderlijk en gehoorzaam aan hare voeten zetten en van haar zelve leeren, wat zij is. Wij mogen haar onze meeningen en theorieën en stelsels niet opdringen. Wij zijn geen meesters, die haar gebieden, maar alleen leerlingen, die haar ondervragen kunnen. Ook hier is kinderlijke gehoorzaamheid de weg tot de waarheid en tot de vrijheid.

Maar als wij met de tegenwoordige empiristen niet mede kunnen gaan, dan heeft dat zijne oorzaak in tweeërlei omstandigheid. Ten eerste kunnen wij het niet goedkeuren, als zij de methode der aanschouwing tot de eenigware verheffen. Want dat is zij niet en dat kan en mag zij niet zijn. Er zijn vele dingen in hemel en op aarde, die wij door aanschouwing niet kunnen leeren kennen, en waarvan wij dus op eene andere wijze kennis moeten bekomen. Niet alleen God en Goddelijke zaken, maar ook het wezen, de kern, de onzienlijke achtergrond, het woord en de gedachte, waarin alle dingen rusten, zijn voor het lichamelijk oog des menschen niet toegankelijk. Als hij deze dingen dan toch wil dwingen, om zich te aanschouwen te geven, doet hij hun geweld aan, en verarmt zijn eigen geestelijk bestaan.

En ten andere staat het ons in de hedendaagsche empiristen tegen, dat zij zoo spoedig met hun onderzoek gereed zijn en zoo haastig zijn in het opmaken van hunne conclusiën. De geologen bijv. hebben hier en daar de aardlagen onderzocht, en fluks zijn ze gereed met de bewering, dat het scheppingsverhaal des Bijbels niet waar is, dat er geen schepping heeft plaats gehad, en dat deze aarde al millioenen van jaren heeft bestaan. De anthropologen hebben den mensch bestudeerd, zijne nauwe verwantschap met het dier opgemerkt en trekken nu haastig het besluit, dat de mensch afstamt van het dier en dat er tusschen beide geen soortelijk onderscheid bestaat. De criminalisten maken studie van den misdadiger, merken eenige trekken van overeenkomst op tusschen dezen en den krankzinnige, en treden daarna met de stoute stelling op, dat misdaad slechts een vorm van krankzinnigheid is en geen straf maar genezing verdient.

Dat alles komt ons, Christenen, te oppervlakkig voor. Wij hebben er niet op tegen, dat al deze verschijnselen met eigen oogen worden waargenomen en ernstig worden onderzocht. Maar de schepping is zoo groot, de verschijnselen zijn zoo talloos vele, onze waarneming is zoo eng en beperkt; wij zouden daarom wenschen, niet dat het empirisch onderzoek werd nagelaten, maar dat het vollediger en nauwkeuriger werd ingesteld, en dat men niet zoo haastig het deed voorkomen, alsof men in een korten tijd van gebrekkige waarneming nu de verschijnselen al kende en verklaren kon. Ons eenig verlangen is, dat de empiristen wat geduldiger wilden zijn, en met meer lijdzaamheid hun doornig pad wilden bewandelen.

Dat ongeduld is wel te verklaren. Want wie niet gelooft, is altijd gehaast en gejaagd. Hij moet toch eene levens- en eene wereldbeschouwing hebben; en als hij deze niet wil aannemen door het geloof, is hij wel genoodzaakt, om er zelf eene uit te denken en uit onvolledige en onnauwkeurige gegevens op te bouwen. Omgekeerd zijn wij, Christenen, op wetenschappelijk terrein vaak al te geduldig en te lijdzaam. Het woord der Schrift: die gelooven haasten niet, wordt menigmaal in de practijk door ons alzoo gelezen: die gelooven, zitten stil en doen niets. Maar dat is de bedoeling ganschelijk niet. Geloof maakt niet krachteloos en werkeloos, het prikkelt integendeel tot den arbeid, ook op het veld der wetenschap. Maar het schenkt aan hem, die het bezit, in zijn arbeid de noodige rust, den kalmen blik, het onbevooroordeeld onderzoek, de stille hoop, de goede verwachting. Er is geen mensch, die rustiger, onbevangener, met meer vertrouwen, ook op wetenschappelijk terrein, arbeiden kan dan de Christen. Want hij weet, dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijze en drank, gezondheid en krankheid, rijkdom en armoede, en alle dingen, ook voorspoed en tegenspoed bij zijn waarneming en onderzoek, niet bij geval maar van Gods vaderlijke hand hem toekomen.

Bij de studie der natuur, bij het wetenschappelijk onderzoek van de zienlijke dingen is dus de aanschouwing niet alleen op hare plaats, maar zij draagt hierbij ook eene hooge beteekenis en is het voornaamste middel, om tot kennis te komen.

Doch bij de werken Gods in de herschepping staat de zaak geheel anders. Wel is waar bevat de openbaring der genade niet alleen woorden maar ook feiten; en die feiten konden eenmaal door de ooggetuigen worden waargenomen. Maar die feiten behooren thans tot het verleden. De apostelen hebben het vleeschgeworden Woord wel met hunne oogen aanschouwd; en wat zij van het Woord des levens met hunne oogen gezien en met hunne handen getast hebben, dat hebben zij ons verkondigd. Maar wij hebben van die feiten geen kennis en kunnen er op geen andere wijze kennis van bekomen dan door de getuigenis der apostelen, door het Woord, dat op 's Heeren wil door hen aan de wereld gepredikt is. Van aanschouwing is er dus voor ons bij deze feiten der heilsopenbaring geen sprake. De eenige weg, die ons hier tot kennis leiden kan, is de weg des geloofs.

Zoo bij het eerste overwegen schijnt er derhalve een groot verschil en eene scherpe tegenstelling te bestaan tusschen de wegen, waarop wij in de werken der natuur en waarop wij in die der genade tot voorstellingen en tot kennis komen. Daar is de zinnelijke aanschouwing het orgaan, waardoor de wereld ons kenbaar wordt; hier is het geloof het middel, waardoor de bijzondere openbaring in ons bewustzijn wordt opgenomen.

Maar bij verder nadenken wordt dat verschil heel wat verkleind en die tegenstelling aanmerkelijk verzacht.

BAVINCK.

DE BRIEF AAN DE ROMEINEN.

XIV.

Welk is dan het voordeel van den Jood, en welke is de nuttigheid der besnijdenis?

Veel in alle manier; want dit is wel het eerste, dat hun de woorden Gods zijn toebetrouwd.

Want wat is het al zijn sommigen ongeloovig geweest? Zal hunne ongeloovigheid het geloof van God te niet doen? Dat zij verre.

ROM. 3 : 1—4*a*.

Paulus heeft uiteengezet dat de Jood, ingeval van ongehoorzaamheid, zijne besnijdenis ten spijt, evengoed als de Heiden veroordeeld zou worden. Maar wat heeft de Jood dan bij den Heiden voor, en welk nut brengt de besnijdenis dan aan? zoo vraagt men onwillekeurig. De apostel is den vrager voor; hijzelf werpt de genoemde vraag op, maar beantwoordt ze tevens. Ten volle erkent hij dat de Jood boven den Heiden bevoorrecht werd. De inlijving door de besnijdenis in het volk Gods brengt in alle opzichten grooten zegen toe; zij is in alle manier van veel nut. Vóór alles heeft de Jood dit boven den Heiden voor, dat hem de woorden Gods toebetrouwd zijn. Tot dit ééne bepaalt zich de apostel hier ter plaatse, omdat het alle andere voorrechten in zich besluit. 't Is trouwens geen gering iets om de woorden, of gelijk het eigenlijk luidt, de orakels Gods te mogen ontvangen. Aan de Heidenen heeft God zich door teekenen geopenbaard; alle schepselen toch verwijzen naar Zijne goddelijkheid. Alleen tot Israël heeft Hij gesproken. De »woorden" die Hij sprak, en op welke de apostel hier het oog heeft, behelsden alles, wat Hij tot verlossing der menschen bij zichzelven besloten had; zij openbaarden den raad des heils: hun kern vormde de messiaansche belofte, die omtrent den Christus, en de zegeningen, welke, door Zijne tusschenkomst, allereerst Israël, maar voorts alle geslachten des aardrijks te beurt zouden vallen. Wat God alzoo voor alle volken der wereld verborgen hield, heeft Hij aan Israël bekend gemaakt; dit volk mocht kennis dragen van den verborgen raad Zijner barmhartigheid, en eer dan de engelen des hemels hooren van de wonderen Zijner wijsheid in de verlossing van zondaren. Zoo behandelde God Israël gelijk een man zijnen vriend behandelt; hij verbergt voor hem niets, en zegt hem alles wat hij doet. De profetie was het teeken van Gods innige betrekking tot Israël; door hare tusschenkomst werd aan dit volk een schat toebetrouwd, die in waarde met geen anderen te vergelijken was. Welk eene eere werd er Israël mede aangedaan! het mocht draagster van Gods bijzondere openbaring zijn, en het geheim bewaren van wat God in zichzelven tot verlossing van ons geslacht voorgenomen had! Overal was het donker op aarde, maar onder Israël was het licht; dit volk was de baarmoeder van den dageraad des lichts die eens over de volken der wereld opgaan zou. Maar dit is alles niet gezegd. De hun toebetrouwde woorden golden allernaast henzelven; zij waren te vergelijken bij een testament, dat den erfgenaam zelven ter hand gesteld wordt, zoodat zijn eigen belang medebrengt om het ongeschonden te bewaren. Het was waarlijk geen gering voorrecht om Jood te zijn. Voorzeker reikte dit voorrecht niet tot de zaligheid; de bewaarder van een schat is nog geen bezitter van den schat, ja, men kan recht op goederen hebben, en buiten hun bezit blijven, als men de goederen niet acht, en den weg niet inslaat, om ze in zijn bezit te krijgen. Maar dit neemt niet weg dat Israël in de gelegenheid verkeerde om, door het geloof, aan het heil deel te krijgen, dezen volke door de profetie geopenbaard. Israël bezat wat de andere volken misten, namelijk, het evangelie; het droeg kennis van alles wat God, nog voor het zelf er was, ja, nog voor Abraham er was, uit den raad Zijns heils tot kennis van menschen gebracht had; op zijn luchter was alle licht gezet, dat ooit de wereld had beschenen. Om de zaligheid deelachtig te worden behoefde het slechts te gelooven; wie geloofde zou alle woord des heils in zijne eigene zaligheid aan zich bevestigd zien, zelf het bewijs van de waarachtigheid des Woords geworden. Maar, zal men tegenwerpen, Israël heeft niet geloofd; het heeft zijn Messias verworpen, ja, den Geest zelven weerstaan, als deze, door de apostelen, in woord en teeken van den Messias getuigde. Is dan het geschonken voorrecht niet ijdel geworden, en met hetzelve, de raad Gods niet te niet gedaan, dat Israël het licht der wereld worden zou? Geenszins; ban de gedachte aan de mogelijkheid ervan verre uit uwe gedachten. 't Is waar dat sommigen ongeloovig zijn geweest. Sommigen, zoo valt gij misschien den apostel in de rede, als sprak hij te zwak, daar de Christus door heel het volk verworpen werd. Neem uw woord terug. De apostel ziet over alle eeuwen heen; en als dan aan zijne oogen de schare oprijst, die niemand tellen kan, dan worden de velen zijns tijds, die zich door hun ongeloof buiten den kring dier gelukzaligen hebben geplaatst, hem tot enkelen. Met opzet spreekt hij dan ook van »sommigen"; want hij wil laten uitkomen hoe ongerijmd het is te denken dat Gods »geloof", dat is, Gods waarheid en getrouwheid door het ongeloof van enkelen te niet gedaan worden zou. Men hebbe slechts geduld; aan het einde der eeuwen, als God met Israëls ongeloof Zijne winste zal hebben gedaan tot verheerlijking van Zijn Naam, zal het blijken dat de woorden Gods niet vergeefs aan Israël toebetrouwd, en door Israëls ongeloof geenszins verijdeld zijn. Dan toch zal Israël staan onder het midden der volken als het licht der volken, door het licht beschenen en het licht van zich afschijnend.

VAN ANDEL.

AAN EEN JEUGDIGEN AMBTGENOOT.

AMSTERDAM.

Waarde Broeder,

Een groote veertig jaar geleden zond zekere A. van der Linde eene brochure in de wereld getiteld: „De strijdende Gereformeerde Kerk."

Er was toen een twist uitgebroken in de toenmaals Christelijke Afgescheidene gemeente te Amsterdam, waarvan deze Van der Linde de zedelijke oorzaak was, en die eindigde met de afzetting van eenige ouderlingen en diakenen. Van der Linde en zijne vrienden zochten toen aansluiting bij de Ledeboeriaansche gemeenten. Deze wilden zeker in het aas niet bijten of Van der Linde een steek opzetten. De onderhandelingen werden afgebroken, en de vrucht van een ander was de geboorte van bovengenoemde brochure.

Onder meer wordt in deze brochure de eigenaardige vroomheid der Ledeboerianen in een bespottelijk daglicht gesteld. Maar deze bespotte vromen bleken toch meer geestelijk inzicht in de dingen te hebben dan de lieden die Van der Linde volgden, waaronder toch ook voortreffelijke mannen waren, vooral wat het verstandelijk leven en het inzicht in de leer der Gereformeerde Kerk aangaat. Ze zijn met hun held en voorganger, Van der Linde, zeer bedrogen uitgekomen.

Kunt gij begrijpen dat ik, in deze dagen, dikwerf denk aan „De strijdende Gereformeerde Kerk"?

Ik zeg: denk. Want kinderen en oude menschen hebben dit met elkander gemeen, dat zij lijdelijk zijn tegenover hetgeen rondom hen geschiedt. De kinderen omdat zij nog niet mee kunnen doen, en de oude menschen, omdat zij niet meer mee mogen doen, en hun tijd gehad hebben.

Maar zoolang een oud mensch nog niet kindsch is, nog denken en meegevoelen kan, kan hij ook nog mee lijden; kan hij de vraag nog stellen: waar gaan wij nu heen, en wat zal van alles de ontknooping en het einde zijn?

Het is niet de strijd der Gereformeerde Kerk, die ons bezwaart, maar het is de strijd *in* de Gereformeerde Kerken, het wroeten in eigen ingewanden; het, naar aard en wijs der honden, elkander verbijten en vereten, met verwaarloozing van de vermaning: ziet toe, dat gij van elkander niet verteerd wordt.

Men zegt dat we nu gekomen zijn in eene impasse, in een straat of slop zonder uitgang.

Kunt gij begrijpen, dat bij de oudere broederen de vraag wel eens opkomt: is dat dan nu de vrucht en de uitkomst van het hoogere, intellectueele leven, waarin we ons, in de latere jaren, hebben mogen verheugen?

Toch geloof ik niet dat het intellect, op zichzelf, de schuld heeft van den tegenwoordigen toestand, althans dat het niet de eenige of voorname schuldige is.

Neen, de oorzaak zit dieper.

Indertijd vertelde men, dat de stervende Da Costa, toen een aantal jonge mannen om zijne sponde zich verzameld had, hun toeriep: *weest waar! weest waar!*

De stervende dichter wist genoeg van de menschen en van de wereld, om de beteekenis van zijne woorden en hunne verre strekking te doorgronden. Het is de strijd in de Gereformeerde Kerken over de „eenheid van opleiding" tot het predikambt die ons verdeelt, die tweedracht en haat verwekt heeft, de toekomst donker heeft gemaakt, en die mij dat woord: weest waar, weest waar! voor den geest roept.

Wat hebben de Kerken hiertoe gedaan en wat is hare schuld?

Voor mij is het nog een lichtpunt in de tegenwoordige duisternis, dat de schuld niet in de eerste plaats bij de Kerken moet gezocht worden.

Men kan wel zeggen: de Kerken hebben toch gesproken in de Kerkeraden en de meerdere vergaderingen, zij hebben eischen gesteld, voorstellen ingediend, partij-deputaten gekozen enz., maar ieder, die geen vreemdeling in Jeruzalem is, weet wel hoe dat gaat en hoe het zoo komt. In elken kring zijn een of meer sterkere geesten, en in elke provincie zijn een of meer leiders, die eerst de Kerken van iets overtuigen of meenen te overtuigen, wier denkbeelden, in voorstellen belichaamd, aangenomen worden, en die dan op de meerdere vergaderingen komen met de voorstellen van *hun* Classes of *hun* Provincie. Zij kunnen en mogen dus niet anders, want ze zijn immers maar dienaars der Kerken en geen meesters of pausen?

En waren deze leiders nu maar altijd werkelijk leiders, die altijd wisten wat zij wilden! Maar hoe menigmaal is het niet gebleken, dat sommigen in plaats van te leiden geleid worden, zoodat het onmogelijk is één week vooruit te zeggen wat zij waarschijnlijk doen zullen. Meer dan eenmaal heb ik het op Synodes bijgewoond dat enkele broeders het eene uur precies andersom stemden dan een uur te voren.

Van zulke leiding zijn de Kerken het, in vele opzichten, onschuldige slachtoffer.

Doch ook dit verschijnsel laat zich verklaren, en ten deele verontschuldigen, uit het feit van het ingewikkelde der toestanden en de dubbelzinnigheid der woorden waarin de gedachten uitgedrukt of — verborgen worden; waarom het geen wonder is dat de scherpzinnigste wel eens de kluts kwijtraakt.

In het jaar 1886, op de Synode te Assen, hebben we een schoon, waardig en principieel debat gehad, hoofdzakelijk tusschen Prof. Bavinck en Ds. Donner. Dat was een echt principieel debat over de vraag: Universiteit of Seminarie?

Maar de uitkomst er van was de helaas! dubbelzinnige formule van het beginsel van een eigen inrichting, althans wat de Godgeleerde vorming betreft. Men meende in deze formule gevonden te hebben de kooi, waarin het gevogelte van diverse pluimage in vrede en liefde, zonder pikken of gevechten, zou kunnen samenwonen.

De uitkomst heeft echter die verwachting op zeer smartelijke wijze teleurgesteld.

Want wel konden de leiders ook in de Kerken der doleantie die Kerken bewegen de formule, onder reserve van vrije studie, te aanvaarden; maar om een doel buiten de School en de Universiteit gelegen, namelijk, de eenheid in het Kerkelijk leven van zoo mogelijk alle Gereformeerden te bevorderen.

En dat terecht. Want de eenheid in belijden en leven van allen, die een even dierbaar geloof ontvangen hebben, is zeer duidelijk in de H. Schrift uitgesproken, is de geopenbaarde wille Gods, naar ons gemeenschappelijk belijden, regel van geloof en wandel.

Maar met de School en de Universiteit is dat niet het geval. Geen enkele uitspraak is in Gods Woord aan te wijzen, die zegt waar en hoe zij, die het opzienersambt begeeren, de daarvoor noodige bekwaamheden moeten verkrijgen.

Doch het bleek spoedig, dat men niet tevreden was met de verkregen eenheid in het Kerkelijk leven; er moest en er zou ook eenheid van opleiding komen.

Zoo wilden het de geleerde broederen.

En zoo zou het ook geschied zijn, als die broederen het maar met elkander eens waren geweest.

Want de Kerken, van weerskanten, hadden volle vertrouwen in de Professoren.

Het verder verloop der zaken is echter te droevig en te beschamend om het hier nog eens in herinnering te brengen!

En nu zitten we, naar aanleiding van het besluit der Arnhemsche Synode, in een slop, zonder uitweg.

Is de Theologische School te Kampen nu nog de Eigen Inrichting der Kerken?

Ja, zegt de een; neen, zegt de ander. En dat komt omdat een groot beginsel van het Gereformeerd Kerkrecht, in dit geval, geschonden is, namelijk dat hetgeen met de meeste stemmen besloten is, voor vast en bondig moet gehouden worden, *tenzij dat het bewezen worde te strijden tegen het Woord Gods.*

Loslating van dit beginsel brengt de de regeeringloosheid in de Kerk.

De minderheid moet bewijzen, dat het aangenomen voorstel-Bavinck c s. in strijd is met Gods Woord, en dat zij zich daarom niet onderwerpen kan of mag.

En dat heeft zij, tot nog toe, niet gedaan, en zal ze wel nooit kunnen doen.

Wat zal het nu baten zoo er eene vervroegde Synode samenkomt? Als de geesten niet veranderen zal zulk eene Synode niets anders kunnen opleveren dan verlies van olie en arbeid; zoolang de minderheid op haar stuk blijft staan, zal de regeeringloosheid eer toe dan afnemen, en de School, de z. g. Eigen Inrichting, zal haar bestaan moeten voortsleepen, zoo goed en zooveel het kan.

Dat moge ons doen weenen, maar veranderen kunnen we het niet.

En ook de moties van Kerkeraden en Classes kunnen hierin geen verandering brengen.

Ik kan niet begrijpen welke beteekenis en welke waarde de broeders aan zulke moties hechten. Allerminst wat de publiceering in de bladen moet beteekenen. En dan nog wel moties van een meerderheid en een minderheid uit een en denzelfden Kerkeraad! Is het niet om bij te schreien?

Men behoeft waarlijk niet bevreesd te

zijn, dat men buiten onzè kerkelijke erve niet genoeg weet van onze tegenwoordige gedeeldheid. We gaan over de tong in het gansche land, in Amerika en overal, waar men van onze zaken kennis neemt. Zij, die de beteekenis van ons kerkelijk leven en streven, ook voor land en volk, inzien en waardeeren, schudden weemoedig het hoofd. En zij die ons gram zijn wrijven van pleizier in de handen.

Naar mijne gedachten zijn er maar twee broeders die ons uit de impasse kunnen brengen: de heeren Prof. Noordtzij en Ds. T. Bos. Als zij eene vervroegde Synode begeerden, met het heerlijke doel om alsnog tot eenheid te komen, dan waren we er, naar den mensch gesproken, uit.

En dat ik hierbij Prof. Lindeboom niet noem, is niet uit geringschatting van zijn persoon of om verdenking der eerlijkheid van zijn streven. Niemand beter dan hij weet dat ik, in deze aangelegenheid, vlak en vierkant tegenover hem sta. Maar ik wil de eerste zijn in het brengen van het eeresaluut aan zijn karakter en zijne standvastigheid, in deze zaak getoond, van 1888 af tot op dezen dag toe.

Van hem eenig initiatief te vragen zou beleedigend kunnen schijnen.

Maar wel mogen we den wensch en de bede uitspreken, dat God Almachtig ook zijn hart bewerke om in te zien dat hij, in eene aangelegenheid die niet met Gods Woord in strijd is, en na gedaan te hebben wat mogelijk was om het, naar zijne overtuiging, betere te handhaven, zich naar het besluit der meerderheid behoort te voegen, en de verantwoordelijkheid voor hare rekening te laten.

Ziedaar mijn broeder, zoo heb ik weer wat met u „geselst."

Geve de Heere ons en velen te volharden in het gebed: laat oprechtheid en vroomheid mij behoeden, o, God, verlos Israël uit alle zijne benauwdheden. Ps. 25 : 22, 23.

t. t.

W. H. Gispen.

ZONDERLINGE VERSCHIJNSELEN.

Dat wij tegenwoordig in onze Kerken, bij name wat de opleidingskwestie betreft, eigenaardige tijden beleven, valt iedereen, die zich een weinig weet los te maken van 't strijdgewoel en kalm den gang der zaken overziet, gemakkelijk in 't oog. Zekere verschijnselen, die zich bij dien gang voordoen, doen ons als eigenaardige vruchten den boom kennen. Dat het oordeelen daarover nu niets te maken heeft met den gulden regel: „de Kerk oordeelt niet over verborgen dingen", lijdt wel geen twijfel. Wij bezien slechts den gang der zaken in 't licht, dat die verschijnselen zelve er op werpen.

Welnu, zoo trof het mij, dat van de zijde der Hoofdredactie in *de Bazuin* vóór enkele weken een *wapenstilstand* werd aangekondigd en in *de Bazuin* geen plaats meer zou zijn voor ingezonden stukken over de opleidingskwestie. Begrepen. De Red. zelve had 't hare er van gezegd en zelfs de School der Kerken verachtelijk cadeau gedaan aan de minderheid, ofschoon de Syn. besluiten genomen had om haar niet op te doeken maar als School der Kerken te handhaven: en intusschen kon men in *Heraut* en *Kerkbodes* etc. zijn gang gaan om het aangevangen afbrekingswerk op allerlei wijze voort te zetten. Maar in *de Bazuin*, „stemmen uit de Geref. Kerken" mochten geen (niet-officieel) stemmen meer worden gehoord. Dat ik daarbij onwillekeurig dacht aan Engeland's houding in betrekking tot de strijders in Z.-Afrika, zal wel geen verwondering baren.

Daarbij komt, dat als *wij* in gemoede voor God meenen er tegen te moeten strijden, dat door de *wijze* waarop de meerderheid de kwestie zocht op te lossen, plechtig aangegane verbindtenissen worden geschonden en in vele Kerken scheuring wordt veroorzaakt — men toch van zekere zijde, zelfs van Kerkeraden, wordt geacht en voorgesteld als iemand, die op scheuring speculeert en haar in de hand zoekt te werken. En dàt ook al zoeken wij juist door woord en daad, ondanks 't drijven der meerderheid, anderen daarvan terug te houden! . . .

Dat drijven toch teekent zich hoe langs zoo meer in zijn ware gedaante. Want men kan door eigenaardige groepeering van data's en feiten, of door het verzwijgen van het eene en 't aandikken van 't andere — wel den schijn geven alsof men genoodzaakt is geweest tot het snel benoemen van Professoren aan de V. U. en dat dezen als 't ware gedrongen waren die benoeming aan te nemen. Maar een en ander was wezenlijk toch niet anders dan 't volvoeren van een rijpend plan, waarvan reeds vóór, onder en spoedig na de Synode, gelijk gebleken is, soms sprake was, en dat men zou zoeken te volvoeren als men zijn concept tot vereeniging er niet door zou kunnen krijgen. Wat men zelf wilde, zoo 't moest, en zachtjes aan in 't leven riep, heette men dan later een noodzakelijkheid, waarvoor men buigen moest! . .

In hoofdzaak ging 't niet anders met het *handhaven* van de Theol. School. Zij moest reeds op de Syn. zooveel mogelijk gedeukt (men denke aan zekere besluiten in de laatste week genomen). Maar toen dat nog niet hielp, werden zekere faciliteiten aan Studenten der School in uitzicht gesteld en te baat genomen om haar te knakken, en moest zelfs de Curatoren-vergadering bij voorbaat geintimideerd om toch niet tot voorziening in de vac.-Wielenga, Bavinck en Biesterveld over te gaan, ofschoon dit voor een deel door de Gen. Syn. zelve was gelast en het voor een ander deel naar vaststaand Kerkrecht uit het besluit der Syn. tot handhaving der School voortvloeide. Ook moesten vervolgens, in verband met diezelfde tactiek, de aan de School benoemden vooral opgewekt worden, die benoeming toch niet te aanvaarden . . . . Vooral nu het scheen, dat de idee om een extra Synode bijeen te doen komen nog niet zoo vlot van stapel liep als sommigen wel hadden gedacht.

Of de School dan, indien men zijn doel bereikte, daardoor ook gevaar liep om koud te gaan, daarover schijnt men zich niet te bekommeren!

Bovendien ligt het in diezelfde tactiek, ten einde zulk een Synode te verkrijgen, om zich-zelven en anderen diets te maken, dat het voorstel-Bavinck toch nog niet zoo kwaad was voor de Kerken; ja, gelijk een kerkeraad schreef, zelfs in zake *de benoeming* beter was dan 't Concept der XXV! . . .

Of dit echter nu zoo is? Welnu, laat ik op dit punt ten slotte eens de meening van een andere Broeder laten hooren. Broeder Ds. Diemer van Apeldoorn, dien men zeker geen scherpzinnigheid kan ontzeggen, schreef daarover als volgt:

„De partij-stemming, door de Arnhemsche Synode met volle zeilen binnen gehaald in onze Gereformeerde Kerken — heeft deze goede uitkomst achtergelaten, dat de souvereiniteit der Kerk tegenover de arrogantie van de katheder aan een doodelijk gevaar is ontkomen. Tot hiertoe had de Kerk recht en vrijheid, om als Hoogleeraar in de Theologie te verkiezen en te benoemen wie zij begeerde. De mannen der Vrije Universiteit hebben haar dat steeds betwist en hebben geen middel onbeproefd gelaten om haar dat recht en die vrijheid te benemen. Tot nog toe is het hun echter niet gelukt. Maar op de Arnhemsche Synode was dat doel bijna bereikt, hadden 15 leden dier Synode niet pal gestaan.

Onder den verleidelijken term, dat de Curatoren der Kerken alleen en altoos *benoemen* en daarna eerst de Directeuren der Vereeniging, is menigeen in den waan gekomen, dat, werd het voorstel-Bavinck-Rutgers maar aangenomen, dan de zaak zoo veilig mogelijk was. Maar de meesten begrijpen niet, dat „*benoemen*" hier in dit nieuwe Concept-Bavinck een andere en veel mindere beteekenis heeft dan er gewoonlijk door ons volk aan gehecht wordt. Het volk verstaat door „*benoeming*" in den regel iemand *verkiezen* en *aanstellen*. Bijvoorbeeld: een schoolbestuur benoemt uit 20 sollicitanten A. of B. tot onderwijzer. Dan is die A. of B. *gekozen* en wordt hij vervolgens *aangesteld*. Doch in dit voorstel van Bavinck c. s. heeft *benoeming* in het eerste lid van 't artikel alleen de beteekenis van aanstelling en in het tweede lid slechts de beteekenis van *naam*geving en aanstelling. De eigenlijke verkiezing staat er buiten. De *verkiezing* is reeds geschied door een gezag buiten de Kerken, door de Theol. faculteit, de Hoogleeraren in de Theologie, der Vereeniging. Zij geeft, let wel, geen praeadvies, zooals nu te Kampen, maar een *voordracht*, waaraan de Curatoren gebonden zijn, en wie deze faculteit aldus heeft verkoren, mogen dan de Kerken door hunne Curatoren *benoemen*. Welk een eer en welk een macht! De Kerk mag *benoemen* = *den naam* geven wie de faculteit uitverkoren heeft. Zij mag den stempel zetten op hetgeen de faculteit voorstelt, en als Secretaresse fungeeren der Theol. faculteit; welk een eer! Alleen blijft de mogelijkheid over, dat de Kerken door Curatoren de voordracht kunnen weigeren te *stempelen*. Maar een ander, buiten de *voordracht* om, mogen zij niet stempelen, omdat de Kerken *niemand*, volstrekt *niemand* anders mogen benoemen, die niet eerst door de faculteit is verkozen. Als zij weigeren, kunnen zij wel een beroep op een extra Generale Synode doen, volgens Bavinck's voorstel, doch dit baat al even min. Deze mag en kan dan wel de voordracht vernietigen, maar met alle stemmen vermag een Generale Synode geen ander *benoemen* dan de faculteit voorgedragen heeft. *Verkiezen* vermag dan een heele Synode *niemand*, volstrekt *niemand*. Het voorstel Bavinck-Rutgers is in dit opzicht nog veel minder aannemelijk dan het eerste door de Synode verworpen voorstel. In dat voorstel had de Kerk bij toerbeurt nog altoos een vrije keus, maar in dit voorstel-Bav. houdt de Kerk in 't geheel geen keus meer over buiten de keus der Theol. faculteit. De vier voorstellers hadden *de keus* der toekomstige professoren alleen opgeëischt voor eigene faculteit en 25 leden der Syn. hebben argeloos die vergulde pil geslikt; alleen 15 leden hielden wacht bij de poort. Dezen hebben door hunne vastberadenheid *de souvereiniteit der Kerk* tegenover de katheder gered — en in dit opzicht is een doodelijk gevaar nog bijtijds voorkomen. Was toch het voorstel-Bavinck eenparig aangenomen en tot wet der Kerken gemaakt, zoo was de Kerk voor altoos hare souvereiniteit in dit opzicht kwijt geweest.

Immers lees en herlees Art. 5 van het voorstel-Bavinck. Het luidt letterlijk aldus:

Art. 5: „De benoeming van een nieuwen „Hoogleeraar in de Theologie geschiedt al„dus, dat deze Hoogleeraar door de Kerken „en door de Vereeniging voor Hooger On„derwijs wordt *aangesteld*" — (niet-*gekozen*.)

„Wanneer in een vacature moet voorzien „worden, zullen de Hoogl. in de Theol. een „voordracht van één of meer personen indie„nen bij de Curatoren der Kerken. Indien min„stens twee derden van deze Curatoren tegen „de voordracht geen bezwaar hebben, gaan „zij tot de *benoeming* over, en wordt deze „*benoeming* van wege de Kerken door een „*benoeming* tot Hoogleeraar in de Theol. „Faculteit door de Directeuren der Vereeni„ging voor Hooger Onderwijs gevolgd.

„Indien drie of meer leden van het Cura„torium der Kerken zich met de voordracht „der Hoogleeraren niet kunnen vereenigen, „zijn zij verplicht een Generale Synode „te laten samenroepen, die binnen den tijd „van één jaar vergadert, en de zaak der *be„noeming* tot beslissing brengt."

Ook de Synode zelf heeft dus geen beslissing te nemen over de *verkiezing* (dat blijft een onschendbaar recht der Faculteit) maar alleen over de *zaak der benoeming*." Wel staat er dat de Syn. „de zaak tot beslissing brengt", maar tot beslissing brengt men een *verschil*. De Syn. heeft slechts uit te maken wie gelijk heeft: de Curatoren of de Hoogleeraren.

Oordeelt nu de Synode evenals de bezwaarhebbende Curatoren, welnu, dan wordt nog geen *benoeming* gedaan, maar moet er een *nieuwe voordracht* komen, waarover als de Synode afgeloopen is, de Curatoren weer hebben te oordeelen, en zoo ook hier weer bezwaren zijn, weer een nieuwe Synode, misschien weer met denzelfden uitslag enz.

Of zoo het voorstel-Bav. werkelijk de bedoeling had, dat in zulk een geval *de Gen. Synode zelf kon benoemen buiten de voordracht om*, dan had er iets anders moeten staan, ten minste dat de Syn. dan *de benoeming beëindigt*, of, nog beter, *zelve een Hoogleeraar benoemt*.

In dit geval ware dan ook in een andere mogelijkheid voorzien. 't Is toch denkbaar dat de Curatoren zelven of de Kerken in Syn. vergaderd, iemand op het oog hadden als in hun oog onmisbaar voor de kweeking van a.s. Dienaren des Woords, die echter bij de Faculteit stond aangeschreven als vroeger Bilderdijk bij de Senatoren der Staats-academies. Welnu, met alle krachten zouden dan, naar de letter van het voorstel-Bavinck, de Kerken niets vermogen tegenover de souvereiniteit van de katheder. — De Kerk *ancilla* en de katheder *regina* — zoo wil het voorstel-Bavinck. Doch in het voorstel-Bos is het juist omgekeerd; daarin hebben de Hoogleeraren slechts *praeadvies* en is de Kerk *regina* en de katheder *ancilla*. Naar mijn oordeel hebben de 15 protesteerende leden der Arnhemsche Synode de Kerk van een doodelijk gevaar gered."

Tot zoover Br. Diemer.

Ook aan andere bezwaren voor de *Kerken* in 't voorstel-Bavinck gelegen, schijnen vele Kerkeraden niet te denken (waarover later!) en men jaagt maar naar een extra Syn. zonder nog te weten of er en zoo ja, in welken zin een nieuw vergelijk is te verkrijgen.

Had men op de samenkomst van 19 Sept. te Amsterdam *mijn* verzoek, om de benoeming van Bav. en Biest. nog wat uit te stellen en inmiddels, zonder verder geschrijf in *Heraut* etc. te beproeven eerst een beter plan voor de opleiding te ontwerpen — niet afgewezen, omdat men, zooals men toen zei, zich reeds Dinsdag den 16den had verbonden een benoeming aan te nemen, wie weet of wij nu reeds niet veel verder zouden gekomen zijn.

M. Noordtzij.

ONS ANTWOORD

op het schrijven uit Rotterdam, dat voorkomt op de eerste bladz. van dit nummer, kan zeer kort zijn. *Ik* heb mij van die „*bedektelijke beschuldiging*" niets aan te trekken. De Kerkeraad zelf leest die er in. Ik deelde in *Baz.* No. 44 slechts mede, wat ik gehoord had van anderen, dat namelijk „voor het bijeen doen komen van een Synode wel Classen in de Prov. Z.-Holland en Fr. te spannen zouden zijn." Hiervan neem ik evenmin iets terug als van het *feit*, dat ik onmiddellijk daarna vermeldde: „En spoedig werd alzoo in den Kerkeraad van Rott. . . . voorgesteld," namelijk om een Syn. te verkrijgen. Dàt feit *kan* niet ontkend worden

Ook trok ik in No. 45 niet een „beschuldiging tegen Leeuwarden's Kerkeraad in", maar constateerde alleen, dat mijn zegsman zich vergist had in *den naam* der gemeente.

Ik kan dus den Kerkeraad van Rott. slechts verzoeken beter te lezen, alvorens mij in een verkeerd licht te stellen.

M. Noordtzij.

12 Nov. 1902.

VOLKSNOODEN.

Pensioenfondsen voor Werklieden.

II.

De zeer geringe deelneming in het Ned. Werkliedenfonds, waarbij de werklieden zich een ouderdomspensioen kunnen verzekeren tegen zeer lage premiën, is, oordeelt *Mr.* Cau, geen bewijs, dat de werklieden van die verzekering afkeerig of daarvoor onverschillig zijn. De reden van die niet-deelneming is, „dat de premiën voor de oudere werklieden te hoog zijn, terwijl de jongeren zich niet verzekeren, omdat de ouderen niet zijn voorgegaan." Dat blijkt ook „uit de begrafenisfondsen, waarin bijna alle onvermogenden van hun jeugd af zijn verzekerd." . . . „Men moet dus trachten voor de pensioenverzekering zulk een vorm te vinden, die voor de ouderen niet te bezwarend is en die ook de jongeren zooveel mogelijk tot toetreding uitlokt. Zulk een vorm van verzekering vindt men aanwezig in de bestaande *ondersteuningsfondsen bij ziekte*, waarbij de deelnemers eene wekelijksche contributie storten en daarvoor eene geldelijke uitkeering ontvangen als vergoeding voor het loon, dat zij tengevolge van ziekte missen." Hierbij wordt gewezen op het hoogst belangrijk rapport over „*De ziekenfondsen in Nederland*, in 1895 uitgebracht aan de Maatsch. tot Nut v. 't A. door een comm. v. onderzoek, bestaande uit Prof. W. Stoeder, Dr. C. J. Snijders, Dr. G. P. v. Tienhoven en Mr. D. A. Ribbe — welke rapport voor f 1 in den boekhandel verkrijgbaar is. In 1895 hadden in die ziekenfondsen reeds ongeveer 65.000 Ned. werklieden deelgenomen; thans bedraagt het getal van hen die zich alzoo een geldelijke uitkeering ingeval van ziekte hebben verzekerd, wel ongeveer 75.000

„Hieruit blijkt, dat een niet onbelangrijk deel onzer werklieden zich uit eigene middelen reeds hebben verzekerd tegen tijdelijke invaliditeit."

Deze ondersteuningsfondsen zouden zich kunnen uitbreiden tot pensioenfondsen, door vermeerdering van de inkomsten, en wel: 1°. door verhooging van de contributie der leden; 2°. door vrijwillige bijdragen van andere personen of instellingen: 3°. door subsidiën der armbesturen. Wij nemen hier over wat de geachte schrijver tot toelichting van een en ander zegt.

„De contributie bedraagt bij de meeste fondsen ongeveer 5 cent per week (bl. 28 rapport). Met hoeveel zal deze kunnen verhoogd worden? Dit zal natuurlijk afhangen van de draagkracht der leden Ik meen te mogen aannemen, dat eene verhooging met bv. 10 cent per week op den duur die draagkracht niet te boven zal gaan. Waarschijnlijk zullen de tegenwoordige leden niet dadelijk tot zulk eene, voor hen aanzienlijke, verhooging genegen zijn; maar niets belet, de verhooging geleidelijk in te voeren, bv. aanvankelijk met slechts 5 cent per week, of zelfs nog minder. In de vrije maatschappij komen zulke hervormingen slechts stap voor stap en trapsgewijze tot stand; maar dit is volstrekt geen reden om er van af te zien en ze als onbereikbaar te beschouwen. Tegenover de jonge nieuw toetredende leden staat men vrijer, en voor hen zal eene verhooging der contributie met 10 cent per week misschien reeds spoedig kunnen worden ingevoerd. Van die verhooging zou de eene helft in kas kunnen worden gehouden voor het invaliditeitspensioen, waarvoor — voor zoover mij bekend — nog geene verzekeringen kunnen worden gesloten, terwijl de andere helft zou kunnen besteed worden voor het sluiten eener ouderdomsverzekering bij het Nederlandsch Werkliedenfonds of eene andere verzekeringmaatschappij.

Voor 5 cent per week kan aan zulk een lid van 16 à 20 jaar verzekerd worden een pensioen van f 2.50 per week, ingaande op 70-jarigen leeftijd (zie tarief B IV van het Ned. Werkliedenfonds). Nog voordeeliger wordt de verzekering, als het fonds de premie niet per week, maar per jaar betaalt, hetwelk geen bezwaar kan opleveren, omdat het fonds altijd eene reserve en dus geld beschikbaar zal hebben. Dan krijgt men de volgende pensioenen, eveneens per week en in te gaan op 70-jarigen leeftijd (zie hetzelfde tarief):

leeft.	16	jaar,	jaarprem	f 2.60,	pens. f 3.25
„	17	„	„	- 2.60⁵,	„ - 3.10
„	18	„	„	- 2.67,	„ - 3.—
„	19	„	„	- 2.58⁵,	„ - 2.75
„	20	„	„	- 2.57⁵,	„ - 2.60
„	21	„	„	- 2.62⁵,	„ - 2.50
„	22	„	„	- 2.58⁵,	„ - 2.35
„	23	„	„	- 2.57⁵,	„ - 2.20
„	24	„	„	- 2.58⁵,	„ - 2.10
„	25	„	„	- 2.62,	„ - 2.—

Men ziet hieruit dat de nieuwe leden dier fondsen, die op jeugdigen leeftijd toetreden, voor de geringe contributie van ongeveer f 2.60 per jaar of 5 cent per week een niet onbelangrijk ouderdomspensioen kunnen verkrijgen. Dit pensioen zou dus bedragen f 3.25 per week bij toetreding op 16-jarigen leeftijd, f 3 bij toetreding op 18-jarigen leeftijd, f 2,50 bij toetreding op 21-jarigen leeftijd, en f 2 bij toetreding op 25-jarigen leeftijd, en dus aanmerkelijk hooger zijn dan de bedeeling der armbesturen, die — althans hier te Zierikzee — ten hoogste f 1.50 per week bedraagt. Wel zal dit pensioen eerst op 70-jarigen leeftijd ingaan; maar men vergete niet, dat de andere helft van de verhooging der contributie in kas blijft voor het invaliditeitspensioen, en dit pensioen zal worden uitgekeerd, als het lid vóór zijn 70ste jaar invaliede wordt.

Deze berekening gaat natuurlijk niet op voor de oudere leden, voor wie geene verzekering kan worden gesloten, omdat de premie voor hen te hoog wordt. Aan hen zal ingeval van blijvende ziekte of invaliditeit uit de inkomsten van het fonds eene uitkeering moeten worden toegelegd, die slechts zeer klein zou kunnen zijn, indien zij alleen uit hunne contributie zou moeten worden gevonden, en daarom zal moeten worden aangevuld uit de vrijwillige bijdragen van anderen. Reeds thans hebben vele ondersteuningsfondsen en andere werkliedenvereenigingen begunstigers of donateurs; maar het aantal en de bijdragen van dezen zijn gewoonlijk zeer gering. Voor een groot deel is dit zeker toe te schrijven aan de onbekendheid van die fondsen; want het is opmerkelijk, hoe weinig ophef die instellingen van hunne toch zoo heilzame werkzaamheid maken, en het is waarschijnlijk daaraan toe te schrijven, dat zij bij de behandeling van het pensioenvraagstuk hier te lande geheel over het hoofd zijn gezien. Tot nog toe hadden zij ook weinig steun noodig, want zoolang zij zich bepalen tot ondersteuning bij tijdelijke ziekte, kunnen zij uit de contributiè hunner leden vrij wel in hunne behoeften voorzien.

Maar het wordt een geheel ander geval, wanneer zij hun werkkring willen uitbreiden tot ondersteuning ingeval van blijvende invaliditeit en ouderdom. Dan zullen zij den krachtigen steun der meergegoeden noodig hebben en moeten inroepen, evenals thans de kerkelijke en particuliere instellingen van weldadigheid. Het beste middel daartoe zal wel zijn het geven van meerdere bekendheid aan hun doel en werkzaamheid. De behoefte aan pensioneering in geval van ouderdom en invaliditeit wordt algemeen erkend en gevoeld, ook onder de meergegoeden, en wanneer de besturen der bedoelde fondsen geldelijke bijdragen vragen om hun werkkring daartoe te kunnen uitbreiden, wanneer zij daarbij er op kunnen wijzen, dat de leden dier fondsen begonnen zijn hunne contributie daarvoor te verhoogen en toonen voor dit doel iets over te hebben, dan twijfel ik niet, of vele meergegoeden zullen bereid worden bevonden hen daarbij door geldelijke bijdragen te steunen. En die steun zal toenemen, wanneer die fondsen werkelijk tot pensioneering zullen zijn overgegaan en dus door daden het nut en de doelmatigheid van hunne werkzaamheid hebben aangetoond.

Mochten aanvankelijk die vrijwillige bijdragen niet voldoende zijn om eene eenigszins voldoende uitkeering te kunnen geven, dan kunnen de besturen dier fondsen zich in verbinding stellen met de armbesturen, waartoe gereede aanleiding bestaat, omdat die fondsen door het geven van uitkeeringen aan hunne invaliede en oude leden een deel der taak van de armbesturen op zich nemen en dezen daarvan ontlasten. Het is dus niet meer dan billijk dat de armbesturen die fondsen steunen, zoolang zij niet door eigene middelen of bijdragen van anderen in hunne behoeften kunnen voorzien, en er bestaat alle reden voor de besturen der bedoelde fondsen om eene subsidie aan de verschillende armbesturen ter plaatse, waar zij gevestigd zijn, te vragen, en voor de armbesturen om die subsidie te verleenen. Mochten de armbesturen niet dadelijk daartoe bereid zijn, dan kan het bestuur van het fonds wachten, totdat een der leden invaliede wordt en dus voor pensioneering in aanmerking komt, en dan voor dien bepaalden persoon eene toelage aan het betrokken armbestuur vragen. Stel b. v. dat de bedoelde persoon, als hij geen lid van het fonds was, van het armbestuur f 1.50 per week zou krijgen — hetgeen hier te Zierikzee vrij wel het maximum der bedeeling is; — wanneer nu het fonds en het armbestuur elk hem f 1 per week geven, krijgt hij f 2 en dus f 0.50 meer dan wanneer hij goen lid van het fonds was, terwijl het armbestuur f 0.50 minder behoeft te geven. Daartegenover zou het bestuur ven het fonds kunnen bedingen, dat het armbestuur zijne bijdrage voor dat lid nitkeert aan het bestuur van het fonds, hetwelk dan die bijdrage tegelijk met de uitkeering uit het fonds aan den invaliede uitbetaalt, waardoor deze buiten aanraking met het armbestuur blijft en de bedeeling voor hem haar min of meer vernederend karakter verliest. Het ligt voor de hand, dat, wanneer dergelijke gevallen zich meermalen voordoen, dit weldra zal leiden tot eene overeenkomst tusschen het armbestuur en het fonds, waarbij het eerstgenoemde zich verbindt om aan elk lid van het fonds dat gepensioneerd zal worden een bepaald bedrag toe te leggen, waardoor die toelage den vorm van bedeeling nog meer zal verliezen; en ten slotte zal dit van zelf uitloopen op het toekennen eener vaste subsidie door het armbestuur aan het fonds, waardoor het karakter van bedeeling geheel wordt weggenomen. Zoo kunnen de oudere leden dezer fondsen geleidelijk worden losgemaakt van de armenzorg, waarvan zij thans geheel afhankelijk zijn."

Verder spreekt de heer Cau over de meerdere of mindere zekerheid van pensioenfondsen naar verschillende stelsels, en geeft hij enkele voorbeelden, waaruit de mogelijkheid blijkt van de door hem gewenschte ontwikkeling van de ondersteuningsfondsen. Wat de taak van den Staat op dit gebied betreft, in beginsel heeft hij geen bedenking tegen de inmenging van den Staat; „de werkkring van den Staat hangt nu eenmaal af van den toestand, waarin een volk verkeert en is dus niet binnen vaste vooraf bepaalde grenzen te keperken." . . . . Hoewel ik mij niet bevoegd acht, een eigen oordeel over deze zaak in haar geheel uit te spreken, betuig ik gaarne, het met den schrijver eens te zijn, als hij verklaart, „de werkzaamheid van den Staat op dit gebied liever te willen beperken dan uitbreiden. Het algemeen belang toch vordert, naar mijne opvatting, de zelfstandigheid en onafhankelijkheid der individuen zooveel mogelijk te bevorderen. Breidt men nu de Staatszorg op het gebied der armenzorg uit, dan bestendigt en bevordert men de gewoonte der armen om op die zorg te steunen, inplaats van zichzelven in te spannen." . . . .

Wij voegen er bij den wensch en den wenk, dat *de arbeid* van de werklieden allerwege zóó moge worden *beloond*, dat zij zelven, bij een matig en rechtvaardig en godzalig leven in de tegenwoordige wereld, in staat zijn voor de stoffelijke én de geestelijke belangen van henzelven en hun gezinnen naar behooren te zorgen; onder alles den zegen alleen verwachtend van den God en Vader in de hemelen, op Wiens zorg voor de vogelen, die nooit zaaien of maaien, Jezus Zijne discipelen heeft gewezen, en Die „weet, wat gij behoeft, eer gij Hem bidt".

L. Lindeboom.

Ingezonden.

Geachte Redacteur!

In deze dagen van spanning komt het er op aan, dat een ieder voorzichtiglijk zich *gedraagt*, èn *spreekt*.

En het komt mij voor, dat wel eens de gepaste waarheid en bescheidenheid ontbreekt, om van de liefde te zwijgen.

Bij alle ellende is het een voorrecht, dat het *thans* in zake de opleiding niet meer is een quaestie van *A* of *B* (tenzij men het minjuiste spraakgebruik nog meer onzuiver maakt). Wel was in 1891 ook reeds in de Chr. Geref. Kerk een niet onbeduidende minderheid, welke met het toen gestelde „beding" niet sympathiseerde. Maar het was toch een synodaal besluit van de Chr. Geref. Kerk. En daardoor was het *toen* Christelijk Gereformeerd contra Nederduitsch Gereformeerd. Of gelijk velen thans spreken: *A* tegen *B*. Maar dit is nu voorbij. En de velen, die vroeger tot de Chr. Geref Kerk behoorden, zijn thans in twee hoofdpartijen geplitst, gelijk reeds vóór 1892 er verschil van gevoelen was, en zich uitte. Dit is geen nieuws. Maar 't wordt soms vergeten. Laat men dan nu er ook niet *A* of *B* bijhalen! Dat is een list van den „Vader der leugen."

Vervolgens wil ik opmerken, dat er ook gesproken wordt van „schending van het beding."

Doch men bedenke, dat er niet alleen een *positieve* schending van een beding kan zijn, doch ook een *negatieve*. Men kan *doen*, wat verboden is; en *laten*, wat geboden is.

En het komt mij voor, dat dit tweede geval eveneens soms vergeten wordt.

Dat iemand sterk ijvert voor „een eigen inrichting" — wie zal 't met recht laken? In onze Vrije Kerken heeft *ieder* vrijheid voor zijn meening met klem op te komen. Vooral dan als er eens „een beding" van is gemaakt.

Doch wanneer men zelf niet bij machte is zijn evenredig deel der aanzienlijke kosten te dragen, gaat men dan slechts vrij uit, wanneer men gedaan heeft wat men *kon*, en er een oog voor heeft, dat anderen moeten bijdragen meer dan hun evenredig deel.

En als het blijkt (gelijk nu ook meer en meer open wordt uitgesproken, dat men wegens ontevredenheid over den vroegeren gang van zaken eertijds niet genoegzamen steun verleende), dat men wèl meer *kon*, dan men deed, zoo is men zelf evenzeer schuldig aan „schending van het beding." Er is toch ook een „doen door laten."

Maar onmacht of vroegere onwil of traagheid dient dan tot bescheidenheid in den toon en de manier van spreken en optreden te stemmen.

En ik acht, dat te dezen opzichte het woord van onzen Heere over den balk in het eigen oog niet altijd betracht wordt!

Maar ook gelden steeds woorden als „Niemand zoeke, dat zijns zelfs is; maar een iegelijk zoeke, dat des anderen is" (1 Cor. 10 : 24), en „Doet geen ding door twisting of ijdele eer, maar door ootmoedigheid achte de een den ander uitnemender dan zichzelven" (Filip. 2 : 3.)

Evenwel zou men ook in een ander uiterste kunnen vallen, en, door „wat des anderen is" te zoeken, nog zichzelf en anderen kunnen bezwaren boven billijkheid en vermogen.

Daarom ontraadde ik ook als penningmeester van de Theol. School om door het uitbrengen van nieuwe benoemingen *opnieuw* verplichtingen tot uitbetaling van traktementen aan te gaan, vóór de lasten door overdracht van het Gymnasium aanmerkelijk verlicht waren. Want als *alles* bleef in ontvangsten en uitgaven, gelijk 't tot dusverre in de normale omstandigheden geweest was, kon ik niet anders zien, dan dat op de een of andere wijze een tekort van ruim f 7000 per jaar zou moeten worden gedekt. En daartoe zag ik geen kans, weshalve ik mijn ontslag aanvroeg.

Ware deze zaak niet buiten mij om reeds ruchtbaar geworden, ik zou haar nu niet genoemd hebben.

Maar ik meen thans dit te moeten uitspreken, omdat er ook met de financiën gerekend moet worden met kennis van zaken, wanneer er wordt aangedrongen op „spoedig benoemen," of, nu de benoemingen geschied zijn, het feit van 't benoemd hebben beoordeeld zal worden.

Op deze enkele punten, (waarbij nog meer te noemen is, dat zich niet in weinige woorden laat zeggen,) wenschte ik de aandacht te vestigen, wanneer men geroepen wordt of zich geroepen acht een oordeel te vellen, opdat men zich houde aan het „fortiter in re, suaviter in modo" (forsch in het wezen der zaak, zacht in de wijze van uitvoering.)

U dankende, dat door u mij daartoe de gelegenheid verschaft is, teeken ik

Hoogachtend,
Uw dw. br. in Chr.,
H. FRANSSEN.

Zwolle, 8 Nov. 1902.

CHR. BOND VOOR ZIEKENVERPLEGING.

Vrijdag l.l. vergaderde het Personeel van 's Heeren-Loo, ten einde de Concept-Statuten voor bovengenoemden Bond te bespreken. In deze bijeenkomst ontwikkelde de heer Pegman enkele bezwaren tegen het doel van den Bond en tegen het ledenartikel. Duidelijk werd aangetoond, 1°. dat het niet speciaal de roeping van de Bondsleden is de Chr. Ziekenverpleging te propageeren, 2°. dat het niet op den weg ligt van een Bond de geestelijke belangen van het personeel te behartigen, wijl deze arbeid behoort aan de kerk en aan onze Besturen, 3°. dat daarom de Bond alleen zijn krachten heeft te concentreeren op de stoffelijke belangen en wel kan bevorderen: *a.* een goede salarisregeling, *b.* een verzekering tegen ongevallen, *c.* een goede pensioenregeling en *d.* meer rechtszekerheid voor 't personeel.

Wat het ledenartikel betreft, werd in 't licht gesteld, dat alleen personen, die denzelfden arbeid verrichten, eenzelfde doel beoogen en van dezelfde maatschappelijke positie zijn, een Bond kunnen vormen. Lid kunnen daarom alleen zij zijn die verplegen. De doctoren, geestelijke verzorgers enz. die zelf niet verplegen, kunnen als buitengewone leden lid zijn van een commissie voor contrôle, voor geschillen enz.

Het bezwaar, dat op deze manier twee tegenover elkander staande machten in den gestichtskring gevormd werden, bestaat niet. Daar deze twee er reeds *nu* zijn. Alleen een goede organisatie is waarborg voor het blijven in het rechte spoor.

Na een zeer opgewekte discussie werd met algemeene stemmen besloten der Voorbereidende Commissie met deze door allen gedeelde bezwaren in kennis te stellen.

B. PEGMAN Hz.

ADVERTENTIËN.

Ondertrouwd:
J. JOH. WIELENGA,
Beroepen pred. te Zuidbroek
EN
T. ZOMER.
KAMPEN, DONKERBROEK. } 11 Nov. 1902.

Getrouwd:
MARGARETHA MARIA JENTINE VAN DEN BOOM
EN
DR. B. WIELENGA,
Pred. te Arnhem.

De Heer en Mevrouw B. WIELENGA—VAN DEN BOOM betuigen, mede namens wederzijdsche Familie, hunnen hartelijken ***dank*** voor de vele blijken van belangstelling bij hun huwelijk ondervonden.

ROTTERDAM,
6 November 1902.

Getrouwd:
M. ELZINGA,
Beroepen pred. te Zalk c. a.
EN
T. WIERSMA,
die, mede namens wederzijdsche Familie, hunnen hartelijken **dank** betuigen voor de vele blijken van belangstelling, vóór en bij hun huwelijk ondervonden.

DOKKUM.
13 Nov. '02.

Voor de vele bewijzen van belangstelling en toegenegenheid, bij de herdenking van hunne ***25-jarige Echtvereeniging*** ondervonden, betuigen wij onzen hartelijken ***dank***.

W. KROHNE.
E. KROHNE—v. ANKEN.

WINSCHOTEN.

Hedenmorgen om 5 uur ontsliep in zijn Heer en Heiland mijn geliefde Echtgenoot en der kinderen zorgdragende Vader

Theunis W. Brandsma,

in den ouderdom van 40 jaar.

Namens wederzijdsche familie,
WED. TH. W. BRANDSMA
en Kinderen.

DRACHTEN,
10 November 1902.

Eenigste kennisgeving aan Begunstigers en Vrienden.

Tot onze diepe droefheid ontsliep heden zacht en kalm in haar Heer en Heiland onze innig geliefde Echtgenoote, Moeder, Behuwd- en Grootmoeder

Grietje Vermeulen,

in den ouderdom van ruim 65 jaar.

P. LUIJTZEN.
S. K. LUIJTZEN.
T. LUIJTZEN—DOORENWAARD.
C. W KLAASSEN—LUIJTZEN.
A. KLAASSEN.

HELDER,
Koningstraat 32.
11 Nov. 1902.

Heden behaagde het den Almachtige, die geen rekenschap geeft van Zijne daden, van ons weg te nemen, onzen innig geliefden Echtgenoot, Vader en Behuwdvader

JAN DE ROOS,

in den ouderdom van ruim 63 jaren. Een langdurig doch geduldig lijden maakte een einde aan zijn voor ons zoo dierbaar leven. Zwaar valt ons deze slag, doch de hoop op een zalig wederzien, geeft ons troost in dezen droeven slag.

Wed. J. DE ROOS,
Kinderen en Behuwdkinderen.

LEEUWARDEN,
11 Nov. 1902.

100en PRACHTIGE
AMERIK. ORGELS
in prijzen van *f* 85.— tot *f* 500.— werden reeds met het grootste succes door mij geleverd, waarvoor 100en dankbetuigingen tot bewijs kunnen strekken.
»Geen goedkoop Orgel zóó goed."
»Geen goed Orgel zóó goedkoop."
Men vrage s. v. p. teekeningen met prijsopgave.
Levering franco, vrij zicht, zoowel à contant als op afbetaling.
GROENEVELD's Orgelhandel,
MAGAZIJNEN KOEMARKT
SNEEK.

DOET UW VOORDEEL
en keuze uit onze 5 heerlijke Mélanges Reclame Theeën.
per 2½ kilo franco rembours
No. 1. f 3,90
No. 2. - 3,75
No. 3. - 3,50
No. 4. - 3,25
No. 5. f 3,00
SLUIK en Van der WAL's THEEHANDEL.
Harlingen.
Voor puike kwaliteiten wordt ingestaan.

Termijnbetaling van af
10 CENTS per dag.
SOLIEDE ORGELS
in prijzen van af *f* 40.—
Gratis Handleiding en Toetsenlooper.
Honderden dankbetuigingen.
Vraagt gratis **Catalogus** en conditiën.
JOH. DE HEER,
Rotterdam, Noordmolenstraat 71.

The scottish Nat Key Registry and Assurance Association Limited te EDINBURGH, **vraagt door geheel Nederland**
ACTIEVE AGENTEN.
Men wende zich tot de Directie voor NEDERLAND, TEIXEIRA DE MATTOS en VAN DER VIJGH, Sarphatipark 135 AMSTERDAM.

Zal verschijnen:
Scheurkalender voor 1903,
met motto's van **Dr. A. KUYPER,** verzameld onder toezicht van Mej. H. S. S. KUYPER.
Prijs f 0,90.
De inteekening is opengesteld bij alle boekhandelaren en bij den Uitgever
J. VAN DER LAND,
te Amsterdam.

Bij den Uitgever VAN SCHENK BRILL, te DOESBURG verscheen heden:
De laatste Blik.
Een verhaal uit de Spaansche Inquisitie,
door W. H. G. KINGSTON.
Met 1 plaatje. — Ingen. f 0.60, gebonden f 0,90.
Ook zeer geschikt voor uitdeelingen op *Zondagsscholen*.

Verschenen:
Levenservaring
DOOR
A. T.
met een woord uit het hart
door E. SNELLEN.
Prijs f 1,50.
Een bezielend pleidooi voor het heil in Christus, tegenover het veelvormig ongeloof onzer dagen.
H. B. BREIJER & ZOON.
Arnhem, 10 Nov. 1902.

Bij **JAN HAAN** te *Groningen* zijn verschenen:
Eenige korte vragen voor de kleine kinderen door JACOBUS BORSTIUS. Afgedeeld in korte lesjes.
Prijs: 4 ct, 25 ex. 80 ct., 100 ex. f 3.—.
Eenvoudig onderricht in de Christelijke religie, ten dienste van meer bejaarden, die zich nog hebben voor te bereiden tot het doen van belijdenis des geloofs, door T. OEGEMA en F. G. PETERSEN, v. d. m. te Wildervank en Veendam.
Prijs: 7½ ct., 25 ex. f 1,75, 100 ex. f 6,—.
Kort begrip der Christelijke religie. Met uitv. Teksten.
Prijs: 8 ct., 25 ex. f 1,50, 100 ex. f 5,—.
Catechismus of onderwijzing in de Christelijke leer. Met Teksten.
Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.
Belijdenis des geloofs der Gereformeerde Kerken in Nederland.
Prijs: 10 ct., 25 ex. f 2,—, 100 ex. f 7,—.
De vijf artikelen tegen de Remonstranten (Canones of leerregels).
Prijs: 15 ct, 25 ex. f 3,—, 100 ex. f 10,—.
Voorbeeld der Goddelijke Waarheden, door A. HELLENBROEK. Met uitv. Teksten. (110 bl.)
Prijs: 20 ct., 25 ex. f 4,—, 100 ex. f 14,—.
Deze uitgaven onderscheiden zich door goed papier, flinken druk en nette uitvoering.

Bij den Uitgever **J. H. WITZEL** te HILVERSUM zal begin Januari 1903 verschijnen: No. 1 van het
Diakonaal Correspondentieblad voor de Geref. Kerken,
onder redactie van
Prof. P. BIESTERVELD,
met medewerking van Ds. S. O. LOS en Ds. R. W. J. RUDOLPH.
Verschijnt maandelijks, per jaar ***f 1.50*** bij vooruitbetaling.

Zondagschool-Uitgaven
De Zondagsschooluitgaven van **G. F. CALLENBACH** te **NIJKERK** munten niet slechts uit door zeer fraaie uitvoering, doch ook door degelijken inhoud.
Men kan zich hiervan overtuigen door 't boekwerk »**WINTERBLOEMEN**" (3 deelen, te zamen 2456 bladz), hetwelk een overdruk bevat der uitgaven voor 1902, en voor belangh-bbenden **gratis** verkrijgbaar is.
De catalogus, die alle bijzonderheden vermeldt, wordt op aanvrage *gratis* en *franco* toegezonden door elken solieden boekhandelaar, of door den Uitgever
G. F. CALLENBACH te **NIJKERK.**

Bij den uitgever **G. F. CALLENBACH** te **Nijkerk** verscheen:
Voor de poorten des doods
door EDV. EGEBERG.
Uit het Deensch.
Met eene inleiding van G. F. HASPELS.
Prijs ingen. *f* 0.90; geb. *f* 1.25.
In zijne inleiding zegt *Haspels*:
Met reëele menschen laat hij ons kennis maken, niet met patronen uit een of andere kerkelijke- of philosophische catalogus. Het zijn schurken, nóch helden, profeten nóch duivels apostelen . . . .
En daar door heen een machtige liefde en mooie bewondering voor die Noorsche natuur, waar beuken zich spiegelen in stille zeeën en de vroolijkste leute na den ijzigsten winter den mensch doet jubileeren en kwinkeleeren.

Bij ZALSMAN te KAMPEN is verschenen:
BLIJVEN OF HEENGAAN?
Een vraag en een antwoord
DOOR
Dr. H. BAVINCK.
80 cent.
Alle Boekh. nemen bestellingen aan, en wie het bedrag aan den Uitgever zendt, ontvangt het **franco** p. post.

Verschenen:
De Kwestie van den dag.
Een woord naast dat van Prof. Dr. H. BAVINCK,
DOOR
Ds. T. BOS, v. d. m. te Dokkum.
Prijs 30 cent.
Alom te bekomen en bij den uitgever:
JAN HAAN, te *Groningen.*

De verzending der SCHEURKALENDERS van het Geref. Traktaatgenootschap »**FILIPPUS**" over 1903 is begonnen.
Als PREMIE komt:
„**HET GEREFORMEERDE KERKBOEK,**
DOOR
Prof. P. BIESTERVELD."
Een kostelijk Boek, groot 320 pag.
De uitgave is voor rekening van het Geref. Traktaatgen., en al de winst dus ten behoeve van zijn arbeid.
De prijs is:
Beste Kalender met Premie f 1.—.
» » geb. als boek met Prem. f 1.
» » zonder Premie f 0.75.
Gewone » » » f 0.40.
Namens het Geref. Traktaatgenootschap,
F. P. DHUY,
MIDDELBURG. Uitgever.

VREDEBURG.
Het nieuwe boek van den welbekenden schrijver van verscheidene Zuid-Afrikaansche verhalen zal eerstdaags verschijnen onder den titel van
VREDEBURG.
L. PENNING.
Dit overtreft al de overige werkjes van den heer PENNING en zal door jong en oud ongetwijfeld met het meeste genot worden gelezen.
De prijs van deze novelle, uit den jongsten Kaapschen Boerenopstand, die nagenoeg 200 bladzijden bevat en met een zestal keurige plaatjes is versierd, is slechts 90 cents, en in fraaien stempelband *f* 1.30.
D. A. DAAMEN te Rotterdam, Uitgever.
VREDEBURG.

Weldra verschijnt:
DE WACHTER
Weekblad tot steun van de Theol. School van de Geref. Kerken.
Prijs f 1,20 per jaar. Franco p. post.
Inteekenlijsten met nadere inlichtingen worden op aanvrage toegezonden door den drukker J. H. KOK te KAMPEN, bij wien ook ***advertentiën*** worden ingewacht.

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:
Voor de Vereeniging:
Aan Contributiën:
Door Ds. J. W. v. d. Kouwe te Ferwerd f 52,50; door den heer W. J. Caspers te Heinenoord f 16; door den heer A. G. van Deth te Brussel f 148,50; door den heer A. Pijl Jz. te Alblasserdam: uit Sliedrecht f 15, uit N.-Lekkerland f 26, uit Alblasserdam f 65,50, samen f 106,50; door Ds. A. de Vlieg te Haarlemmermeer: uit Halfweg f 31; uit Sloterdijk f 9,50, uit Haarl. meer, Oostz. en Kudelstaart f 12, uit Hoofddorp f 7,50, uit Sloterweg f 4, samen f 64; door Ds. A. H. Nieboer te Burum f 5; door den heer H. Bouman te Sappemeer f 12; door den heer G. ter Meulen te Elfde f 15; door den heer R. de Vries te Winsum f 15; door den heer J. van Bosheide te Voorst f 18; door den heer H. A. P. Meijer te Hazerswoude f 28; door den heer Jn. Plas Jzn. te Purmerend f 51,25; door den heer J. v. d. Maas te Wissekerke f 32; door den heer J. v. d. Velde te Joure f 18,50; door den heer G. W. van Apeldoorn te Warffum f 9,50; door den heer G. Dijkstra te Wolvega f 6; door den heer L. Wichers te Vollenhove f 22,25; door den heer J. D. de Vries te Bergum f 70,50; door den heer J. J. Boorsma te Meppel f 85; door den heer M. v. Veldhuijzen te Breda f 15; door den heer A. Vree te Weesp f 46,50; door den heer H. Gay te Werkendam f 23; door het Locaal-comité Amsterdam, 2e storting f 1,000; door den heer P. J. Wimmers te Maassluis f 100.
Aan Collecten: (voor de Theol. faculteit):
Van de Geref. kerk te Nijmegen f 19,15; van idem te Blokzijl f 4,02½; van idem te H. L.-Ambacht f 9,06; van idem te Naaldwijk f 25; van idem te St. Jac. Parochie f 11,50: van idem te Bergentheim f 2,75; van idem te Vroomshoop f 9,09½; van idem te Lemele f 0,82; van idem te Nieuw-Leuzen f 4,41½; van idem te Heemse A f 7,16; van idem te Hardenberg—Heemse B f 19,36.
Aan Schenkingen:
Door den heer J. Meinema te Dokkum, voor 't optreden van Prof. Dr. H. H. Kuyper in kerk B f 10; van N. N. te T. f 2,50; door den heer W. Hovy van S. V. f 50.
Voor de Medische Faculteit:
Van N. N. te T. f 2,50; door den heer Jn. Plas Jzn. te Purmerend f 2,50.
Voor het Studiefonds:
Door Ds. H. J. Reuijl te Dordrecht 3 kwartalen f 22,12.

S. J. SEEFAT,
Hilversum. *Penningmeester.*

Stoomdruk van ZALSMAN te KAMPEN.